

Martin Škabraha

Rozpačité příběhy

(sbírka povídek)

OBSAH

Autorská poznámka úvodem.....	3
Poslední largo.....	4
Vánoční povídka.....	26
Svatá lež.....	33
Dluhy.....	42
Náhradníci.....	76
Sesuv.....	105
Svěcení jara.....	137
Slepice.....	147
Svatební obraz.....	152
Návrat.....	171
Mravenčení.....	176

AUTORSKÁ POZNÁMKA ÚVODEM

Následující povídky vznikly – pokud si dobře vzpomínám – před šesti až osmi lety. Od té doby prošly několika drobnými úpravami, aby odpovídaly mému dnešnímu jazykovému cítění. Bylo mým původním záměrem vydat soubor knižně, po třech nebo čtyřech pokusech mne ale přestalo bavit shánět nakladatele. A tak je, aby neskončily navždycky v šuplíku, nechávám spatřit světlo světa touto cestou.

Za ta léta však byly některé texty publikovány časopisecky. Jsou to *Poslední largo*, *Vánoční povídka* a *Svěcení jara* (Aluze), *Slepice* (Host), *Návrat* (Texty) a *Svatá lež* (Psí víno). Povídka *Náhradníci* se objevila v knižním výboru *Knihovnička.cz*. Ostatní příběhy četli jen lidé z mého nejbližšího okolí a nyní jsou tedy zveřejněny poprvé.

Přeju rozpačité čtenářské zážitky! ;-)

V Olomouci 24. února 2009

POSLEDNÍ LARGO

„Dne 27. října, den před státním svátkem, byla nad ránem sražena nenadálou vichřicí dvousetletá lípa, vysazená kdysi na počest vydání Tolerančního patentu Josefa II. v blízkosti vodního mlýna – dnes dům Milana Vojtíška, č. p. 281. Majitel pozemku za přítomnosti pisatele těchto řádků odstranil zátaras, který padlá lípa způsobila na silnici III. třídy. Žádné další velké škody nebyly zaznamenány.“

* * * * *

Sněhové vločky se snáší k zemi jako tóny Dvořákova larga. Jejich panenská nedůvěra k vytrvalé půdě, jejich marné váhání nad svody gravitace rozteskní citlivou duši na dobu, která přesně o vteřinu překračuje interval nemilosrdného tání: znovu a bez ustání utichají lehké bílé tóny v nesdělitelném rozčarování dopadu. Je příliš brzy na barvy snové nevinnosti, letní hříchy dosud nevyhasly v podzimním pokání a kraj je jako na pranýři, pošpiněn a vystaven na očích všech. Sníh padá a taje. Na první pohled působí celý výjev tak trochu nepatřičně.

„Kurvafix už,“ řekne Vojtíšek a bezděky zakrouží hrnkem bylinkového čaje, aby vírem zmírnil horkost.

„Co zas máš?“ ozve se od sporáku jeho žena: modrý župan dává jaksí nedbale vyniknout velkorysému poprsí; sytá barva růžového ručníku omotaného kolem právě umyté hlavy je nedostižným vzorem pobledlé baculaté tváři se světlýma očima, řasami i obočím; odjakživa nemá ráda nadávky, ale posledních téměř třicet let má ráda Vojtíška, tak si holt musela zvyknout.

„Jako by nestačila vichřice. Ono ještě musí sněžit. To přece v říjnu nikdy nebylo... Kurvafix už!“ Tentokrát patří nadávka nemalému množství čaje, které si nějak nenašlo cestu z hrnku do úst – snad zastrašeno jen nedbale nadzvednutým valem mohutného černého kníru, tvořícího skvělý pandán k řadernému monumentu manželčinu – a nyní se rozlévá hustým porostem odhalené mužské hrudi; Vojtíšek – jako každé ráno – stojí u okna kuchyně jen ve slípech.

„Máš tady ty vajíčka---“ Manželčina slova doprovází výmluvný úder dřevěného prkénka o stůl, následovaný stejně výmluvným ťuknutím kastrolu, pokládaného na prkénko, aby se nespálil ubrus; pro dokreslení okamžiku zvoní v kastrolu připravená lžíce. Vojtíšková by ráda dala svému muži pod kastrol i noviny, aby zabránila potřísnění ubrusu, ale to on by si nenechal líbit, jelikož přece není malé dítě, jak o sobě říká; ona má sice na věc jiný názor, ale protože má Vojtíška opravdu ráda, není jí to opět nic platné.

„Jak ty vločky poletujou, jako by se jim nechtělo,“ praví zamyšleně Vojtíšek, sedící u stolu tak, aby mohl i nadále zírat z okna. Lžíce s pořádným soustem míchaných vajec se zastaví na půl cesty k ústům, jako by ji uspalo sněžné largo, a začne se povážlivě naklánět – vzápětí prokáže plácnutí jasně žluté hromádky na bílý ubrus naprostý nedostatek harmonického citu: „Kurvafix,“ řekne na to Vojtíšek.

„Fakt tam nechceš nic pomoci?“ ujišťuje se Vojtíšková, když se její manžel snaží o něco později nacpat nohu, zabalenou kvůli citlivosti na chlad ve vrstvě několika ponožek, do kdysi černé holínky: zaschlé cákance mapují blátivou minulost.

„Na co?“

„Já se jenom ptám.“

„Prostě to rozřežu a ty kusy odtáhnu na bok. Nebo odvalím... Kurva!“ Druhé noze se do holínky nechce o nic více než té první. Muž chvíli zápasí a rudne v obličejí, až najednou někde něco povolí a on s uspokojením cítí, jak se noha uvelebuj v onom důvěrně známém prostoru, ve kterém již strávil tolik času a který – jak ho pokaždé napadá – nikdy pořádně na vlastní oči neviděl a asi neuvidí; něco jako útroby. Vojtíšek na verandě zadupe, aby se ujistil, že všechno sedí tak, jak má. Pak si oblékne vaňák, který mu už drahnou chvíli podává manželka, a vzápětí dopadne jeho ruka na kliku s takovou rozhodností, jako kdyby chtěl hned prvním úderem překonat jakýsi odpor, očekávaný neznámo proč a neznámo od jakého původce.

Vzduch je příjemně chladivý a voní čerstvým sněhem. Snášejíci se vločky vystylají éter pomíjivou bavlnkou a Vojtíšek na chvíli upadne do rozpaků z té nečekané něhy. Zakloní hlavu a vzhledne tam, kde tuší zastřené nebe. Na hustém černém obočí a mohutném kníru uvízne pár bílých chomáčků, zatímco další

sklouvávají po povrchu vařáku; nějaká se občas usadí na rozložitých ramenech poněkud znejistělého chlapa, který právě vypouští z úst obláček páry (horký čaj v jeho nitru ještě nevychladl) a z kapsy tahá nepochopitelně zmuchlanou a zamaštěnou kšiltovku barvy khaki: ještě než si ji stihne nasadit, ztratí se v rozčuchaných havraních vlasech několik bílých záškodníků, aby zde mohli neviditelně tát...

Pak jde dlouhými kroky přes lehce zasněžený dvůr do dřevěné kůlny, odkud vynáší modrou obloukovou pilu, kterou si hned věší na rameno, motorovou řetězovou pilu s tradičním oranžovým krytem a taky velkou sekyru, která je flekatá rzí, ale zato má zbrusu nové topůrko. S plnými rukama zavírá kopnutím dveře kůlny a do řídkého sněžného koberce rýsuje další řádku stop, tvořící s tou první ostrý úhel. Loktem tiskne kliku branky a protože branka se otevírá ven, zavírá Vojtíšek opět kopnutím. Kráčí beze spěchu po příjezdové cestě, pohled upřený tam, kde se cesta, vysypaná kamennou drtí, napojuje na úzkou sporadicky vyasfaltovanou silnici; ta se zhruba o půl kilometru dál noří do srdce vesnice, aby se po chvíli mírného stoupání ztratila v monotónní šedi zdejší hlavní komunikace (její nudu nyní zajisté ozvláštňuje mokrý sníh, rozjížděný na špinavou břečku).

Vojtíšek právě dokráčel k cíli, sotva sto kroků daleko od svého domu (dům: tvarově strohá stavba obdélníkového půdorysu a obdélníkových oken; bílá omítka a červená tašková střecha; nikde žádné výčnělky či nepravidelnosti; kolem tmavě hnědý plaňkový plot s kamennou podezdívkou; po odchodu obou dospělých dětí do města je Vojtíškovi a jeho ženě dvoupatrová stavba trochu velká). Pokládá všechny tři nástroje nedbale do trávy, jejíž zeleň se prozatím úspěšně vráží mezi sněžné chomáče, a zakládá ruce v bok. Nato se zhluboka nadechne (rozšíření jeho nozder by v té chvíli upoutalo nejednoho primátologa), chvíli podrží vzduch v plicích a pak jej s vyboulenými tvářemi hlasitě vyfoukne ven – jako by tím aktem vyčistil své nitro pro nadměrnou vážnou úvahu, která ho čeká. Ano, náš hrdina je opravdu rozvážný člověk a bere to jako svoji velkou přednost (narozdíl od své ženy, která se na jeho rozvahu dívá s nedůvěrou od té doby, co si Vojtíšek – vždy prý po pečlivé úvaze – třikrát rozmyslel datum svatby).

Tělo staré lípy, sražené dnešní noci vichřicí, vypadá menší, než se zdávalo, když se ještě zdvíhalo k obloze. Vojtíšek bloudí zrakem po lehce zasněženém kmeni a kůra plná rýh mu připomíná drsnou kůži nějakého obrovitého plaza, dávného veleještěra. S pocitem jistého znesvěcení kráčí podél kmene, mezi větvemi a zažloutlým neopadaným listím, až k samému vrcholku, ještě včera nedosažitelnému; trochu zklamán jeho obyčejností obrací pak hlavu zpět, aby utkvěl pohledem na více než třímetrovém pahýlu či obřím pařezu, čnicím k nebi jako varovný prst: lípa nebyla vyvrácena i s kořeny, ale odštípnuta kus nad zemí, v níž zbytek stromu setrvává, zdá se, s nezměněnou pevností. Vojtíška napadá, že ten praještěří strom možná z pahýlu zase doroste, asi jako ještěrce ocas; stál tu přece tak dlouho a bylo by divné, kdyby se tak rychle vzdal...

Ale to teď nikoho nemusí trápit. Problém je v tom, že strom padl přímo přes silnici a ta je kvůli tomu neprůjezdná. Sice na ní nebývá velký provoz a má se o ni starat obecní úřad, ale lípa stála na Vojtíškově pozemku a byla – či je – takříkajíc jeho. Takže, i když je neděle ráno, cítí se Vojtíšek povinen zátaras odstranit. Je přece zodpovědný občan a považuje to za svoji velkou přednost.

Několik sněhových vloček zmateně zavíří, vyvedeno z váhavého rytmu larga dalším vydechnutím lapeného vzduchu, jenž je tajemně zaklet do obláčku řídké páry. Žilnatá ruka mne bradu, tře se o tmavé strniště, má to už celá léta tak ráda. Vločky zatím ulpívají na zažloutlých listech a v drážkách veleještěřího krunýře, zvýrazňujíce jeho kresbu. Všechny větve a větvičky stromu, navyklé kyvadlově vratnému pohybu větru, jsou nepřírozeně ustrnulé v naklonění jediným směrem – sama země je k sobě poutá. I při opakovaném pohledu působí to ustrnutí pořád stejně nenadále, nepřírozeně. A zatímco lípa, sama sobě nepodobná, tu bez duše leží, tichne a taje, citlivé duši se zdá, že čas běží kolem zastaveného času.

„Dobré jitro, Vojtíšku!“ Nečekaný pozdrav vytrhne adresáta ze zadumání. Jeho původcem je menší postava v dlouhém černém kabátě a staromilské buřince téže barvy; mírné zaklonění hlavy způsobuje, že brada, obrostlá bílým plnovousem zastřiženým do přísně rovnoramenné špičky, trčí ještě o něco výrazněji; muž je vybaven bytelným sukovitým čaganem, který se leskne lakem a který jeho majitel zřejmě nosí spíše z důvodu rozmarné sebestylizace než ze skutečné potřeby fyzické

opory. Nejde o nikoho jiného než o jednaosmdesátiletého vysloužilého učitele češtiny Blažka, který je váženým občanem už jaksí z definice a který většinu dospělých obyvatel vesnice zná od školních let – a ani vysoce penzijní věk mu nezabraňuje v lehce samolibém a sebeobelhávajícím dohlížení na zdárný život někdejšího žactva. Postava toť klasická, ba klišovitá; na první pohled možná i trochu nepatřičná.

„Zdravíčko, pane učitel,“ odpoví Vojtíšek na pozdrav a ve tváři se mu mihne onen úsměv, jaký vyvolávají oblíbené postavičky kreslených seriálů, opakující v každé epizodě tu samou frázi. A přesně v tomto duchu nadhodí Vojtíšek velmi účelovou narážku: „Copak tak časně? Ranní procházka?“

„Tak tak, Vojtíšku. Ranní ptáče dál doskáče!“ zadeklamuje dědeček s nefalšovaným sokolským přesvědčením. Vojtíšek jen s úsměvem pokývá hlavou a v ruce potězká motorovou pilu.

„Panejo, to je ale dřeva!“ řekne učitel a čaganem zaťuká na kmen padlé lípy: „Velikán, opravdový velikán... Národní strom, Vojtíšku!“ Přísně, s vysoko zdviženým obočím se zadívá na jednoho z nemalého počtu svých bývalých žáků. Vojtíšek pořád jen pokyvuje hlavou, v ruce váží pilu a drbaje si neholenou bradu měří očima oběť nenadálé podzimní vichřice: „Národní nenárodní, pane učitel, pořezat se to musí.“

Stařeček v odpověď jen tiše zavzdychá nad tou velkou škodou. „A jestlipak víte, Vojtíšku, jak dlouho tady ta lípa stála?“

„To já netuším. Ale co moje babička pamatovala, tak co ona byla malá, tak ta lípa už tu stávala.“

„Ja ja, aspoň dvě stě let, Vojtíšku. Co ta musí pamatovat! A pak stačí jedna vichřice a za pár vteřin---“ Hlas utichá tak náhle, že Vojtíšek se začne překvapeně rozhlížet kolem a hledat, co tak zarážejícího starý učitel zahlédl; pak pochopí, že to nikdo jiný vidět nemůže.

„Přemyslím, odkud bych to vzal,“ řekne Vojtíšek po chvíli a s pohledem ztraceným v rozpraskané kůře si volnou rukou sundá kšiltovku a prohrábne rozčuchané havraní vlasy.

„Vy máte už od první třídy to svoje vrabčí hnízdo pořád stejně zanedbané, Vojtíšku. Já jsem si vždycky povídal: Proč se ten chlapec neučeše? Copak ho k tomu doma nevedou?“

„Když ona si ta moje kštice nedá říct, pane učitel.“

„To dá rozum, že teď už je pozdě. Teď už si to navyklo. To se musí odmalička – ohýbat, dokud je strom mladý!“ Vojtíšek upřeně pozoruje sraženou lípu a zdá se, že svého společníka neposlouchá. „Co já jsem se vám napsal těch poznámek, Vojtíšku. To se snad ani nedá spočítat. A ta trojka z chování, Vojtíšku, za co ono to tenkrát jenom bylo?... Co Vojtíšku?“

„To já už si nepamatuju, pane učitel. Přemýšlím, jak bych to vzal kolem té boule támhle. Co je to vůbec? Aby se mi tam tak zadřel řetěz, to by mi ještě chybělo.“

„Teď jsem si vzpomněl! To bylo za to okno v ředitelně, Vojtíšku. To jste mě tenkrát hodně nazlobil!“

„Ale to okno já jsem přece nerozbil,“ namítne poněkud znuděně obviněný.

„Jen nelžete, Vojtíšku!“

„Ale já přece nelžu.“ Někdejší výtržník se s potlačovaným ruměncem zadívá starému protivníkovi do očí. Chvíli tak hledí jeden na druhého (Vojtíškovi to připomíná scény z amerických westernů a hrdlo se mu svírá nesmyslným strachem z toho, že nedokáže tasit jako první, že určitě bude mrtev dřív, než sáhne k opasku), až učitel konečně mávne rukou a jeho pohled sklouzne kamsi stranou (Vojtíšek cítí čůrek potu stékající po pravé tváři).

Po chvíli: „Jeden řetěz se mi nedávno roztrhal, to byste nevěřil, pane učitel. Jestli v tom dřevě byl zaražené železo nebo co, já nevím... To je takové staré svinské dřevo, to už se dá jenom pálit.“

„Ja ja, Vojtíšku, to se nedá nic dělat.“ Zdá se, že dávné prohřešky jsou pro tuto chvíli zamluveny.

„No nějak to tam ušmiknu, přece tam tu větev nemůžu nechat.“

„Hlavně ne zbrkle, hochu. Dvakrát měř, jednou řež!“

„Já to kolem té boule nějak obřežu a pak se uvidí.“

„Jenom se mi neporežte, Vojtíšku, to by byla tragédie!“ naléhá učitel a nádherným sukovitým čaganem zahrozí tak, jako by mu nebylo jedenaosmdesát a

jako by je místo ranního chladu a sněhu, snášejícího se v tempu Dvořákova larga, obklopovaly bílé zdi s několika obrázky ze života vesnického lidu a s ohromným nástěnným seznamem vyjmenovaných slov po „b“.

A snad aby zaplašil tu nepatřičnou představu, trhne Vojtíšek startovací šňůrou a ona věc, která starému češtináři ze všeho nejvíc připomíná nevkusný avantgardní slepenec pomačkané oranžové krabice z plastu a kovové lišty s řetězem od bicyklu, vydá pronikavý zvuk, který mu zase evokuje hlouček sotva třináctiletých kluků, srocujících se s nepochopitelným vzrušením kolem oprýskaného motocyklu z několikáté ruky; rozdíl mezi mystickým „kozidechem“ a Vojtíškovou pilou je však ten, že tato chytá již napotřetí. Bezohledný řev a modravý kouř, které ze stroje vyrážejí s živočišnou vášní, zcela přehlušují sněžné largo a oba muži jsou na chvíli jaksi zaraženi: obzvlášť Vojtíšek vypadá nejistě, jako by ho ta řvoucí potvora, kterou kdovíjakým nedopatřením drží v ruce, samotného překvapila – nebo jako by byl přistižen při nějaké lumpárně a teď neví, kam s očima. Stojí nad tělem padlé lípy, houpá pilou jako dítětem, které chce neobratně utišit, a přejíždí pohledem po kmenech stromu sem a tam. Potom upře zrak na starého učitele, který tázavě pozvedne husté bílé obočí. Vojtíšek si odkašle a konečně přikročí k dílu.

Zpočátku opatrně a pořád trochu váhavě, ale potom s čím dál větší jistotou odřezává kousek po kousku části košaté koruny v místech, kde „národní velikán“ blokuje silnici. Jde to jako po másle, dřevo je pod povrchem suché. Piliny, vyháněné rotujícím řetězem, vpadávají dravým proudem mezi rozvířené sněhové vločky, ztělesňující tvrdohlavou a neurvalou přímočarost motorového vytí, povyšujícího každý cíl, který je mu nahodile přiřčen, do nesmlouvavé apoteózy: a jako by každý dosažený moment onoho zbožštění byl pořád ještě málo, jako by bylo třeba ještě víc, hloub a dál zabořit nenasytný tesák – jeho hlad s jídlem roste...

Učitel Blažek to vše bez hnutí pečlivě pozoruje, dokud Vojtíšek neoddělí poslední větev (kmen zatím nechává netknutý). A jak pila utichá, vyprchává se zpožděním i napětím, visící celou dobu ve vzduchu jako tíha prosté gravitace, jako nesnesitelná lehkost padajícího sněhu... Vojtíšek si sundává kšiltovku, utírá zpoceně čelo a prohrabává vlasy. Učitel kývá hlavou a vypadá, jako by chtěl něco říct, ale nemůže se odhodlat. Náhlé ticho je kontrapunkticky zvýrazněno nepokojem

padajících bílých tónů, jež jsou vytrženy z původního rytmu a ne a ne chytit nový. Lípa tu leží jako mnohaúký veleještěr odsouzený za nevyřčené provinění k šílenému trestu.

„Takového dřeva, Milane, to bude v zimě tepla!“ Vojtíšek se otočí. Směrem od vesnice sem přišla paní Ostrálová s malou vnučkou Kateřinou. Pod zimními bundami s nataženými kapucemi mají obě sváteční oblečení, vracejíce se z ranní mše.

„Ále, zdravíčko!... Já mám zavedený plyn,“ odvětí poněkud nazlobeně Vojtíšek.

„A co s tím budeš dělat?“

„Asi to někomu prodám. Nepotřebujete dřevo?“

„Ne. My máme zavedený plyn. Dotáhli to až k potoku, protože tam má být nová zástavba, časem.“

„Já vím,“ přisvědčí Vojtíšek a nemůže odtrhnout oči od mohutných a silných brýlí čerstvé důchodkyně (nedávno u ní byl na oslavě, uspořádané při příležitosti první výplaty penze); občas zavadí o tlustá skla sněhová vločka a po cestě na nich pár ulpělo a zanechalo mokrou stopu. Vnučka má taky takové; v té jejich famílii se snad dědí nejen oční vada, ale i stejný typ brýlí. A stejné zimní bundy; huňatý lem na jejich kapucích způsobuje, že paní Ostrálová s malou Kateřinou připomínají Vojtíškovy eskymáky.

„Dobré ráno, pane učiteli!“ osloví teď nově příchozí kantora. Protože jde o váženou osobu, nechala si ho až na druhé místo, aby se mu mohla věnovat déle.

„Dobré ráno, Ostrálová, dobré. Tak copak copak?“

„Co prosím?“

„No, já jenom... Však to znáte!“ Obočí se zdvíhá až na samý kraj možností, klobouk, tlačěn vlnobitím svraštělé kůže, se udiveně pozvedá s ním a celá hlava se zaklání ještě více dozadu.

„Katko, ty neumíš zdravit?“ vzpomene si najednou babička, snad inspirována přítomností věčného pedagoga, a neúspěšně se snaží postrčit šesti či sedmiletou dívenku před sebe.

„Dobrý den... Dobrý den,“ reaguje poslušně vnučka. První pozdrav patřil Vojtíškovy, který je ale zaneprázdněn odklizením pořezaného dřeva a neodpovídá.

Zato starý kantor reaguje pružně, přičemž se k ní mírně sklání: „Dobré jitro, děvenko. Ty sis dneska přivstala. Babička tě nenechala spát? Ranní ptáče dál doskáče?“

Holčička se jen rozpačitě usmívá.

„Však do školy musí taky vstávat,“ odpoví za ni babička. „V září šla do první třídy. Já ji mám teď na opatrování. Tatínek s maminkou jsou v Tunisku na dovolené. Mají se vrátit ve středu a do té doby na ni musím dohlédnout. Aby se učila. Jak to nepochytí v první třídě, tak to už je pak pozdě.“

„Tak tak. Ohýbej stromek, dokud je mladý,“ příkyvuje spokojeně Blažek a v jeho slovech je celý traktát. Vojtíšek zatím funí kolem a hází větve či jejich části na jednu hromadu, hned vedle učitele.

„My jsme to tu musely ráno obejít přes louku, když jsme šly do kostela... To byla ale vichřice. Já jsem si říkala, že někde určitě odnese střechu. Ale že to sklátí zrovna tu starou lípu, to by mě nenapadlo. Ta už tu stojí přece tak dlouho...“

„Nejmíň dvě stě let, Ostrálová, dvě stě let!... Opatrně s tím Vojtíškem, ať si něco neuděláte!“

„Taková doba... Ale proč ji tu jenom zasadili? Myslíte, že jenom tak?“

„Kdepak, Ostrálová! Tehdy mělo všechno svůj význam! To byla určitě nějaká slavnostní příležitost. Co by to jenom... Kdoví, jestli to nebylo vydání Tolerančního patentu. To by tak odpovídalo, ten věk.“

„To zrovnoprávnění.“

„Tak tak. To určitě zasadili na oslavu toho patentu! Aby lidé nezapomněli.“

„Dneska už lidé nic nepamatují, to je to.“

„Když já si vezmu, co všechno tam v těch vzpomínkách mám – a nic nezapadlo, všechno si vybavím!... Vojtíšku! Národní strom a vy s tím tak práskáte!“

„To je těžko, pane učitel. Národní nenárodní, stejně to skončí v kamnech.“

„Jestlipak víte, Vojtíšku, že tam, co máte ten barák, stával dřív vodní mlýn?“

„Ale děte.“

„Stával! Vodní mlýn. A tam, co je ten příkop, vedl náhon, který k tomu mlýnu vedl od potoka vodu. To už je sto let, co ten mlýn zrušili, ještě za France Jozefa – moje maminka to pamatovala. Ale to stavení i s mlýnským kolem – ono už bylo to

kolo celé prohnilé, ale z dálky se to vyjímalo – tak to stavení tu bylo ještě dlouho potom. Dokud ho komunisti nestrhli.“

„Ale to přece strhli už za první republiky,“ namítne paní Ostrálová, „to zase pamatovala moje maminka.“

Starý kantor na ni vrhne přímo zlostný pohled: „Za první republiky? Co vás nemá, Ostrálová! Za Masaryka?! To by se za Masaryka nikdy nestalo, že by zničili takovou pamětihodnost! Za Masaryka nikdy!“ Před výmluvným argumentem Blažkova hrozícího čaganu Ostrálová rychle kapituluje. Pozorné oko by dokonce zaznamenalo, že se trošku zastyděla.

Vojtíšek stojí s rukama v bok a střídavě oba pozoruje. Sněhové vločky zkoušejí scherzo, ale ne a ne chytit pravidelný rytmus. Země už se docela bělá a zdá se, že přituhlo. Vojtíškův mohutný knír bude brzy stejně bílý jako plnovous vysloužilého učitele; na rozdíl od něj má však Vojtíšek šanci, že tahle běloba za čas roztaje. I když nějaká ta šmouha zůstat může, v půlce své páté dekády by na to náš hrdina měl plné právo.

„Tak my už asi pomalu půjdeme, ať se mi ještě Katka nenachladí. Zítra musí do školy, vid', Kačenko?“ Vnučka se rozpačitě usmívá - - - *Křída je tak podivná. Trochu v dlani připomíná písek. Ale zároveň lne k ruce jako lepkavá voda. Divný, skličující pocit. Tabule je tak vysoko. Katka dosáhne sotva na dva tři dolní řádky. Zbytek je tak vysoko. Zdá se jí, že tam nikdy nedoroste. Že jí dali nadlidský úkol. A v zádech cítí oči všech.*

„Kam byste teď chodili? Přece nepolezete přes tu kládu!“ namítne Vojtíšek a lehce dobíravým tónem dodá: „Však už nejste nejmladší, paní sousedko.“

„Že tě nebolí huba, Milane. Kdyby na to přišlo, tak tu tvoji kládu přeskočím s Kačenkou v náručí.“

„Ve zdravém těle zdravý duch!“ praví na to s chutí Blažek.

„No přece nebudu čekat, až ty se rozhoupeš s tou kládou něco udělat, pane sousede.“

„Žádné strachy, paninko, zrovna se na to chystám.“ Na důkaz svých slov zvedne Vojtíšek ze země motorovou pilu a sfoukne z ní bílý poprašek. Vločky teď tancují nezbedného furianta a točí se do všech stran.

Pila chytá napoprvé a nedočkavý démon se rychle vlévá do koryt a korýtek sluchové krajiny, strhává vše, co mu stojí v cestě. Vojtíšek přikročí k silnému kmeni, tarasícímu silnici, párkrát přidá stroji plyn a zatím jen naprázdno nechá obíhat řetěz po jeho stejnostejné dráze, jako by si tím dodával odvahy. Pak se jednou nohou opře o kmen stromu a shrben přiblíží čepel až na dotek rozvrásněné kůře. Kolibří rychlostí kmitající řetězový jazyk jako by v té chvíli nabyl vlastní vůle a chtivě se vnoří do starého dřeva, zatímco jeho horký dech odfukuje sněžný poprašek. Intenzita zvuku ještě stoupá, jak se jazyk noří hloub a hloub, vytrhává z lipového těla kusy žlutého masa (jeho barva Vojtíškovy kdovíproč evokuje míchaná vejce) a celý se v kmeni ztrácí. Na mohutný dvoustletý trup však nestačí a Vojtíšek musí začít na tomtéž místě z druhé strany; při srovnání s jedním seknutím popravčího meče trvá celý akt nekonečně dlouho. A zatímco na zádech se katovi zachytává čím dál větší množství bílých vloček, zepředu žloutne jeho oděv dřevěnou srstí.

Poté, co je kmen proříznut v půli silnice, zbývá ještě učinit totéž na obou jejích okrajích. Vojtíšek se do toho pouští bez oddechu, jako by šlo stále o jeden a ten samý čin. Paní Ostrálová s vnučkou a vysloužilý učitel Blažek upírají znovu zrak do místa, kde se ďábelsky rotující řetěz ztrácí pod hladinou nazelenalé kůry, jako by to byl povrch nějakého močálu, chovajícího ve svých hlubinách možná i prehistorickou přesličku... Sněhové vločky zastavují a zase zrychlují svého furianta a když zabloudí do obláček modravého kouře, vypouštěného tím krutým oranžovým dráčkem, ničícím tělo dávného veleještěra (snad svého vývojového předka), získávají nádech přízračnosti a zhmotňují zmatek citlivé duše.

A potom nikdo nic neříká. Vojtíšek ze sebe s raskolnikovskou důkladností otřepává piliny a znovu prohrabává zpocenou kšticí. Pak založí ruce v bok a dívá se s ostatními na téměř hotové dílo. Už zbývá jen odvalit dva vyříznuté téměř dvoumetrové kusy kmene a silnice bude opět průjezdná.

„Milane! Milane ahó!” Palivec – což by nakonec mohlo být i jméno, je to však dobře zdůvodněná přezdívka – se blíží zasněženou silnicí na značně ojetém horském kole, které vlastnil jako vůbec první v celé vesnici. Jeho černý huňatý svetr přitahuje vločky jako magnet a nekrytá kudrnatá hlava je na tom stejně. Palivec zastavuje vedle paní Ostrálové a její vnučky, spouští nohy na zem, ale zůstává sedět na

bicyklu. „Tak už ses do ní pustil. Jak jsem uslyšel pilu, hned jsem si říkal, to se Milan pustil do té staré lípy! Já věděl, že ji to vyvrátí, já na to čekal už vloni, když byly ty bouřky... Dobré jitro, pane řídící! Zdravíčko, mladá paní, co nového?“

„Coby? Nic.“

„Ranní procházka, pane řídící?“

Učitel jen pokývá hlavou. Palivec se přistěhoval už jako dospělý muž a školní třídou češtináře Blažka neprošel, protože nemá plnou kantorovu důvěru. Ten teď hledí na jeho tvář špinavě zahrnědlou několikadenním strništěm a říká si, že hladce oholeného ještě Palivce neviděl – ten chlap se snad záměrně holí jenom tak napůl; nebo by si rád nechal plnovous a ono mu to nechce vyrůst víc než ty tři milimetry.

„Jenže ono ji to nevyvrátilo,“ povídá teď Vojtíšek. „Kořeny vydržely. Zlomilo ji to kus nad zemí.“

„Jo. Staré křehké dřevo. Ale na otop stačí.“

„Nechceš dřevo na topení?“

„Ne. Já mám zavedený plyn... A jak byla vůbec stará, Milane?“

„Aspoň dvě stě roků!“ vloží se do toho starý kantor. „Zasadili ji tu na oslavu Tolerančního patentu Josefa II., který byl vydán roku 1781. Aby lidé nezapomenuli. Dvě století – a pak stačí jedna vichřice...“

„Ba ba. To je jako když umře vážený občan,“ zamudruje Palivec a rukou si shora zajede pod svetr; vytáhne v kůži balenou „plucku“, kterou má pověšenou kolem krku na řemínku, asi jako bernardýn soudek s rumem první pomoci. Slibně s lahví zatřese: „Však se na tu její památku napijeme, jak se sluší!“

„Eště ne, Jindřichu,“ zarazí ho Vojtíšek. „Eště mi pomoz odkulit tohle na stranu, ať má paní sousedka volnou cestu domů, a pak bude bude všechno oukej.“

„Však mladá paní si pak s náma taky lokne, to není jenom tak, taková příležitost!“

Palivec sleze z kola, které opře o stojan, a nádobu s tajemným, leč tušeným obsahem pověsí na řídítka. Pak si dřepne vedle Vojtíška a po jeho vzoru zapře ruce do kmene. „A včulky!“ zavelí Vojtíšek, načež oba muži napnou síly. Nejprve jim podklouznou nohy, ale pak si dá dřevo říct a začne se otáčet a získávat vlastní setrvačnost. Zamíří s ním na příjezdovou cestu vedoucí k Vojtíškovu domu, nechají

však přerostlé poleno ležet sotva v polovině cesty a vydají se pro druhé, které dopadne stejně.

„Tady to necháme, já to pak švihnu napůl a dovalím si to do dvora.“

„A co s tím budeš dělat?“

„On si to někdo veme,“ mávne rukou Vojtíšek.

„Na ten pahýl by sis mohl dát cedulku: Zde leží pozemek Milana Vojtíška!“ směje se přes rameno Palivec, mířící k odloženému kolu. „Tak tu škodu zapijeme, lidi, ne?“ řekne pak a zatřese nádobkou.

„Já nebudu,“ odvěti paní Ostrálová. „My už půjdeme. Ať se nenachladíme. Nějak přituhlo. Ještě ráno to všechno tálo a teď se zdá, že se to snad chytí. A to je teprve konec října. Co ono se s tím počasím jenom děje?“

Na důkaz jejích slov zavane odkudsi silný studený vítr. Šlehne přítomné přes tváře svým medúzovým šátkem a vžene sněhové vločky do bouřlivého allegra, které nutí k přivírání očí.

„Proti nachlazení já mám tu nejlepší meducínu, mladá paní!“ nedá se odbyt Palivec. Už stačil odšroubovat vršek „plucky“, sloužící jako kalíšek. A po okraj nalévá: „Ale začít musí tady pan řídící. Nate, pěkně na ex a až do dna!“ Kantor se chvílku ošívá, očima však visí na mírně vyboulené hladině, prostírající se přesně od kraje ke kraji. „No tak, vemte si to, pane řídící. Na tu starou lípu – dyť v té je kus historie!“

„Tak na ten náš národní strom!“ souhlasí stařeček a vezme mezi lehce se chvějící prsty první smuteční doušek. Napůl si jej přiblíží k ústům nejistou rukou, napůl k němu nakloní hlavu a potom do sebe pomalu tekutinu obrátí. Zamlaská.

„Ta píše lepší než prvňáček, co pane řídící?“

„Stáhni si tu tabuli, Katko.“ Katka upře na mladou učitelku pohled, v němž není ani prosba o pomoc, ani strach, jenom trocha rozhněvaného tázání. „Ty nevíš, jak se to dělá?“ Katka místo odpovědi otočí hlavu do třídy, jako by tím mohla zmírnit žár pohledů, které ji pálí v zádech. Spolužáci se na ni dívají prázdnýma očima, jako by každá lidská plnost byla zakázána. Jenom Juráš na ni ze zadní lavice vyplazuje jazyk. „Podívej. Chytneš to tady za to dřevo a zatlačíš dolů. A tabule sjede, vidíš?“

„A terazky pro mladou paní,“ nalévá Palivec další doušek.

„No, když si dal pan učitel...“ Při prudkém záklonu hlavy málem paní Ostrálové skluzne kapuce.

„To je meducína! Po té nezastonáte celou zimu. A vnučce dáme aspoň na prst.“

Katka pohlédne nahoru do babiččiny tváře, po které se ještě rozlévá blažený úsměv. „Nic jí nedávej, Jindřichu, neblázni!“ vrací se rychle babička do své pečovatelské role.

„Jenom na prst, ať ví,“ trvá na svém Palivec a s opět naplněným kalíškem klesá opatrně do dřepu. „Namoč si prst, Kačko, šup!“

Děvenka ochotně přiblíží ruku k lesknoucí se hladině, na poslední chvíli si však uvědomí, že na ní má rukavici. Než si ji stačí svléknout, snese se na hladinu obrovská sněhová dvojevločka a téměř celou ji zakryje. Několik okamžiků trůní v kalíšku a pomalu se otáčí kolem své osy; pak se najednou alkohol probere z leknutí a začne ji nemilosrdně stravovat. Vločka zmizí téměř beze stopy, její zbyteček, nasáklý slivovicí, však Katka zachytí na ukazováčku a položí si jej na jazyk.

„Tak a nakonec náš pracant! Tumáš Milane, na zdraví!“ Zatímco Vojtíšek do sebe obrací kalíšek, Palivec si přihýbá rovnou z láhve. Potom praví: „Poslední před letošní!“ – a v těch slovech je celý traktát.

„Tak my už opravdu půjdeme,“ začíná zase paní Ostrálová. „Ať nám ta cesta nezapadá, vždyť je málem vánice.“

„Ale mladá paní! Eště do druhé nohy, ať nám nekulháte!“ To je rozumný důvod, a tak proběhne další kolo a Kačka si opět lízne.

„A jestlipak víte, děti, jaký se pod touhle lípou odehrál příběh,“ ozve se najednou učitel Blažek a aniž čeká na pobídnutí, začne vyprávět. Opírá se o čagan a levou rukou s dvěma prsty zdviženými (jako u přísahy) udává svému povídání rytmus: „To já byl ještě malý chlapec – o něco větší než tady Kačenka, ale ne o moc. To tehdy na dolním konci stavěli železnici, tam dostala spousta lidu práci. Pracovalo tam pár místních, ale hlavně ti dělníci, kteří k té trati tak nějak patřili a jezdili s tou stavbou po celé republice a věděli, jak se co má udělat. Já se na ně chodil dívat, jak kladli pražce a všechno. A to šlo rychle. Jenže se museli nějak dostat přes potok – a víte, jaký on je: jenom takový potůček, ale hluboké srázné koryto, jak to tam voda za

staletí vymlela. Oni tam chtěli vystavět kamenný most s jedním velkým obloukem. A taky ho nakonec postavili. Krásný kamenný most, ne jako ten dnešní, ocelový. Krásná práce, nejenom účelná, ale i pro oko. Tehdy na to měli lidé cit, protože věděli, že duch se musí povznášet. Že nejde jenom o to, aby ten most nespádl a aby po něm vlaky mohly svištět, ale že jde taky o to, aby se ten most mohl vyjímat, tam nad tím potokem a kapradím a vedle těch stromů a s těmi kopci v pozadí a se vším. Já vám něco povím. Když stvořil Pámbů svět, tak spráskl ruce a řekl: To je ale krása! A není člověk obraz Boží? Já vím, ono se to myslí obrazně, ale tím spíš! A tehdy to lidé ještě věděli, tehdy pro to měli ten cit. Zase si nemyslete, já nikoho neodsuzuju. Já vám řeknu, proč se to všechno vytratilo. Za to můžou ti Moravcové a Frankové a Gottwaldové – samá válka a budování! To se není čemu divit! Že už lidé nemají pro krásu cit. A to my musíme vštípit té nastupující generaci. Bez toho tu žádná demokracie nebude!“ – „Tak ještě do čaganu, pane řídící, ať nám nekulháte na tu třetí nohu.“

Kantor se na chvíli zarazí, potom vezme vrchovatě nalitý kalíšek a rozvážně ho do sebe vpraví. Vločky jsou snad unavené hustým allegrem, anebo chtějí pozorněji naslouchat vyprávění, a tak pozvolna přecházejí do klidného adagia.

„Áá...!“ – „Ta píše lepší jak celá třída prvňáčků, co pane řídící?“

Křída se jí vpíjí do zpoceně dlaně, zatímco na tmavě zelené tabuli se žlutými řádky se ztrácí písmeno A. „Na tabuli musíš psát větší písmena než do sešitu, jinak to tvoji spolužáci neuvidí.“ Učitelka má nepřirozeně hladkou tvář a symetricky přesné toary rtů, vyplněné jasně červenou barvou, která se v určitých okamžicích leskne. Katka znovu otáčí hlavu do třídy. Juráš pohotově vyplazuje jazyk. Marek se červená...

„Tak teda ten most. Ten tam stavěli dlouho, protože nějak nebyl kámen. Měli ho málo, sotva na půlku mostu, protože to někdo špatně spočítal. Kámen, co byl narychlo k mání, se jim nehodil a ten, co se hodil, stál víc, než kolik zrovna měli. Ona se totiž někde zadrhla státní subvence, v tom to bylo. To bylo dědictví staré monarchie, ten úřednický šimel. A tak čekali na ten kámen a práce vázla. A ti cizí dělníci bydleli kousek od přejezdu, v takových maringotkách, jako cikáni nebo cirkusáci. No a mezi těmi dělníky byl jeden takový... Mladý a fešák, ale byl tam za mistra a ti ostatní ho brali jako takového svého vůdce, měl u nich prostě autoritu. A

jak říkám, byl to fešák: štíhlý, vysoký, havraní vlasy – jako vy Vojtíšku, ale ne takové vrabčí hnízdo; pěkně hladké vlasy. A hlavně měl takové hluboké tmavé oči, skoro černé a když se na vás podíval, tak jste měli pocit, že vás snad uhrane. To bylo i tím obočím: husté, černé a tadyhle srostlé, nad nosem. A pořád kouřil. Cigarety, jednu za druhou. Vždycky jednu kouřil a druhou si balil. A ty ubalené strkal do takového nádherného kovového pouzdra, které se mně hrozně líbilo. I to, jak v tom ležely naskládané ty cigarety. On mi jednou jednu dal, když jsem tam furt okouněl. Ale nezapálil mi ji, to ne. Pak jsem ji za něco vyměnil, já už nevím za co. No a tenhle mladý mistr chodil každý večer s pár těma chlapama do hospody na teplou polívku a jedno pivo – to víte, oni si toho moc dovolit nemohli, doma měli ženy nebo rodiče nebo prostě někoho, kdo čekal na ty peníze, které oni vydělají. A v té hospodě tehdy pracovala taková mladá servírka, šikovné děvče, dcera jednoho místního sedláka, Videckého, oni už tu nebydlí, ale bývala to početná rodina, bylo jich jako smetí. Bylo jich moc na tu trochu půdy a tak ona šla dělat tu servírku, ale bydlela pořád s rodiči, v jedné chalupě, jak smetí jich tam bylo, snad pět mladších sourozenců měla a myslím, že i nějaké starší. Šikovné nevinné děvče. A tuhle servírku ten mládenec s těma černýma očima jako kdyby uhranul. A ona se do něho zamilovala a byla to velká láska. Aspoň z její strany, ale možná i z jeho, co já vím...”

Juráš drží Marka za zvednuté ruce a uhýbá před jeho kopanci. Směje se a puslu má celou od čokolády, jejíž barva zajímavě kontrastuje s jeho světlými, téměř bílými vlasy. Markovi se po zrudlé tváři kutálejí slzy jako hrachy. „Maro, kopni ho do kulek! Kopni ho do kulek!” křičí Ondřej. „Kluci neperte se, nebo přijde úča!” křičí ta velká tlustá holka s dlouhými blond vlasy, svázanými do dvou copů. Marek a Juráš se přetlačují před tabulí a Marek se marně snaží protivníka kopnout. A ta holka, o které Katka neví, jak se jmenuje, má pravdu: „Co je to tady? Pusťte se!” Učitelka odtrhává zápasníky od sebe. „Co je? Co se stalo? Proč brečíš, Marku?” „Ukradl mi čokoládu,” vzlyká Marek a utírá si zaslzené tváře. „Tu s obrázkem z pohádky. Chtěl jsem ji dát Kačce. Jako dárek. A on mi ji celou ukrad a sněd.” Jeho poslední slova se ztrácí v novém návalu pláče. Chlapec si dlaněmi zakrývá tvář a jako by se chtěl skrýt celý, klesá do dřepu. Katka se dívá na jeho kudrnaté kaštanové vlasy.

„...A to víte, scházet se museli potají. Rodiče by ji nepustili s takovým... Ne že by to byl nějaký pobuda nebo ochmelka nebo tak něco, to on to byl asi šikovný

chlapec, ale to víte, oni by tu jenom dodělali tu trať a hned by všichni táhli o dům dál a co potom s děvčetem, tak nějak poznamenaným, chápete. Oni už o ni tak měli strach kvůli té službě v hospodě, aby se jí tam něco nestalo, to víte, někdo si trochu přihne, hned se sápe a dcerka by pak zbytečně měla ošklivé zážitky, že. A tak se teda ti dva museli scházet potají.“

„Tak poslední runda, pane řídící, na zahřátí. Šup ju tam!... A mladá paní, ať nám tu neposkakujete zimou.“ „Já už nebudu.“ „Ale jak nebudete? Dyť slyším, jak klepete zubama. Ať už je tam, šup!... A my to s Milanem dorazíme!“ Vojtíšek už notnou chvíli poskakuje, zima mu nedělá dobře; teplo přijde vhod.

Sněhové vločky se mezitím snáší k zemi v ostýchavém tempu Dvořákova larga. Bílý rubáš pokrývá padlou lípu jako povlak času, který všechno pamatuje, a na nic nevzpomíná.

„A dávali si dostaveníčka víte kde? Tady pod tou starou lípou. Tehdy ještě támhle stával ten starý mlýn, co ho pak za Hitlera strhli. Tehdy tu ještě stál, i když už dávno nesloužil a nikdo v něm nebydlel, a oni se vždycky sešli pod touhle lípou a v tom mlýnu se to pak všechno odehrávalo. Duše i tělo. Tak...“

Juráš se přes rameno směje na celé kolo. Ruce s houbu a hadrem na utírání tabule drží vystrčené z okna, zatímco jeho zrzavý kamarád od něho odstrkuje vzteky rudého Marka. „Dej mi tu houbu! Dej mi ji!“ křičí Marek a hlas mu nepřirozeně přeskakuje. Katka se dívá střídavě na ty dva a střídavě na tabuli, kde se téměř přes celé jedno křídlo prostírá nakreslené srdce (je docela pěkné) a v něm nápis: MAREK + KATKA. „Dej mi to! Dej mi to!“ – „Dej jí pusu!“ směje se Juráš. „Dej jí pusu, nebo to vyhodím z okna.“ „Nevyhodíš, o co že ne!“ „Vyhodím!“ „Tak vyhod'. Dostaneš poznámku.“ Juráš vyplazuje jazyk. Markovi vyhrkují slzy zlosti.

„Dlouho se to utajit nemohlo, to víte že ne. A přišel jim na to syn místního truhláře – tady byli dva truhláři, ale já už nevím, jak se jmenovali, ani jednoho si teď nevzpomenu. Jeden toho nechal a druhý se po válce odstěhoval. A ten měl, tuším, dva syny a ten starší, co se rok před tím vrátil z vojny, si na to děvče myslel. To bylo totiž tak. Starý Videcký si pro dceru vždycky večer kolem deváté jezdíval s vozem, aby nemusela chodit sama domů, aby se jí něco nestalo. Oni tam asi tak v půl desáté zavírali, takže on si něco dal, nechal se obsloužit, aby věděl, jak dcerka pracuje, a pak ji odvezl domů. A ona to ta holka měla zařízené tak, že vždycky vyklouzla z hospody

už po sedmé – ona to měla nějak domluvené s hospodskou; ta hospodská totiž – vdova to byla – byla doslova pro každou čertovinu, mám ten pocit. Takže ona vždycky po sedmé vyklouzla a zadem, kolem potoka – to máte sotva deset minut, když máte mladé nohy a důvod ke spěchu, aby se tak řeklo – už mazala sem. A tady mívali ta dostaveníčka, to bylo léto, to bývaly teplé večery. Vždycky před devátou ale byla už v té hospodě zpátky a tam to bylo takové veřejné tajemství. A ten truhlářův syn, ten na toho mládence od dráhy žárlil a chtěl jim to překazit. Ono by to asi stejně prasklo, protože se přece mohlo stát, že by pantáta přijel jednou dřív a dcera nikde – ono se to vlastně jednou stalo, ale hospodská mu namluvila, že si musela nechat dceru poslat pro mouku, protože prý došla; on jí starý Videcký vynadal, co má prý jeho dceru kam posílat, ale uvěřil tomu. Ona se pak radši vracela ještě dřív a celé jim to docela vycházelo. Jenže...”

U splavu. Vracejí se ze školy a je slunečno a teplo, jako by prázdniny neskončily. „Tam dolů, jak sou ty velké kameny, tam sou půlmetroví pstruzi. Deme tam!“ křičí Juráš a už utíká po proudu. Ostatní kluci za ním. „Ty ne! Ty ne!“ zastavuje se Juráš a odstrkuje Marka. „Ty si zůstaň s Kačenou a s holkama. My holkaře neberem!“ – „Já du taky!“ řekne vzdorovitě Marek a pokouší se Juráše povalit. Balancují na břehu potoka. „Zůstaň tady s Kačenou a hrajte si na maminku a tatínka!“ směje se Juráš. Je silnější, i když jsou oba stejně velcí. Odstrčí Marka tak prudce, že chlapec zavravorá a pozadu, tížen školní brašnou, spadne do potoka, kousek pod splavem, kde už je našťěstí mělko. Hned se zvedá na nohy a nechápavě se rozhlíží kolem. Rudne vzteky. „Deme kluci, deme!“ křičí Juráš. „Holkaře neberem!“

„Když starý Videcký přišel takhle zase jednou do lokálu, přitočil se k němu ten truhlářův syn a povídá: Copak, pantáto, přišel jste si pro dcerušku? A on nato: Baže přišel. A on: No však se zrovna před chvilkou vrátila, ještě bude celá udýchaná. – Vrátila? Jak to? To ji zas hospodská pro cosi posílá? – Ale kdepak hospodská, pantáto. To ona sama chodí. A ráda. Však já jí to přeju, život máme jenom jeden, sám to dozajista znáte, pantáto, řekl ten truhlářův syn a měl se jako k odchodu. Ale starý Videcký ho pochopitelně nepustil a chtěl, aby to všechno vysvětlil. A on mu to rád vysvětlil. Na to on přece čekal, aby mu to mohl vysvětlit. A tak se Videcký všechno dozvěděl. Sebral dceru, nic jí neřekl, naložil ji na vůz a vyrazil tam k těm maringotkám, co bydleli ti dělníci. To bylo kousek, co by kamenem dohodil. Tam

zastavil, vzal bič a šel mezi ně. Ten mládenec tam zrovna s několika dalšíma pokuřoval venku cigaretu. Starý Videcký, jak ho uviděl, neřek ani slovo a hned na něho bičem. Řezal ho hlava nehlava, dokud ho ti dělníci nechytli a ten bič mu nevzali. A co čert nechtěl, tak se mu jednou trefil rovnou do tváře a málem mu vyšlehl oko – to víte, to není jenom tak, dostat bičem do obličeje...”

Školní brašny se válejí na travnatém břehu. Juráš a tři další kluci mají vyzuté boty a ponožky a do kolen vyhrnuté nohavice. Brodí se potokem a Juráš sahá pod kameny. „Žádní tu nejsou,” povídá někdo. „Drž hubu!” okřikne ho Juráš. „Sou tu, ale vy ste je vyplašili.” Marek se právě vyzul, i když je beztak celý zmáčený, a bosky se brodí k nim. Katka a dvě další děvčata se dívají ze břehu. „Vypadni, holkaři!” okřikne Marka Juráš a hodí po něm hrst štěrku. Jeho kamarádi se přidávají.

„...Jenže Videcký nebyl v právu. To děvče, co naplat, už bylo plnoleté a ten mládenec se žádného prokazatelného přestoupení zákona nedopustil. Zato Videcký, jak mu málem vyšlehl to oko, musel před soud. Nakonec z toho vyvázl s nějakým tím placením, do vězení nemusel. V novinách o tom psali – to nebylo každý den, aby se naše vesnice dostala do novin, to byla pro všechny událost. Ale Videcký to dceři neodpustil. Celou dobu, co tu byli ti dělníci, ji držel doma a hospodské vzkázal, ať si najde náhradu. A když se u nich objevil ten truhlářův syn, tak ho div nezbičoval taky. Já vám nevím, taková nátura. A přitom je to dočista zbytečné. Život si vždycky najde nějakou skulinku...

Tu dívku pak právě pod touhle lípou srazil blesk. Ona sem totiž chodívala, utíkala před tou prací na statku. Táhly ji sem vzpomínky. A třeba si myslela, že tu potká zase toho mládence. Ale jednou za bouřky sjel blesk a bylo to... Lípu to po celé jedné straně spálilo a trvalo nějaký ten rok, než se úplně vzpamatovala. A ta dívka, ta měla velký pohřeb. Takového lidu přišlo! Davy. Ale tehdy to nebylo tak neobvyklé. Tehdy pro to lidé ještě měli cit...”

Marek jde ke Katce a v ruce má kus bláta, které trochu připomíná čokoládu. Dívá se na ni navztekane a vzdorovitě. Pak se napřáhne a plácne jí bláto na bílé tričko. Chvíli se na ni jenom zaraženě dívá, ale potom se mu po tváři rozleje vítězoslavný úsměv: „Kluci! Kluci podívejte se! Já sem zamazal Kačenu blátem!” Katka cítí, jak se jí svaly v obličeji křečovitě stahují. Svět se najednou rozmazává, jako by jej zavalil přívál vody. V očích cítí sůl.

„O tom mládenci už nikdo nikdy neslyšel. Videckého zlomila smrt dcery a potom, když přišla ta velká krize a jeho usedlost šla do dražby, tak se odstěhoval i s celou rodinou někam na jih... Tak tak. To tady, jak má Vojtíšek ten dům, stával ten starý mlýn. Mlýn potom za Hitlera strhli – a teď už i ta lípa...“

Slova utichají, ale vyprávění ještě prodlévá v průzračném vzduchu: snad se vtělilo do několika posledních padajících vloček, pouhých dozvuků sněžného larga. Všichni přítomní jsou dočista zapadaní sněhem a vypadají jako rodinka sněhuláků. Celý výjev působí na první pohled tak trochu nepatřičně.

„Ale kdepak,“ povídá ještě v polosnění paní Ostřálová. „Vždyť kořeny tam zůstaly. Ty nevyvrátilo.“

„Pravda, Ostřálová! Ty mají ještě sílu, ty hned tak někdo nevyvrátí!“ příkyvuje horlivě starý kantor, až mu z klobouku padá sníh.

„Hrome, pane učitel,“ ozve se najednou Vojtíšek, mna si v zamyšlení bradu.

„No, copak, Vojtíšku, copak?“ povzbuzuje ho Blažek a upírá na něho ten nadějeplný pohled, kterým se pedagog dívá na žáka, jenž sice nepatří ve třídě k nejlepším, ale zdá se, že jednou mu to přeci jen zapálí a přijde jeho chvíle.

„Nemenovala ona se ta ženská...“ pokračuje Vojtíšek, „nemenovala ona se Viktorka?“

Zatímco paní Ostřálová se nahlas zasměje, v učitelově tváři se objeví zklamání a trocha hněvivé bezradnosti: „Ale kdepak Viktorka, Vojtíšku. To je přece úplně něco jiného! To děvče se přece jmenovalo Adélie. Adélie, Vojtíšku, žádná Viktorka!“

Poslední vločka se tiše položila na sněžný koberec. Nebe je až na pár cárů modré a říjnové slunce pohlízí na bílou spoušť. Brzy začne ze všech přítomných kapat voda.

„Tak my už půjdeme, když nám to tu Milan tak pěkně prořezal,“ povídá paní Ostřálová.

„No ba, jen děte, sousedko, než z toho bude břechka a nateče vám do bot,“ radí Vojtíšek.

„Tak nashle a pěknou neděli. Pozdrav, Kačenko.“ – „Nashledanou.“

„Nashledanou, Ostřálová. Nashledanou, děvenko. A ve škole buď pilná. Pamatuj si: co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš!“ Katka se rozpačitě

usměje na toho zvláštního dědečka, který se k ní sklání, opřen o strašidelně krásný čagan, a zdviženým ukazováčkem jí mává před očima. Ze střechy klobouku se mu sype sníh, sotva bělejší než jeho pěstěný plnovous, který je tak přísně strohý, tak nebujarý a prostý velkorysosti, tak nepohádkový...

„Nashledanou, sousedko!“ loučí se Vojtíšek, zatímco se rozhlíží po oslnivě jiskřící krajině. Pak jeho pohled utkví na motorové pile, odložené nedbale na zemi a zapadané sněhem, měnícím rychle skupenství. I dodá: „Kurvafix už!“

* * * * *

Otevřeným oknem proudí do vyhřáté kuchyně čerstvý, voňavý vzduch. Na slunečních paprscích se dosud třpytí kapičky vody z roztátých sněhových vloček. Od sporáku syčí nedělní oběd, na který Vojtíšek čeká posazen za stolem, ruce opřené o bílý ubrus se žlutým flíčkem, před sebou rozložené včerejší noviny.

„Tak si představ,“ povídá své čarodějce chutí a vůní, „že starý Blažek mi už zase tvrdil, že tady stával vodní mlýn. Přitom každý ví, že to byla pila. A taky, jak mě uviděl, hned prý národní strom. A já mu na to povídám: národní nenárodní, pane učitel, pořezat se to musí!“

Mezitím usedá starý kantor k oprýskanému stolu v pokoji, který mu slouží jako knihovna a pracovna. Z šuplíku vytahuje tlustý svazek formátu A4 v kožené vazbě. Otevírá jej kdesi ve třech čtvrtinách a rukou hladí čistou bílou stránku.

Pak sevře mezi prsty zánovní plnicí pero (na jeho vršku je vyryto zlaté věnování; dar několika bývalých žáků k osmdesátinám), pod ruku si vloží šedorůžový piják s lehce zamodralými okraji a maximálně soustředěn začne psát: „Dne 27. října, den před státním svátkem, byla nad ránem sražena nenadálou vichřicí dvousetletá lípa, vysazená kdysi na počest vydání Tolerančního patentu Josefa II. v blízkosti vodního mlýna – dnes dům Milana Vojtíška, č. p. 281. Majitel pozemku za přítomnosti pisatele těchto řádků odstranil zátaras, který padlá lípa způsobila na silnici III. třídy. Žádné další velké škody nebyly zaznamenány. Celé ráno padal sníh, což není v našem kraji v říjnu obvyklé. Sníh však během dopoledne zcela roztál, snad jen v kopcích se na stinných svazích mohl udržet.“

Pisatel těchto řádků vedl dnes rozhovor s místním přistěhovalcem zvaným obyvateli Palivec. Tento muž je zběhlý v pálení kořalek všeho druhu, zpravidla ve velmi vysoké kvalitě. Mimo jiné mi sdělil, že slivovice může mít ten správný říz jen tehdy, když se na sudu s kvasícím ovocem pomiluje zralý muž se zralou ženou. Zaznamenávám to z národopiseckých pohnutek jako příklad neobvyklé lidové pověry.

A nyní věnuji větší místo příběhu, který je spjat s výše uvedenou lípou a který vypovídá mnohé o našem kraji a o jeho lidech..."

Malá Kateřina sedí v té době na gauči a sleduje v televizi kreslenou pohádku.

„Kačko, oběd!“

„Přines mi to sem, babi!... Prosím.“

Za chvíli přichází babička a na přinesenou židli, postavenou ke gauči, jí pokládá talíř plný polévky s mastnými oky: „Ne že to rozleješ.“

„Co bych to rozlévala, babi.“

„A ztiš si tu televizi, nebo budeš za dvacet roků dočista hluchá.“

„To už budou umělé uši, babi.“

„Ba, všecko bude umělé, i srdce!“ mávne paní Ostrálová rozhněvaně rukou a zanechá vnučku osudu...

Ve stejné době zamyká Palivec zevnitř dveře sklepa a pobízí statnou čtyřicátnici, aby sestupovala dál po schodech. Jde za ní, oba našlapují tiše, jako by se báli, že někoho - nebo něco - vyplaší. Ve sklepě se u zdi naproti schodišti, v přízračném osvětlení houpavé žárovky s přismaženými těly ikarovského hmyzu, vyjímá řada umělohmotných sudů špinavě zelené barvy. Palivec k jednomu z nich přiklekne a tajemně si dá prst před ústa. Pak přitiskne ucho na stěnu sudu a zavře oči.

„Už kvasí,“ zašeptá po chvíli a pokyne společnici, která si k němu dřepne. „Za zdí je kotelna. Jde sem trochu tepla. Tak akorát,“ dodává šeptem, zatímco žena přikládá ucho k sudu a zavírá oči. „Ta bude mít říz, sousečko!“ zaprorokuje blaženě Palivec, když s věšteckým výrazem ve tváři stiskne v rukou její velká špičatá ňadra.

VÁNOČNÍ POVÍDKA

Já mám pěknou příhodu s manželskou hádkou o Vánocích. Je to taky trochu o těch vánočních zvycích. Znáte to: samý obyčej, člověk už v tom dneska ani nespátříje ten pravý smysl, pokud vůbec jaký, ale z nějakého důvodu si jeden dva ty zvyky oblíbí a pak je třeba i celý život dodržuje, předává je dál, bere si je do manželství, učí je děti, zkrátka, stará se o to, aby ten obyčej nezanikl; je to asi třeba, když se všechno tak rychle mění a člověk potřebuje mít něco pevného, něco, co zůstává každý rok na svém místě, něco, o co se život může opřít v tom chaosu, v tom vesmíru, v těch černých dírách a cizích dimenzích.

Moje žena si už dávno vymínila, že při Štědrovečerní večeři musí být prostřeno jedno místo navíc, a to se všim všudy: plochý talíř na hlavní jídlo, na něm hluboký talíř na polívku, vedle příbor zabalený v ubrousku a sklenička na přípitek, zkrátka celé jedno prostření, kdyby někdo neočekávaně přišel, nějaký poutník třeba – oni Josef a Marie byli přece taky takoví poutníci, kteří někde hledali přístřeší, nějaké zastání, protože už tehdy byly všude kolem ty cizí dimenze, ten chaos, ty černé díry.

Ten náš velký stůl (kdo jste u nás byl, tak víte), k tomu se pohodlně vleze šest lidí, čtyři po těch delších stranách a jeden do každého čela. A my jsme doma já, moje žena, kluk a holka, a sedáme si jenom po těch delších stranách, mužská část proti ženské, a čela necháváme volná, tam nesedí nikdo. A tak moje žena vždycky k jednomu tomu čelu prostře pro tu pátou osobu, pro toho imaginárního jedlíka, aby se tak řeklo, a já proti tomu nic nemám, člověk si říká, že to je přece jenom takový vánoční obyčej, takový rituál, to je jenom jako, on stejně nikdo nepřijde, – a v tom, když jsme u toho, spočívá rozdíl mezi člověkem dneška a člověkem pravěkým, jak já to vidím; pro dnešní lidstvo totiž je rituál něco, co nemá opravdovou realitu, je to prostě „jenom jako“, taková hra, takový karneval, zatímco pro člověka pravěkého, jak já si ho představuju, byl rituál naopak ta nejskutečnější skutečnost, daleko skutečnější než třeba mamut nebo oheň nebo třeba smrt... A to už dneska neplatí. Pro nás je to jenom taková maškaráda, člověk si říká, že je to jenom jako.

Jenže ouha! To bylo před pár lety, když klukovi bylo ještě devět a holce sedm. Byl Štědrý večer jako každý jiný – tedy na první pohled. Sesedli jsme se všichni ke stolu, na něm už stála rybí polévka, děcka celé nedočkavé, jak se těšily na dárky, – moje žena má vždycky strach, že samým spěchem spolknou kost, a já jí na to povídám, ať teda rozbalíme dárky už před večeří, nebo ať nedělá maso, co má kosti, jenže ona na to, že kapr je tradice a bez kapra nejsou Vánoce a že kdyby se rozbalily dárky před večeří, tak nikdo už pak k té večeři nebude chtít přijít, takže nakonec nezbývá než to udělat tak, jak se to dělá vždycky. No a tak jsme se jako každý rok sesedli okolo stolu a chystali jsme se na tu rybí polévku... Když najednou někdo zazvonil!

Žena se na mě hned podívala našťvaně a vyčítavě, protože si myslela, že mě zase někdo shání, abych mu něco opravil na autě nebo tak. To se stává často, a ti lidi třeba přijdou zrovna když je oběd, a moji ženu to vytáčí a dává mi to za vinu, že jsem si ty lidi tak vychoval a že to je z toho. Tak teda někdo zazvonil a žena po mně vrhla ten zlostný pohled, ale než stačila něco říct, tak kluk už vystartoval otevřít, protože to je jeho, dělat u nás doma dveřníka, a tomu já dobře rozumím, on chlap v tomhle věku potřebuje mít něco, nějakou takovou funkci, pocit, že na něm něco závisí a že kdyby on nebyl, tak by něco přestalo běžet tak, jak má.

Kluk teda vystartoval, a já jsem šel hned za ním, abych to vyřídil. No a kluk tam stál, dveře otevřené, dveře dokořán, zima se drala dovnitř, zíral ven a venku stál chlap, řekl bych něco přes čtyřicet, plnovous, mohutný, ale pěstěný, nic divokého, pletenou čepici naraženou přes uši, dlouhý kabát, skoro až na paty, takový koženkový s opaskem; a v ruce držel něco jako kufr, pouzdro na... na hudební nástroj. Já nejdřív podle tvaru myslel, že to jsou housle, ale byla to viola, což člověka hned nenapadne, protože vás vždycky jakou první napadnou housle.

„Dobrý večer,“ řekl. A mluvil nejenom tiše, mluvil i tak nějak... ustrašeně, bojácně, víte.

„Dobrý večer,“ řekl jsem. „Co byste si přál? Hledáte někoho?“

On chvíli mlčel a pak – a říkal to tak pomalu, pečlivě, slovo za slovem a pořád tak bojácně: „Já by jsem prosil, jestli by jste neměli pro mne večeří.“

Já jsem ze začátku vůbec nechápal: „Prosím?“

A on to zopakoval a dodal: „Je přece Štědrý večer, to se nechává prostřeno jedno místo navíc, kdyby někdo přišel, nějaký poutník. To je takový starý zvyk.“

„Já vím, že je to zvyk, ale...“ řekl jsem a nevěděl, jak dál, protože jsem chtěl původně říct, že je to právě jenom takový zvyk, takový rituál, takové jenom jako – jenže něco mi říkalo, že v tom to právě vězí, protože zvyk je zvyk, a že to je ta nejskutečnější skutečnost, tak jako je skutečný čtvrtý rozměr, i když ho nikdo nikdy neviděl; a to se ve mně ozval ten pravěký člověk, ten náš předek, cítil jsem, jak mi sedí na hlasívkách a bere mi řeč. Tak jsem mlčel, chlápek čekal a kolem svištěl čas, svištěl v tom chaosu, v tom vesmíru, svištěl do té černé díry, do té cizí dimenze, aby v ní zmizel a s ním i kus z nás...

A byli bychom tam možná zmizeli celí, kdyby nepřišla moje žena podívat se, co se děje. Ten chlápek, jak ji uviděl, tak mu něco radostně blýsklo v očích, a mě v té chvíli napadlo, že je to snad nějaký náš příbuzný z manželčiny strany, ona jich má jako smetí, já je ani všechny neznám, a oni mají takový zvyk přijet bez ohlášení; a tak jsem čekal, že se začnou radostně vítat, tak jak se vítají příbuzní, příliš nahlas a příliš radostně na to, aby v tom mohla být opravdová radost.

„Dobrý večer, mladá paní,“ řekl on.

Moje žena mu odpověděla, ale byla taky tak zaražená jako já, takže mi hned došlo, že to asi žádný příbuzný nebude.

„Co si přejete? Hledáte někoho?“ zeptala se žena.

A on: „Já jsem vás přišel poprosit, jestli by jste neměli pro mne večeři.“ To řekl a čekal, co bude. Moje žena se dívala trochu překvapeně, nevěřičně, a ten chlápek pak vysvětloval: „Víte, to je takový vánoční zvyk, že se nechává na Štědrý večer prostřeno jedno místo navíc, kdyby přišel někdo, nějaký poutník, někdo potřebný... Ale dneska už se na ty zvyky tak nehledí, já vím. Jestli to nevyznáváte, tak já se omluvím a půjdu, já jsem si jenom myslel, že bychom se o ty svátky navzájem podělili, však já taky nejdu s prázdnou –“ a poklepal rukou na to pouzdro, co v něm nesl tu violu, o které jsme si nejdřív mysleli, že to jsou housle, protože člověka vždycky napadnou housle jako první. Ale hned se zase omluvil, že pokud na ten zvyk nevěříme, tak nás nebude obtěžovat a půjde jinam, a už to vypadalo, že se

opravdu sebere a půjde, že se ztratí tam někde venku, v té tmě, v té černé díře a už ho nikdy neuvidíme.

Jenže moje žena najednou řekla: „Počkejte, nikam nechoďte, pojd'te dál.“

On se zastavil v půlce schodů, podíval se na ni tak trochu nedůvěřivě, už byl zpola v té tmě.

A ona: „Jen pojd'te, nestyd'te se. My už máme pro vás prostřeno. U nás se na staré obyčeje dbá, to si nemyslete!“

Víte, ona moje žena na sobě většinou nenechá nic znát a tentokrát to bylo taky tak. Ale já bych se vsadil, že vím přesně, co se v ní ten večer odehrávalo. Dal bych krk na to, že to, co se tehdy stalo, že to byla chvíle, na kterou ona vždycky čekala a o které potají snila a doufala, že přijde, protože tím se měla naplnit její představa rodinného štěstí jako něčeho, co nezáleží jenom v tom uzavřeném kruhu, který se sesedne, jak se říká, kolem toho rodinného krbu, ale co je tak naplněno tím pozemským štěstím, že sálá ten plamen do celého světa, že to je něco svým způsobem dobročinného a charitativního, že je to zkrátka takové slunce životadárné, takové teplo a světlo uprostřed toho vesmíru, toho chaosu, uprostřed cizích dimenzí.

Totíž, kdyby na to přišlo, moje žena by k dvěma našim dětem, které máme tak říkajíc přírodní cestou, adoptovala ještě aspoň dvacet dětí dalších, cestou řekněme právní, opuštěných nebo sirotků nebo obojí, že bychom jim jako dali nový domov; a neudělá to jenom proto, že si myslí, že by to bylo nad moje síly, že už tak se pro rodinu obětuju vrchovatou měrou, což ona si ovšem myslí ne snad proto, že já bych se opravdu tak obětoval, ale prostě proto, že ona by si jiného muže než takového sebeobětavého nevzala, z čehož vyplývá, že když si mě vzala, tak takový jsem a basta, jelikož v tom jí přece její ženská intuice nemůže zklamat. A jak povídám, pro moji ženu znamenal ten nenadálý host skvělou příležitost ukázat, co je to pravé rodinné štěstí.

No a tak ho uvedla dál, sundala mu a pověsila kabát, dala mu vybrat z těch několika párů bačkor, co máme pro návštěvy – to bylo komické, protože on pořád opakoval, že je mu to jedno a ať si s ním nedělá starosti, až mu manželka vnutila ty, které by si sama svou ženskou intuicí vybrala, přijít k nám na návštěvu; a vůbec kolem toho chlápka poletovala a věnovala mu takovou pozornost, jakou ještě nikdy

žádné návštěvě, natož pak nějakému příbuznému. Já jsem si říkal, jen ať se vyřádí, je to její věc, chlápka mám na očích a koneckonců vypadá jako slušný člověk, tak o nic nejde, že ano.

No a potom byla štědrovečerní večeře. Víte, já jsem pořád prahnul po tom, co je ten člověk vůbec zač a co ho to napadlo, že přišel zrovna k nám. Děcka na něho pořád civěly, ztělesněná zvědavost, fascinoval je hlavně ten jeho plnovous, u nás v rodině to nikdo nenosí, a žena je musela pořád napomínat, ať si hledí jídla a ne hosta. A tomu hostovi zase věnovala tu velkou pozornost, pořád mu něco nabízela, podávala, a on se zdráhal, vzal vždycky až po tom, co mu řekla, že to by ji tedy urazil, atakdále, znáte to. A já jsem celou dobu čekal, že začne mluvit o sobě, že se konečně dozvím, s kým mám tu čest, jenže on nic a já jsem se nechtěl ptát, protože moje žena nemá ráda, když se u jídla mluví, nehledě na to, že je přece neslušné se cizího člověka na něco takhle vyptávat, když už je to jednou náš host.

Tak jsme holt snědli večeři, moje žena odnesla nádobí a ten chlápek se rozhlížel po nás všech, usmíval se, spokojený – a aby taky ne, po takové večeři, ona se ženě ten rok náramně vydařila, jako by tušila, co se stane! A já jsem si říkal, tak teď se teda konečně dozvím, jak se to s ním a s tou jeho návštěvou má. Jenže místo toho on povídá: „Lidičky, to jsem se ani ve snu nenadál, že mě někdo takhle královsky pohostí. Mockrát vám děkuju, zvlášť tady paní domácí! A abych se vám nějak odvděčil, ať z toho taky něco máte, tak vám teď něco zahraju na tu svoji starou violu.“

A už ji tahal z pouzdra a mě napadlo, že na tohle se celou dobu těšil, až vytáhne tu violu a půjde hrát, aby se odvděčil za to pohoštění, za to teplo a světlo. A musí se nechat, že hrál opravdu náramně krásně, tak citlivě – ano, v tom to nejspíš bylo, v tom citu, jinak tam asi byla spousta chyb. Byly to, to se rozumí, samé vánoční koledy, co člověk většinou zná, jenomže tady to znělo jinak, tady to nebyl zpěv, ale jenom ty melodie, a tím, jak scházela ta slova (nikdo z nás se neodvážil zpívat), tak tím vystoupila krása těch melodií, v takové nesmírné čistotě, jako by předtím byla nějak pod hladinou nebo pod nějakým nánosem, zakrytá tím zpěvem, co člověk vždycky jenom tak odhuhňá a zapomene na vlastní krásu té hudby. Já myslím, že to je taková naše lidská slabost, že spojujeme hudbu s textem, se slovy, která něco

znamenaají, jako bychom se báli té čiré hudby, jako bychom si ji chtěli podmanit, aby si ona nepodmanila nás, jako bychom ji chtěli přimět, aby byla naše a mluvila naším jazykem, kterému rozumíme; jenže ona sama taková není, ona nezná žádný takový jazyk, skrze který by někomu patřila... To byla čirá hudba, co on hrál na tu starou violu!

Všichni jsme z toho byli unešení, ani jsme nedutali, děcka civěly na toho violistu a úplně zapomněly, že jsme ještě nerozbalili dárky. Ale nejvíc to vzalo jej samotného, on vám měl za chvíli usazené oči a jako by se vinul k té viole, čím dál víc, až se zdálo, že to není ten nástroj, co se opírá o jeho tělo, ale že se naopak jeho tělo opírá o ten nástroj, který tu pevně a záhadně tkví ve vzduchoprázdnu jako v nějaké neznámé a neviditelné dimenzi... Nevím, jak dlouho hrál, jenom vím, že nedělal mezi jednotlivými koledama přestávky, ale že to byl jeden plynulý tok a ten nás všechny unášel.

A do toho vpadl zvonek! Přesně tak, někdo zazvonil, už podruhé ten večer. Chlápek sebou polekaně cuknul a vrhnul na nás takový vylekaný pohled. Teď si říkám, že na to zazvonění čekal, že věděl, že přijde, a proto tak rychle přestal. My ostatní jsme si totiž ze začátku zvonění nevšimli, nebo jsme si říkali, že se nám jenom něco zdálo, spíš nás zarazilo to, že violista tak náhle přestal. Až když se to ozvalo podruhé, kluk zase vystartoval a já zase za ním. A ve dveřích stála asi tak čtyřicetiletá ženská, v ruce igelitku, něčím nacpanou, velké kudrnaté vlasy, kolem uší pletenou čelenku (z té samé vlny, jakou měla ta violistova čepice) a řekla:

„Dobrý večer, prosím vás, nezlobte se, ale není tady můj manžel?“

A mně vám to ani nepřišlo zvláštní a odpověděl jsem jí, že asi je a ať se jde podívat, jestli je to on. Ona se zula a už se drala dovnitř, ani jsem jí nestačil dát nějaké ty bačkory, co jich tam máme takovou fúru, vždyť víte. No a on už tam na ni přímo čekal, violu sbalenou, díval se do země a vypadal jako školák, kterého přistihli při nějaké lumpárně.

Ženská řekla jenom „Vladimíre Vladimíre“ a kroutila nad ním hlavou. A on tam jenom tak stál a neříkal nic.

A potom ona řekla mojí ženě: „Nezlobte se, že vás takhle obtěžoval. Já se vám taky divím, že jste ho nevyhnali. Tohle on mi v posledních letech dělá rok co rok.

Víte, my nemáme děti, jsme sami. A on vždycky říkával, ať si na Štědrý večer vezmeme nějakého člověka domů, někoho cizího a potřebného a ať mu dáme najíst a třeba i něco jako dárek, když jsou ty Vánoce. A já jsem mu vždycky říkala, že si nebudu domů vodit nějakého pobudu, že to není normální a že jiní by to taky neudělali. A před pár lety on se takhle naštvál a řekl mi, že v každé slušné rodině se místo pro pocestného najde, a sebral se a šel. První rok se vrátil s nepořízenou, ale další rok už ho někde vzali a od té doby už pořád. A pak já si řekla, že to takhle nejde, aby mi ho živili cizí lidi, vždyť je to ostuda. Víte, on vždycky zmizí někde v ulicích, na nejbližší zastávce nastoupí a někam jede, ne daleko, jenom tak o dva tři bloky dál, to já už se vždycky těch řidičů doptám, kde ho hledat, a jak uslyším tu jeho starou violu, tak vím. Tak se nezlobte, že vás obtěžoval a příště ho hezky pošlete domů.“ Tohle asi řekla, ještě jednou se omluvila a odváděla si ho pryč.

My jsme vlastně nevěděli, jak na to reagovat, moje žena jenom pořád opakovala, že pan Vladimír nám krásně zahrál a že ona ho pohostila ráda a že se vůbec nezlobí, protože to nebylo žádné obtěžování, ale příjemná návštěva. A ta ženská jako by to neslyšela, odváděla si toho našeho violistu a svého muže, a on byl se vším smířený, nic neříkal, jenom pak ve vchodu řekl „Děkuju“ a „Nashledanou“ a potom oba zmizeli venku, tam venku v té noci, v té v černé díře, v tom mrazu.

A pak si kluk všiml, že ta ženská nechala stát u věšáku na chodbě tu svoji igelitku. Byl na ní připnutý lístek, že to máme na oplátku za pohoštění jejího manžela; vevnitř byla ohromná porce smaženého kapra, zabalená v alobalu, ve dvou kelímcích od margarínu bramborový salát a v papírové krabici tři druhy vánočního cukroví. Moje žena z toho byla nešťastná, co s tím prý budeme dělat, když toho sami máme tolik, a já jí na to řekl, že to se sní, že o Vánocích se může tloustnout.

A byly to hezké Vánoce, takové zvláštní. Jenom děti byly potom u stromečku docela zklamané. Když už totiž rozbalily všechny dárky a všude se válely hračky a knížky a oblečení a pastelky a hromady papíru, tak se tak nějak zaraženě rozhlížely kolem, jako by pořád ještě něco scházelo. A mně to nedalo a ptal jsem se jich, co jim schází, když přece dostaly všechno, o co si napsaly, a ještě spoustu věcí navíc. A ptal jsem se tak dlouho, až jsem se dozvěděl, že doufaly, že dostanou přesně takovou krásnou starou violu, jakou měl ten pán.

SVATÁ LEŽ

Na cestě, když už do cíle zbývalo sotva pár minut jízdy, kolem něj náhle zazářilo světlo z nebe. Dupnul na brzdu. Kvílení pneumatik mu vniklo do uší ve stejné chvíli, kdy si přitiskl ruku na oči, bolestivě zasažené ostrým světlem. Prudké zastavení jej málem vrhlo na přední sklo. Uvědomil si, že se zapomněl připoutat a že to není poprvé - kdy už se konečně naučí na to pamatovat? Po hmatu našel pás a svědomitě jej zapnul. Do očí, oslepených palčivě bílými ranními paprsky, se mezitím pozvolna vracely barvy a tvary. Otevřel přihrádku v palubní desce a po chvíli přehrabování vytáhl sluneční brýle. Proč si pořád myslí, že jsou jenom na léto? Slunce přece svítí do očí bez ohledu na roční období.

Dvakrát se ujistil, že je všechno v pořádku, pak se znovu rozjel. A ujistil by se ještě potřetí, kdyby ho jakýsi vnitřní strážce nevaroval, že stát ve výjezdu ze zatáčky není ani v nejmenším vhodné. Vůz se dal zvolna do pohybu, ale řidič měl stále pocit, že zde z onoho chvilkového oslepení ještě cosi zůstalo, nenápadné, leč tíživé otupení smyslů. Všechno, co viděl, slyšel, cítil, mu připadalo divné, vyšinuté z běžných parametrů. Nedokázal by sice popsat, v čem ono vyšinutí spočívá, ale o to tísnivěji to celé působilo. Měl pouze nutkavý pocit, že je to něco v něm, že to musí být něco v něm; jako by se mezi něho a svět spustila jakási opona podobná sklu tmavých brýlí. Pohlédl do zpětného zrcátka nad palubní deskou a sundal si právě nasazené brýle z očí. Zpomalil, a sleduje zároveň silnici i svůj odraz v zrcátku, zkoumal neklidně vlastní tvář. Nebylo na ní nic neobvyklého: protáhlá, hladce oholená tvář, rty jako vždycky trochu rozpraskané (někde v tom kaslíku u sedadla spolujezdce by měl být jelení lůj), chloupky v nose by potřebovaly přistříhnout (měly by tam být i malé nůžky); husté havraní, na pěšinku česané vlasy (než si definitivně vybral dráhu kněze, dívky ty vlasy zbožňovaly - a dodnes na nich občas pocítil hříšný pohled, který ho potěšil i zarmoutil zároveň) na několika místech odstávají od žádoucího vzoru (ano, i hřebínek se v přihrádce najde) a husté černé obočí, nad nosem srostlé, je trochu rozčepýřené. Oči, jejichž barva kolísala mezi zelenou a hnědou, se na něho ze zrcátka dívaly s překvapivým klidem, jako by se vůbec nic nedělo.

Odložil sluneční brýle, které dosud držel v prstech, na palubní desku a volnou rukou nastavil zrcátko tak, aby mu ukázalo i kněžský kolárek, symbolicky spojující hlavu se zbytkem těla. Bílo-černá zavazující pravda, obtáčeající se důvěrně a výstražně kolem hrdla, mu jako již mnohokrát připomněla pocity, které měl při prvním navléknutí kolárku. Nemohl tomu tenkrát uvěřit, tomu, že je to opravdu on, že se jeho nahodilý individuální život propojil s nadosobní mocí toho znamení a on se stal „zástupcem Krista na zemi“; vojákem, který složil přísahu své armádě a obci, již měla tato armáda chránit proti vetřelcům bezvěrectví...

Prudce sešlápl pedál. Kvílení brzdících kol mu znovu proniklo sluchovými kanály kamsi hluboko pod lebeční kost a způsobilo zde bolestivý pískot. Ale on to v této chvíli nevnímal. Náhle a v plném jasu si uvědomil, co se s ním vlastně stalo, co tak vyšinutého pociťoval v posledních okamžicích. Bylo to stejně nezpochybnitelné jako neuvěřitelné. Byla to otázka zlomku vteřiny, ale přesto světlo onoho blesku z čistého nebe jakoby pokrylo celý časoprostor lidských dějin. Bylo to naprosto nečekané a neznámé, ale dokonale čitelné: *Nevěřím*, uvědomil si. *Nevěřím! Ztratil jsem víru!*

Ba co víc: nikdy ji neměl! Jen si toho až do tohoto okamžiku nebyl vědom. Jeho víra v Boha nebyla založena v přímém nahlédnutí nebo dokonce obrácení, jehož neodolatelnou sílu občas spatřoval u konvertitů (s podezřením pramenícím z prosté závisti). Přesto svoji víru nepovažoval za méně pevnou. Dopracoval se k ní pěstováním po rodičích zděděné konfese, synovskou úctou, přemýšlením o lidském životě a přesvědčením o nutnosti najít v chaotickém světě jistotu; jeho víra byla podepřena tisíckrát prověřenou sítí autorit, argumentů i pragmatických potřeb, nebyla vydána napospas náhlým vzplanutím srdce. Naučil se proto vzhlížet k Bohu s klidnou kázní a beze strachu. Když byl na počátku kněžské kariéry, nejednou si v duchu posteskl, že jeho vztah k Bohu zcela postrádá onu „el grecovskou“ dimenzi vypjatých gest, bojovný a vášnivý rozměr prvních křesťanů, kteří padali na kolena před podivuhodnými zjeveními a v náboženském vytržení nevníмали smrtelné nebezpečí ani tváří v tvář lvím tlamám. Ale časem došel k tomu, že každá doba a každé místo si žádají jiný přístup. A tak jako nejprve přijdou vojáci dobyvatelé a teprve po nich místodržící a správcové, tak i on se narodil do světa, který byl pro

křesťanské zástavy dávno dobyt krví misionářů (a leckdy i jejich oveček, zapletených v soukolí dějin), a hlavním úkolem nyní bylo udržovat a prohlubovat tradici a předávat ji dál. Ne zanícená gesta, ale důsledná loajalita a každodenní práce v jedné z nesčetných Kristových kolonií, to bylo nyní úkolem kněze; ne oslnivý nadpřirozený oheň, ale hřejivé teplo domácích krbů v rodinách vychovávajících své děti pro Krista, to měla být – a skutečně byla – ta největší odměna za duchovní práci. A pak samozřejmě, jednoho dne, dne s velkým D, přijetí do nebeské obce Vyvolených – ale na tuto odměnu bylo radno spíše nemyslet: vháněla do duše přílišné opojení, zatímco bylo třeba setrvávat ve vědomí vlastní nehodnosti a vykupovat lidskou hříšnost trpělivou a pokornou službou.

Ale to, co právě prožil, popíralo všechny jeho dosavadní zkušenosti a představy. Kdyby to nebylo tak nekonečně absurdní, nazval by to, co se mu právě stalo, konverzí. Tak jako Saul, pronásledující první křesťany, náhle uslyšel hlas shůry, který ho vytrhl z dosud sdílené tradice a den ze dne ho proměnil v šířitele nové víry, tak i jeho dnes vytrhlo ono osvícení (či oslepení? jaký je mezi tím rozdíl?) z toho, čím až do té chvíle byl. Příbuznost jeho situace se situací Saula mu přišla na mysl okamžitě – snad proto, že si ten příběh ze Skutků nedávno znovu četl a přemýšlel o něm. Ano, připadal si nyní tak, jak si musel připadat i Saul – jenže obsah zjevení byl úplně opačný! To, co viděl on dnes, téměř dvě tisíciletí po nejslavnější konverzi historie, bylo přesným opakem toho, co poznávali lidé obrácení na víru Kristovu: Bůh není a Ježíš Nazaretský není jeho jediný syn a spasitel člověka – tak vypadala ta skutečnost (či spíše ne-skutečnost), kterou poznal on.

Nechápal, jak je to vůbec možné, spatřit, že něco *není*, ale zároveň si byl jistý, že to skutečně spatřil. Nikdy v životě nepocítil nic tak intenzivního. Hned si pochopitelně, podoben tonoucímu chytajícímu se stébla, vzpomněl na všechny authority a argumenty, které mu dříve připadaly tak jasné a zdály se být pevnými pilíři jeho víry. Copak mohou být náhle neplatné, když měly tak dlouho takovou váhu? Vybavovaly se mu jeden za druhým: hlasy velkých teologů odříkávajících svatá dogmata, příběhy mučedníků, kteří se vzdali všeho, svědectví zázraků i samotné křesťanské pravdy a lásky; ale i neuvěřitelná promyšlenost stavby kosmu, nevysvětlitelnost vzniku života, úchvatná přítomnost lidského vědomí ve hmotě – a

koneckonců i stovky let vítězných eschatologických dějin, zračících se ve zbožných vráskách jeho matky, jeho umírající matky (neboť tak se knězi nejsilněji vryla do paměti: svým pokojným a ke vzkříšení vzhlížejícím skolem); to vše viděl před sebou spolu s nezanedbatelným úsekem vlastního života, s vlastní identitou, vlastním já, které spojil s tímto příběhem téměř neoddělitelně...

Sledoval to vznešené defilé a s hrůzou si uvědomoval, že na platnosti starých pravd se nic nezměnilo a rozdíl že je někde jinde: to vše bylo totiž tím, čím bylo, jen a jen ve světle tradice, z níž on právě vystoupil, byl vytržen a stanul – kde? *Kde?! To nedokázal pojmenovat, ale jisté bylo, že stojí mimo.* Stejně jako musel mimo svoji dosavadní tradici stát den ze dne Saul – jenže ten z ní byl vytržen za tím účelem, aby vstoupil do nové tradice. Ale do jaké tradice teď vstupuji já? ptal se kněz, a neviděl nic než právě to, co viděl: své ruce položené na volantu, svoji tvář v zrcátku (byla spíš jaksí temně zamyšlená než vyděšená nebo neklidná), palubní desku vonící už od pohledu nepřírodním materiálem, jehož název ani neznal; za okny automobilu silnice, po obou stranách stromy v banálně podzimních barvách, které se daly čekat a nebylo na nich nic, vůbec nic zvláštního, což je podtrhovalo lhostejnost toho všeho; vepředu viděl kněz první domy vesnice, na jejímž konci (neviděl tam odsud, ale jeho zrak ten výjev předjímal) stál kostel: šedivé vnější zdi, které by se co nevidět měly opatřit novou omítkou, nedávno vyčištěné a čerstvě natřené okapy, plechová střecha s tímtež novým nátěrem, hranatá věž s barokně zakulacenou kopulí... A za tím vším – nic.

Na okamžik ho napadlo, že je to jenom takový Boží žert, že si s ním Bůh hraje a chce ho zkoušet – za ty tisíce a milióny let by se přece měl právo nudit! Ale jak by ho Bůh mohl zkoušet a jak by se mohl nudit, když přece *není*? A v té chvíli se v něm ozval ne už bezradný a vyděšený, ale sebevědomý hlas: I kdyby byl, copak tě neopustil a nezradil ten nejsvětější závazek, který sám tomuto světu dal? – Ale on se třeba vrátí, vrátí se! pokoušel se namítat, ale byla to zase jen prázdná slova, iluze, kterou si sám vytvořil, aby čelil tomu hlasu – a kdo byl vůbec onen hlas? Bylo to snad jeho nové já, nový nájemník jeho duše propadlé v jakési vesmírné hazardní hře světu bezvěrců?

Náhle před sebou spatřil ten obraz v nejasných komturách, ale přesto drtivě působivý: ve vzduchoprázdnu visící dva páry rukou vrhající do ohromného beztlžného prostoru kostky – a viděl, jak on je v té hře prohráván a jak je rozhodnuto o jeho novém osudu... S hořkostí si uvědomil, že ona převrácená konverze z něho neučinila pouze jednotlivce odtrženého od společenství, k němuž do té doby patřil, ale činila ho zároveň jedním z lidí, kteří mu vždycky připadali cizí. Copak má od nynějška patřit mezi ně? Mezi ty podivné, někdy jistě zajímavé a poctivé, ale přesto odporné lidi, kteří jakoby byli uhněteni z jiného těsta?

V té chvíli ho objížděl nějaký automobil, kterému stál v cestě. Už ho minulo několik vozů, ale tento výrazně zpomalil – a dokonce, když obě vozidla stála zhruba na stejné úrovni, zastavil. Hned je poznal. Spěchali na mši, kterou měl on sloužit; byli to pravidelní účastníci. Z jejich pohledů vyčetl otázku, zda nepotřebuje pomoc. Usmál se a pokynul jim, že *všechno je v pořádku* a aby jeli klidně dál. Udělal to spontánně, aniž si uvědomil, jaké důsledky z toho plynou.

Nebylo času nazbyt. Mše má začít během několika okamžiků. Lidé už čekají a brzy začnou zpívat, aby nezaháleli a nedovolili svým myšlenkám opustit chrám, než přijde kněz. Byli zvyklí, že občas chodí pozdě, a on si to nejednou vyčítal a sliboval si, že se bude připravovat tak, aby na cestu mohl vyrazit včas. Ale přesto se mu pořád stával opak – najednou bylo zkrátka o pět minut víc, než mělo být. Podíval se na hodinky. Opravdu nemůže otálet, lidé čekají...

Tohle bylo ze všeho nejhorší. Nešlo jenom o jeho duši a jeho víru či nevíru. Všechno by vlastně bylo jednoduché, kdyby na jeho víře neměla záviset víra desítek dalších lidí. Znal je. Znal jejich pohledy a jejich myšlení, záhadně propojující tichou a nezištně ochotnou oddanost s ostražitou nedůvěrou a vrozenými sklony ke konání lidových soudů. Dokázali být za nejroztodivnějších okolností bezvýhradně věrni nadřazené autoritě, avšak v následujícím okamžiku ji mohli se stejnou důsledností a bez výčitek poslat k čertu. Alespoň si tak před nimi vždycky připadal a dalo by se říct, že se jich proto i bál. Zároveň jim ale přiznával právo na takové chování. Copak se úkol, který musejí plnit, nepodobá kvadratuře kruhu? Copak může něco vyčítat těm, kteří udržují kontinuitu živého, když vše živé je odsouzeno k zániku; těm, kteří udržují řád světa, když každá pravidelnost dříve či později selže a každý zákon je

dříve či později porušen? Jejich úkol je bezmála nesplnitelný – a přesto v něm nakonec neselhávají, protože se naučili chápat všechna jednotlivá klopýtnutí jako něco neskutečného, jako nějaký dočasný prelud. A chodili se pak ujišťovat do božího příbytku, že ten pravý svět je skutečně takový, jaký *má být*. A kdyby jim v tom svatém místě chtěl náhodu někdo tvrdit opak, třeba i s razítkem nejvyšších teologických autorit, klidně by v té chvíli ignorovali všechnu nedotknutelnost onoho prostoru i oné osoby a s vražednou nevinností by sami zjednali nápravu. A kdo by se odvážil upřít jim na to nárok?

Kněz se rozhodl, že jeho věřící se nesmějí nic dozvědět. Každé zaváhání by mohlo být osudné, neboť kdo může zaručit, že navzdory své vytrvalosti a návykům se nenechají strhnout s pádem svého pastýře? Ta mše musí být odsloužena, jako by se nic nedělo. On pak rychle zmizí, na biskupství napíše vysvětlující dopis a oni ho už nikdy nevidí. Něco už se jim řekne a oni si za pár týdnů zvyknou na nového faráře a budou se dohadovat, co že za tím stojí – a jistě najdou nějaké přijatelné vysvětlení, které nevyvrátí, ale naopak potvrdí stávající řád věcí.

Jistě, bude to lež, podvod – ale pouze z jeho strany; jejich prožitek bude stejný jako jindy, stejně upřímný, nebo pokrytecký – to už je jejich věc. On na sobě každopádně nesmí nechat nic znát. Nebude to snad těžké, vždyť si všechno pamatuje, gesta jsou dobře zažita v jeho svalech a slova v jeho jazyku; rutina všechno zachrání. Hlavně nevypadnout z role, o to tady běží. Neboť právě tato role je tím, co je skutečně nezbytné. Bůh žádné kněze ani mše nepotřebuje; jeho svět se nezhroutí, když padnou rituály – zato z lidského světa nezbude vůbec nic!

Na okamžik kněze napadlo, že je to tak možná s celou církví. Že nikdo ve skutečnosti nevěří, všechno je to jenom jakési spiknutí světovládných iluzionistů, spiknutí, jehož cílem ovšem není škodit lidem, ale naopak je zachránit před nimi samotnými...

Vyzbrojen cynickým i patetickým odhodláním, rozjel se dál. Zbýval už jen poslední úsek cesty, kterou tak dobře znal. Už samotná ta cesta byla vlastně součástí rituálu; s tím, jak míjel známé „kulisy“ své pravidelné jízdy a jak se jeho ruce na volant a nohy na pedálech automaticky a předvídavě přizpůsobovaly nuancím nesčetněkrát projeté silnice, všem jejím zatáčkám, vypouklinám i dírám při okraji,

s tím, jak všechno zapadalo do připravených šablon, cítil, jak i jeho osobnost vplouvá do starých vod a směrů větru, jak se nechává vést, bez váhání a bez potřeby vědomé navigace. Když zastavil na vyhrazeném plácku před kostelem, ani se nepotřeboval rozhlížet, zda parkují všechna auta na svých obvyklých místech; věděl, že tam jsou a že zcela samozřejmě nechaly volné přesně to místo, které náleželo jemu. Naposledy se zadíval do zrcátka nad palubní deskou. V přihrádce našel jelení lůj a důkladně si namazal rty; nahmátl i hřebínek (několik zubů je na něm vylomených) a pečlivě se učesal; pak si ještě navlhčeným prstem uhladil obočí. Celá tato krátká příprava, která vlastně zastupovala poslední úpravu divadelní masky, z rituálu poněkud vyčnívala – nikdy předtím to nedělal. Ale dnes zkrátka potřeboval, aby jeho maska byla opravdu dokonalá; dnešní představení mělo být mimořádné.

Snad nikdy předtím neměl ze sloužení mše takový požitek jako právě dnes. Vědomí vnějškovosti, kostýmovosti celého aktu mu odkrylo ty stránky rituálu, které dříve nevnímal. Fascinovala ho už samotná následnost jednotlivých úkonů, to, že přesně ví, co bude následovat po každém úseku mše, aniž by bylo třeba přemýšlet, proč je ta následnost právě taková: je to prostě dáno tradicí. Představoval si, že je hercem a spolutvůrcem nějaké přísně žánrové (a tedy svým způsobem elitářské) hry, v níž je ctností zasvěcených odehrát všechno tak, jak to bylo odehráno už tisíckrát. Vychutnával si však zároveň každou možnost variace v rámci stanovených mezí – jako třeba lehké odchýlení v tónu hlasu, prodlužování některých slabik, odmlky o něco delší, než by měly být; blížil se až k hranicím parodie, kterou ovšem (což na tom možná bylo to nejlepší) nikdo nemohl odhalit. Nikomu nic nepřipadalo divné, ani šestákové kázání, nahrazující logiku kýčovitými klišé. S jistou trpkostí si uvědomil, proč nikdo nemůže přijít na to, že si vlastně místy dělá z kázání legraci: ono se totiž nijak zásadně nelišilo od jeho dřívějších – tedy od těch, které sám bral vážně.

Přesto nejednal tak, aby celou věc zesměšnil; naplňoval ho především pocit sebejistoty, plynoucí z toho, že zná a ovládá svoji roli natolik, aby si s ní mohl hrát, mazlit se s ní, neboť je do ní dostatečně zasvěcen. Bylo mu téměř líto, když se mše blížila k závěru (ano, ona se blížila k závěru podle pravidel svého žánru, a on se blížil s ní, veden těmi pravidly téměř pasivně) a přitom nevyčerpal ještě ani setinu ze všech možných nenápadných úskoků, které se nabízely – jako třeba přereknutí,

kterých by si sám jakoby nevšiml, a další a další; dostával náhle jeden nápad za druhým.

Cítil obrovské očistění, které zachvátilo celou jeho bytost a dodalo mu nebývalý pocit svobody; ne ve smyslu bezbřehé volnosti, ale ve smyslu téměř nadzemské lehkosti. Bylo to velké vítězství nad skutečností a jejími zotročujícími starostmi; byla to vítězná pravda hry. Cítil se šťastný a byl vděčný roli, která mu to umožnila a v níž, jak si pomyslel, bylo cosi stvořitelského nebo počátečního. Kněz sehrál svoji roli a měl chuť sehrát ji znovu, dělat to, co dělával dřív, ale dělat to „jenom jako“. A nejen pro sebe. Měl přece – a to bylo patrně ze všeho nejdůležitější – své publikum, ty řady tváří, které v této chvíli sledoval s překvapením, jako by na nich bylo něco nového; řady tváří, jimž byla určena ta role a v jejichž očích herec chtěl a potřeboval být svojí postavou, neboť tak dosahoval uznání, jakého se jinde nemohl nadát.

A ještě více: cítil se svým spikleneckým chováním přímo účasten na tom velkolepém, ačkoliv na první pohled marném lidském příběhu. Dřív míval pocit, že je od svých věřících nepřekonatelně odtržen celibátem, vzděláním a vůbec způsobem života, jaký vedl; zdávalo se mu, že si mnozí z těch sedláků myslí, že přese všechno vědí o životě daleko víc než on – a takový názor mohli mít oprávněně. Ale nyní jako by se svým „ovečkám“ náhle přiblížil, dokonce jako by byl jedním z nich, neboť s nimi sdílel ten příběh, hrál s nimi tu hru, v níž všichni byli spojeni demokratickým poutem jeviště. Dokonce ho napadlo, že sami věřící jsou už dávno herci a že svoji víru už dávno pouze předstírají – před ním i mezi sebou navzájem. A dělají to ze stejných pohnutek jako on: vědí, že kdyby přestali, zhroutil by se jediný jim známý řád tohoto světa. A snad je možné i to, že to všechno dělají jen a jen z lásky k němu, ke svému pastýři. Třeba je to celé taková svatá lež, v níž se lidé vzájemně obdarovávají, ač současně podvádějí...

Jisté je, že oni a nikdo jiný jsou „jeho lidé“, mezi které náleží a kteří by ho nezapřeli, a on by nezapřel je. Pozoroval ty tváře, v nichž jakoby se zračil jeden a ten samý vzor (maska, typ postavy), a představoval si tu proměnu, jakou musely projít, když opustily dnes ráno své domácnosti a zamířily do domu božího; představoval si ty tváře v jejich všední podobě, plné nervozity, hněvu, ale i veselí, leckdy neslušné –

a nemohl se ubránit dojetí nad tím, jak z nich toto všechno muselo zmizet a jak do nich s vůní kadidla, kamenného prostoru a ostýchavě přísným vrzáním starých lavic vstoupila nadosobní vznešenost a pokorné oddání se nejvyšší pravdě. Ano, ta role, kterou takto přijímali, vnášela do jejich životů rozměr, který se v jejich jednání (navzdory fiktivnosti toho zdroje) projevoval jako něco nezpochybnitelně skutečného; kdyby to neznělo hloupě, řekl by, že se z nich hraním té role stávali „lepší lidé“, neboť něco z jejich kostýmů se otiskávalo do jejich těl.

„Jděte ve jménu Páně!“ uzavřel dnešní mši a pozorně se rozhlédl po tvářích, odpovídajících slovy „Bohu díky!“ a následně doprovázejících poslední slokou vybrané písně odchod kněze a ministrantů „ze scény“. Snad se mu to jenom zdálo, ale možná opravdu viděl v těch tvářích srozumění, jakého se od nich ještě nikdy nedočkal.

Když nedlouho poté usedal znovu za volant a pohlédl do zrcátka, ukázalo se, že jeden pramen černých vlasů přežil nápor hřebínku a bezelstně odstával od jinak poslušného účesu. A chloupky v nose si opět zapomněl přistříhnout. Vždycky se něco najde...

Ještě přes okénko odpověděl úsměvem a pokýváním na několik neokázalých, avšak uctivých pozdravů (přímo žánrově staromódních), a potom nastartoval vůz. Příště se vrátí. Dokud jej ta role bude naplňovat tak jako dnes, chce ji hrát. Proč by se vůbec měl někdo dozvědět, co se stalo? Proč by to vůbec měl někomu vysvětlovat? Stačí, když to zůstane mezi ním a.... Mezi ním a Bohem.

DLUHY

Dnešní tržba rozhodně nebude rekordní. Leda tak rekordně malá. Ne že by na tom záleželo. Ale když si máte vybrat, jestli budete obsluhovat v prázdné hospodě, nebo v plné hospodě, vyberete si to druhé. Když člověk jenom tak dřepí za barem a popáté listuje barevným magazínem s nadějí, že najde článek, který ještě nečetl, nebo obrázek, nad kterým si ještě nevysnil nějaký jiný život (jako byla ta fotka Kilimandžára přes dvě stránky v National Geographic, který někdo minulý týden ukradl), když tedy člověk jenom tak nečinně trčí v hospodě bez televize (kterou ten chlap už čtrnáct dní nedokáže spravit a jeden se ani nemůže podívat na fotbal!), tak dřív nebo později začne přemýšlet, co všechno by mohl stihnout za tu spoustu času, jímž tady tak zatraceně mrhá. A to je pak všechno špatně.

Dokud roznášíte pivo a ostatní, píšete účty, počítáte a hlídáte, aby vám někdo neutekl, a po desáté večerní už padáte únavou, tak to vás ani nenapadne přemýšlet, co by bylo, kdyby... Ale když v celém lokálu sedí tři lidé, z nichž jeden každou chvíli dřímá a ostatní dva mlčí, dřív nebo později to na vás přijde. Vidíte před sebou hospodské lístky plné nedbalých, avšak s jistotou cvičené ruky napsaných čárek, svislých jako vykřičníky: podivný výsměšný kód. A pak vidíte jednu nekonečnou čáru, přímkou, která se táhne přes řady těch vykřičníků a počítá a počítá – škrtá...

Asi takové a podobné úvahy nyní zaměstnávaly Jindřichovu mysl. Pokud jde o jeho fyzický zjev, nepůsobil o mnoho povzbudivěji. Nevadilo by ani tak to, že Jindřich byl už docela pokročilý čtyřicátník spíše podprůměrného vzrůstu, který při chůzi jakoby kulhal na obě nohy; nevadilo by snad ani, že mu ustavičně sklouzávaly ošoupané manšestrové kalhoty a jeho těžiště se tak zdálo být ještě níž, než ve skutečnosti bylo. Vadilo spíš tak nějak všechno dohromady.

Toho času byl Jindřich majitelem a hospodským v podniku, kde se kouř dal zpravidla krájet a jehož image byla založena na jakémsi mýtu zpustlosti, který nikdy nebyl vyprávěn, ale všichni jej znali nazpaměť. Jindřich to podvědomě bral jako významné marketingové plus a dával si záležet na tom, aby jeho oděv nikdy nepůsobil příliš zánovně a upraveně, tvář aby se nezbavovala alespoň lehkého

porostu a tmavě bezbarvé vlasy aby nijak nezastíraly přirozenou nechuť k hřebenu. Hospodský působil dojmem, že nepřišel na svět jako ostatní lidé, ale že povstal jako zhmotnělý duch začouzených a počmáraných zdí, politého pultu, matných skvrn na ubruse a nikdy neklesající pивní pěny; to vše okořeněné aromatickým závojem kouře, uvězněného pod nízkým stropem, a pánských záchodků, bezpečně navigujících ty, kteří vypili patřičnou míru. Ono bezvýhradné souznění mezi hospodou a jejím vládcem naplňovalo hosty důvěrou, neboť věděli, že co evidentně sloužilo již před léty, to se dávno osvědčilo a je dnes ještě spolehlivější. Hned, jak vstoupili do dveří a vyslechli jejich zavržení plné ironického smíchu nad cestami věčně ztracených navrátilců, zbavil je ten zvuk všech starostí, jako by v něm byla zakódována osobní poselství pro každého z nich.

Dnes však dveře již od brzkých večerních hodin mlčely a čím déle jejich mlčení trvalo, tím více se střed světa, kterým podnik obyčejně byl, měnil v odlehlou periférii. Všichni někde určitě čumí na hokej, pomyslel si Jindřich trpce a – kvůli úlevě – i trochu posměšně; jako zatvrzelý fanda fotbalu totiž hokejem okázale pohrdal, považuje tuto hru za primitivní, násilnickou, bezectnou a prostou vši elegance. Do jeho hospody teď páchly jenom tři existence, které hokej nezajímá – a to zřejmě proto, že je nezajímá vůbec nic.

Jejich mlčení je ozvěnou mlčících dveří. Vysoký blondák u jednoho stolu jenom kouká do piva a kouří jednu od druhé. U vedlejšího stolu sedí pár, chlapec a dívka, ale neutrousí mezi sebou téměř ani slova. On dřímá s hlavou na stole a ona se ho občas snaží probudit. On je docela vychrtlý, zatímco ona spíš při těle a asi o půl hlavy větší; jí by mohlo být kolem dvaceti, zatímco jemu stěží osmnáct, pravděpodobně jenom nějakých šestnáct, přesto se před jejich příchodem sem stihl někde pořádně „zlískat“.

Přivedla ho ve vyloženě nepoužitelném stavu a objednala mu minerálku. Sama upíjí už druhou velkou vodku s džusem (zvlášť) a tváří se popuzeně. Teď s chlapcem znovu zacloumala a vypadá to, že mezi sebou dokonce promluvili dvě tři věty. Načež on sahá do kapsy a cosi jí podává. Je to peněženka, kterou dívka otevírá a podle všeho zjišťuje stav banku. Její společník na chvíli zůstává sedět a s nedůvěrou

přibližuje k ústům sklenici minerálky; po nesmělém doušku ji pokládá zpátky na stůl a nevypadá to, že by se k ní ještě chtěl vrátit.

Ted' se podívala na Jindřicha. Asi bude chtít platit, řekl si, obešel pult a pomalým, kolébavým krokem se vydal k jejich stolu.

„Ne, ještě ne,“ odpověděla dívka na dotaz a pokusila se o úsměv. Její tvář, široká a zakulacená, by byla hezká, kdyby ji nepokrývala spousta uhrů. Nakrátko střižené vlasy se Jindřichovi také nelíbily: nebyly ani blond ani světle hnědé, spíš jakýsi nevýrazný odstín mezi; navíc byly mastné a působily neupraveně. Ale proč mě *tohle* zajímá? Vždyť je to jedno, řekl si v duchu.

„Ještě něco objednáš?“ zeptal se.

„Ne, dík. Ještě si to rozmyslíme.“

„Jo. A ať mi tu nespí,“ kývl hlavou k nepřítomně působícímu mladíčkovi, kterému se už zase povážlivě nakláněla hlava.

„To je v klidu!“ procedil chlapec s překvapivou hbitostí mezi zuby, jako by byl dotčen tím, že se s ním mluví přes třetí osobu.

Jindřich se otočil a vracel se k pultu. Doufám, že mají v té šrajtofli dost peněz, říkal si po cestě a tušil, že právě tady může být problém. Poznává tyhle situace na sto honů.

Nalil si v baru velký (ba ještě větší) fernet a začal se prohrabávat šuplíkem s nahrávkami. Všechny poctivě zkopírované na přístroji z vietnamského tržiště. Matně průhledné kazety s červenými a hnědými páskami uvnitř, kde věčně putují mezi dvěma neozubenými kolečky; a všechno to slabě, ale krásně voní. Chtělo by to něco zpropadeně... zpropadeného. Něco, v čem je protest – ale opravdový, ne indiferentní řvaní dnešních rádoby-punckerů, pro které je rebelie nic víc než byznys (punk je mrtvý, víme?!). Chce to muziku, který pojmenovává věci pravými jmény. Pink Floyd: THE WALL!

Jindřich zasunul kazetu do přehrávače, zmáčkl modré tlačítko a otlučený, avšak houževnatý produkt Dálného východu (člověk je přímo vidí: malí, mlčenliví i nadmíru upovídaní, mistři léček a přeborníci vytrvalosti, v džungli pralesa i volného trhu – ti jsou budoucnost lidstva, to jejich geny budou šířit naše děti!) začal spokojeně vrnět, asi jako siamská kočka (kterou ovšem Jindřich nikdy zblízka nespatriil, její

vrnění si jen představuje). Po několika okamžicích, které vždy skrývaly nová tajemství se starou, neomylně se opakující odpovědí (Jindřich ji v duchu přivítal spokojeným úsměvem: jo, pořád tam jsou!), se ozvaly první tóny – či spíše zvuky – legendárního alba. Jindřich přivřel oči. V prstech, které nikdy neprohrábly struny elektrické kytary, pocítil vzrušené chvění.

Ohlédl se do lokálu, zda některý z hostů nereaguje nelibě, a pro jistotu trochu stáhl zvuk. Pak ze šuplíku s kazetami vytáhl ohmatanou složku, popsanou názvy slavných rockových kapel; jejich grafické ztvárnění připomínalo svou pečlivou a právě proto nepřesvědčivou snahou napodobit zbožňované originály sešit nějakého adolescenta. Ve složce byly písňové texty všech Jindřichových oblíbených alb. Neuměl sice anglicky, ale postupem času si s pomocí půjčeného (a dosud nevráceného) slovníku vytvořil slušnou zásobu všech podstatných výrazů, a s pocitem pronikání do dílny bohů si během poslechu četl a překládal oblíbené texty, dává jim svou vlastní podobu a vkládá do nich své vlastní pocity a příběhy.

Zatímco odezníval první song, dívka se zvedla a přešla ke stolu, kde osaměle vysedával vysoký blondák. Přisedla si a podle všeho požádala o cigaretu, protože oslovený jí hbitě podal krabičku a zapalovač. Proti všem předpokladům mu zjevně společnost nevadila – naopak: choval se k dívce velmi přívětivě, smál se a jeho ústa se zalila spoustou slov, jejichž útržky zalétávaly k výčepnímu pultu. Za nějakou dobu však začal vrtět hlavou a zdálo se, že odmítá něco, nač dívka naopak naléhá. Několikrát se to opakovalo, a on se sice stále usmíval a s laskavým výrazem dodával něco na vysvětlenou, ale zjevně trval na svém.

Chce si od něho půjčit, říkal si v duchu Jindřich. Ale on jí nepůjčí a ani to za ni nezaplatí, takže smůla. A co budeš dělat teď, děvenko? Necháš mi tu hodinky? To jsem fakt zvědavý. Fakt jo. Za kolik toho mají? Asi stovka – ale to jsou taky peníze. A tady přece nejde o částku, ale o princip: bez peněz do hospody nelez, jinak bys nemusel odejít po svých!

V přehrávači právě doznívala píseň: *Máš-li jít bruslit/ na tenký led moderního života,/ nechávoje za sebou tichý protest/ miliónů usazených očí,/ nemůžeš se divit, že ti pod nohama/ led praskne...* Jedno z oblíbených Jindřichových míst, ačkoliv pokaždé se ho týkalo jinak: jednou se cítil být tím, kdo se smál, podruhé tím, kdo byl vysmíván.

Patří k němu obojí, žádná pravda není úplná. Jenom ty milióny usazených očí se z toho nějak vymykají. Komu patří? Koho se týká tichý protest? Kdyby měl člověk myslet na milióny usazených očí a přemýšlet, kým a zda vůbec jim bylo ukřivděno nebo proč vlastně pláčou a čím jsou to oči, ztratil by úplně všechno: zbyly by mu jenom – oči pro pláč...

Snad existuje nějaký dluh, který se nedá splatit, ale právě proto je jediná smysluplná věc na ten dluh zapomenout, ať už je to cokoliv, nedávat mu žádné jméno a radši se starat o ty dluhy, které jméno mají a jsou splatné. Jako ty čárky na bílém lístku, které stačí spočítat a vyinkasovat. Jediná opravdová jistota je jistota výběrčího. A tak to má být. A pokud je tu ještě nějaký jiný účet, myslel si Jindřich, nějaká jiná útrata a nějaký jiný výběrčí, tak Bůh suď, protože to je útrata, kterou já spočítat neumím. Nevím, za kolik co mají v tom baru života. Beru si, co se mi zdá, že za to stojí, ale cenovky, ty znají jenom oni a já se je dozvím až na samotném konci – pokud vůbec...

Tak co, děvenko, co uděláš? Zahraješ mi tu nějakou scénu? Zkusit to můžeš, ale snaha marná. Dluhy, které jdou spočítat, se neodpouští!

Dívka se vrátila na své místo, kde s hlavou na stole opět dřímala její druh. Nevěnovala mu pozornost. Vypila zbytek vodky a vzala do ruky sklenici s džusem, kterého ještě zbývala asi polovina. Pak si jednou rukou podepřela bradu a druhou si začala hrát s pivním táckem. Blondák u vedlejšího stolu mezitím dorazil pivo a posunkem naznačil Jindřichovi, že chce platit. Bylo mu bez odkladu – resp. tak rychle, jak to umožňoval Jindřichův kolébavý krok, – vyhověno. Dívka po blondákovi vrhla prosebný pohled, aby ještě na poslední chvíli přidal ke svému účtu několik drobných položek navíc. Dočkala se však pouze omluvných očí a povzbudivého úsměvu na rozloučenou. Doufám, že jí nenakecal, že se dám ukecat, pomyslel si v té chvíli hospodský.

„Jestli už nikdo nepřijde, tak budeme za chvíli zavírat,“ prohodil Jindřich k podivnému páru, který v lokále zrovna osiřel, a s prázdným püllitrem a plným popelníkem po odcházejícím hostu se odšoural k pultu.

Slavné album dospělo do první čtvrtiny, když se u pultu objevila ta dívka. Už zdálky se dívala prosebnýma očima, a když přišla na místo, sepjala poněkud nedbalým způsobem do prosebného gesta i ruce.

„Máš přání?“

„Já mám takový problém, víte?“

Mlčky se na ni zadíval. Jeho pohled nebyl tázavý, právě naopak: už předem dával odpověď.

„Mně... Nám se nějak ztratily peníze, víte? Když jsme sem přišli, tak jsme mysleli, že máme plnou peněženku, ale ona je najednou prázdná.“

Na okamžik se zdálo, že snad bude předstírat okradení. Ale hned bylo jasné, že tu drzost a otrlost nemá. Vypadala tak čestně a nevinně. Až příliš – Jindřicha na tom něco štvalo.

„A co já s tím?“ zeptal se s předstíranou nechápavostí.

„No to samozřejmě není váš problém.“

„Tak vidíš.“

„Já jenom...“ Hledajíc nějakou oporu, ohlédla se dozadu, ke stolu, kde spal její společník. „Já teď nevím, jak to uděláme,“ pokračovala, když se ujistila, že tohle bude muset opravdu zvládnout sama. „Já mám jenom pár drobáků a z těch vám účet nezaplatím.“

„No to asi nezaplatíš.“

„No právě. Tak jsem si říkala, kdybyste byl tak strašně hodný a napsal mi to... jakože na dluh.“

„Já lidem, které neznám, na sekyru nedávám.“

„Já vám ukážu občanku!“ vyhrkla. „Dám vám adresu i telefon. Klidně vám něco podepíšu!“

Jindřich se zasmál té ostentativní poctivosti, následující po lajdáckém pití bez peněz. Ale hned sám sebe v duchu zarazil. V trapné situaci přece není jenom ta dívka, ale i on sám. Protože jak se má vlastně zachovat? Co s ní má udělat? Vzít nějakou zástavu? Volat policii kvůli pár korunám? Nakonec ti nezbude než udělat to jako vždycky: spolehnout se, že to příště vrátí. Potíž je, že jsem ji tu nikdy neviděl, je

tu prvně, a jak vím, že se ještě někdy objeví? Na druhou stranu toho moc neutratili. To už vyberu víc na dýškách, než kolik by mě stálo, kdybych jí to odpustil.

„Myslela jsem, že jsme toho zas až tolik neutratili,“ řekla trochu bázlivě, jako by mu četla myšlenky.

„Tady nejde o cifry, děvenko. Tady jde o princip.“

„Já vím, ale já bych to zítra zaplatila. Klidně i s úroky, jestli chcete. Já bydlím kousek odsud.“

„Jak kousek?“

„Patnáct minut... Vlakem.“

„Vlakem. Tomu říkáš kousek?“

Dívka sklonila hlavu a odmlčela se. Jindřich zatím položil na pult všechny lístky z dnešního dne a za pomoci kalkulačky začal přepočítávat celkovou sumu.

„To je totiž další problém. My totiž... Normálně by nám dávno jel vlak, ale ona je sobota, víte? Nic takhle pozdě už nejezdí. Neuvědomili jsme si, že je sobota.“

„Hm. To našťve.“

„Jela bych stopem. Ale takhle v noci – a navíc s ním...“ kývla hlavou za sebe.

Jindřich se nenechal rušit v počítání. Když sečetl všechny účty dohromady, začal přepočítávat hotovost. Dívka to mlčky pozorovala a v její tváři byla střídavě znát naděje i rezignace. Do šustění peněz a cinkotu mincí zněl z přehrávače nechtěně ironický text: *Jsem tu novejš./ Cizinec v tomhle městě./ Kde si tu člověk může užít?/ Kdo provede cizince kolem?/ Jó, potřebuju lehkou ženskou./ jó, potřebuju děvku!/ Je v téhle pustině nějaké ženská,/ se kterou se budu cítit jako opravdový chlap?... Sakra! zaklel v duchu Jindřich. Teď abych počítal znova!*

Jenže zmatená mysl, svedena písni, chtěla v tuto chvíli počítat cosi jiného: *jak dlouho*. Jak dlouho? Čtyřiačtyřicet měsíců a něco. Co všechno se od té doby změnilo? Na jeho životním stylu asi nic moc. Jenom se to, co dříve bylo chlapáctvím a furiantstvím, změnilo spíš ve hrubost a neomalenost; z ležérní nedbalosti se stal nevkus, z bezpředsudečnosti ignorantství a zanedbanost. Ne snad proto, že by se začal chovat jinak, ani ne proto, že by skutečně upadal, ale proto, že tu najednou chyběl někdo, kdo v nevkusu uměl vidět ležérní, pohodářskou nedbalost a v neomalenosti poctivé, ničím nezkažené chlapství.

To bylo to, co postrádal nejvíc: ne její starost o domácnost a téměř stoprocentní spolehlivost, dokonce ani ne její tělo, nýbrž její pohled, jímž ve svém muži dokázala vidět toho, kým sám před sebou neuměl být. Ten pohled, to bylo to, co se nedalo ničím nahradit, nasimulovat, představit si to. Ten pohled byl jako magické zrcadlo, do kterého se mohl podívat a ujistit se, kým vlastně je, dát znovu dohromady všechny ty rozbíhavé a svářící se síly svého já.

Tenkrát mu to připadalo, že zemřela náhle, ačkoliv to ve skutečnosti trvalo půl roku. Protože neustále věřil (tak jako ona), že to rychle přejde, nepočítal dny a týdny, které už strávila na lůžku. Neustále to bylo jen „dnes“ a „příště“ – a „příště“ už mělo být zase všechno v pořádku. Docházel za ní do nemocnice takřka denně a jejich setkání se podobala jako vejce vejci. Vždy mu při nich kladla na srdce, aby udržoval domácnost („jen na chvíli“, než se ona vrátí) a hlavně aby se nezapomněl postarat o zahrádku. Vyptávala se do omrzení, co je na ní nového, jak si vede květák, jak ředkvičky, jak hrách, jak mrkev... To všechno měla původně v plánu zasít; jako každý rok: byla to její největší vášeň. Ale pár dnů předtím, než slunce dostatečně prohrálo půdu, ji odvezli do špitálu a ona už svoji zahrádku nikdy nespatriila. Dala mu přesné pokyny (dokonce je napsala na papír, který si vyprosila od nemocničního personálu), kdy a kam má co nasázet a jak se o to starat. A pořád, při každé jeho návštěvě se vyptávala.

A on na to možná opravdu neměl čas, při tolika věcech, které najednou musel zastat a na které nebyl zvyklý. Ale popravdě řečeno, příliš ty věci nepřeháněl a najít si čas na zahrádku se ani moc nesnažil. A tak musel lhát. Jednou si – aby se zdálo, že v tom opravdu chodí, – vymyslel útok mšic a ptal se jí starostlivě na radu, co s nimi. Chudák se celá vyděsila, že přijdou o úrodu a div se jí z toho nepřitížilo. Druhý den koupil v zahrádkářství ten nejdražší přípravek proti mšicím a šel jí ho hrdě ukázat. Měla radost a nemohla si vynachválit jeho pečlivost. Když pak nastal čas úrody, chtěla pochopitelně vidět plody jeho práce. Bezostyšně nakupoval všechno potřebné na tržnici (včetně plodů, které, jak se ukázalo, na jejich zahrádce vůbec být neměly), pokud možno ještě od hlíny.

Tak to šlo celé léto a s létem to i skončilo. Během prvních zářijových dnů se jí přitížilo a zemřela. Teprve v té chvíli si Jindřich při pohledu na žalující zpustlost

zahrádky uvědomil nekonečnou absurditu svých lží. Jestliže doufal, že se žena co nevidět zotaví, jak jí mohl tvrdit, že pracuje na zahrádce, která zatím ležela ladem? Kdyby se opravdu uzdravila (v což přece *oba* věřili!) a přijela by domů a viděla by to... Ano, ona by to pochopila. Odpustila by mu – třeba proto, že se jí přece v době nemoci snažil co nejvíce uklidnit, i za cenu milosrdných lží, ke kterým by se jinak neuchýlil. Ale pořád tady zůstával ten fakt, že pouze její smrt ho uchránila před trapným odhalením. Zůstal v jejích očích tím, kým před ní chtěl být, ale jen proto, že byla najednou mrtvá.

Na chvíli se zarazil v počítání, než mu hlavou proběhly všechny ty tisíckrát omílané myšlenky. Pak se jakoby samy od sebe vytratily; snad se naučily, že nezmizí-li do určité chvíle, začne je on – jakmile se vzpomene z jejich úderu – tvrdě a bolestivě vytlačovat. Znovu se mu v mysli vynořila čísla. Teď už to šlo rychle. Věřil si po letech praxe natolik, že po sobě nemusel nic přepočítávat; jakmile jednou dospěl k výsledku, byl si jím dostatečně jist. Když tedy odečetl sumu všech objednaných a zaplacených položek od toho, co reálně od hostů vybral, zbývalo... docela dost. Nakonec to nebyl úplně špatný den. Hospoda je malá, tak co by chtěl.

Pohlédl do dívčiny tváře, plné napětí a prosby. *Nekoukej tak vyděšeně,/ tohle co nevidět přejde./ Mám jenom další špatný den,* slyšel zpěvákův hlas.

„Přines ten svůj lístek,“ řekl jí, ačkoliv ještě pořád přesně nevěděl, co udělá. A když pak držel lístek v ruce, pořád to ještě nevěděl. Dokonce ani když vzal propisku a celý lístek přeškrtnal, stále to ještě neměl rozmyšlené. A když vzápětí odložil lístek k ostatním a mezi zuby procedil „Tak příště!“, měl takový zvláštní pocit, že se to vlastně vyřešilo samo, protože on se pořád k ničemu vědomě nerozhodl. Prostě se to zatím nějak zametlo pod stůl. Ne, on jí žádný dluh neodpustil. Jenom to odložil a ona to příště zaplatí. A když ne příště, tak potom. Nechá tomu volný průběh. Už to vlastně není jeho věc, tak co by se tím trápil!

„Jste strašně hodný,“ řekla. „Děkuju vám.“

Jen mávnul rukou.

„Pomalů bych to tady uklidil.“

„Jasně... Já jenom...“

Škoda, že má tak podřobanou tvář, pomyslel si. To je opravdu škoda. Když si tohle člověk odmyslí, tak výraz, ten úsměv... Ale to je přece jedno!

„...jestli byste mi ještě neporadil, kam by se tady dalo jít, než bude ráno.“

„Nikam, když nemáš prachy. Leda tak na nádraží.“

„Hm.“ Sklonila hlavu. „Já fakt nevím, co mám dělat,“ zašeptala – a její slova bylo sotva slyšet v rockovém vyznání: *Nepotřebuju kolem sebe žádné zdi/ a taky nepotřebuju žádné drogy na uklidnění./ Viděl jsem ten nápis na zdi./ Nemyslete si, že potřebuju vůbec něco...*

„Hlavně nevím, co s ním. Je úplně nanic. Určitě mu bude špatně. Jak se tohle všechno vůbec stalo?“ zvedla hlavu a podívala se na Jindřicha, jako by ten mohl znát odpověď.

„A on je tvůj... co?“ uklouzlo mu. Ne, nechtěl se s ní bavit!

Dívka se smutně usmála a řekla: „To je taková... nešťastná náhoda.“

„Všechno je nešťastná náhoda,“ pokýval Jindřich hlavou a zároveň se trochu podivil, co to říká – že vůbec něco říká.

„Určitě to tu musíte uklidit. Já vám pomůžu!“ ožila náhlým nápadem a v jejím obličejí se objevila dosud ukrytá svěžest. Zaoblenost tváří dodávala té svěžesti ještě větší lesk. Jindřicha to na okamžik zaujalo natolik, že pouštěl jedním uchem tam a druhým ven zbožňovaný závěr první poloviny alba (a první strany kazety): *Sbohem, krutý světe,/ dneska tě opouštím./ Sbohem, sbohem, sbohem./ Sbohem, všichni lidé./ Nejsou slova, jimiž byste/ mi to mohli rozmluvit./ Sbohem.*

„Radši už jděte,“ hlesl hospodský.

„Ne. Pomůžu vám dát to tady do pořádku.“

Mlčel a díval se na ni. V její tváři už nebyla ani prosba, ani naděje, ani zoufalství, ale zcela nečekaně z ní četl odhodlání a sebevědomí, přesvědčení o správnosti vlastního jednání i neomylnosti vlastní autority. Ta proměna ho zaskočila. Tohle dokáže snad jenom ženská, říkal si. Takhle z ničeho nic, z úplně maličkosti vydobýt jistotu, že ve světě se dá najít nějaký řád a že ona ten řád musí za každou cenu hájit – a to právě na takových maličkostech, jako je uklizená místnost nebo vypletý záhon. Ty mocné maličkosti... Vůči maličkostem jsme všichni bezmocní. Řekneme si: tak já to teda udělám, ať je klid, vždyť je to koneckonců jenom taková

maličkost... Přesně tohle si vždycky říkáme a vůbec nám nedochází, že podrobení se těm maličkostem nás podrobuje daleko účinněji než bič nebo vězení. Bič jde vždycky proti naší vůli, a tím ji zachovává, možná i posiluje. Maličkostem se ale poddáváme dobrovolně – a tím neznatelně vlastní vůli ztrácíme!

Vytáhl z kapsy klíče a odešel zamknout dveře, aby snad ještě nepřišel nějaký opozdilec, kterého by pak bylo obtížné přemlouvat k odchodu.

Zeptala se, kde jsou věci k úklidu. Řekl, že je přinese, ale že si to udělá sám; dělá to tak přece denně. Ona ať se zatím snaží přivést k životu svého druha. „Ať můžete co nejdřív jít,“ dodal zatvrzele především kvůli sobě, protože se mu v hlavě již před chvílí vynořila myšlenka *nenechat je – ji – jen tak odejít*. Máš přece klíče, můžeš si ji tu nechat, blesklo hlavou v náhlé, nekontrolované asociaci. Já hlavně potřebuju, aby co nejrychleji vypadla, ať můžu jít domů, trval na svém – ale hned další myšlenka: ten její amant, ten beztak bude spát jako dudek a ty ji zatím můžeš pozvat na panáka... To určitě. Už jsem ji snad pozval víc než dost, ne? – Ale ona ti to přece vrátí... Jistěže mi to vrátí! Já nikomu zadarmo nenalévám!

Když se vrátil z kuchyně s kbelíkem plným vody, s hadrem a smetákem, dívka právě pomáhala probuzenému chlapci vstát ze židle. Když udělal dva nejisté kroky a shledal, že to nějak půjde, dal jí najevo, aby ho nechala jít, a vrávoravě, bledý ve tváři se vydal k pánským záchodkům. No v jeho kůži bych teda být nechtěl, pomyslel si Jindřich. I když ani tu svoji si nezávidím.

„Sedněte si, já to udělám,“ řekla dívka a energicky mu vzala z rukou všechno náradí.

„Proč mi pořád vykáš? Tady si všichni tykají!“ odpověděl dotčeně, aby alespoň předstíral vládu nad vývojem událostí.

„Nepředstavili jsme se,“ řekla.

„Tak já jsem teda Jindřich.“

„Já Lenka. Ahoj.“

Podali si ruce, ona se dokonce usmála. Pak postavila uklízečské náčiní ke zdi a pustila se do vyprašování ubrusů. Samozřejmě: jako by to dělala odedávna...

„Ty ubrusy by se měly vyměnit.“

„Až zítra. Zítra bude neděle. A v pondělí mívám zavřeno. To se vyperou.“

„Dáváte... Dáváš je někam prát?“

„Ne. Peru si je doma.“

„Sám?“

„Jo,“ odpověděl po kratším zaváhání. Vadilo mu, že ta otázka a ta odpověď prozrazovaly víc, než jen to, kde a jak pere špinavé ubrusy. Čekal, že hned přijde další otázka, ale Lenka už ji nepoložila. Místo toho vzala smeták, namotala na něj hadr a ponořila jej do kbelíku. Ucítil svěží vůni nějakých květů, stoupající z té trochy přípravku, rozpuštěného ve vodě. Uvědomil si, že si té vůně dosud vůbec nevšiml, ačkoliv ji musel cítit, když saponát do kbelíku naléval. Teprve když se toho dotkla ona....

Vzpomněl si, jak procházel kolem susedky v paneláku, kde ještě jako chlapec bydlel s rodiči. Míjel ji pravidelně zrovna tehdy, když na ni vyšlo umývání schodů. Strašně se u toho potila a on vždycky čekal na to, jak ho pach jejího potu udeří do nosu. A ačkoliv mu pot nevoněl příjemně, vždycky se na ten okamžik svým způsobem těšil. Když později sledoval svoji ženu, jak uklízí v domku, který si koupili na kraji města, chtěl to cítit znovu, onen pach vydávaný nedobrovolně, bez radosti, jen pod náporem fyzické práce. Ale už to na něho nepůsobilo tak silně, chyběla tomu ta původní intenzita. Možná, že v tom tenkrát, aniž si to jako chlapec uvědomoval, bylo něco iniciačního.

Co si asi myslí? uvažoval Jindřich, když sledoval Lenku, jak ještě před samotným vytíráním podlahy zvedá židle a vzhůru nohama je pokládá na stoly. Říká si určitě, proč si asi peru sám, proč mi to někdo nevypere? Myslí si třeba, že jsem starý mládenec a žádná mě nechtěla. Ale to není pravda! Já jsem ženu měl a mohl bych ji mít i teď. Jenomže se to všechno seběhlo jinak, co ty víš... Děvenko.

„Dřív mi tu pomáhala žena,“ řekl, když se Lenka vrátila pro smeták s hadrem a udělala na podlaze první lesklý pruh. Měl nutkání povědět jí o ní. Zdálo se mu, že by měl připomenout, jak to tu chodilo dřív, že by to Lenka měla vědět, i když to nemělo žádný určitý význam.

„Co se stalo?“ chtěla vědět po chvíli váhání.

„Zemřela. Jsou to přes tři roky.“

„To je mi líto.“ Na chvíli ustala v práci. Podívali se na sebe. V jejích očích kupodivu neobjevil soucit, který očekával a který mu byl protivný. Spíš v nich zahlédl ne snad přímo zvědavost, ale zájem a výzvu, aby řekl víc, spolu s příslibem, že bude vyslyšen.

„Už jsem se s tím vyrovnal,“ řekl poněkud příkrým tónem. Pak se šouravým krokem přitočil k polici s tvrdým alkoholem. Vzal z ní láhev vodky, kterou si Lenka prve objednávala. „Musíme zapít to tykání,“ prohodil, když nacvičeným pohybem ruky vytáhl zpod pultu dvě skleničky a rozlil do nich poctivou míru čiré tekutiny.

„Já to nejdřív dodělám,“ odvětila s úsměvem, který prozrazoval překvapení a rozpaky.

Opřel se o pult a pozoroval ji. Když byla jeho žena ještě naživu, umývala v jejich domě podlahy a stírala prach každý týden. Vždycky mu to připadalo zbytečné. Přiděláváš si práci, říkával jí. Stačilo by to jednou za čtrnáct dní, možná i za tři týdny (myslel si, že by to stačilo i jednou za měsíc, ale to si raději nechal pro sebe). Když pak byla dlouho v nemocnici a on to měl všechno na starosti sám, zdálo se mu, že měl pravdu. Dělal všechno po svém a ve svém tempu. A dům nevypadal zase tak zpustle; alespoň on nepozoroval žádný zásadní rozdíl.

To se ale změnilo, když zemřela. Najednou začal na chodbách, v pokojích, na schodišti postrádat nejen její fyzickou přítomnost, ale i stopy její činnosti. Celek neprozrazoval žádný podstatný rozdíl, všechno spočívalo v detailech: uspořádání nádobí v poličkách nebo párů bot v botníku (s rozdělením na jeho a její polovinu – tu hranici nikdy nepřekročil), silná vůně vypraného prádla nebo osvěžovače vzduchu (s broskvovým aroma, jak si nyní přečetl na etiketě); vlhký odér čerstvě umyté chodby, pečlivě upravené potahy na křeslech v obývacíku (a to denně, i kdyby na nich nikdo neseseděl). To všechno zmizelo spolu s tím, jak zmizela i druhá polovička manželského těla.

Bezděky a zároveň s pokorou a dodatečným uznáním ji začal alespoň symbolicky nahrazovat. Pokud mu to dovolovalo zaměstnání, jal se kopírovat všechny činnosti, které dříve prováděla ona, a to v jejím rozvrhu a jejím stylem práce. Nebylo to vždy jednoduché, protože mnohé věci, dříve přijímané jako samozřejmost, a tedy sotva vnímané, zblízka vlastně neznal. Kvůli práci v hospodě musel většinu

těchto činností přesunout ze soboty, jejího tradičního dne úklidu, na pondělí. Pondělí se stalo jeho sobotou a kolem této skutečnosti začal vědomě budovat jakýsi rituál. Natáčel si v sobotu na video některé televizní programy, které měla ona ráda, a v pondělí si je pouštěl. Sobotní noviny s barevnou společenskou přílohou si také nechával až na pondělí (s výjimkou sportovní stránky) a dokonce se pokoušel luštit křížovky, které ovládala s neobyčejnou brilancí (zde ovšem prvně rozpoznal, že v některých věcech ji prostě nenahradí). Když pral vlastní svršky, nikdy nezapomněl přihodit k nim několik jejích věcí...

Byl si přitom vědom jisté abnormality svého jednání, ale právě proto byl také s to udržet je v přesně daných mezích. Bylo to zvláštní uchovávaní památky, které nicméně nemělo překrýt přítomnost, kterou žil. Po prvním roce, kdy rituál vyvrcholil jarním překopáním zahrádky a zasetím několika druhů zeleniny, všechny projevy tohoto vzpomínání začaly slábnout. Na prvním místě se to týkalo televize. Uklízet už stačilo jednou za čtrnáct dní – místo dvou lidí tu teď žije jenom jeden, což je přesně polovina, ospravedlňoval se; a i to se dalo ošidit.

Jednoho dne si řekl, že ne detaily, ale celek je rozhodující a že nejlepší formou památky není udržovat řád nutně v té podobě, v jaké byl ustanoven, ale tak, jak to odpovídá novým potřebám. Zaměřil se na to, že pozoroval, jak se řád proměňuje, aniž by přestal být řádem, který drží svět pohromadě. A tak druhé Vánoce, které trávil sám, přestavěl nábytek v obývacím. V lednu přestal odebírat sobotní noviny a místo toho si objednal National Geographic. A pak přišlo další jaro, a on nenasázal na zahrádce její milovanou zeleninu, ale brambory, po kterých se mohl utlouct a které dříve kupovali od jejího bratrance, farmáře; rozvázal tedy tímto aktem i poslední svazky s jejím příbuzenstvím. Říkal si, že ty brambory jsou svědkem jeho rozluky s minulostí, ale zároveň navázáním na to, co tu zanechala jeho žena. Neboť to byly po léta její ruce, co kultivovalo půdu, z níž nová úroda nyní čerpala živiny.

Při veškerém svém vzpomínání se ale nikdy neuchýlil k tomu, aby k ní promlouval. Dokonce odmítal navštěvovat její hrob. Zařídil, aby urna byla uložena v místě bydliště jejích rodičů, aby se o hrob postarali; tím to pro něho skončilo a od pohřbu už hrob nenavštívil. Nechtěl si ani připomínat její podobu prostřednictvím fotografií. Alba s jejich společnými fotkami schoval někam do skříně. Nevzdával se

jich, ale neměl ani chuť se k nim vracet a vidět se v jejím doprovodu nezúčastněně pravdivým okem objektivu. Báł se, že by mu ty obrázky připadaly iluzorní, že by mu připomínaly hraný film nebo něco podobně fiktivního. Stejně tak rozmluvy se zemřelou či zastavení se nad jejím hrobem (jako by v tom hrobu bylo nějaké tělo – ale tomu se přece nedá říkat tělo, i kdyby ji nebyli bývali spálili!) měly pro něho ráz přeludu a duchařského sebeobelhávání. Za jedinou reálnou památku na její přítomnost tak považoval to, co mohl prožít vlastním tělem, vlastními úkony a pocity, v nichž tkvěla kontinuita možná neuchopitelná a nepojmenovatelná, ale o to skutečnější a smysluplnější.

Pozoroval nyní při práci dívku, která jeho ženě vůbec nebyla podobná, ale přesto mu ji připomínala. Bylo to bezesporu tou situací, scénou, motivem úklidu, který si zvykl vykonávat sám a bez přemýšlení. Jenom mi to připomíná věci, o kterých jsem už dlouho nepřemýšlel, říkal si, trochu zaražen vlastními pocity. Je to zkrátka podobná situace, nic víc. Všichni se někomu nebo něčemu podobáme, všechny situace už se někdy odehrály. Není na nás vůbec nic nového.

Otevřely se dveře pánských toalet a v nich se objevil Lenčin společník. Zarazil se, když uviděl les nohou zvednutých židlí a mezi stoly dívku, se kterou sem přišel, jak vytírá podlahu. Zůstal stát a rozpačitě pozoroval, jak Lenka s kbelíkem a hadrem na smetáku prochází kolem něho a mizí na dámských toaletách.

„Chceš kafe?“ zeptal se ho od baru Jindřich. Jeho hlas sice nezněł zrovna přátelsky, ale byla v něm i trocha smířlivého pochopení či spíše důvěrné znalosti podobných situací. Chlapec na jeho dotaz nesměle přikývl, načež se Jindřich odebral do kuchyně, aby připravil nabídnutý nápoj. Když se vrátil se šálkem kávy, zákazník se stále opíral o rám dveří. Byly otevřené a hluk, který z nich vycházel, prozrazoval, kam se právě přesunul úklid.

„Tady to máš,“ oznámil Jindřich a položil šálek na barový pult. „Můžeš si sundat židli,“ dodal. Chlapec se těžce odlepil od místa, kde stál, vzal jednu židli z nejbližšího stolu a opatrně ji postavil na zem. Pak si drobným, pomalým krokem, jako by se báł prudších pohybů (mohl by se důvěryhodně vymluvit na to, že je tu zrovna mokro, ale nikdo by mu nevěřil), přenesl ke stolu šálek s horkým nápojem. Několikrát se přitom zmateně podíval na hostinského, který mezitím sundal dvě

židličky v zadní části místnosti. Na jednu z nich si sedl a postavil na stůl dvě sklenky vodky.

„Dík,“ vyrazil ze sebe opožděně chlapec a zatvářil se přátelsky. Jindřich však neodpověděl a místo toho sledoval svůj ukazováček, přejíždějící ve směru hodinových ručiček po obvodu sklenky.

Konečně se objevila Lenka.

„Ten kýbl nechej stát u dveří, já to pak odnesu,“ poděkoval jí Jindřich za vykonanou práci. „A teď si dáme toho panáka,“ dodal povzbudivým tónem.

„Je ti už dobře?“ zastavila se Lenka u chlapce, míchajícího horkou kávu.

„Jo.“

Chvíli u něho stála, aniž ho přiměla byť jen zvednout oči, a pak vyhověla Jindřichovu přání. Beze slov si přitukli a upili první malý doušek.

„Je dobrá, není?“ ujistil se Jindřich po chvíli váhání, když nevěděl, jak začít hovor.

„Je,“ usmála se.

Následovala delší chvíle mlčení, během které Jindřich zápasil s náhlým pocitem nepohodlí. Začal mu vadit hustý vousový porost na tváři, jejíž holení opět o nějaký ten den odložil. Vousy už byly příliš husté na to, aby to vypadalo, že se jen nedopatřením výjimečně nestihl upravit, ale zase příliš řídké, než aby to vypadalo, že nosí plnovous. Kousaly ho a svědily, protože na té tváři byly jakoby navíc. Kdybych nosil plnovous, říkal si, byly by mě nekousaly, ale protože ho nenesím, jsou ty vousy nějaká špína, něco, co tam nepatří a je na té tváři cizí. Proč vlastně nenesím plnovous, když se nerad holím? Copak se bojím, že budu vypadat příliš staře nebo odepsaně? Copak to není jedno?

„Měl jsi tu dneska hodně lidí?“ přerušila ticho Lenka, upíjejíc další doušek vodky.

„Ani ne. V poslední době to vůbec nějak vážne. Ale aspoň se tolik neholím – chci říct nehoním. Pomáhá mi jeden chlápek v kuchyni a jinak jsem na to sám. Asi by to ještě někoho chtělo. Ale nemůžu nikomu nabídnout kdovíjaký výdělek, to by se mi nevyplatil.“ Na chvíli se opět odmlčel, pak váhavě pokračoval: „Moje žena mi tu pochopitelně pomáhala zadarmo. Byly to prachy do společné kasy. Člověk si to

zezačátku ani neuvědomí, ale manželství má i spoustu takových... výhod. Dva lidi si prostě vzájemně poskytují různé služby a nemusí si za to platit.“

Po poslední větě ucítil, jak mu do tváří stoupá ruměnc, což se mu už dlouho nestalo. Měl pocit, že jeho slova jsou bezděky, ale nutně dvojsmyslná. Zdálo se však, že Lenka ten druhý význam nezachytila, ačkoliv se jeho poznámce usmála. A tak Jindřich upadl do ještě větších rozpaků z toho, že mu jisté vyznění nevinné věty vůbec přišlo na mysl. Aby zaplašil vlastní zmatek a nenechal hovor ustrnout, zeptal se jí, co vlastně dělá. Studuje?

„Ne, kdepak. Když jsem se kdysi učila na maturu, měla jsem z toho takové nervy, že jsem si řekla: už žádnou školu!“

„Takže?“

„Takže jsem teď úspěšně nezaměstnaná.“

„Jak dlouho?“

„Půl roku asi.“

„A předtím?“

„Šicí stroj, nitě, látky všeho druhu...“

„Hezká práce.“

„Kdybys potřeboval ušít nové ubrusy, řekni. Ještě jsem nevyšla ze cviku,“ nabídla žertovným tónem.

„Nové ubrusy bych možná potřeboval. Vůbec by to tady chtělo...“

„Ženskou ruku?“ doplnila ho, když se na okamžik odmlčel.

„Jak tě to napadlo? To je to tak poznat?“ podivil se a bezděky si dlaní přejel zarostlou bradu.

Pokrčila rameny s tím milým úsměvem, kterého si všimnul už dřív. Nyní v něm pocítil něco jako shovívavost, výraz, který moc dobře znal: typický výraz, kterým ženy dávaly najevo přesvědčení o bezmála dětské povaze svých protějšků, zatímco ony přece „vědí své“, neboť neomylná intuice jim o mužích prozradí i to, k čemu se oni – pokud vůbec – budou muset dopracovat těžkopádným zvažováním svých pokusů a omylů. Hlavně omylů... Ale třeba je to jenom obyčejný milý úsměv, který nic konkrétního neznamena.

„Kdybys o někom věděla, o někom, kdo by si tady chtěl přivydělat roznášením piva a tak... Říkám přivydělat, žádný zlatý důl.“

Opět pocítil rozpaky. Proč jí – ano: *jí*, ne „někomu“ – nabízí práci, když o shánění pomocné síly v poslední době vůbec neuvažoval? To se ti líbí, jak uklízí, nebo co po ní vlastně chceš? ozval se v něm ironický osten.

„Už jsi někoho sháněl?“ zeptala se.

„No... Vlastně ani ne. Od té doby, co... Párkrát jsem o tom uvažoval.“

A znovu měl pocit, že vlastně odpovídá na úplně jinou otázku. Ano, párkrát o *tom* uvažoval. Ale vždycky od toho utekl, jako by se právě dotkl žhavého železa. Ty pokusy vlastně byly jen jakýmsi myšlenkovými experimenty, kdy vpustil do své mysli úvahu, že ta či ona by snad mohla... Ale nikdy to nepřekročilo rovinu pouhých představ nebo pasivního pozorování. Všechny kandidátky zavrhl dřív, než se s nimi mohl obeznámit natolik, aby alespoň zjistil, že jsou jeho dojmy a představy naprosto mylné. Co z nich pak zůstávalo, byly jen erotické vzory, z nichž si postupně sestavoval jakousi galerii.

Dlouho do ní nedokázal vpustit nikoho jiného než svoji ženu. Její obrazy byly koneckonců nejvěrnější, jaké mohl mít. Předcházelo jim několik matných a nezdařilých výjevů z raného mládí. Nad těmi se už jen bez nostalgie usmíval. Nostalgií pociťoval až nad nejstaršími obrazy-vzpomínkami na ni, zejména z dob, kdy ještě nebyli svoji. Nejraději měl ale ty, které pocházely z posledních let před její smrtí. To už nebyli mladí a krásní a plní energie, ale o to zaujatější a soustředěnější. Proměna jejich těl, způsobená prožitými lety, jim dávala nové a nové podněty. Sex už nebyl tím, co samovolně vyplývalo z živelnosti a přitažlivosti jejich fyzických schránek: netoužili nyní po sexu proto, že by byli jeden pro druhého krásným, ale naopak proto, aby svá těla teprve mohli *jako krásná* vnímat. Byla to tvorba, snaha najít a vrátit tělům to, co nenávratně ztrácela. To byly ty nejskvělejší obrazy z celé galerie, vrcholná díla Jindřichova erotického panteonu.

Přesto si s nimi nevystačil. Nedařilo se mu čerpat z těch obrazů sílu, o které se domníval, ba byl si jistý, že v nich je. Byly totiž svým způsobem nedotknutelné. Nebyly to jen obrazy! Stálo za nimi něco opravdu prožitého, něco, co se nemohlo jako celek vměstnat do jeho dojmů, vzpomínek a představ z nich sesbíraných.

Chybělo tu druhé tělo a druhá mysl, které se na oněch prožitcích z poloviny podílely a jimž proto náležely stejným osudovým právem, stejně nezastupitelným vzruchem nervových receptorů, které nebylo možno rozeznít bez druhého hráče; bylo to jako partitura pro dvě harfy, z nichž jedna osiřela. Ačkoliv tedy z dotyčných obrazů mohl získávat jistou inspiraci, jejich jádro mu zůstávalo uzavřeno. Musel by ty obrazy o něco ochudit a tím i zničit, kdyby je chtěl cele vlastnit. Teď, když byl na všechno v celém své žití *sám*, potřeboval představy, které byly ryze soukromé, zcela manipulovatelné.

A tak začal svoji galerii doplňovat o nové exponáty. Byly jednodušší (někdy až primitivní), měly v sobě něco pubertálního, ale zároveň byly obestřeny ochranným závojem cynismu a lhostejnosti. Je to jenom taková hygiena, říkával si.

Když si znovu prohlížel Lenku, upíjející vodu, uvědomil si, že by z ní mohl vytvořit krásný obraz pro svoji „sbírku“. Její uhrovitá, avšak milá tvář a nějaké to kilo nadváhy, to vše skýtalo mnoho příležitostí pro atypické výjevy, jaké vyhledával. Liboval si za poslední dobu v kontextech a attributech, které na první pohled nepůsobily eroticky a měly spíš co dělat s charakteristikou osoby, se znaky její každodennosti. (Škoda, že nenosí brýle, zalitoval v duchu.) Možná to bude obraz, který (jako většina) dlouho nevydrží. Ale to nevadí. Začne na něm přesto pracovat. Zapamatuje si co nejvíce detailů a zjistí o ní všechno možné. Bude to zajímavé už proto, že až doposud si vybíral raději ženy štíhlé a ve svém věku...

Když se takto rozhodl, spadl z něho náhle všechn nekolid týkající se Lenčiny přítomnosti. Zmatené pocity byly zaplašeny a jejich původce symbolicky zneškodněn: měl nyní v mysli její obraz, podobu, a tak – blízký domorodému šamanovi – ji mohl uhranout a zbavit veškeré moci, kterou nad ním měla.

„Dáme si ještě?“ zeptal se, když viděl, že má dopito.

„No... Já nevím.“

„Tak ještě jednu a pak si dáme kávu.“

Obrátil do sebe zbytek vodky. Pak se zvedl a došel do baru pro láhev, aby ji vzal s sebou ke stolu. Věděl, že bez ohledu na to, zda bude Lenka pokračovat, on si ještě rozhodně dolije. Pomůže mu to zbavit se všech zbytků nejistoty. A vůbec – má zkrátka chuť na panáka.

Lenčin druh už zase dřímá s hlavou na stole. Jindřich to tentokrát přivítal. Nejráději by ho úplně někam uklidil, aby tu s ní zůstal sám, ale vzhledem k tomu, že spánek opilců bývá tvrdý, nebylo se třeba obávat žádného vyrušování. Aby zdůraznil dojem noční intimity, vypnul všechna světla s výjimkou žárovky visící nad výčepem. Nezůstali tedy úplně po tmě, ale zároveň je obklopovalo příjemné a trochu uspávající polosvětlo, skýtající dojem prodlévání v tichém, nespěchavém čase.

„Už bude kolem půlnoci,“ řekla Lenka, když se vrátil na místo a nalil dva nové panáky.

„Jsi ospalá?“

„Já vydržím dlouho, ale... Co tady?“

„Jakto? Ty chceš jít jinam?“

„Ne, ale myslela jsem, že tu chceš zavřít a jít domů.“

„Já nespěchám. Není důvod.“

„Já jenom, aby sis kvůli nám nedělal škodu. My se můžeme sebrat a jít čekat na ranní vlak.“

„Bez peněz? A s ním? Vždyť ti usne po cestě.“

„Nemysli si, že to u mě takhle chodí běžně. To jenom dneska se to všechno nějak...“

„Někdy to nevyjde,“ pokrčil rameny. Její rozpaky mu vnesly do nitra pocit sebejistoty a vstřícnosti člověka, který může podat pomocnou ruku tomu, komu štěstí zrovna nepřálo. V přátelském gestu zvedl skleničku a řekl „Na zdraví!“ Na stvrzení dobrého rozmaru tentokrát vypil obsah najednou, zatímco Lenka zůstala u malého doušku.

„Kdyby tohle mělo být to nejhorší, co tě v životě potká,“ povídá znalecky.

„Já vím. Vždyť já si z toho nic nedělám,“ ujistila ho. „Jenom mě to mrzí. Byla to taková zbytečnost.“

„Copak?“

Mávla rukou a odmlčela se.

„Všechno, co prožiješ, se ti k něčemu hodí,“ filosofoval. „Poznáváš, co a jak chodí... To se rýmuje!“

Zasmáli se. Krátce a společně, v jednom a tom samém okamžiku: souzvuk jejich hlasů je oba překvapil, takže ihned zmlkli a vrhli po sobě zkoumavý pohled.

„To máš těžko,“ pokračoval pak. „Je to jako s autohavárií. Slyšíš pořád ty čísla, kolik mrtvých a zraněných každý týden, a říkáš si, že tebe se to přece netýká. Ty jsi přece obyčejný člověk, tobě se takové věci nestávají. Jenže tohle si říkají i ti, kterým se to stane...“

Odmlčel se a nalil si.

„Jak je to dlouho, co se ti to stalo?“ zeptala se, a hned dodávala: „Ale nemusíš, jestli...“

„Jak je to dlouho, co mi umřela žena?“ zopakoval otázku. Vadila mu ta vyhýbavá formulace, obava pojmenovat věc doslovně a bez vytáček. Potřeboval o tom mluvit přímo, nevyhýbat se žádným výrazům a podrobnostem – jen tak si nad nimi mohl zachovat kdysi pracně získanou převahu a neupadat do rozpitého smutku.

„Je to přes tři roky. Skoro čtyři už. Za tu dobu jsem se s tím vyrovnal, nejde to vrátit. Čas je nemilosrdný, to víš... Ale člověk to někdy ocení. Zjistíš, že bez toho... bez zapomnění nemůžeš žít, protože bez toho... nemáš šanci se osvobodit. Od toho, co bylo. Svoboda, to je... Bez svobody jsi troska. Samé vzpomínky a litování... Kdepak, život je dneska!“

Zvedl sklenku a opět si přiřukli. Tentokrát upil jen doušek.

„Ale nemůžeš přece úplně zapomenout,“ namítla. „To by nebylo... víš co. Fér.“

„Jak to myslíš? Vzpomínání je slabost, nic víc. Jsme prostě příliš sentimentální!“

„Ale to je dobře, ne? Ona byla tvoje žena – já nevím, jak dlouho. Ale i kdyby jenom krátce, tak...“

„Jedenáct let.“

„Ona byla tvoje žena jedenáct let svého života. Ty roky ti obětovala, i když mohla dělat něco jiného. A to by od tebe přece bylo sprosté, kdybys jí za to nevěnoval občas aspoň vzpomínku, ne?“

„Proč?... Tak to není. Já jsem jí přece taky věnoval těch jedenáct let, přesně tolik co ona, na vteřinu. Pokud jde o nějakou spravedlnost, tak končí právě tímhle... Je to jenom čas. A ten měří všem stejně. Dokud jsou naživu.“

„Ale ona už není!“

„A co? Na tom není nic nespravedlivého přece. Totiž stejně nespravedlivé by to mohlo být vůči mně! A taky že jo! Proč zrovna já musím teď na sobě nést to všechno... vzpomínání? Proč těch jedenáct let teď musím za sebou táhnout sám? Proč?“

„Já nevím. Asi proto... Stalo se to. To je prostě tvůj život, s tím nic nenaděláš.“

„Taky že jo. A to znamená, že nemá cenu uvažovat o nějaké spravedlnosti. To slovo je zbytečné... Nikdo se tě neptal, jestli chceš žít zrovna tenhle život. Prostě ti ho dali. Sudičky, chápeš? Báby kolem kolíbky. Jenže od toho okamžiku, kdy ony ti něco přisoudily, od toho okamžiku už jsi mezitím, než si to uvědomíš, že ti něco přisoudily, mezitím jsi do toho tak namočená, že už vůbec nemá smysl se k tomu vracet, chápeš; protože jsi v tom všem namočená až po uši a už nemá smysl se hádat. Prostě to musíš vzít, protože je pozdě. Pozdě! Všechno už rozhodli bez tebe. Dávno! *Dávno již tomu...*“ uchechl se Jindřich nad hořkou parafrází čítankové věty i nad celou svou úvahou. Ve fatalismu, jímž oplývala, již delší dobu nacházel osvobození – nebo aspoň něco, co se za osvobození mohlo vydávat.

„Ale stejně pořád vzpomínáš, jaké to bylo, než to bylo jinak,“ řekla Lenka po chvíli ticha. „Stejně by ses s tou sudičkou někdy rád pohádal. Se svojí nebo i s tou její... “

„Ale to je jenom sentimentalita! Jsme prostě příliš sentimentální!“

„Ale bez té sentimentality, jak tomu říkáš, bys byl přece strašně... nelidský!“

„Ale svobodný!“

Díval se na ni upřeně a naléhavě, snad i trochu spatra, zapálen diskusí. Ona sklonila hlavu, a ještě předtím vyčetl z její tváře nesouhlas a možná i smutek, nebyl si jistý. Proč ti na tom tak záleží? ptal se jí v duchu. Proč hájíš její právo na moje vzpomínky? Copak jsi její advokát?

Opět se mu zadívala do očí. V tom pohledu byla výčitka. „Myslíš si, že ona je pryč. Nebo spíš chceš, aby to tak bylo. Aby si ji čas vzal a nechal zmizet... Ale to

nejde, nemůžeš se jí zbavit, když je to jedenáct let tvého života. Je to prostě tvůj život! A ty bys ji měl nechat žít v sobě, když už ji nenechala žít ta sudička. To bys měl, to je tvoje povinnost vůči ní! Místo toho se na ni hněváš za to, že na ni nemůžeš zapomenout! Že nemůžeš být svobodný, jak říkáš. Ale to se chováš jako sobec! Všichni jste stejní!“

Možná. Ale je to ještě trochu jinak, pomyslel si. Je to spíš pocit podvodu, zrady, které byl vystaven – ne skrze smrt samotnou, ale skrze její a žádnou jinou smrt. Neexistuje jedna a ta samá smrt, kostlivec s kosou, který obchází lidské příbytky. Právě naopak, každá smrt je jiná, svá, individuální. Smrt každého člověka je zároveň součástí jeho nezaměnitelné osobnosti, stejně jako povaha nebo otisky prstů. Když jeho žena ležela na nemocniční posteli a umírala, uvědomil si (tenkrát vlastně ještě ne, tenkrát to jenom tušil; výslovně si to uvědomil až potom), že jak tam leží, je od něho nepřekonatelně oddělena, je někde, kde on s ní nemůže být, navzdory všem příslibům společného života. Smrt to oddělení jen potvrdila, nebyla jeho příčinou. Žádná taková smrt, která by mezi ně mohla vstoupit zvnějšku, jako někdo třetí, cizí, a přervat jejich svazek, žádná taková smrt neexistuje. Tím, kdo ten svazek přerval, byla ona, protože to byla její smrt; to ona umírala, stejně, jako dříve uklízela, mluvila, spala, milovala: *byla* tou umírající stejně jako kýmkoliv jiným, *byla* v té smrti jako v každé jiné roli. A proto ta zrada na společném životě byla její zradou. (Tohle si myslel a zároveň věděl, jak je to absurdní. Ale zdálo se mu, že se přesto nemůže té myšlenky vzdát: byla to její vina, *i když za to nemohla*. Ano, zřejmě existuje něco jako *nezaviněná vina*. Nesmyslná, ale nějakým způsobem oprávněná představa, ze které na něho padala úzkost.)

- Ale proč ne naopak? napadlo ho vzápětí. Proč to nepovažovat za moji zradu? Copak jsem ji neopustil, když jsem zůstal živ? Neměl jsem s ní umřít? Ale to je přece nesmysl! Vždyť já jsem ji neopustil! Zůstal jsem s ní, pořád jí tam někde uvnitř patří polovina mého já. Ovšem ta polovina je jenom popel, je to jenom prelud, otevřít tu urnu, tak rozfouká vítr. Nic tam ve skutečnosti není – a stejně se toho nedá zbavit, zavřít to a zamknout! Je tam Nic, které požívá všechno, co jsem. A to Nic má její masku! (A to Nic je tvou „nezaviněnou vinou“, dodával nesmlouvavý hlas v nejšeřejším koutu jeho duše.)

„Jak se jmenovala?“ zeptala se Lenka tichým, jakoby konejšivým tónem, když mezi nimi nepovšimnuta proběhla chvíle zamyšleného mlčení.

„Moje žena se jmenovala Daniela. Jako v té písničce od Kryla – jak se tam zpívá: *písek je bílý jak paže Daniely...*“

Za celý život poznal jen málo Daniel. Daly by se snad spočítat na prstech jedné ruky. I proto mu to jméno takřka beze zbytku splynulo s jeho ženou. Vždycky, když je vyslovil, dělalo mu potíže odmyslet si jeho zvuk od ní. Na ženy, které se tak jmenovaly, se bezděky díval s podezřením; zdálo se mu, že se k tomu jménu vůbec nehodí, že vůbec nevystihují to, co tak nezaměnitelně zní v oněch čtyřech slabikách: Da-ni-e-la.

„Je to hezké jméno. Opravdu. Říkal jsi jí Dano nebo Danko, vid’?“

„Ne. Říkal jsem jí celým jménem. Měl jsem rád ten vznešený zvuk. Mám vůbec rád, když se jména říkají celá.“

Usmála se: „Vlastně ani nevím, jestli Lenka není nějaké zkratka. Možná to vzniklo od Heleny...“

Pokrčil rameny.

„Musím se někoho zeptat,“ řekla a jedním douškem vyprázdnila zbývající obsah skleničky.

„Chceš kafe?“

„Když se bude někomu chtít ho udělat...“

„Nejlepší je nepřemýšlet, jestli se člověku něco chce. Musíš prostě vstát a udělat to,“ prohlásil – a vstal a uvařil další kávu.

„Můžu pustit nějakou muziku, jestli chceš,“ řekl, když opět seděli proti sobě.

„Ne, to je dobrý. Jestli ti to nevádí, tak bych teď chvíli jenom tak seděla. Nechce se mi spát. Jenom se tak vypnout,“ odpověděla Lenka s očima upřenýma do vroucí tmavé hladiny. K nosu jí stoupalo kávové aroma, mísící se s čirou vůní právě dolité vodky. Vždycky se jí zdálo, že káva má v sobě víc chutě a vůně než skutečné síly, zatímco s vodkou tomu bylo přesně naopak: její chuť i vůně přesně kopírovaly vizuální dojem, byly průhledné, nezkalené žádnou příchutí, jenom čistý tekutý plamen alkoholu, který na chvíli zapálí celé nitro.

Ten den pro ni začal právě takovým pohledem do vroucí hladiny černé kávy. Začal jako den s výraznou příchutí a omamnou vůní, aby postupně spěl k nebezpečné síle alkoholu. Nechtěla s Petrem nikam jezdit, to on přišel za ní a chtěl, aby ho vzala s sebou. Její mladší sestra, kterou se Petr již delší dobu marně pokoušel sbalit, mu řekla o rockovém koncertu Lenčiných kamarádů, u kterých měla sama pobývat už od pátku na nějaké párty. Řekla mu to do mobilního telefonu (volal on jí), když už byla na místě, takže nemělo smysl pokoušet se ji dostihnout. Ale slíbil jí (aniž to po něm žádala), že za ní přijede v sobotu odpoledne na samotný koncert. Poradila mu, ať se přidá k její sestře Lence, aby tato nemusela jet sama („aby nebyla bez pánského doprovodu,“ jak se doslova – s dávkou ironie – vyjádřila).

Vzal to zcela vážně a ještě vlastně mohl být rád, protože Lenka znala cestu a místo konání. Když tam ale v pozdním odpoledni dorazili, ukázalo se, že celá kumpanie zmizela hned po obědě neznámo kam a že o koncertu tady nikdo nic neví. Zkušebna, bývalá garáž, v níž se podle Lenky měl „koncert“ konat (už tady takové komorní akce pro pár známých nejednou zažila), byla zamčená a na mobilním telefonu Lenčiny sestry se opakovaně ozývala hlasová schránka.

Petr, netrpělivý už ve vlaku, který měl zpoždění, a navíc s kruhy pod očima z toho, jak v noci nemohl usnout, ztratil nervy, a aby zaplašil slzy vzteku a nešťastné lásky, jež se mu draly do očí, pustil se do Lenky. Obvinil ji, že to celé spletla a že koncert se měl určitě konat někde úplně jinde. Také ji počastoval množstvím neslušných výrazů, které popravdě řečeno nebyly zas až tak neobvyklé, ale které by si navzdory tomu nepřála slyšet žádná žena. Nato se pro změnu rozčílila ona. Vmetla Petrovi do tváře, že není chlap, když svůj notorický neúspěch u její sestry svaluje na ni. A protože se na dálku zlobila právě i na svoji sestru, která za všechno svým způsobem mohla, dodala, že naprosto nechápe, jak kvůli ní může někdo brečet, když to je taková – a zde užila některé méně úderné výrazy z těch, které před chvílí sama slyšela od Petra. Ten podrážděně odpověděl, že jemu je nějaký koncert „nějakých pseudorockerů“ ukradený (což byla od začátku pravda) a že „blbé“ (tentokrát zůstalo u tohoto téměř gentlemanského fragmentu původní spršky) jsou obě dvě. Lenka kontrovala tvrzením, že blbí jsou všichni tři, a pak jí to celé přišlo k smíchu – a ne a ne se zastavit.

Petr se mezitím uklidnil a zrozpáčitel. Jeho šestnáctileté sebevědomí dostalo situaci, do níž spadl, i výstupem, jehož se dopustil, pořádně na frač. Potřeboval znovu sám před sebou i před získat tvář, projevit se jako muž, ba dokonce – umožnili to civilní ráz naší demokratické epochy – jako rytíř. A tak ji pozval na panáka. Dali si jednoho v nejbližším baru, který našli. Chvíli si povídali bez určitého námětu a skutečného zájmu a pak se shodli, že nejrozumnější bude vrátit se domů a nechat si všechno projít hlavou (to řekla Lenka, majíc ovšem na mysli především Petra). Když ale přišli na nádraží (bylo to docela daleko), zjistili, že poslední vlak, kterým mohli odcestovat, odjel před čtvrt hodinou, a večerní spoj, s nímž počítali, v sobotu nejezdí. S autobusy to bylo ještě horší. A tak nezbývalo, než jít „na stopa“. Jenže pak přišel ten hloupý nápad.

Byl Petřův. Sobota večer, to se přece musí ve městě najít spousta skvělé zábavy, zatímco doma na vesnici... Pokud doma oznámili, že se vrátí buď v noci, nebo až ráno, je přece hloupost někam spěchat, stopovat mohou jít vždycky. Proč nenajít nějaký rockový klub a neudělat si příjemný večer „i bez tvojí ségry“, jak Petr zdůraznil. Teď, několik podivných hodin poté, si Lenka jasně uvědomovala, oč Petrovi v té chvíli šlo: udělá se před její sestrou zajímavější (dospělejší a protřelejší) tím, že stráví večer, ne-li celou noc, s ní (nebo s někým dalším, koho snad doufal někde znenadání potkat?). V oné chvíli jí ho bylo především trochu líto, a proto mu vyhověla. Ale pravda je i to, že se jí nějak nechtělo vracet: vidina baru, skleničky s něčím silným a rockovou hudbou v uších byla lákavá.

A upřímně řečeno, byl tu ještě jeden motiv. Byla o čtyři roky starší než Petr a něco si už v oblasti milostných vztahů vyzkoušela. Naproti tomu Petr byl podle všeho panic, mladý a neukožený kohout, který o to více kokrhal a uměl se o to více napařovat. Takže tu byla i touha trochu se pobavit chováním mladého muže, tolik podobného těm, kteří ji samotnou ještě před nedávnem zraňovali. Tento motiv postupem času nabýval na důležitosti s tím, jak se hlouběji a hlouběji nořili do víru tance, alkoholu a flirtu. Nadhled, který původně měla, rychle ztrácela a to, čemu se chtěla smát u Petra, ji samotnou ovládlo...

Vystřízlivěla až poté, co vyšli ven a zamířili „někam do křovíčka“, jak lascivním tónem několikrát opakoval Petr. Když došli na okraj parku a našli lavičku,

ztrácející se z dosahu pouliční lampy, posadili se a Petr ji začal poněkud neobratně líbat. Snažila se mu uhýbat a vysvětlit mu, že páchne cigaretami a alkoholem, ale příliš vehementně se zatím nebránila. Teprve když náhle a bez varování ucítila jeho ruku pod svetrem, jak se tiskne k jejímu břichu a odtud sjíždí níž, pod rifle a kalhotky, vykřikla, udeřila ho pěstí do hlavy a vši silou ho se sebe setřásla. Spadl na zem a zůstal ležet, potácivě a marně se pokoušeje alespoň posadit, když ne zvednout. Ona sama se rychle postavila a instinktivně se chystala k obraně. „Kreténe!“ vyletělo jí z úst. Vtom si všimla, že Petr má rozepnutý poklopec, a vzápětí pocítila vlhkost ve vlastním klíně. Případlo jí to směšné a děsivé zároveň: odhodlání bránit se projevilo její organismus stejně bezodkladně jako ochotu přiznat porážku a podvolit se, jako by jí dával na vybranou. Spontánnost a dvojakost těch reakcí, Lenku rozzuřily, a tak si ulevila ještě několika nadávkami na Petrův účet.

„Co děláš, ty krávo?“ ohradil se, když se mu konečně podařilo vstát.

„Co děláš ty, vole?“

„Vždyť jsem ti tam ani nedošáh!“ řekl, jako by si stěžoval.

„Taky ti to nikdo nedovolil!“

„Ne? A kdo se tu celou dobu choval jako prostitutka?“

„Drž hubu!“

„Jsi ještě horší než tvoje ségra!“ obvinil ji a podle zadrhnutí hlasu poznala, že má opět slzy v očích. Teprve nyní, když ho viděla, jak se klátí ze strany na stranu, vyveden z rovnováhy nejen alkoholem, ale i zkraty vlastní osoby; teprve nyní, když uslyšela rychle potlačený vzlyk v jeho hlase, všechno z ní spadlo a ona s ním opět pocítila soucit. Nebo to bylo svědomí? Ani jedno nedávalo moc smysl, ale ten se ze všeho vytratil už dávno předtím.

„Zapni si ty kalhoty, pitomče,“ řekla tiše.

Rozpačitě se podíval do rozkroku a pak si nejistýma rukama poklopec zapnul.

„Promiň, já nechtěla,“ začala, ale nevěděla jak dál, a tak řekla jenom: „Pojď, jdeme domů. Zkusíme chytit nějakého stopa.“

„Si jdi sama! Já mám všeho akorát a chce se mi spát!“

„Tady nemůžeš spát.“

„Proč ne?“

„Proto. Pojd', jdeme domů. Kašli na to. Kašli na všechno. Jdeme domů.“

Dalo jí ještě dost práce, než přiměla trucujícího chlapce k odchodu. Bylo ale zřejmé, že domů se teď vydají jen stěží. Petr byl čím dál tím víc namol, jako by ho s postupující únavou dodatečně zmáhaly sklenky alkoholu, které do sebe prve lil v poměru dvou na jednu její. Kvůli tomu se na něho opět začala trochu zlobit – ale spíš to byla zlost na celé mužské pokolení a jeho přichylnost k opiátům všeho druhu při neschopnosti odhadnout správnou míru. Když uviděla otevřenou hospodu, řekla si, že do Petra zkusí dostat něco, co ho postaví na nohy, a pak že se vydají na cestu. Utopická naděje... Ale už se stalo. A tak tu teď seděla naproti hospodskému, který se jmenoval Jindřich a který byl docela zajímavá osoba.

Když za ním prve šla s prosbou, aby jí účet napsal na dluh, měla strach. Nevypadal sice agresivně, ale zdál se být uzavřený a nevrlý, zvláště, je-li vytržen z každodenní rutiny. Poté, co události nabraly nečekaný směr a oni se rozpovídali, pocítila k němu sympatie. Původní Jindřichova uzavřenost se jí nyní, když znala jeho minulost, zdála být pochopitelná a ospravedlnitelná. O to více si také cenila důvěru, kterou vůči ní projevil tím, co jí řekl o sobě a o svém životě. Jeho vstřícnost v ní vzbudila dojem, že je mu ona sama aspoň trochu sympatická – proč by jí jinak dával nahlédnout do své duše, když ji ještě dneska večer vůbec neznal?

Představa ovdovělého muže jí vždycky připadala zvláštní. Jindřicha ovšem zpočátku považovala za starého mládence, dávajíc si to do souvislosti s jeho uzavřeností a zpustlostí, možná i podivínstvím. Důvěrné tykání, kterým Jindřich častoval všechny hosty svého podniku bez rozdílu, ji v tom jenom utvrzovalo: říkala si, že zdánlivá a laciná bezprostřednost takového chování jen zakrývá skutečnou osamělost. Ale muž, který byl sám a uzavřený proto, že mu smrt vzala ženu, kterou miloval, v ní samozřejmě vzbuzoval úplně jiné pocity.

„Takže jsi tu teď na všechno sám?“ přerušila déletrvající ticho.

„Jeden chlap mi tu chodí vařit. Dopoledne vaří ve školní jídelně a potom jde sem.“

„Já myslela, jestli ti nepomůže někdo z rodiny. Děti nebo někdo.“

„My jsme děti neměli. Pro Danielu by to bylo z nějakého důvodu příliš riskantní. A adopci jsme zavrhli. Buď vlastní, nebo nic.“

„To je mi líto.“

„Mělo to své výhody. Myslím, že nám to nechybělo.“

„Ani jí?“

„Nevším jsem si. Nevypadala, že by ji to nějak trápilo.“

„Možná to skrývala.“

Pokrčil rameny. Zdálo se, že to téma mu není nejmilejší.

„Baví tě to tu?“ začala odjinud.

„Dělám, co dělám. To víš, že mě to tu někdy štve. Ale co člověka občas neštve?

Když si vezmu, kolik jiných pitomých věcí lidi dělají...“

„Stíháš, když je hodně lidí?“

„Někdy je to fofr. Ale člověk už má praxi. Jak jsem ti říkal, že bych tu potřeboval nějakou pomoc... Tak to mě jenom tak napadlo. Ale jinak asi...“ zavrtěl hlavou. „Myslím, že to tu zvládnou.“

„Tak to je fajn... A jak to vůbec děláš? Myslím jako otevřeno do noci, ráno se sice můžeš prospat, ale v poledne už zase sem... To ti moc volna nezbyvá, co?“

„V pondělí mám zavřeno. Celý den. A já stejně moc volna nepotřebuju. Když mám volno, tak většinou nedělám vůbec nic. A to můžu dělat i tady. A taky si tu můžu pokecat a tak.“

„Ale to je škoda, ne?“

„Co?“

„Toho času je škoda. Mohl bys něco dělat. Zajít si do kina, něco si přečíst... Nemáš nějakého koníčka?“

Jindřich mávnul rukou. „Proč? Když si chci poslechnout muziku, poslechnu si ji tady – a jinak... Myslíš, že nic nedělat je mrhání časem?“

„Je.“

„Možná jo. Ale já tomu tak neříkám. Něco ti povím. Zkus si někdy nevyplňovat ten čas, který máš, nějakou činností – pokud teda zrovna vysloveně nemusíš; a jenom tak buď a koukej, jak ten čas plyne. Najednou nepotřebuješ něco stihnout, něco odevzdat, nikam tě nic netlačí. Jenom koukáš, jak ten čas letí, nebo se vleče, a připadá ti úplně úžasné, že tě to vlastně nemusí štát. Proč by sis měla říkat, žeš promrhala hodinu a nic z toho nemáš? Proč bys měla? Klidně si něco dělej, když

máš chuť. Já mám taky občas na něco chuť, tak si to dopřeju. Proč ne. Ale když na nic chuť nemáš... To teprve objevíš tu pravou svobodu... Řekneš si, že prostě plyne a ty plyneš s ním. A jsi svobodná. Protože když chceš nutně něco stihnout, čas tě ovládne. Zotročí tě! Ale ty se můžeš osvobodit!“

„Zase ta tvoje svoboda. V takové svobodě přece člověk nemůže být šťastný. Taková svoboda je prostě... k ničemu!“

„To je ono,“ zasmál se Jindřich. „K ničemu!“

„Takhle přece lidé nežijí. Nebyli by šťastní, kdyby vůbec nic nechtěli. Měli by pořád to samé, nesplnil by se jim žádný sen. Copak někdy nesníš, jak by to bylo nádherné být někde jinde, než v začouzené hospodě?“

Na chvíli se odmlčel. Lenku z ničeho nic napadlo, že se skutečně právě zasníl.

„Asi si nerozumíme,“ pokračoval pak. „Ale z toho si nic nedělej. Vůbec to neber tak, že musím mít pravdu. Ještě si toho v životě spoustu vyzkoušíš a třeba fakt přijdeš na to, že jsem plácal nesmysly. Ale třeba ne. Uvidíš. Jaký si to uděláš, takový to máš!“ S těmito slovy pozvedl sklenku a jedním douškem ji vyprázdnil.

„Mluvíš, jako bys už měl všechno za sebou. Třeba se ti taky ještě všechno změní,“ řekla trochu dotčeně.

Jindřich lehce pokrčil rameny. Ona se smutně usmála a usrkla trochu vodky. Pak se ohlédla na místo, kde seděl Petr. Ruce měl složeny na stole, hlavu položenou na nich – a v ní hlubokou noc, která se prostírala i všude kolem.

„Můžeme ho někam uložit, kdybys chtěla,“ nabídl Jindřich. „Teď už stejně nikam nepůjdete.“

„Jsi hodný, že nás tu necháváš.“

„Klidně můžeš jít taky spát.“

„Já vydržím. Jsem zvyklá.“

Chvíli bylo zase jen ticho a noc.

„Umíš hrát stolní fotbal?“ zeptal se pak. „Takový ten na pružinkách.“

Pokrčila rameny, vyvedena dotazem z míry. Jindřich vstal a odešel dozadu do kuchyně. Bylo slyšet, jak něco hledá, a za chvíli se vrátil s maketou fotbalového hřiště a na něm dvou mužstev; jedno bylo žluté, druhé červené.

„Co chceš být?“ zeptal se, když z hrací plochy sfouknul prach a položil model na stůl.

„Jak jako?“

„Tak třeba Dortmund. Já budu Real. To bude mač!“

* * * * *

Hra ji nebavila, ale nechtěla nic namítat. Pronesla ještě občas pár slov, ale Jindřich měl evidentně za to, že jejich rozhovor byl uzavřen. Čím dál častěji se ohlížela za sebe, na Petra. Měla obavy, že zvuky jejich hry ho probudí; potřebuje se přece pořádně vyspat. Snažila se proto hrát co nejtíšeji, ale nebylo to nic platné, protože Jindřich nebral žádné ohledy a navíc průběh hry hlasitě komentoval. Začal být Lence protivný. Jednak byl čím dál opilejší, jednak nechápala, proč tu s ním sedí a hraje stolní fotbal, když se jí vlastně taky chce spát. A ještě víc jí vadilo, že je mu spící Petr tak lhostejný.

Tempo hry se postupně zvolňovalo. Jindřicha po čase přestalo bavit dávat góly a začal zkoušet nejrůznější řetězce přihrávek ve snaze zapojit do jedné akce maximální počet figurek. Když už se mu zdálo, že se příliš opakuje, dal se do přestavování hráčů, se kterým byl neustále nespokojen. Dorazil – již bez Lenčiny účasti – láhev vodky a používal ji jako rozhodcovskou píšťalku.

Noc se nepříjemně roztahovala a ztrácela smysluplné obrysy. Lenka se omluvila a odešla na toaletu. Dlouho stála před zrcadlem a tázavě zkoumala vlastní rysy. Hledala se v nich. Ospalá tvář se smutnýma očima jí ale nic neprozradila. Vrátila se zpátky do lokálu, kde se už celou věčnost vůbec nic nezměnilo. Jindřich možná ani nezaznamenal, že byla pryč. Proto Lenka, unavená, znuděná a zklamaná (čím vlastně?), přivítala, když venku tma viditelně zeslábla a přiblížil se úsvit.

„Jindřichu. Nám asi brzo pojede ten ranní vlak,“ přerušila dlouhotrvající mlčení.

„Co?... Jo? A kdy?“

„Nevím. Ale radši bych šla dřív. Je to daleko.“

„Já vás nevyháním.“

„Já vím. Je moc fajn, žes nás tady nechal a vůbec... Ale já už bych potřebovala jít.“

„Jo. V pohodě. Já vám odemknu.“

Vstal a s rukou šmátrající v kapse s klíči došel ke dveřím; pomalu, houpavě, ale bez nejistoty, kterou by člověk po takovém množství alkoholu čekal. Lenka mezitím probudila Petra. Chvíli se nechápavě rozhlížel, než si uvědomil, kde je a jak se tam dostal. Když mu vysvětlila, že odcházejí, beze slova se zvedl a rozespale a tápavě zmizel na pánských záchodcích. Ozvala se prudce tekoucí voda, a když Petr vyšel ven, měl mokrý obličej, vlasy a trochu i košili. Jinak ale vypadal při smyslech a rozhodně svěžeji než ona.

„Tak ti moc děkujem,“ řekla Lenka ve dveřích Jindřichovi. Najednou jí k vlastnímu překvapení připadalo, že se loučí příliš rychle a unáhleně, že by to nemuselo skončit takhle – jenže co jiného zbývá? Může se sice někdy vrátit, ale...

Oslovený mávnul rukou. „To je dobrý. Hezky jsme pokecali a...“ Zarazil se a odmlčel. „Hele, tebe ten fotbal asi moc nebavil, co?“ zeptal se pak s výrazem plným obav.

„Bylo to fajn,“ usmála se. Znovu jí připadal milý.

Podali si ruce.

„Tak se mějte, děcka. Když půjdete přes park, je to kousek.“

„Díky. Ahoj.“

* * * * *

„Seržante, písek je bílý,/ jak paže Daniely,/ počkejte chvíli,/ mé oči uviděly/ tu strašně dávnou/ vteřinu zapomnění./ Seržante, mávnout/ a budem zasvěceni: MORITURI TE SALUTANT, MORITURI TE SALUTANT...“ znělo praskavě a šumivě téměř opuštěným lokálem. Žárovka nad barem byla zhasnutá. Jindřich ležel na čerstvě umyté podlaze, v mizející vůni květů, a jeho rty s přesností originálu objímaly neviditelná slova...

Venku byl ten zvláštní čas světla bez slunce. Tma ustupovala, ale sluneční kotouč byl ještě hluboko pod obzorem. Jeho aura jej však zdaleka předcházela a

zalévala od východu celou oblohu, smazávajíc zářné body hvězd a nutíc tmu utéci se do podlouhlých stínů. Bylo už příliš pozdě na noční život – ten právě před chvílí utichl i v těch nejzatrzelejších slujích – a příliš brzy na život denní. Někteří šli právě spát, jiní měli do svítání ještě trochu času k odpočinku. Bylo chladno, umocněné bledostí oblohy a všech barev kolem. Pouliční lampy dosud svítily, bezduše a zbytečně.

V parku se držela řídká mlha a z všudypřítomných kapiček vody táhl studený pach. Jejich kroky, šustění šatů, i slova byly podivně tlumené, jako by bezděky tišili své hlasy a pohyby, podobně, jako se to dělá v kostele nebo na hřbitově.

Petr šel první, s rukama v kapsách. Lenka byla o dva kroky za ním a se skloněnou hlavou přemýšlela. Chtělo se jí někam lehnout, padnout na zem, ale nespát, jen ležet, poddat se únavě, avšak zůstat při vědomí. Připadala si jako to osiřelé velké dítě, které předtím viděla v Jindřichovi, ačkoliv – jak si nyní uvědomila – je mohla stejně tak dobře vidět v Petrovi. A třeba ve všech lidech, které by v té chvíli potkala.

„Petře?“

Zastavil se a otočil. Udělala ještě krok a pak se také zastavila.

„Je mi to líto. Že ti to nevyšlo.“

„To je fuk.“

Jeho tvář byla téměř bez výrazu a to, co v ní zůstalo, přečetla Lenka jako smíření. Možná bylo dáno tou více než časnou hodinou a později zase zmizí, ještě mnohokrát...

Hledala slova. Marně. Potom jí došlo, že mu vlastně vůbec nic říct nechce. A ani nemůže. Slova jsou jenom nástroj k vytáčení, napadlo ji. Slova k zamlouvání, k hledání úniku před tím, co máme strach udělat.

Naklonila se k němu a políbila ho. Byl studený, tak jako musela být studená ona a celý okolní svět, čekající na první paprsky svátečního dne. Nijak nereagoval. Možná byly jeho rty v ranním chladu tak netečné, že si polibku ani nevšiml. Dala mu druhý. Rty už ale neodtáhla. Ucítla, jak se nesmělé teplo jejich těl spojuje v nepatrném vesmírném bodu a stává se nezřetelným, avšak nezpochybnitelným pohybem jednoho k druhému. Vzala jeho ruku, ještě večer tak lačnou doteku, a nyní

jakoby zapomenutou, bezvládnou. Chvíli ji podržela ve své ruce, dokud neucítila, že i v ní se probouzí teplo života. Pak si ji přitáhla k sobě a sama přitiskla tam, kde ji toužila mít.

NÁHRADNÍCI

1.

Vstala a upravila se. Doktor si právě umýval ruce, což se jí při každé návštěvě podvědomě dotýkalo – copak je na ní něco špinavého? Ale dnes to bylo jiné. Dnes si doktor možná umývá ruce z jiného důvodu, než je obligátní lékařská hygiena. Dnes je to možná symbol, archetypální reakce na morální nečistotu, která na ní ulpěla. Kdyby se jí dřív někdo zeptal, zda je taková reakce oprávněná, bez okolků by to popřela. A kdyby šlo o nějakou jinou ženu, její názor by i v nynější situaci zůstal stejný. Ale pokud šlo o ni samu, nebyla si v poslední době vůbec ničím jistá – a zejména ne svým charakterem. Kdyby jí někdo vmetl do tváře, že na ní leží mravní poskvrna, něco by se v ní sice vzbourilo, ale ona sama by se nedokázala bránit.

„Myslíte, že si to mám nechat?“ zeptala se. Ptala se ho s odzbrojující důvěrou jako lékaře – jako by ta záležitost byla řešitelná odbornou diagnózou.

„Jak to myslíte?“ Otázka jej uvedla do rozpaků. Chvíli mu trvalo, než znovu trefil profesionální tón: „Z lékařského hlediska je všechno v pořádku, jak už jsem říkal...“ Nejistota v jeho hlase stále převládala. Přemýšlel, zda a jak má překročit onu ostrou, avšak stejně tak křehkou hranici odbornosti a promluvit jako dospělý člověk a otec rodiny. Rozpačitě se ohlédl po sestře, která ostentativně vypisovala jakýsi formulář a v té chvíli byla jedinou veřejně přiznanou částí její bytosti zarytě mlčící záda. Večer bude doma určitě vykládat. A ještě předtím v kantýně. A všemu bude náramně rozumět, pomyslel si doktor. Znovu se zadíval do tváře neplnoleté dívky, hledající pomoc u té prapodivné instituce, vždy znovu a bezradně stanovující hranici mezi důvěrou blízkou zpovědi a nezúčastněnou neosobností úřadu. Tak na mně je teď ta důvěrná část, řekl si.

Dívka mezitím přemýšlela, zda je ten muž křesťan, nebo ateista. Všichni doktoři se tváří jako ateisté.

„Z lékařského hlediska je všechno v pořádku,“ trval na svém, ať už byl jakéhokoliv vyznání. Sám v duchu nelibě konstatoval, že se nedokáže projevit jinak než jako úředník. Rezignovaným tónem dodal: „Máte možnost, která pro vás nebude

o nic riskantnější než pro jiné. Tedy z lékařského hlediska. Jinak to ovšem záleží na vás. Ale v obou případech se přijďte poradit, prosím.“

Příjemně ho překvapil bezděký důraz na poslední slovo. Tak přeci jen nechal do svých slov proniknout trochu lidskosti. Usmál se na ni. Ona tomu však nevěnovala pozornost. Pokorným hlasem poděkovala, vzala si od sestry lékařskou zprávu (sestra ani neotočila hlavu, jen jí ten papír podala přes rameno) a odešla.

Doktor se chvíli díval do vypolstrovaných dveří, které se za ní tlumeně zavřely. Už se rozhodla, říkal si. Jenom to ještě sama neví.

2.

Před zrcadlem není nic znát. Je to pár týdnů, co se to stalo. Zatím vypadá její tělo jako dřív. A přitom je jeho podstata náhle úplně jiná. Už nepatří jí a jenom jí. Najednou se o to tělo musí dělit. Už nepatří jenom jí a ona sama už nepatří jenom sobě. A snad by „to“, s čím se o své tělo a o svou bytost musí dělit, mělo být důležitější než ona a její život, její zájmy a zvyklosti. Jako by byla toliko hostitelem (jako lípa hostí jmelí, napadlo ji). Náhle se vytratila ze středu vlastního života a místo ní tam byl někdo jiný. Někdo, kdo „použije“ její tělo jako své přirozené životní prostředí, aby s ní pak zůstal svázan několik dalších let a možná celý život, neboť toho pouta už jí nikdy nikdo nezbaví – a to ani tehdy, kdyby „toho“ své tělo nyní zbavila...

Neděsí ji to. Nemá z toho strach, ani před tím nechce utíkat. Jenom to nemůže uchopit. Nemůže obsáhnout tu nedozírnou skutečnost, která začala jako jeden sotva postřehnutelný okamžik. Snaží se představit si to jako spojení příčiny a následku (asi jako v učebnici biologie), ale nedává jí to smysl; zdá se jí, že to není její příběh. Naproti tomu si nyní poprvé, v intenzívním zablesknutí myslí, uvědomuje, co to znamená být smrtelnou bytostí: teprve invaze toho „cizího“ života, dosud nezrozeného, teprve to, že mu ona již nyní musí jakoby ustoupit z cesty, chvíli ho po ní vést, aby on pak šel sám, už bez ní – tedy to, že on ji podle všech předpokladů má *přežít*; teprve to jí osvětluje, co to znamená konečnost. A znovu v tom není děs ani strach, ale jen neuchopitelnost té nedozírné moci, která ji nutí zadržet všechny soudy a odmítavé reakce, jež se zdvíhají v jejím nitru a nechtějí přijmout to, co nazývají ztrátou svobody, nevázanosti, ztrátou „bezstarostného mládí“ (ten výraz v ní

vyvolává nostalgii z paměti klasiků): sotva začalo, a teď by se ho provždycky měla vzdát. Ano, chce se tomu vzepřít, chce křičet: „Ne, ještě ne! Já tam nechci! Nech mě, nech!“ – ale nedokáže to. Zadržuje ten protest z bázně před onou nedozírnou mocí – a bude jej zadržovat tak dlouho, až na něj bude pozdě a stane se jen nostalgickým povzdechnutím.

3.

Tu „druhou možnost“ (jak to nazývala; slovo potrat vůbec nevpustila do své mysli) od začátku zamítala. Ne proto, že by se to neslučovalo s jejím názorem na život, s její morálkou nebo snad s její vírou (kterou by stejně nedokázala definovat), ale jednoduše proto, že ta možnost se jí nezdála být na pořadu dne; vlastně pro ni vůbec neexistovala. Měla pocit, že rozhodnutí, zda se má, nebo nemá stát matkou (to slovo si dlouho nebude umět osvojit; v jejím životě náleží přece někomu jinému) musí buď předcházet onomu spojení dvou těl, anebo nemá smysl o něm dále uvažovat. Když k tomu v jejím lůně jednou došlo, stalo se to rozhodnutí nezměnitelnou minulostí: došlo k němu jaksi bez ní, promeškala je, a teď už nezbývá než je přijmout jako danost. Ano, může se pokusit sama sebe přesvědčit, že to je pouze záležitost společenských konvencí. Jenomže neporovnatelná *nekonvenčnost* té události, to, že se stala *skutečností*, aniž by si žádala souhlas nebo alespoň vědomí kohokoliv z nich, proměnila veškeré myšlenky o konvencích v řečnické otázky. Nebylo možné cokoliv namítat.

Když přemýšlela, jak a kdy to říct svým rodičům, napadlo ji, že nezměrná moc, která vstoupila do jejího života, vládne nad všemi konvencemi tou měrou, že v okamžiku, kdy jim to oznámí, začne se jejich vztah odbývat podle úplně jiných pravidel než dosud. Stále bude jejich dcerou, ve smyslu biologického, matrikového a „životopisného“ svazku; ale zároveň už nebude, nemůže být *dítě* – ne v tom smyslu, v jakém jím snad byla dosud. Od okamžiku, kdy uznají, že se sama stala nebo se brzy má stát rodičem, budou k ní muset přistupovat zcela jinak. Z velké části zůstane jistě při starém – a zvláště jejich první reakce budou nesporně směřovat k tomu, aby hystericky a na poslední chvíli zachránili svůj vztah k ní coby objektu své výchovy, mlhavých nadějí a dávno nesplněných snů. Avšak dříve nebo později budou muset

uznat, že od této chvíle nad ní pozvolna ztrácejí vládu. A potom pokorně, nenápadně a poněkud zapomětlivě ustoupí, aby ji nechali jít dál po její cestě; tak jako se ona už nyní musí v koutku duše připravit na ten den, kdy sama ustoupí a zůstane „vzadu“ – skoro až tam, kde je horizont nenávratné minulosti.

4.

Vybrala si matku, ačkoliv bylo jasné, že poslední slovo bude mít otec. Věděla to a neměla v plánu se tomu vyhnout. Jenom cítila, že nejprve potřebuje vyslechnout někoho, kdo rozumí – musí rozumět (nebo ještě lépe: nemůže nerozumět); a teprve pak vyslechnout něco jako soudní verdikt. Smyslem toho verdiktu ovšem nebude samotný obsah sdělení – ten se dal dobře předvídat a ovlivnit, ale forma sdělení, projev autority, které mu náleží. Otec nebude hřímat proto, aby zdůraznil svá slova, ale proto, aby dal znát sílu svého hlasu a neochvějnost svého postavení. Ale to ji nerozhází, protože v ní promluvila skutečnost sama, mystická síla života. Když na tu sílu pomyslí, cítí se neobyčejně bezpečná.

Bylo tu ale něco znepokojujícího. Dobře to věděla, ale nepřipouštěla si to – až do chvíle, kdy se matka zeptala:

„A Roman – Roman to ví?“

„Ne.“

„Jdi za ním a všechno mu pověz. A až podle toho, co on...“ Matka se náhle odmlčela. V jejím pohledu zachytila Eva snad ani ne naději, spíš pouhé doufání a možná pouhé přání. Což bylo víc, než měla ona sama. Protože matce neřekla všechno.

„A až potom, co to řekneš jemu,“ pokračovala matka, marně skrývající obavy za usilovně povzbudivý výraz, „až potom to řekneme otci.“

Ano: „řekneme“. My – my, kteří stojíme na stejné straně fronty. My, kteří sdílíme mystické souručenství života...

„Rozumíš?“ ujistila se matka, vzala dívčinu skloněnou hlavu lehce do dlaní a zvedla ji, aby jí viděla do očí.

„Ano, mami, půjdu za ním a až pak za otcem.“

„Dobře. A jdi za ním co nejdřív. Už se přece vrátil z té brigády.“

„Už minuly týden, mami. Už se vrátili... všichni.“

„Dobře. Tak za ním zajdi. Čím dřív, tím líp.“

5.

„To asi není vtip, že ne?“ reagoval Roman na její prosté sdělení. Hlavu měl jako obvykle mírně skloněnou a jeho oči, lemované hustým černým obočím, se tak dívaly z jakéhosi zákrytu, jakoby neochotně vystavit se v plné kráse pohledu druhého. Snad to byl zlozvyk z fotbalu (byl hvězdou místního klubu) – v duchu ho viděla při jeho typickém pohybu, jak utíká s míčem, upíraje na něj zrak, a zdá se, že nevidí nic jiného, ani své spoluhráče, že jenom na základě nějaké netopýří intuice ví přesně, kudy vede cesta k brance.

Neodpověděla mu. Přemýšlela, jestli mu má rovnou říci to, čím si byla jistá, nebo vyčkat, až k tomu dospějí společně.

„Jak dlouho?“ zeptal se.

„Měsíc. A něco.“

Oba se odmlčeli. On v duchu počítal a ona čekala, až Roman dojde k výsledku, který sama dávno znala. Netrvalo mu to dlouho.

„To jsem zrovna odjížděl s klukama na tu brigádu.“

„Stalo se to předtím... Těsně před tím.“

„Jak moc těsně?“ ptal se s důrazem na každé slovo.

V jeho pohledu nyní postřehla něco, co neuměla přesně pojmenovat, ale co na ni působilo nepříjemně.

„Těsně,“ opakovala. „Úplně těsně před tím.“

Teď se jí zdálo, že se mu v očích mihl záblesk vítězoslávy.

„Takže tam,“ pokýval hlavou. „To je ale trochu složitá věc.“

„Proč?“

Nechápavost v její otázce byla jen vynuceným projevem naděje (nebo touhy po naději), jež se vynořila bůhvíodkud. Eva samozřejmě moc dobře věděla, proč je to „trochu složitá věc“.

„Nedělej, že to nevíš.“

„Ale ty jsi přece můj kluk!“

„Jo. Ale kluk není manžel. Manžel bych byl, kdybych s tebou žil, dával ti peníze z výplaty a vychovával s tebou děti. Ale já jsem s tebou jenom chodil, *nic víc*.“

„Jak to?“

„Co jak to? Byli jsme tam čtyři. A ty ses ničemu nebránila. Mohl to být kdokoliv z nás.“

„Ale ty jsi přece můj kluk!“

„Vždyť jsem ani nešel první. Takže to nejspíš vůbec není moje.“

„Můžete za to všichni stejně. Ale ty to musíš vzít na sebe. Jsi přece můj kluk!“

„Jak to všichni stejně? Myslíš, že to může být nějaký mix? To si ze školy nic nepamatuješ?“ Jeho hlas rychle získal nádech jízlivosti. Evě se zdálo, že to je hlas nějakého úplně neznámého člověka. „Nejspíš to byl ten první. I když já už si taky nějak nepamatuju, kdo šel vůbec první. Ale ze všech nejvíc za to stejně můžeš ty. Tys přece nesla jako ženská riziko a dobrovolně jsi ho podstoupila – dokonce ráda...“

„Ráda? Ty to říkáš, jako bys mi to vyčítal! Copak to nebyl tvůj nápad?“

„A byl snad? Jestli jsem něco nadhodil... Ale ty ses přece nabídla!“

„To není pravda!“

„Ale je. Pamatuješ si ty vůbec něco? Vždyť jsi byla nalitá jako...“

Byl to věru divoký večírek. Ona, Roman, dva jeho kamarádi z fotbalu (s nimiž pak druhého dne odjížděl na nějakou nárazovou brigádu za hranice) a Jaroslav, spolužák už od základní školy a společný přítel. Ať už to inicioval kdokoliv, Eva se nad ránem vydala všem, jednomu po druhém, zatímco ostatní povzbuzovali (ano, přesně jako při fotbale). Byla strašně opilá a až do odpoledne druhého dne jí bylo špatně. Marně tehdy nutila třestící hlavu, aby si vzpomněla, co se přesně stalo. Ale i pouhé matné dojmy a neurčité útržky stačily na to, aby fyzická nevolnost přestala být pouze reakcí na alkohol v jejím těle a stala se vyjádřením hnusu nad vlastním jednáním. I poté, co odezněla poslední fáze kocoviny, se ale necítila dobře, zůstávalo zde něco neurčitě tíživého.

Když nepřišla menstruace, pokoušela se to zpočátku vysvětlit možným zdržením. Po několika dnech si ale musela přiznat možnost, kterou vzápětí potvrdil lékař. Nejprve nechápala, jak se to mohlo stát; měla pocit, že byla té noci aspoň natolik při smyslech, aby si vzala prášky. Dokonce se jí s tužkou v ruce podařilo

spočítat, že má teď v kabelce a doma v šuplíku přesně takové množství pilulek, které té domněnce odpovídalo (dokonce jí vycházelo, že si pro jistotu vzala „koňskou dávku“, odpovídající dávce toho, co mělo být zastaveno). Zachvátila ji zprvu zlost na podvodný farmaceutický průmysl. Pak jí ale došlo, že to je jinak: hned po té „akci“ i během následujícího dne vyzvracela snad všechno, co měla v těle. Tak špatně jí v životě nebylo. (Jako by „to“, co se začalo rodit v jejím lůnu, žárlivě vypuzovalo všechno ostatní; asi jako kukaččí mládě.)

Chápala, proč se Roman vykrucuje. Bouřil se zkrátka proti tomu, aby tak brzy skončilo „bezstarostné mládí“ a začal život plný závazků. I ona by se bouřila – jenomže ji přemohla ta síla, kterou on nezná a neprožívá. Nepostřehl, že Eva se stala někým jiným. Nebo vlastně ano, ale nechtěl s ní tu proměnu sdílet. Zůstával neproměněn a to mezi ně vkládalo nepřekročitelný předěl. Asi jako mezi ateistu a čerstvě „znovuzrozeného“ křesťana – možná fanatika.

„Ty mě v tom necháš?“

„Necháváš se v tom sama. Proč si to nedáš vzít?“

Neodpověděla.

„To tě nutí vaši?“

„Ne. Já sama to dítě chci.“

„Proč? Je ti sedmnáct. To se chceš na nejlepší roky života zabarikádovat plínkami a hadramy? To chceš přestat... doopravdy žít? Navždycky ti to pak bude líto, věř mi! A víš co? To děcko budeš nenávidět, bude se ti zdát, že ono ti vzalo mládí, že ono za to může, že si s nikým nemůžeš vyrazit ven a tak... Chápeš to?“

Vyčítavý tón jeho slov jí vehnal do očí slzy. Ne proto, že ta slova útočila na její rozhodnutí, ale proto, že vlastně mohla být její, neboť to všechno, o čem mluvil, byly myšlenky, které v sobě nosila, jen nechtěla je pojmenovat. Nyní se vzdor v nich skrytý vydral na povrch – avšak zbylo z něj už jen plačtivé zoufalství, bezmocný a bezradný hněv.

„Ty tomu nerozumíš, ty tomu nerozumíš,“ vzlykala s hlavou v dlaních, do kterých ukryla zkřivený obličej. Napadlo ji v té chvíli, že musí vypadat ošklivě.

Po chvíli rozpaků a zahanbení ji objal.

„Promiň. Já nechtěl, já jenom... Není to přece hřích nechat si to vzít. Spíš je hřích přivést na svět dítě, o které se nemůžeš pořádně postarat... Ale ne, promiň, já vím, že se o něho postaráš.“

„Já možná nechci, Romane,“ slyšel její slova mezi tisíci vzlyky. „Ale já musím! Možná mám málo odvahy. Jiná holka by to možná udělala tak, jak říkáš. Ale já ne...“

Zvedla hlavu a hřbetem ruky si utřela oči. Roman jí rychle podal kapesník, snad poprvé v životě; mohl to být šátek na rozloučenou. Ona jej vzala do dlaní a pak se dívala jak její ruce ten kus modravé látky soustředěně a bezúčelně rozkládají a mačkají do neforemné koule.

„Myslela jsem, že bys mi mohl pomoci, ale nezlobím se na tebe,“ řekla.

„Já na to nemám. Já na to nemám, Evo, promiň...“ říkal – a kdyby se v té chvíli podívala do jeho tváře, viděla by něco, co u něj (podobně jako před chvílí tu studenou jízlivost) neznala: vylekanost, bázeň a útěk, i za cenu nepříjemných obětí. „Kdybys kdykoliv cokoliv potřebovala, tak ti pomůžu, jak jen budu moci. Jako kamarád – a ještě něco navrch! Ale tohle... Já na to nejsem, to já vím. Nemám na to, prostě nemám. Nebylo by to fajn. Promiň. Já vím, že to teď máš těžké, ale... Já bych to prostě nezvládl. Možná si řekneš, že je to proto, že tě nemám dost rád. Já to klidně přiznávám. Promiň.“

„Já se nezlobím,“ řekla a konečně se vysmrkala. „Na tebe. Pokud na někoho, tak bych měla na sebe. Nějak už si poradím. Budu muset.“

Rozloučili se spěšně, tím nejprostším způsobem, bez jakýchkoliv citových gest a téměř beze slov. Na poslední chvíli se ještě Roman poněkud váhavě zeptal:

„A ti ostatní... Za nima nepůjdeš, vid' že ne?“

„Já nevím,“ pokrčila roztržitě rameny. „Ahoj.“

6.

Matce řekla, že s Romanem se rozešla ještě dřív, než odjel před měsícem na brigádu, a že dítě není jeho.

„Tak čí je?“

Přísná rodičovská údernost té otázky Evu popudila.

„To je moje věc, mami.“

„Tvoje věc? O to dítě se snad někdo zasloužil, ne?“

„Já myslím, že na tom tolik nezáleží, mami.“

„Nezáleží? Uvědomuješ si, co říkáš, děvenko? Hlavně mi nepovídej, že ani nevíš, s kým to máš!“

„Ale vím, mami.“ – Přibližně, dodala v duchu. Asi z jedné čtvrtiny.

„A on se k tomu nechce přiznat, nebo co?“

„Ale mami, já přece nebudu nikoho do ničeho nutit.“

„Nutit? Ty si myslíš, že lidé mohou dělat v životě jenom to, co se jim chce? Kdyby rodiče svoje děti do ničeho nenutili, víš co by z vás bylo? Ani byste si nevyčistili zuby!“

„Tohle je něco jiného, mami.“

„Podívej se. Buď řekneš, kdo to je, nebo... Můžeš mi prosímtě vysvětlit, proč ho kryješ?“

„Mami! Ty děláš, jako by to byl nějaký uličník, který někde rozbil okno! Copak jsme malé děti?“

„A jak to teda je, co? Jsi plnoletá? Nejsi. A on? On co?“

„Mami...“

„No nic. Řekneme to otci, a pak se rozhodne.“

„Mami! Jak to rozhodne? Já už jsem se rozhodla, slyšíš? Já jsem se rozhodla...“

Když předstupovala před otce, byla odhodlána stát si za svým a jednat s ním jako rovný s rovným; není už přece dítě. Ale nešlo to. Když mu matka referovala obsah jejich hovoru a on se na ni občas podíval přísnýma, i když ne nahněvanýma očima (byl si svou autoritou příliš jist na to, aby se potřeboval rozčilovat), ztratila všechnu odvalu, a jakmile promluvil, uvědomila si, že místo jemu do očí se dívá do země.

„Nó,“ začal otec a na chvíli se odmlčel, nechávaje vyznít to všeobsažné slůvko. „Tak se podívej, Evo,“ pokračoval klidným, ale pevným hlasem, v němž byla znát snad i trocha teatrální únavy z té věčné dětské nepoučitelnosti. „Je ti sotva sedmnáct, což je docela málo. To ovšem nemusí vadit. Soudy v naší civilizované zemi mají v tomhle poměrně volnou ruku. Ale to bohužel není všechno. To dítě musí někdo

živit. Já vím, že dostaneš mateřskou. Pokud tedy budeš způsobilá, ale to snad jsi, že. Jenže nemáš dostudováno a tak dále. Já vím, že ti přece někdo pomůže. I s penězi i s bydlením, se vším ti někdo pomůže. Kdo? Přece my, že? Tvoje rodina. Ale nezdá se ti to trochu velká zátěž na nás? Já vím, že nejsme chudí. Ale máš dva sourozence na vysoké škole a to taky něco stojí. Já vím, že máme ze zákona povinnost se o tebe postarat. Ale s tím, že budeme muset pomáhat živit i tvoje dítě, s tím se za normálních okolností jaksi nepočítá, že. My za tebou pochopitelně budeme stát. Uděláme, co se dá. Vezmeme na sebe tu *zodpovědnost*. Ale tu zodpovědnost by měl vzít i někdo jiný. My z tebe samozřejmě nemůžeme tahat násilím, kdo to je. Ale uvaž, že máš možnost rozprostřít tu zodpovědnost i na někoho jiného. A tím nám ulehčit, *když jsi nás do toho dostala*. Protože my ti pochopitelně pomoc poskytneme. Ale uvaž, jestli to tak trochu nepřekračuje rámec našich povinností. My je jistě překračujeme rádi, protože jsi naše dcera. Ale bude to z naší strany oběť. A ty máš možnost nám ji ulehčit. Tak zvaž, jestli by to od tebe nebylo správné. Rozumíš mi? – Podívej se na mě.“

Zvedla hlavu a upřela na něho oči. Měla pocit, že je sice upírá tím směrem, ale že se ve skutečnosti nedívá; jako by jí v očích chyběl zrak.

„Rozumíš mi?“

„Ano, rozumím.“

Když se mu přeci jen pozorně zadívala do tváře, poznala, jak strašně se musel přemáhat, aby nezačal řvát a rozbíjet věci. Nebo brečet. Má mě rád, napadlo ji.

7.

Byla si jistá, že otcovy neúprosně logické vývody jsou jen první z možných zbraní, uplatněnou v naději, že to půjde po dobrém. Nevyjde-li to, použije otec jiné zbraně. Nevěděla jaké, ale nepochybovala o tom, že by to nějak udělal, že by se nějak dozvěděl, jak to bylo, a *nějak* by dosáhl svého. Proto se rozhodla vyzkoušet jednu chabou, ale ne předem ztracenou možnost. Cítila, že je na tom záměru něco groteskního a zoufalého, ale potlačila to. Nedonutila se však k tomu, aby tu věc vyřídila osobně, a raději napsala dopis; nejprve rukou, pak – kvůli roztřesenému, neúhlednému písmu – na počítači. Byl to bezesoru nejpodivnější dopis, jaký kdy

napsala. A ačkoliv jí jednou zevšední skutečnost, kterou ten text způsobí, samotný dopis jí s odstupem času bude připadat čím dál neuvěřitelnější.

Adresát sídlil o několik domů dál, zhruba stejně daleko jako Roman, jen na opačnou stranu. Dopis zněl takto:

Milý Jaroslave,

asi se divíš, že ti píšu dopis, když jsem ti nikdy (kromě pohledu z Chorvatska, myslím) nenapsala ani řádek. A navíc bych k vám mohla zajít, je to kousek. Nebo ti zavolat. Mám ale strach, že bych setkání z očí do očí nebo i pouhý hovor přes telefon, kdy bych slyšela tvůj hlas a ty můj, nevoládla podle svých představ. A i ty bys asi upadal do rozpaků, kdybys mi měl hned odpovídat na to, co bych ti řekla. Takhle si to můžeš nechat projít hlavou. Nechávuám na tobě, jak mi potom dáš vědět. Ale pokud zůstaneš mlčet, budu to brát jako zamítnutí. Na to máš samozřejmě právo a věř mi, že se za ni na tebe nebudu zlobit.

Já vím, že jsi mě vždycky měl rád. Možná ti připadalo, že to nevím a že si tě nevšímám. Ale já jsem nebyla slepá. Jenom jsem ti nechtěla dávat žádné falešné naděje. Nebyl a nejsi mi nesympatický. Ale pro lásku je třeba daleko víc než pouhé sympatie.

Nebo je to jinak? Co je to vlastně láska? Je to jenom takové vzplanutí, nebo je to zodpovědnost za společný život? Jsou to otázky, které teď nedokážu zodpovědět. A stejně musím udělat rozhodnutí, které by na jejich zodpovězení vlastně mělo záviset. Musím se ale smířit s tím, že dělám něco, čemu správně porozumím až někdy později – pokud vůbec. Takový už je asi život.

Vezmeš si mě, Jaroslave?

Já vím, že je to šokující otázka. Ale to je právě ono. Ty ji budeš muset nějakým způsobem zodpovědět, i když si žádnou odpověď nemůžeš být jistý a nejsi k tomu – jak se říká – kompetentní (tak nás to učili ve škole; tohle nás ještě naučili, tohle ano).

Čekám dítě, Jaroslave. A to dítě je možná tvoje. Ano. Jsem si jistá, že víš, o čem mluvím. A víš tedy i to, proč říkám „možná“. Měl jsi dosud v celém svém životě jen jednu příležitost udělat mi dítě. Takže se nemůžeš plést, co se týče místa, času a celé té příhody. Nebudeme uvažovat nad tím, jak a proč se to stalo, nebo jak se to vůbec mohlo stát. To by bylo zbytečné. Nezáleží teď na tom, co je či vina (nevinně v tom není snad nikdo). Nezáleží na tom, kdo je biologickým otcem toho dítěte. Jde jenom o to, který z vás na sebe vezme tu zodpovědnost.

A teď si asi říkáš, že přece nejsi ten pravý, na koho bych se měla obracet. Ale já ti to hned vysvětlím. Za Romanem už jsem byla. To je všechno, co ti k tomu řeknu. Snad ještě to, že mu nic nevyčítám. Mohla bych na něho naléhat, prosit ho na kolenou a on by možná svolil. Ale uvědomila jsem si, že nechci. Roman je pro mě bezstarostné mládí a já chci, aby takovým už zůstal. Nechci to rozvádět. Je to minulost.

Tak ti píšu. Nebudu se zlobit, když odmítneš. Nebudu se ti nijak mstít. Ty za nic nemůžeš. Snad nikdo za nic nemůže. Prostě se to stalo a my neseme následky. Ano, my – protože i ve vás, i kdybyste mě všichni odmítli, už to taky zůstane navždycky. Já mám alespoň jistotu, že tu (ne?)šťastnou náhodu můžu proměnit ve vědomý životní záměr, kterým je přivést na svět to dítě.

Tak to je asi všechno. Nech si to projít hlavou. Víím, že je to šíleně těžké rozhodnutí. Snad je sňatek trochu moc. Snad by stačilo, aby se někdo – kdokoliv – přiznal, že je to jeho dítě a občas poslal trochu peněz na jeho potřeby. Ale právě to, že něco takového by se mohlo odbýt s kýmkoliv, právě proto je mi to odporné a nechci to. Chci buď manželství, nebo zůstat sama. Protože do manželství určitě nepůjdu s kýmkoliv. Mám svoji cenu. Pokud mě odmítneš ty, za těmi ostatními už nepůjdu. Neznám je, nemám k nim žádný vztah. Tebe znám dlouho, znám tvoje lidské kvality a víím, že mě máš rád. Pokud jsi mnou tedy ještě neopovrhl za to, co jsem předvedla tam na tom večírku – takhle sis mě asi nepředstavoval, i když já tebe taky ne...

To je všechno. Budu čekat na odpověď. Nebudu úplně klidná, ale přes hlavu si to přerůst nenechám, o tom tě ujišťuju. Za posledních pár dní jsem se hrozně změnila. Ta změna ještě neskončila a já ji proto neumím přesně popsat. Ale snad bude k lepšímu.

Eva

8.

Jaroslav byl stejně jako Roman o necelý rok starší než Eva; stejně jako Roman ji znal už od raného dětství; a stejně jako Roman byl do ní od malička zamilovaný. Podstatný rozdíl mezi ním a Romanem ovšem spočíval v tom, že Roman – odedávna větší, silnější a oblíbenější než on – dosáhl u dívky záhy svého cíle, ačkoliv si to v dětských letech nikdo z nich ještě neuvědomoval. Všichni tři byli výborní kamarádi, přestože Roman s oblibou vyváděl Evě nejrůznější naschvály, kterým se ona sama nakonec smála, zatímco Jaroslav – jako by mu unikal jejich žertovný ráz – je Romanovi vyčítal a chtěl Evu bránit.

Když začali dospívat a vnímat dosud netušené souvislosti, Jaroslav velmi přesně – dřív než oni dva – postřehl, co se odvíjí mezi Evou a Romanem. Bylo pro něho typické, že se s tím alespoň navenek rychle smířil a svůj cit k dívce pečlivě skryl. Poněkud se uzavřel do sebe a na některé otázky odpovídal vyhýbavě, ale zůstával stejně dobrým kamarádem jako dřív, ochotným, obětavým a přijímajícím vše s nebývalým klidem a trpělivostí. (Tak jako se musel vzdát touhy hrát fotbal za místní klub; propracoval se maximálně na lavičku, odkud mohl mj. sledovat proslulé Romanovy průniky – často bezúčelné, ale sklízející ovace.)

Sporadičnost úspěchů v jiných oblastech přivedla Jaroslava k tomu, aby se soustředil téměř výhradně na to, v čem opravdu vynikal – a to byla práce s počítači. Zde se pak zvláště mezi vrstevníky stal respektovanou – a pohříchu zneužívanou – autoritou. Záliba v programování mu umožnila ještě více rozvinout typické osobní rysy: schopnost klidné a trpělivé rozvahy, racionální řešení problémů i pragmatický kalkul. V projevování citů všeho druhu byl zdrženlivý. Bylo by ovšem nespravedlivé odvozovat z toho, že velkého citu nebyl schopen. Spíše se je naučil soustřeďovat do nevelkých a tichých koutů nitra. Tak jako tomu, kdo se často a dlouho postí, zachutná i trocha nejobyčejnějšího jídla, tak i on prožíval pouhé záblesky štěstí s neobyčejnou, byť neokázalou intenzitou; a tak jako vyhladovělému člověku může nadměrné množství a pestrost jídla způsobit nevolnost, tak i on mohl být nenadálým a silným citovým impulsem uvržen do zmatku a nejistoty.

Přesně to se stalo, když si přečetl Evin dopis. Nejprve zadoufal – ano: zadoufal – že jde o podivný vtip; pokud by to byla pravda, bylo by to příliš velké sousto najednou. Jenže čím víckrát si dopis četl a zvažoval jeho jednotlivé věty i celkový tón, tím jednoznačěji se ukazovalo, že to žádný vtip není – byl by ostatně tak hloupý, že by se nedal čekat snad od nikoho. Ihned mu vytanula na mysli přímočará kalkulace: věčný neúspěch u milované dívky nyní může konečně prolomit tím, že využije nezáviděníhodné situace, do níž se dostala, a navždy si tak pojistí její lásku – i kdyby ten svazek někdy v budoucnu zase rozvázala, to, co jednou získá, mu už nikdo nevezme; už provždy zůstane výraznou součástí jejího života. Morální selhání jeho největšího soka mu nyní otevírá cestu k prvnímu velkému vítězství nad ním...

Ale tuto úvahu okamžitě zavrhl. Ne kvůli závěru, ke kterému vedla (a ke kterému, jak v koutku duše věděl, bude nutně vést každá jeho úvaha, neboť to, že si Evu vezme, je jediný myslitelný závěr), ale pro tu úvahu samu. Připadala mu nepatřičná, neuctivá a sobecká – a láska přece sobectví nepřipouští. Musel tu být i jiný důvod, jiné ospravedlnění.

Netrvalo dlouho je najít. Vlastně se samo nabízelo, jenom je pro jeho přílišný citový náboj zpočátku raději obešel. Byla to pro něho otázka viny, té iracionální veličiny, která nejde přesně změřit. Svoji lásku k Evě považoval Jaroslav za něco tak čistého a nedotknutelného (koneckonců, jinou formu doposud ani mít nemohla), že onen čin, ke kterému se dal v opilosti vyhecovat na nešťastné párty, se mu záhy jevil jako nejhorší provinění, jakého se kdy mohl dopustit: „znesvětil“ bytost milované dívky a dostal se do nepřekonatelného rozporu s vlastní bytostí. Zdálo se mu, že ta vina je absolutní, a tím se vymykala ze všech snah o racionální řešení; všechny kalkulace selhávaly, všechny osvědčené postupy narážely na nepřekročitelné hranice. Bylo to, jako by se v počítači objevilo něco, co nebylo možné popsat programovacím jazykem. Všechno vymazat, totálně resetovat, to bylo jediné, co ho napadlo. Škrtnout celou tu záležitost a vzdát se toho, s čím evidentně neuměl zacházet – lásky k Evě; zradil ji a tím pádem na ni neměl právo: není jí hoden ani ve svých myšlenkách!

Ale pak přišel ten dopis. Další šok za tak krátkou dobu... Ovšem tak jako rána do hlavy může prý vrátit paměť ztracenou po nějaké předchozí ráně, tak i tento nový šok přinášel naději na překonání následků toho prvního. Vinu nelze smazat, avšak lze ji odčinit...

9.

Asi měsíc po těchto událostech se Roman a Jaroslav setkali na ulici. Pozdravili se a Jaroslav chtěl jít dál, ale Roman se zastavil a podával starému známému ruku.

„Gratuluju,“ řekl s úsměvem, v němž bylo znát něco nepřátelského. „Prý se budeš ženit.“

„Jo, dík,“ odpověděl věcně a jakoby bez zájmu Jaroslav.

„Co tak najednou?“ chtěl vědět Roman; v jeho hlase zazněla zřetelná ironie.

Jaroslav pokrčil rameny.

„Říkal jsem si, jestli mě to má, nebo nemá překvapovat,“ pokračoval Roman vážnějším tónem. „Na jednu stranu na tom nic překvapivého není. Ona se ti přece vždycky líbila. Na druhou stranu... Vysvětli mi to: proč?“

„Co proč?“ odvětil poněkud podrážděně Jaroslav. „Prostě si ji chci vzít. A ona si chce vzít mě. Máš něco proti tomu?“

„Já? Já ne. Proč bych měl. Já jsem si jí užil dost... Ale ty víš, na co se tě ptám. Vysvětli mi to: proč jsi to udělal?“

„Mám ji rád. Opravdu rád. To je všechno,“ prohlásil pevně a s hrdostí.

„Já ti přece neberu, že ji máš rád. Ale sakra, není to tak trochu podfuk? Ty přece nejsi jeden z těch - z nás, kteří to máme na svědomí - myslím to, kvůli čemu se musí vdávat. Ty jsi ji vlastně podvedl! Ona si totiž nic nepamatuje. Ona neví, že ty...“

„Byl jsem tam taky. A účastnil jsem se toho!“

„Jo. Ale tak nějak... *neúspěšně*,“ zdůraznil Roman a na okamžik se zašklebil, pohrdavě a výsměšně. Ale hned ten výraz zaplašil a znovu opakoval: „Tys ji podvedl! Ty jsi jediný, koho to určitě není! Tys toho jenom využil, aby sis ji mohl vzít, protože nebýt toho, tak by tě vždycky odmítala!“

„To není pravda! Já jsem jí jenom podal pomocnou ruku, když ty ses na ni vykašlal. Ne já, ale ty jsi podvedl!“

Následovala chvíle napjatého mlčení, během níž se z Jaroslavovy tváře rychle vytrácela bojovnost.

„Řekneš jí to?“ zeptal se pak tiše.

„Ne. O to nemusíš mít strach. Nejsem vyděrač. Jenom doufám, že o svatební noci se ti to nestane. To by mi jí bylo fakt líto!“ odsekl Roman a bez pozdravu odcházel.

„Chceme tě pozvat! Doufám, že přijdeš!“ křikl za ním Jaroslav a potom se rozrušeně ubíral dál.

10.

Když se Jaroslavovi rodiče vzpamatovali z prvotního šoku, zaradovali se nad nenadálým štěstím a jali se jedináčkovi vypomáhat vším možným způsobem.

Vlastnili rodinný dům, v němž spolu se svým synem obývali pouze přízemí, zatímco horní patro náleželo prarodičům. Babička však nepřežila minulou zimu a dědeček byl po decentně naznačeném požadavku ihned ochoten přestěhovat se do Jaroslavova „dětského“ pokoje. („Aspoň, tatínku, nemusíte do schodů.“) Uvolněné patro se mělo dočkat dílčích úprav (nové vybavení koupelny, nová kuchyňská linka a nové postele do ložnice; starobylý nábytek v obýváku měl být naproti tomu ponechán na svém místě, v naději, že se časem stane vzácností a rodinnou chloubou) a maximálně do pěti měsíců (podle renovačního plánu Jaroslavovy matky) tak mělo být celé patro připraveno stát se komfortní novomanželskou domácností. Kolem tohoto data, tj. krátce po Jaroslavových osmnáctých narozeninách, se měla konat i svatba. Nevěsta bude sice v té době dávno v šestém měsíci, ale o to větší bude jistota, že vše se ubírá takříkajíc správným směrem.

Stejný den, kdy potkal Romana, setkal se Jaroslav i s Evou (byl vlastně na cestě k ní). Bylo to v obývacím pokoji jejich budoucího bytu. V domě panoval nedělní klid; Jaroslavovi rodiče odjeli na návštěvu příbuzných a snoubenci zde trávili odpoledne téměř sami.

„Docela vrže,“ poznamenala právě Eva, majíc na mysli houpací křeslo z točeného dřeva, v němž seděla.

„Taky je pěkně staré.“

„Snad se nerozpadne.“

Bylo tu znát určité napětí. Zvlášť on působil nervózním dojmem, asi jako člověk, který je poprvé na jevišti. Eva působila klidněji, ale po několika marných pokusech navázat s Jaroslavem spontánní komunikaci bylo znát, že i ona je nesvá. Před časem si uvědomila, že má vlastně vstoupit do jakéhosi sjednaného sňatku, který jako by ani nepatřil do moderního západního světa. Co ji opravdu překvapilo, bylo to, že zatímco ona tento fakt nese nečekaně lehce (najednou jí mnohé prvky tradičního života přestaly připadat tak nepochopitelné), Jaroslavovi zřejmě působí obtíže se s tím vyrovnat. Budu mu muset pomoci, říkala si. On se pak chytí. Je to pro něho těžší, protože on v sobě nemá tu moc, kterou mám já. Ale to nevadí. Šlo to moc rychle, to dá rozum. Sám před tím nikoho neměl, je trochu jako prvňáček. Vlastně to od něho bylo ohromně odvážné, že se do toho pustil. Nebo bláznivé?

Vybavila se jí scéna, kdy jí přišel odpovědět na její dopis. Když tenkrát viděla jeho rozpaky, spadlo z ní všechno napětí a on jí náhle připadal milejší než kdykoliv předtím. Legrační bylo, že po celou dobu nevyslovil de facto žádnou jasnou odpověď. Jen z nějakého důvodu zdlouhavě opakoval obsah jejího dopisu a pak se vyptával na „charakter toho sňatku“. Pokud správně rozuměla jeho nejasným vyjádřením, chtěl vědět, jestli to bude „doopravdy“, nebo zda chce jen „formální právní záštitu“. Co nejdůvěryhodnějším tónem mu odpověděla, že má na mysli sňatek jako každý jiný. „Jako vaši nebo naši,“ dodala. Načež on pokýval hlavou, řekl, že v tom případě, je to „úplně v pořádku“, a měl se k odchodu.

„Takže si mě vezmeš?“ ujišťovala se zmateně, když mu otevírala dveře.

„Jistě. Jistě, že si tě vezmu,“ řekl s výrazem, který prozrazoval údiv nad tím, že mu neporozuměla.

Od té doby se mnohokrát neviděli, a navíc vždy jen krátce. Dnes se to konečně mělo změnit. Navzdory tomu, že jejich sňatek nese jisté starobylé rysy, není přece důvod nechovat se v jiných oblastech dočista moderně. Eva toužila po intimním sblížení víc než po čemkoliv jiném. Nemuselo přitom nutně jít o sex, stačilo cokoliv, co by prolomilo tu zvláštní cizotu, která mezi nimi byla (poprvé za ta léta, co se znali). Ačkoliv Evě tolik nevadila jistá ujednanost sňatku, jeho nepopíratelná účelovost ji ponižovala. Kdyby se měla vdávat jenom proto, aby „vyřešila problém“, mohla by si vzít *kohokoliv*, a to právě nechtěla. Potřebovala nutně něco víc než povinnost, potrebovala vztah, který by nebyl prost skutečného *chtění*. A když toto *chtění* nepřicházelo samovolně, byla odhodlána je vyvolat silou vůle. *Chci chtít*, opakovala si mnohokrát jako nějaké zaklínadlo. Doufala, že tělesné sblížení právě takový vztah nastolí: těla v sobě probudí touhu, která tolik schází jejich zmateným duším, předstiženým vlastními životy, a ta touha se postupně rozhoří do všech koutů jejich bytostí. Eva si byla jistá, že stačí jiskra na to, aby z ní vypěstovala neuhasínající oheň.

Po ničem jiném tedy v této chvíli netouží tolik jako po touze samotné. Nechce už dále váhat a rozhodne se využít příležitost, která se nabízí. Volí cestu přímého úderu, prostého úvodních něžností – k těm je přece zapotřebí právě toho plamene, který se mezi nimi musí teprve rozhořet. K rozfoukání jiskry je třeba něžného citu,

avšak k jejímu vykřesání je nutná tvrdost a síla. Proto bez varování přerušil mlčení otázkou, zda se budou milovat, když jsou zde sami.

„Dolů je dědeček,“ odtušil bezděčně Jaroslav – a až potom mu došel obsah té otázky a on zrudl v obličeji.

„To přece nevádí,“ řekla tónem, který odmítal všechny zábrany.

„Ne?“

„Ne. Vůbec nic tomu nepřekáží. Vůbec nic.“

Chvilí mlčel a těkal pohledem ze strany na stranu.

„To nejde. To přece nejde,“ řekl pak vyplašeně.

„Proč ne? Pozor si dávat nemusíme...“

„To nejde takhle... To přece nemůže být takhle... sjednané!“

„Mezi námi je všechno sjednané. Časem to bude jinak. Ale teď musíme začít takhle, chápeš?“

Opět se odmlčel. Vypadalo to, že zápasí sám se sebou. Jeho rty se zřetelně pohybovaly, nevydávající však ani hlásku.

„Já nevím, Evo, já nevím,“ říkal pak pomalu, slovo za slovem, snaže se ovládnout třesoucí se hlas. „Já na to nejsem připravený. Ano, je to pro mě velké štěstí. Ale zase až příliš velké, chápeš? Přišlo to všechno tak najednou, bez přípravy. Já nemůžu takhle... na povel! Rozumíš?“

„To nevádí. To je možná ještě lepší, protože se to spolu můžeme učit. Potřebujeme něco, co bude tak důvěrné, že by u toho nemohl být někdo další, víš? Potřebujeme... *něco takového!*“

„Já nevím. Můžeme s tím ještě počkat, až budeme v nějaké... přirozenější situaci.“

„Jednou se začít musí. Uvidíš, že mám pravdu. Stud by nás teď od sebe jenom vzdaloval!“

„Já nevím...“

„Já si svléknu šaty.“

„Evo!“

„Zatáhnu žaluzie...“

„Evo, prosím!“

Neposlechne ho. Je přesvědčená, že to musí vzít do svých rukou, nenechat nic náhodě nebo osudu. Příroda udělala své, a o zbytek se musí přičinit ona. *Doufá* přitom, že Jaroslav v této chvíli opravdu selže – v tom slova smyslu, že neudrží kontrolu nad vlastním tělem a čirá spontánnost jeho reakce, pomůže zažehnout ten tekutý plamínek, na který ona čeká. Kolem něj pak vystaví rodinný krb.

11.

V dalších uplývajících týdnech se Eva soustřeďovala čím dál více na růst ve svém těle. Přestala chodit do školy a vyjednávala si individuální plán zbývajících dvou let studia. Prvotní neochota vedení školy ji nechávala chladnou, zdálo se jí malicherné hněvat se kvůli něčemu takovému. Všechno pro ni bylo zastíněno životem, který v sobě nosila. Veškeré projevy jejího těla, včetně těch, které by za normálních okolností považovala za nepříjemné, získaly pro ni podivuhodnou důstojnost; sledovala je a prožívala s tichou hrdostí i pokorou. Projevovala fascinovaný zájem o detailní souvislosti toho zcela zázračného děje. Oddávala se poznání takovou měrou jako ještě nikdy v životě.

Celé hodiny dokázala jen být a nevěnovat se ničemu jinému než vnímání času. Dřív to pro ni byla donekonečna ubíhající řada jednotek, vzdalujících se od libovolného počátku; jen hromadění vteřin, hodin, dnů, měsíců a let – stárnutí: počet hrdě vztyčených prstů na dětské ruce, počet svíček na dortu, věk potřebný k získání občanského průkazu. Avšak nyní cítila, že v tom může být i něco víc. Čas ubíhající v jejím lůně se nevzdaloval od počátku – naopak: přibližoval se mu, každým okamžikem, každým nadechnutím; neubíhal někam do bájněho nekonečna, ale právě naopak: dával nekonečnu pevnou a smysluplnou formu. Po nějaké době měla dokonce pocit, že nepotřebuje sledovat kalendář a počet dní zbývajících do očekávaného porodu – to byly přece odvozené jednotky, stanovené lidskou dohodou; to, co se dělo v ní, byl *skutečný* obsah toho uplývání, skutečný děj, měřící se sám sebou. Měla pocit, že by se mohla řídit jen jím a neohlížet se na lidská kritéria.

Jaroslav se v téže době dostával zpět do svého typického klidu a rovnováhy. Přistoupil k nové situaci a k novým požadavkům, které na něho byly kladeny, s odhodláním všechno náležitě zvážit, pojmenovat a naučit se tomu stejně, jako se

kdysi učil jezdit na kole (včetně pádů a rozbitých kolen – to náleželo do předpokládaných nákladů). Mohl počítat s Evinou trpělivostí a vděk, který k ní za to choval, mu dával novou inspiraci a energii. Několik dní před svatbou jí řekl, že je – a především bude – s ní šťastný. Nepochybovala o tom, protože věděla, že by to nikdy nevyslovil, kdyby o tom nejprve beze zbytku nepřesvědčil sám sebe.

Svatba byla pro Jaroslava jistým vrcholem toho všeho. Soustředil maximum své pozornosti a úsilí na slib, který dával, ve snaze co nejúplněji prožít a uvědomit si jeho závaznost. Cítil, jak z vlastního odhodlání a bezvýhradné oddanosti zpětně získává sílu pro budoucnost; cítil, jak ho onen rituál a vážnost, s níž jej podstupoval, teprve proměňují ve skutečnou dospělou osobnost. Zdálo se mu, že jeho dosavadní život byl jen souborem skic bez jasného řádu, zatímco nyní se stává obrazem sytých barev a zřetelné kompozice. Připadal si silný a jaksi uznalý, doceněný, vážený dosud nebývalou měrou.

Pro Evu byl sňatek jen nějakým předstupněm, z něhož vzhlížela k daleko vytouženějšímu okamžiku. Pociťovala z události, která ji měla s konečnou platností učinit matkou, strach, jakému ještě nikdy nemusela čelit. Ale ten strach splýval s radostným očekáváním a obojí se slévalo do něčeho nepochopitelně intenzívního, což jen stvrzovalo pocit mystického spojení s mocí samotného života. S údivem a zároveň zděšením si uvědomila, že se celou bytostí *touží* vydat bolesti a zápasu, který ji očekává. Jen skrze ně mohla být práva oné skutečnosti, která v ní povstávala z nicoty. Bylo to, jako by ten zázračný čas mezi „nulovým“ okamžikem početí a příchodem nového člověka na svět musel být vykoupen *kusem jejího těla*: těla, které jen tak mohlo být i nebýt „její“. Být a nebýt...

Svatba se konala v říjnu. Dítě se (za manželovy účasti) narodilo v lednu. Ani při jedné z těchto událostí nenastaly žádné komplikace.

12.

Jaroslav si ještě před ukončením gymnázia zajistil práci ve firmě zabývající se prodejem a servisem výpočetní techniky. Hned se začátkem prázdnin nastoupil do zaměstnání, navzdory tomu, že Eva ho vyzývala, aby si alespoň pár týdnů užil volna někde u vody. Trval na tom, že ona v současné době taky žádné volno nemá, takže

by nemohli jet spolu, a nastínil vyhlídku, že jednou, až bude dcerka větší, si někam vyrazí všichni tři – už dnes na to prý začne odkládat peníze. Vůbec měl od narození dítěte zálibu v plánování všeho možného. Do počítače zavedl cosi jako rodinný rozpočet; program sledoval všechna jejich pojištění a účty, přesně evidoval příjmy a výdaje v jednotlivých oblastech života a automaticky navrhoval přesuny prostředků, jestliže někde nadbývalo a jinde zase chybělo. Je ale třeba dodat, že Jaroslav neuplatňoval tento přístup natolik striktně, aby se počítačem hlídaný bank stal rodinným tyranem. Vždycky nechával nějaké peníze mimo tento „oficiální“ účet a se spikleneckým úsměvem mluvil o tom, že to jsou „tajné peníze“, o kterých počítač neví a které mohou utrácet za jeho zády.

Jejich společnou ratolestí byla holčička pojmenovaná Jaroslava. V plánu bylo, aby příští potomek nesl jméno své matky (kdyby šlo náhodou o chlapce, měl být logicky pokřtěn jako Adam). To ovšem byla hudba budoucnosti, i s jedním dítětem měli starostí až nad hlavu. Přesto si nemohli stěžovat. Těšili se totiž – hlavně zpočátku – všetečnému zájmu a pomoci nejen rodičů a příbuzných, ale i mnoha známých, především vrstevníků. Pro Evu se staly oblíbenou společenskou událostí návštěvy spolužaček (nyní již vlastně bývalých), jež k ní docházely pod záminkou pomoci s dokončením školy – a pak trávily celé odpoledne nad malou dcerkou. Eva se při těchto příležitostech přímo vyžívala ve vyprávění o rozličných radostech a strastech mateřského života, který její vrstevnice dosud nepoznaly, a ona tak mohla hrát roli zasvěcené dospělé ženy.

Uvědomovala si v těch chvílích, o jak velký krok se svým přítelkyním a kamarádkám vzdálila. Přistihla se, že jejich zprávám o nových peripetiích milostného života, do nichž se den ze dne zaplétaly, naslouchá se shovívavým a lehce přehlíživým úsměvem, jako by se jí už nic takového nemohlo týkat. Často ale v sobě po jejich odchodu nalézala nostalgické přání vrátit se mezi ně a k jejich způsobu života. Přepadával ji pocit, že to vlastně není tak daleko a že do toho světa stále ještě patří a tam, kde nyní je, se ocitla nějakým nespravedlivým nedopatřením. Někdy, když se ráno probudila, musela chvíli vzpomínat, kde to vlastně je, jak to, že není ve svém *dětském* pokoji, ale opuštěná na nějakém úplně cizím místě. Stávalo se jí to zvláště tehdy, když se jí v noci jakýmsi škodolibým omylem vloudily do hlavy dívčí

сны: staré přeludy, jaké se jí v různých, velmi se podobajících variantách zdávaly od dvanácti třinácti let; týkaly se minulých trápení, která se v reálném životě dávno vyřešila nebo „vyšuměla“, ale ve snech se z nějakého nepochopitelného důvodu vracela – a to ve zcela nezměněné podobě, s týmiž detaily, divnými pocity, odhaleními a výkřiky. Přemýšlela, kam takové výjevy vlastně patří – je to ona, nebo někdo jiný, mrtvý? Měla potom chuť jít domů, svěřit se se vším matce a vyplakat se jí na rameni.

Z podobných myšlenek jí pak zpravidla vytrhlo první zaplakaní dítěte, které jí nesmlouvavě připomnělo, kým *musí* být. Čas od času se v ní při tom žadonivém volání, adresovaném jí a jenom jí, ozval bouřlivý a vzteklý protest, zlost na toho podivného tvora, který jí bral onen dětský nárok na mateřskou náruč a chtěl jí pouze pro sebe; vedle něho nesměla být dítětem.

„Ale ty za to nemůžeš, ty ne,“ říkala mu pak, hladíc ho po tváři se soucitem, který zároveň náležel jí samotné. Často a ráda svoji dcerku dlouho a zkoumavě pozorovala, čekajíc, kdy se z oné roztomile neurčité baculaté tvářičky, nemající nic než různé typy úsměvů, smíchů a plačtivých úšklebů, vynoří individuální rysy, které tam zůstanou až do smrti. Bezděčně se snažila určit, *komu* se ty rysy budou podobat.

13.

Od narození Jaroslavy uplynul víc než rok. Byl květen. Při jedné procházce Evu zčistajasna napadlo, jaký je krásný a svěží den. Bylo to snad poprvé od doby, kdy se její život tak radikálně změnil. Zastavila se a vnímala světlo slunečních paprsků, kolotoč vůní a ptačího zpěvu, radostnou náladu, která se přímo vnucovala. I jindy by si všimla, že je hezky, ale reagovala by tak, že by se naklonila do kočárku, který před sebou tlačila, a řekla by dítěti, jak je krásně a jak mu takový zdravý vzduch prospěje a ono poroste jako z vody; sama pro sebe by však tu skutečnost neprožila. To až teď, z ničeho nic, jako by se probudila z nějakého kómatu nebo otupění smyslů. Přitom nebylo nikde kolem nic zvláštního; byl to prostě hezký jarní den, jakých toho roku uplynulo už několik. Vracela se domů potěšená a vzrušená, plná tajemného očekávání, ačkoliv neměla žádnou konkrétní představu, co by vlastně měla očekávat a co by se mělo stát.

Opravdu pak nedošlo k ničemu, ale pocit onoho probuzení v ní přetrvával. Když se druhého dne ráno prohlížela před velkým zrcadlem v ložnici, napadlo ji, že je stejně krásná jako dřív, snad ještě o něco krásnější (i když by se možná dalo shodit nějaké kilo). Večer se pak od ní při milování Jaroslav dočkal nejen neobyčejné aktivity, ale i výtek v tom smyslu, že se málo stará o své tělo a že by se sebou měl něco dělat. On se nad tím jako obvykle vážně zamyslel a po krátké úvaze přiznal, že ho po práci bolívají záda a že by asi měl začít nějak cvičit.

Pak přišel sobotní podvečer. Evě volala kamarádka a zvala ji do areálu fotbalového hřiště. To odpoledne se totiž hrálo vyhlášené a ostře sledované derby s mužstvem sousední vesnice, které domácí tentokrát vyhráli a nyní se úspěch náležitě slavil. Byla to příležitost, při které se tu a tam sešlo „zdravé jádro“ vesnice, včetně těch, které fotbal vůbec nezajímal. Eva všechna podobná pozvání až dosud s omluvou odmítala kvůli dítěti. Nyní ale bez váhání přislíbila, že přijde, jen co malou uloží k spánku.

„Nech toho a pojd’“, přemlouvala pak Jaroslava, který byl zabrán do učení (dal se na dálkové studium vysoké školy).

„Ne. Jdi sama. Já mám toho ještě spoustu. A co kdyby...“, kývl hlavou k ložnici.

„Prosímtě. Vždyť ji znáš. Ta se teď skoro až do rána neprobudí. A vaši jsou navíc doma. Řeknu jim.“

„Ne, to ne. Jen jdi. Však ses o ni nastarala dost. Co by sis nešla jednou trochu užít.“

Zdálo se jí to, nebo opravdu slyšela v posledních slovech výtku?

„A proč by sis nešel užít taky? Pořád jenom pracuješ nebo studuješ. Vždyť se scvokneš. Pojd’, naši tam budou určitě taky. Dlouho tě neviděli...“

„Zítra k nim můžeme zajít na návštěvu.“

„Já vím, ale... Tohle je přece něco jiného! Od té doby, co jsme spolu, jsme si ještě nikam nevyrazili, kromě nějakých vycházek. To je přece k nevíře!“

„To přijde, neboj se.“

Vstal od stolu, vzal ji lehce kolem ramen a dal jí polibek na čelo.

„Jen jdi,“ řekl. „Já tu na tebe počkám.“

14.

Když odcházela z domu, přepadl ji zvláštní pocit, který odněkud znala a něco jí silně připomínal, jenom si zpočátku nemohla vzpomenout, co to je. Pak se jí náhle vybavil jiný večer před asi třemi roky a ona si uvědomila, kam ten pocit náleží: je to stejný vzrušený dojem, jaký měla, když ji po napínavém váhání a domluvách rodiče poprvé pustili s partou ven a připustili, že se nemusí vrátit ještě téhož dne. Zdálo se jí tehdy, že se před ní náhle uvolnila cesta někam vpřed, do nějaké neznámé, ale o to lákavější dálky, která ji okouzlovala. Ten pocit se nyní vrátil a ona se mu trochu udiveně poddala, včetně vyhlídky na onu tajemnou dálku, která se tenkrát rychle vytratila do nové všednosti, ale která dnes překvapivě vystupovala v původní, ba ještě intenzivnější podobě odkrývaného tajemství. Stále se jí nechtělo věřit, jak je to dlouho, co si takto někam vyšla – jak to jen mohla vydržet? Život, který v poslední době vedla s takovou samozřejmostí, jí náhle připadal nepochopitelný – jako by vůbec nebyl a nemohl být její. Také ji napadlo, že je dnes vlastně jakýmsi zběhem, ale nemá kvůli tomu nejmenší výčitky svědomí.

U hřiště se sedělo venku u dlouhých stolů na lavicích bez opěradel; vše bylo chráněno proti dešti vojenskými plachtami. Eva si nejprve přisedla k rodičům, kteří si tu povídali se sousedy. Byla vřele přivítána a hned musela zodpovědět spoustu otázek, které sice slyšela po x-té, ale přesto je zodpovídala ochotně a dopodrobna, šťastná z toho, že tu sedí se spoustou bavících se lidí a všude kolem je krásný májový večer. Kupodivu se jí nikdo nezeptal, proč přišla sama; nepřišlo to divné ani jí.

Potom nemohla odmítnout pozvání přátel, aby se přesunula k jejich stolu. V poslední chvíli zaváhala – ale už bylo pozdě. Seděl tam i Roman se svou nynější dívkou. Představil je. Neznala ji, protože Klára nebyla zdejší. Eva se brzy přistihla, že ji pozoruje s podezřením a nedůvěrou. Ne proto, že by žárlila, ale proto, že tato dívka vlastně měla Romanovi „nahrazovat“ ji, a to bezděké srovnání Evu dráždilo. Klára byla hezká, sympatická a zřejmě inteligentní, ale Evině kritickému zraku neuniklo na jejím chování několik detailů, které považovala za projevy nevyzrálosti a nedospělosti, ba dětinskosti. Však z toho jednou vyrosteš, prorokovala jí v duchu – a v tom okamžiku si uvědomila, že Kláře závidí. Ne jejího chlapce, ne její krásu, které

sama měla dost (a snad ještě o něco víc, zdálo se jí), ale její svobodu a bezstarostnost: ano, viděla v Kláře sebe jako tu dívku bez závazků, po které se jí nejednou tolik stýskalo. To poznání proměnilo Evin kritický pohled v pocit ponížení.

Roman si všimnul posmutnělého výrazu v její tváři.

„Kde je vůbec Jaroslav?“ zeptal se.

„Doma. Má spoustu učení.“

„Že tě nechal jít samotnou. To já bych tě nenechal,“ řekl a významně se pousmál.

S Romanem se Eva od svatby setkávala jen velmi náhodně a vždycky spolu prohodili pouze pár slov. Nevadilo jí to, naopak. Zatímco ostatní přátelé a známé brala i nadále jako samozřejmou součást svého světa, s Romanem to bylo jiné. On pro ni zůstával za nějakou průhlednou, ale silnou zdí coby součást světa, který byl kdysi její, ale který pominul. Neuměla si dobře představit, jak se s ním stýkat a přitom se nevracet do minulosti. Nyní, když tu s ním seděla tváří v tvář, byť obklopena spoustou dalších lidí, včetně jeho dívky, cítila, jak byla ta myšlenka oprávněná, jak ji pouhé vědomí, že tu s ním sedí (zproštěna pro tento večer svých obvyklých povinností), a vůbec samotná jeho přítomnost táhnou zpět přes tu tlustou čáru. Najednou si uvědomila, že nepřekročitelnost oné hranice je dána jedině jejím dobrovolným vzdáním se práva na to překročení, aktem, který může stejně tak potvrdit jako odvolat. Jakmile si tu druhou možnost připustila, zdála se jí až nepředstavitelně snadná.

Nemohla tomu uvěřit: stačí přece tak málo – nebo ne? Stačí přece mít odvahu to udělat – a právě po tom nyní zatoužila: ne pro to překročení samé a pro to, co všechno jí mohlo přinést (nic zázračného to být nemohlo, natolik život znala, aby nevěřila na pohádky), ale pro tu odvahu, o níž chtěla vědět, zda ji opravdu má a zda tedy *může*... A k tomu nestačila myšlenka, to byla záležitost skutečného aktu, neboť bez něj by to nebylo riziko a bez rizika by k tomu zase nebylo zapotřebí té odvahy, její odvahy.

Zdálo se jí, že spustí řetězec událostí a že pouhý předsudek jí brání, aby se tomu řetězci a jeho bezmála osudové moci poddala. Přemohla ten předsudek lehce a bez váhání a od toho okamžiku měla pocit, že je unášena nějakou nadosobní mocí,

kteřá – jakmile se dočkala její důvěry – začala všechno usměřňovat zřetelným a přímočarým způsobem.

Při pohledu do Romanovy tváře si byla jistá, že jejich myšlenky jsou v této chvíli společné a že je oba unáší ten samý proud. Hovořili o obyčejných věcech, které ve skutečnosti vůbec nevnímali, to jen jejich ústa dávala okolí zdání, že jsou jeho součástí. Když se pak Roman naklonil ke Kláře, zabrané do hovoru s někým jiným, a vysvětlil jí, že potřebuje s Evou něco probrat a že se s ní půjde projít, Eva se v koutku duše přece jen polekala: jde to až příliš snadno, myslela si, vědouc, že s Romanem bez váhání půjde a že udělá všechno, co se nabízí. Nedostává se do nějaké nevladatelné hry, nad kterou ztrácí přehled?

Zvedli se takřka ve stejném okamžiku. Klára se na Evu shovívavě (snad i soucitně?) usmála a Evu na okamžik napadlo, že všichni vědí o tom, co se v ní děje a že jsou všichni součástí té hry. Eva nyní jakoby vystupuje ze sebe sama a pozoruje svou bytost odněkud zvenčí – stává se divákem vlastního představení. Vidí postavy připomínající hrdiny antických dramát, vedené bezmeznou vůlí osudu.

15.

Šli mlčky vedle sebe, na dotek, kterému se však vyhýbali. Vnímala překvapivě klidný tlukot svého srdce na pozadí jejich kroků, vzdálených hlasů a vůbec jakéhosi disharmonického hymnu večera. Všechno pak překrylo zurčení vody. Byli u splavu, nad kterým se klenula pěší lávka. Napadlo ji, jak je ta scéna, včetně jejich siluet, čítanková; nebo ještě spíš scéna z červené knihovny. Až na to, že žádný slastný happy-end ji nečeká, to moc dobře věděla. Ale netrápilo ji to. Poté, co opustili ruch zábavy, ovládl Evu naprostý klid spolu s přesvědčením, že se s ní nic mimořádného neděje; že se jí nic zlého nemůže stát. Kýčovitá scéna se splavem, připomínající tisíci prvý výtisk ilustrace k tuctové harlekýnové scéně, ji v tom jen utvrdila; ocenila právě tu šablonovitost a pouťovost, prostou vesmírné závažnosti.

Roman vzal Evu za ruku a vedl ji dolů pod lávku, kde se v sotva průhledném šeru, nasyceném studenou vlhkostí, posadili na ploché kameny, jimiž zde byly vyloženy břehy. Tma skrývala jejich těla a splav jejich hlasy.

Objal ji a políbil. Slabě se bránila, z jakéhosi bezděké obavy, které někde v koutku nitra přetrvaly. Pouhý náznak té chabé obrany Romana zastavil. Avšak Eva chtěla, toužila po tom, aby teď, když už dospěli až sem, do tohoto výmluvného úkrytu, došli až na konec; chtěla, aby po všech těch myšlenkách, přišel čin – vlastně *pře-čin* – protože jen tak se mohlo všechno vyjasnit. Nevěra jí nyní připadala jako jediné možné prolnutí těch dvou životů, vnesení toho minulého do toho současného – nebo naopak. Možná, že to prolnutí je pouhá iluze, ale možná jsou iluzí i minulost a přítomnost s tlustou čarou mezi nimi. Nejspíš je iluze obojí – a ze dvou iluzí nemůže být jedna cennější než druhá!

Teď vidí, že ona osudová síla, kterou před chvílí vnímala, jak ji zvedá od stolu a nutí jít sem, ji v jakémisi téměř mateřském gestu ukazuje cestu zahalenou dříve do mlhy. Osud, vynořiv se odněkud ze zákulisí, jí dává poznání a s ním jí vrací svobodu; pak se znovu ztrácí tam, odkud přišel: cítí jeho vlídnou ruku v zádech, jak ji ponouká jít vpřed, sama a „za své“.

„Ani jsme se tenkrát nestihli rozloučit,“ slyšela Romanův hlas. „Ale pokud už je to pro tebe pryč...“

„Ne, není.“

Položila mu ruku do vlasů a představovala si, jak jsou tam ve tmě rozčuchané.

„A jaké to s ním máš?“ ptal se.

„Jaké? Co?“

„Tak... Vůbec.“

„Jaké by to mělo být? Normální.“

„Víš, jak to tenkrát bylo?“

„Co?“

„Na tom večírku. Víš, jak to bylo?... On to nezvládl. Udělal se ještě dřív, než mohl něco udělat tobě. On je jediný, čí to dítě rozhodně není.“

„Proč mi to říkáš?“

„Myslel jsem, že bys to měla vědět.“

„Proč?“

Neodpověděl.

„Tak proč si mě bral, když nemusel?“

„Vím já? Asi chtěl. Chtít je víc než muset.“

Pak se milují. Eva cítí, jak se její tělo vzpíná v nebývalém návalu touhy. Vnímá plnost svých tvarů a krásu, jež vyvstává pod milencovýmá rukama. Vyráží vstříc jeho pohybům svými pohyby a zároveň si uvědomuje překvapivou věc: Romanovo tělo je jiné, než jak si ho pamatuje; snad jsou v jeho pohybech stopy žen, které poznal po ní. Ale i ona sama je jiná a dokonce si připadá cizí – znovu jako by byla mimo sebe, pozoruje svou bytost jako nějakou jinou ženu, jejíž krásu může ocenit s o to větším a upřímnějším obdivem. „Tohle jsem já, ta žena jsem já,“ šeptá přerývavě do vlastních výdechů, nadšená chtivými a obdivnými doteky jeho rukou a rtů. Roman ji neslyší. Asi by jí ani nerozuměl.

16.

Když přišli zpátky, nechtěla už se vracet ke stolu a dívat se Kláře do očí. Nepřipadala si jako člověk, který provedl něco zlého, ale bála se, že by si tak mohla začít připadat. Šla už se jen rozloučit s rodiči. Matka na ni upřela zkoumavý pohled. Během krátké chvíle, kdy spolu prohodili několik slov na dobrou noc, Eva ze stárnoucí tváře (stále si nezvykla, že je to vlastně babička) vyčetla, že její matka poznala, co se stalo, i když snad neuhádla všechno. Eva si před ní náhle připadala provinilá a sklopila oči. A možná právě toto gesto dalo dosud jen tušící ženě jistotu. Matka ji vzala kolem ramen a pohládila ji po vlasech. Eva se rychle vysmekla a s vynuceným úsměvem se otočila k odchodu.

Když se vracela domů, začaly ji tížit jiné myšlenky. Týkaly se Jaroslava. Otázka „Proč si mě vzal, když nemusel?“ ji stále visela před očima. Existovaly dvě možné odpovědi. Jedna říkala, že se z lásky k ní obětoval (a dělá to doposud). Druhá říkala, že ji podvedl, využil situace k tomu, aby získal dívku, která ho vždycky odmítala. Který z těch dvou Jaroslavů je skutečnější?

Ležel v obývacím pokoji na pohovce a díval se na televizi, čemuž navykl až v poslední době. Zeptala se ho na dcerku.

„V klidu spala celou dobu. A ty?“

„Co já?“

„No jaké to tam bylo?“

„Fajn. Byli tam i naši. Mám tě pozdravovat.“

„Děkuju.“

„Půjdu se umýt.“

Když na ni ve sprše padaly proudy vody, stále ještě přemýšlela nad otázkou, kdo je Jaroslav. Nakonec došla k tomu, že ony dvě možnosti neumí oddělit. Jsou v něm oba, říkala si. Ten i ten. Ale co já? Copak já nejsem dvojí? A přitom jedna? Věrná nevěrná... Teď ze sebe smyju jednu a budu ta druhá. Budu zodpovědná matka a manželka. A co dál? Co dál? ptala se a snažila se smýt ze svých zad bolavé otisky kamenů tam od splavu. Co jestli si jich on všimne, a bude se ptát, jak k nim přišla?

17.

Obývací je prosycen modravým světlem televizoru. Až si Eva svlékne župan, bude se to světlo přízračně chvět na jejím nádherném, znovu objeveném těle. I její muž se nad tou krásou na okamžik zarazí.

1.

Byli to staří lidé, venkované a jejich víra byla v mnohém archaická, dalo by se říct paganská, oddělená od tajných pohanských sklepů křesťanského vědomí jen křehkou stěnou z modlitebních knížek, kancionálů a jiných „svatých“ předmětů. Zdrojem té víry byla úcta k nevladatelným silám, jež vpadávaly do jejich životů, úcta vynucená strachem, kterému dali jméno Bůh a který svoji podstatu projevoval především tam, kde se jednalo o „Boží lásku a milosrdenství“, neboť právě z nich měli tu největší hrůzu: propastnou bázeň, že je ta *nezasloužená* milost mine a ztrestá jejich opovážlivé doufání – ano, teprve naděje, daná jim byrokraty víry, je skutečně srážela na kolena, teprve nepřekonatelná vize nebeského souručenství s Nejvyšším vnášela do jejich duší děs z pekelného plání; teprve přislíbená nesmrtelnost je naučila opravdu se bát smrti a zatracení. A přesto nepropadali zoufalství a neplazili se v prachu. Snad proto, že v nějakém pozapomenutém a od dob Svaté inkvizice raději němém koutku nitra tušili, že každá teologická představa o lidském údělu je nekonečně nicotná, že je to jen přelud, jemuž se oddávají z nedostatku něčeho lepšího a jistějšího, aby svoji nejistotu nakonec vykázali do patřičných mezí prostým puzením k životu.

Jejich víra byla v mnohém pohanská a taková byla i jejich představa Soudného dne. Neměla žádné jasné obrysy, ale přesto byli přesvědčení, že by ten den okamžitě poznali. A tak se i stalo, ačkoliv to vlastně nebylo ve dne, ale v noci. Vůbec nic jim na tom nepřipadalo divné. Všechno jako by znali. Odehrávalo se to tak, jak to nesporně mělo být: silné chvění podlahy a zdí, třískot rozbitého skla a nádobí vysypaného ze zřícené kredence, tlukot padajících polic s knihami. Nepřekvapilo je ani to, že stále šla elektřina a oni si mohli rozsvítit a s ohromením – ale přesto jakoby nevzrušeně a bez skutečného údivu – sledovat, jak se jim dřevěná podlaha ložnice zdvíhá s kvílivým praskotem pod nohama, jak nabírá tvar jakési pokřivené polokoule a jak se pak začínají kroutit a vzdouvat i stěny, uvádějíce ve zmatek dosud souměrné květinové vzory pokojové malby, modré na světle fialovém pozadí. Stáli tam potom

ještě dlouhou chvíli, když všechno utichlo a jim začala být v nočních košilích zima, protože sem táhlo dveřmi otevřenými neviditelnou silou – nikdo jimi však nepřicházel. Potom uslyšeli z venku hlas svého zetě, a konečně jim došlo, že prožili jenom další přelud.

Totíž ne tak docela. Jde-li o Soudný den jejich náboženských představ, bylo to opravdu jenom zdání. Všechno ostatní bylo skutečné.

2.

Kdysi to býval malý domek na samotě, nepříliš vzdálený od vesnice, zato však nad ní, posazený v jednom z táhlých svahů, které vesnici uzavíraly do údolí horské říčky. Její tok udával hlavní směr, jímž se vesnice hadovitě prostírala dům do domu, pole od pole, pořád proti proudu, až přenechala veškeré místo lesům, zpola divokým loukám a mezi nimi dobrodružně osamělé silnici plné serpentín, prudkých stoupání, srázů pod svodidly, špatných vzpomínek a neoblomného horizontu, který nesleví ani o centimetr. V pohledu z vesnice vzhůru připomínaly okolní svahy idylické kulisy, na nichž není nic úctyhodného (alespoň do okamžiku, kdy po nich začnete stoupat). Vesnice byla zahleděná do sebe, měla vlastní topografii, rozvrženou kolem jednotlivých domů a jejich skupin, zákrut silnice i říčky, polí, význačných stromů.

Pohled shora, z malého domku na samotě však říkal něco jiného. Kopcovité masy byly odtud daleko rozlehlejší, získávaly takřkajíc třetí rozměr ne už pouhého pozadí, ale opravdové krajiny, zvrásněné a vytvarované tisíciletými bezejmennými dějinami do bezostyšně nepravidelného a narcistně nesouladného modelu sebe sama, v němž údaje jako sever a jih nebo rovina a oblouk byly pouze měřítkem odchýlení. Prostým pohledem nebylo možné vidět v oné mase žádný směr, žádnou určitou spojitost jednoho místa s druhým; vše se rozbíhalo a uprostřed pohybu zůstávalo stát, křížilo se bez setkání, skrývalo se navzájem, jsouc chvíli strží, číhající ve stínu hustého stromoví a pamatující nejedno neštěstí, a chvíli bezlesým svahem sladce zelené barvy, plné odpoledního spánku; jedno vedle druhého, jako různorodé tvářnosti života, bez zjevného řádu a bez rozpaků rozeseté od obzoru k obzoru. Teprve poté, co člověk všemi těmi místy *prošel*, dokázal v krajině spatřovat její vlastní, skrytou mapu, směry možné chůze, propojenost vyhlídek, skrýší, slepých

uliček a odnikud nikam vyježděných cest – ano, teprve vzpomínka na pohyb těmi místy dávala oku jistotu a vodítko, když se rozhlíželo po kraji; jinak bylo slepé.

A mezi všemi těmi útvary, jako další prvek toho sebe sama znázorňujícího modelu, stvořeného výhradně z odchylek, se v nepatrném prostoru říčkou vymodleného údolí krčila ona vesnice s roztroušenými vítězstvími stavitelské geometrie, která zde rychle zapomínala svoji mateřskou řeč a přejímala barokně groteskní dialekt. Teprve nyní se vesnice jevila jako to, čím opravdu byla: podobala se plodu z plané jabloně nebo prostě něčemu zakrslému, plná podvědomých obav, že se k sobě jednou ty svahy přiblíží a vženu její příbytky do chvatného vodního toku, který je po prvním větším dešti odnese někam, kde je polkne bahno.

Na to ovšem lidé tam dole nemysleli. Jen občas vystoupili do kopců a navzájem si tam ukazovali na své domy a hospodářství. Neviděli však vlastní nepatrnost a ohroženost, viděli naopak útulnost tísněného údolí; připadala jim ta vesnice roztomilá a hodná mazlivých slůvek. Toho, že celý jejich životní prostor je pouze mezerou a rozmarem, si nevšímali.

3.

Kdysi to býval malý domek, který původnímu majiteli dlouho a těžce spláceli, stávající se otroky vlastní budoucnosti. Týden poté, co se dům stal konečně jejich, se jim v něm narodila dcerka; její matka se ještě pár hodin předtím hrbila na poli. Byli v té době téměř úplně bez peněz, zdejší farnost jim proto vystrojila bohaté křtiny. Byli unavení, ale šťastní.

Po sedmnácti letech se první dcera odstěhovala dolů do vesnice. Druhá, o tři roky mladší, s nimi zůstala. Když jí bylo osmnáct, přivedla si muže z jiné samoty. Vtěsnali se do jedné místnosti v tom malém domku, který však plánovali přestavět. Měl se rozrůst do délky, do šířky i do výšky a stát se výstavním rodinným sídlem. A tak se znovu dřeli pro budoucnost, počítali peníze, materiál a západy slunce. A mezi hlukem stavby byl slyšet i nový dětský pláč.

A když byli konečně hotovi (alespoň tak, aby se novostavba dala obývat), z rodičů se stali prarodiče, a ti najednou zjistili, že jsou staří. Že ten malý domek, který si před mnoha lety koupili a který vynikal tvarovou čistotou a jemně

blankytnou modří fasády, byl pohlcen a přikryt, ba přidušen mohutnou novostavbou přísňých hran, jež se sbíhaly v tu nebanálnější siluetu. Z původního domku zůstaly při pohledu zvenčí jen dvě zdi, zbytek byl vsťebán do útrob nové budovy; přišli tak o tři okna. Šero, které v místnostech zavládlo, jen podtrhovalo tíhu nového patra, jež cítili nad svými hlavami. Hrubost přístavby byla ještě zvýrazněna tím, že z různých důvodů zůstala už provždy bez vnějšího omítnutí a její cihlový háv setrval v prudké roztržce s téměř nebesky modrou barvou původního domku, krčícího se v pravém dolním rohu mohutné krychle.

Ona, „babička“ (jak jí s nevinnou samozřejmostí říkali – na tom oslovení bylo něco příslovečného a knižního; bylo prosto veškeré individuality) tenkrát začala mít potíže s dechem. Občas se cítila malátná a hlasitě sípala, jako by tím bezděky vyjadřovala tísnivost a špatnou větratelnost stařeckého prostoru, pozvolna zarůstajícího do nové, stále trochu vlhké novostavby zcela jiných měřítek. Měla nutkavý pocit, že jejich příbytek pod novou tíhou klesá, že se propadá i s jejich letitými životy, že sjíždí z krásných kopců dolů do údolí.

4.

A měla svým způsobem pravdu, i když za dlouhotrvající deště bylo nemožné někoho obviňovat. Pro ni bylo ovšem všechno jasné: k sesuvu podmáčené půdy by nebylo došlo, kdyby ve svahu i nadále stával jejich skromný a pohledný domek. Avšak masa nových zdí (pro ni byly stále nové, ačkoliv už tam stály deset let) znamenala příliš velkou zátěž a příroda, jsouc sama vyslancem daleko mocnější bytosti, potrestala pýchu lidského sídla. Stará žena neříkala nic, když ji zeť oné nesoudné noci strkal do auta, kde se na zadním sedadle mačkali její manžel, její dcera a dvě vnoučata, blondáta děvčátka s rysy své matky (a skrze ni tedy i s rysy té staré ženy, totožnými, a přesto neidentickými napříč časem). Neříkala nic, ale myslela si svoje. Proč to udělali? Proč si nepostavili barák někde tam dolů, když stejně chtěli žít jako ti z údolí? Neměli žádné skutečné pouto ke kopcům a k pohledu z jejich svahů, brali je spíš jako překážku pohodlného života – tak proč rovnou neodešli? Proč místo toho zavalili jejich domov stavbou, která se hodila právě jen do údolí, kam je teď všechny strhával trest v podobě podmáčené půdy?

Bez odporu se nechala naložit do automobilu s nejnútnejšími věcmi. Její rty zůstávaly pevně (až nápadně pevně) sevřeny a po celou cestu nepromluvila ani slovo. V její tváři – narozdíl od ostatních – nebyl spěch ani strach, ani neštěstí nad ztrátou domova a obavy o budoucnost (které dávala najevo především její dcera, matka dvou malých dětí), zato v ní byl hněv a vyčítavé přitakání nastalé situaci, které na ně na všechny přivolal ten neuctivý dům. Tady to máte, dobře vám tak! myslela si. Dobře vám tak – a mně taky, protože jsem přistoupila na takovou hloupost, jako byly ty tuny cihel nad vlastním stropem. Dobře mě Bůh trestá!

Tím se mlčky zabývala, když jeli pozvolna končící nocí k příbuzným, přesněji řečeno k její druhé dceři, žijící s rodinou na dolním konci vesnice. V koutku nitra staré ženy už se však vynořovalo přesvědčení, že to tak nesmí zůstat. Její vina to přece není – copak mohla mladým, své vlastní krvi házet klacky pod nohy, i když si usmysleli velký dům v místě, kam nepatřil? Copak nebylo její povinností jim ustoupit, ačkoliv s nimi nesouhlasila? A proto je ovšem její pád nezaviněný. Copak se jako matka mohla nenechat strhnout s nimi? Copak by tím neporušila svoji největší morální povinnost?

Zato nyní má právo nesdílet s nimi dál stejnou cestu; vždyť to, co se stalo, je zcela určitě božské znamení. Ano, Pán jí dává najevo, že už pro ně udělala dost a teď se od nich může odpoutat a žít pro sebe, s porozuměním, které pro vlastní život nikdy předtím neměla, s novým poznáním. Pán je vystrašil a vyhnal je z bezbřehé stavby, aby se do ní ona mohla později vrátit – ano: byla přesvědčena, že pokud se má ten dům zřítit, Bůh zachová ten původní skromný příbytek blankytné barvy – a to bude pozvání k jeho opětovnému zabydlení. Takže to místo vlastně neopouštěla, její srdce zůstávalo tam, podobně, jako se při mši praví: „Vzhůru srdce! – Máme je u Pána!“ Co na tom, že její tělo bude muset na čas sestoupit do údolí. O to přesvědčivěji pozná, kam patří její duše!

5.

Vesnice sama na tom ovšem nebyla nejlépe. Zvlášť na domech stojících hned u potoka byly znát stopy nedávných dešťů, které kromě podmáčených svahů přinesly povodeň. Spousty bahna, valícího se ze všech stran, se během slunečných dnů, jež

následovaly, proměnily v oblaka prachu, přes noc pozvolna usedajícího, a s denním ruchem vždy znovu zvířeného. Pocítila to hned, jak sjeli dolů a přes provizorně opravený most, taktéž poškozený velkou vodou, zamířili k hlavní silnici, která je po několika málo minutách přivedla v předranním šerosvitu k domu příbuzných, u nichž chtěli hledat azyl. To už se její dech změnil v sípání a do jejího nitra se vkradla první pochybnost, jen chvíli poté, co v něm dozněla vize Božího záměru.

Přepadla ji obava, že tu nepřežije ani den. Je to pro ni jako sestupovat do pekla po tolika letech strávených přímo pod nebesy. Jistě, byla zde už nejednou: chodila sem na nákupy (v poslední době jim je ovšem vyřizoval zeť), na návštěvy a každou neděli do kostela. Ale to bylo vždy jen na krátko, s vyhlídkou na brzký návrat; nyní tu měla strávit bůhvíjakou dobu, od rána do večera do rána a znovu... Není tohle konec? Konec všech snů a života, z něhož mělo zbýt jen chudokrevné dožívání v nějakém ústavu, kam je nakonec budou muset dát, protože po příbuzných věčně jezdit nemohou a tam nahoře se beznadějně hroutí zdi?

Ale všechny pochybnosti okamžitě vyvolaly novou ofenzívu víry. Copak samotný Pán nemusel před vzkříšením sestoupit do pekel? Copak není tento její pád příležitostí k návratu zpět, k návratu poučenému a o to vděčnějšímu? Copak není toto náhlé uvěznění podmínkou příští, skutečné svobody? Ano, musí sama na vlastní kůži prožít stísněnost údolí, aby ještě lépe pochopila smysl života v kopcích. Proto ještě pevněji zatnula zuby a v duchu si slíbila, že si na nic a na nikoho nesmí stěžovat.

6.

Příbuzní je uvítali slovy zděšení a hrůzy daleko větší, než jakou prožili sami postižení. Právě proto, že u toho nebyli a neutekli na vlastních nohou z ujíždějícího domu a že tedy ono nebezpečí vnímali zpola abstraktně, cítili potřebu bát se ho hlasitě a ve velkých gestech, která obzvlášť jí připadala nevhodná. Ještě neliběji nesla projevy lítosti, které následovaly a které ji sváděly k tomu, aby je s nimi sdílela a poddávala se jim. Ale ona se nemohla a nechtěla litovat, protože pak by propadla čirému zoufalství. A to si nemůže dovolit, rozhodně ne tady dolů, kde klesnout na

kolena znamená klesnout ještě níž než k zemi, zabořit se do ní, do jejího bahna a prachu, bez možnosti zasloužené záchrany. A tak všem projevům lítosti odolala.

Ne tak její vnučky, jejichž doposud němé nechápavé zděšení se tváří v tvář soustrastným projevům strýce a tety proměnily v pláč. Teprve v té chvíli ona, jejich babička, opustila tvrz zarytého mlčení a začala je utěšovat; udělala to bez přemýšlení, naprosto spontánně, téměř si to ani neuvědomovala. Nic jim neříkala, nesnažila se jim namlouvat, že to nic není a že to brzy přejde, jenom je hladila po vlasech a šeptala neurčité slabiky, snad jakási tajná tisíciletá zaklínadla, starší než sama lidská řeč.

Teprve po dlouhé chvíli, když se děti konečně uklidnily, si uvědomila, že jejich pláč a její neváhavá reakce jí daly zapomenout nejen na vlastní žal, ale i na všechno, co právě sprádala kolem svého budoucího návratu. Byla chvíli jako očarovaná z neobyčejného klidu a duševního naplnění, které jí ty okamžiky utěšování daly okusit. Rozeznělo to v ní řadu dojmů, kterým nyní neuměla dát přesný význam, ale které se rozhodla uchovat v nitru, pokud to jen trochu půjde, a vyztužit jimi své odhodlání a novou důstojnost.

Jenomže cesta života se měla v těch dnech tolikrát prudce stočit téměř do protisměru, že to převyšovalo všechny zvraty, které prodělali v celém dosavadním životě. Sotva vešli dovnitř a její starší dcera se začala vyptávat, kdo chce kávu a kdo čaj, došlo k pádu o další jeden stupeň. A i tento pád nebyl jen symbolickým, ale přímo fyzickým aktem. Když vstupovali do domu, její manžel, po celou dobu ještě mlčenlivější než ona (a nejenže ho nebylo slyšet; nebylo ho téměř ani vidět, jako by tu chvílemi vůbec nebyl), ji vzal za ruku a druhou paži jí položil na ramena. Myslela si, že jí chce poskytnout oporu a vést ji, i když to nepotřebovala. Pak ji ale začal tisknout křečovitě a vzápětí ten stisk zničehonic pominul a ona nechápavě sledovala, jak se manžel kácí k zemi a zůstává ležet; teprve v té chvíli si uvědomila, že jí nechtěl poskytnout oporu, ale že ji naopak sám hledal. Někdo vykřikl a všichni se seběhli kolem nehybného těla. Skláněli se nad ním a dohadovali se jeden přes druhého. Ze spleti hlasů několikrát, opakovaně a potom s jistotou zaznělo slovo *mrtvice*.

Stará žena zůstala vzpřímeně stát s očima upřenýma do zdi a její sípavý dech jako by se zastavil. Potom propukla v pláč a její mysl ovládlo zapomnění: nemyslela

na to, co se stalo, vůbec v té chvíli nevnímala, kde a proč je a kdo jsou ti lidé kolem – a kdo je ona sama; všechno se slilo v beztvary, slaný a vlhký příval.

Když ji konečně utišili, odvážela už ho sanitka. Byl znovu při vědomí a lékař byl optimista.

7.

Nastal jeden z nejpodivnějších týdnů jejího života. Potácela se mezi rozčarováním a náznaky nové naděje. Každý den se všechno mohlo změnit k lepšímu, nebo k horšímu. Její muž čelil poté, co ho vyprostili ze spárů mrtvice, dalším komplikacím, neduhům vysokého věku, které se v něm jistě hromadily už předtím, ale teprve nyní vyšly na povrch. Přesto jí při každé návštěvě ujišťovali, že už to nebude trvat dlouho a propustí pacienta do domácího léčení. – „Domácího“? Jaképak domácí léčení, když ho ani nemůže vzít domů! Zůstávali vlastně pořád návštěvě a nemohli vědět, jak dlouho to ještě bude trvat.

Dcera jim vyhradila dětský pokoj, jehož obyvatelka (jejich vnučka a tedy další ženská v rodině) měla s blížícím se zářím nastoupit do učiliště a bydlet přes týden v internátu. Ochota, s jakou se vzdala svého pohodlí ve prospěch prarodičů, byla až dojemná, ale ne překvapivá, neboť k nim odjakživa měla velmi oddaný vztah.

Všechny svízele, které na starou ženu dolehly, jí jen potvrdily poměr, jaký v jejím životě panoval mezi kopci, kde odmalička žila, a údolím, kam ji sesuv půdy donutil odejít a kde jednak ztratila dosavadní soběstačnost, jsou zcela odkázána na pomoc dětí, a jednak málem přišla o manžela. Už v té době, v těch prvních dnech, ji napadla myšlenka, kterou rychle zaplašila, ale která se jí přesto neodbytně vracela: Na co ho vůbec potřebuje? Copak nemá právo cítit se zrazena a podvedena, když on, který jí měl být v těžké chvíli oporou, se zhroutil a kdoví, jestli se ještě postaví na vlastní nohy? Není to spíš ona, kdo má nyní právo klesnout na kolena a volat o pomoc? Copak není jen „slabá žena“, zatímco on „chlap“, i když starý?

Ale tyto otázky rázně zavrhl jako nepatřičné. Nikdy přece nebyla „slabou ženou“ – a vlastně nikdy žádnou takovou nepotkala, to jenom v některých knihách a filmech se o nich vyprávělo. A vlastně nikdy nepotkala ani žádného slabého muže. Znala jen pár slabých lidí, jejichž slabost nijak nesouvisela s jejich pohlavím.

Ovšem ta nejpálčivější otázka stále zůstávala: Nač ho potřebuje? A proč by ho vůbec měla na něco potřebovat? Proč by se k němu měla cítit vázána? Ta slova se vznášela se svým otazníkem nad všemi odpověďmi, které je měly zaplašit. Zneklidňovalo ji to. Není snad jeho ženou, která slíbila být mu věrně po boku v dobrém i zlém až do smrti? Není snad odpověď nad slunce jasnější? Tak proč ta otázka znovu a znovu vpadává do její mysli?

Z té části vesnice, kde ležel jejich nynější azyl, nebylo vidět na svahy s jejich domem; zakrýval jej cíp lesa. První dny pobývala buď v nemocnici u manžela, nebo „doma“. Sama by nebyla schopna říct, jak všechn ten čas vlastně trávil; něco byly návštěvy známých a dalších příbuzných, kteří přijížděli vyjádřit soucit a nabídnout pomoc, něco zkrátka jen tak proplynulo. A stále sípala. Možná nejvíc času ze všeho strávila tím, že popadala dech. Nebylo to jen prachem, tím si byla jistá. A nebylo to ani kouřem, který se sem, na dolní konec, stahoval z celé vesnice. Bylo v tom něco víc: sama dusivá tíha země jako by přidala starým kostem na váze, zatímco svalům ubrala na síle; okolní svahy, které pro ni dříve byly místem shlížení dolů, se nyní jevíly jako zdi trychtýřovitého vězení, jámy jakéhosi obrovitého mravkolva, kam byla uvržena, aby čekala na svůj konec.

8.

Obě vnučky, donucené téže noci jako ona opustit svůj dosavadní domov, odjely v matčině doprovodu na zbytek prázdnin k prarodičům z otcovy strany. Sám otec zatím pendloval mezi vesnicí a okresním městem, běhal po úřadech a ve zbylém čase se vracel tam nahoru, aby postupně s pomocí přátel odvezl vše, co se odvézt dalo a co mělo nějakou hodnotu. V domech příbuzných a známých pak vyrůstala malá skladiště jako roztroušené vzpomínky na starý domov. Starý? Ano, podle všeho neměl ani on, ani jeho žena zájem se tam vrátit. Chtěli jiný dům a jinde; nebo alespoň byt, jak to půjde.

„Co nevidět na to budu mít demoliční výměr,“ oznámil tchýni, když po dalším návratu z města vystupoval z auta. Říkal to spěšně a bez ochoty se s ní o tom bavit. V těch dnech měl pořád málo času, vypadal uštvane a nevyspale; ona to však

nevnímala, protože si sama zvykla na únavu do té míry, že by ji spíš zarazil někdo svěží a plný energie.

„Nemůžeš to přece zbourat, Pavle. Já jsem tam prožila celý život.“

„Vy tomu nerozumíte, maminko. Když to nezbourám, stát mi nepřízná nárok na peníze na nové bydlení.“

„Přece nemusíš bořit i ten náš domek? Ten je malý, jako udělaný do kopců, ten nikomu nemůže vadit.“

„Jak to myslíte? Copak nevíte, že jsme před deseti lety postavili úplně nový dům? Váš domek už není, maminko,“ říkal takovým tónem, jako by se domníval, že stará žena se pomátla, nebo má alespoň značné výpadky paměti.

„Ale je! Je! Je to přece vidět, i když je zastavěný tím novým. Vezmi mě tam s sebou, já se tam chci vrátit!“

„Maminko, vy jste se zbláznila! Polovina té stavby před pár dny spadla. Copak jsem vám to neříkal? Spadla!“

„Spadla? Jak to? Která polovina?“

„Ta směrem ke garáži. Ale to je přece jedno, protože celá statika teď...“

„Takže ta, kde je ten náš starý domek, ta nespadla. Tak vidíš! Stačí, když se dá pryč to, co se nově vystavělo, a zbyde jenom to, co tam bylo dřív!“

„Maminko! Vy se bojíte, že nebudete mít kde bydlet? Vy nám nevěříte, že se o vás postaráme?“

„Já se tam chci vrátit, Pavle. Já jsem tam prožila celý život. Nechci umřít tady!“

„Prosím vás, maminko! Děda je v nemocnici, bude potřebovat do budoucna péči - a vy taky, vždyť sotva popadáte dech... A tam na té samotě, maminko, kde se to může každou chvíli urvat...“

„Neříkej mi pořád maminko! Já nejsem tvoje matka!“

Popadala dech, marně zadržujíc slzy.

„Tak pojd'te, já vás tam vezmu,“ vzdychl a vzal ji kolem ramen.

„Já nechci!“ odsekla vzdorovitě a vymanila se mu. „Nechci, abys mi ukazoval, že je to na spadnutí! Já to nepotřebuju!“

Otočila se a rychlým, byť trochu nejistým krokem odešla do „svého“ pokoje. On jen bezradně zakroutil hlavou a znovu nasedl do auta, aby ještě něco zařídil.

9.

Byla odhodlána vypravit se tam nahoru sama a tajně. Nechtěla, aby s ní někdo chodil. Měla to být pouze její cesta. Ale v těch dnech propustili manžela z nemocnice a ona se o něho začala starat. Usmyslela si, že se vypraví do kopců až v době, kdy se tato záležitost vyřeší – ať už to dopadne jakkoliv.

Byl velmi zesláblý a ochrnutý na levou horní polovinu těla. Měl také nařízenou dietu a užíval spoustu prášků. To všechno musela hlídat. Lékař doporučil, aby se pacient pokoušel o drobné vycházky a vůbec pohyb, i když mu to bude dělat potíže. Nemocný však doma odmítl spolupracovat. Byl naprosto apatický a jediné jeho vzrušenější projevy byly neustálé výtky na adresu vlastní ženy, přecházející až do obviňování, které bylo nespravedlivé, ale o to zarputilejší. Všechno dosáhlo vrcholu, když se dozvěděl, že jejich poslední peníze dala dceři a jejímu muži, aby jim pomohla začít nový život.

„Asi půjdou do města, do bytu,“ vysvětlovala mu. „Ještě dělají, že přemýšlejí, jestli by si nemohli postavit nový dům tady. Ale já dobře vím, že chtějí do města. Nemají tady k tomu vztah. Nemají už ten pojem domova, takový, jaký máme my. Ale já jim to nevyčítám. Dala jsem jim ty peníze, aby nikdo nemohl říct, že jsme pro ně udělali málo... Slíbili, že se o nás postarají, jenom co se sami zabydlí,“ dodala významně s jakousi nepodařenou zjihlostí v hlase.

„To jsi celá ty,“ odsekl na půl úst (celou levou polovinu tváře měl provždy znehybnělou). „Jenom aby nikdo nemohl říct, že se málo staráme. Tebe vždycky zajímala jenom tvoje mravopočestnost, abys mohla být ta nejspravedlivější!“

„Nač by nám ty peníze byly?“

„Já nevím. Řekni jim, že je chceme zpátky. Jsou to naše peníze!“

„Co tě napadá? K čemu by nám byly?“

„Třeba na nic. Mohli bychom je klidně spálit. Ale aspoň bychom si jich užili! Celý život jsme se na ně dřeli. Tys jim ve všem ustupovala! A pro nás nic!“

„Co tě napadá? Copak oni neudělají to samé pro svoje děti? A copak my jsme neměli děti proto, abychom jim zajistili co nejlepší život? Copak to tak nemá být?“ ptala se patetickým tónem, v němž nicméně zazníval i osten pochybností.

„Já je nechtěl. To ty. Jak my jsme se mohli mít, kdybys ty nechtěla být ta nejspravedlivější! Ale teď už toho bylo dost! Řekni jim, ať nám vrátí ty peníze!“

To, že nechtěl děti, nebyla pravda – alespoň podle toho, co si pamatovala ona. Ale možná se mýlí, možná v něm celý život viděla někoho, kým nebyl. Možná celý život žila s člověkem, který ani nebyl dobrý křesťan! Možná ji i podváděl...

„Kdybys nebyl Lazar, tak bych tě přetáhla!“

„Jen mě přetáhni, tady nalevo, tady mě přetáhni, jen si posluž!“ šklebil se. „Co myslíš, že s námi udělají, co? Strčí nás do domova a tam nás budou chodit litovat a utěšovat a budou nám nosit drahé dárky, aby všichni viděli, jak si nás váží. Ale tu radost já jim neudělám! Umřu a bude to!“

„Jiří! Takhle se nesmí mluvit! Kdyby tě Bůh chtěl zabít, zabil by tě při mrtvici. Ale nezabil – a to znamená, že chce, abys žil a bojoval. Ty se musíš uzdravit, musíš chodit!“

„To jsi celá ty! Myslíš jenom na to, jak být před Pánbíčkem nejspravedlivější. Aby ses pak měla dobře. Něco ti povím. Měla jsi myslet na to, jak se mít dobře, když jsme ještě měli nějaký život! Teď nemáme nic a nic nás nečeká. Já to vím, já to viděl, když mě to kleplo, já to viděl, je to jenom nicota, nic a vůbec nic, všechno se smaže, vyhasne do posledního... Nic tam není, jenom prázdno – ale to je vlastně ta největší úleva, ten pocit, že už tě nic nečeká, jenom něco jako spaní, které nikdy neskončí... Kdepak! Tady už budeme jenom trosky, které budou všichni chodit litovat a nosit jim čokoládu a ptát se jich, jestli už měli stolicí. Ale tu radost já jim neudělám!“

„Co mám s tebou dělat? Myslíš vůbec na mě?“ ptala se slzami v očích. Místo odpovědi se dočkala jen dalšího obvinění:

„Ale jo, myslím na tebe, copak jsi mě neslyšela? Myslím na to, jak mohlo být všechno jinak. Jak já jsem se mohl mít! Ale tys všechno pokazila! Všechno jsi zničila tou svojí spravedlností. Jak já jsem se mohl mít, slyšíš? Jak já jsem se mohl mít!“

Přesto ho právě v těchto dnech neopustila. Naopak. Našla si nový důvod, proč bojovat o jeho život, když se ho on sám chtěl vzdát. Od chvíle, kdy jí zeť oznámil, že polovina domu se zhroutila, viděla v tom další Boží znamení: mocná síla tu pracovala k okamžiku, kdy oddělí, co tam stálo neprávem, od toho, co tam odedávna patřilo. Když zjistila, že s demolicí se nebude nijak spěchat (ať už z jakéhokoliv,

nejspíš technického důvodu), spatřovala v tom potvrzení své naděje. Pevně proto věřila ve svůj příběh o prožitém utrpení a spásném návratu. A k tomuto příběhu se nyní přidal další motiv. Nebylo by to zbytečné a příliš pohodlné, kdyby po oné cestě měl Pán vyvést pouze ji? Nemá být součástí a podmínkou splnění té zkoušky to, že ona bude muset sama někoho zachránit z kobky údolí? V této chvíli je jejím úkolem přivést manžela znovu k životu – a vděku za tento život, který jako by mu byl znovu darován. A tak sebrala všechny síly, aby s jeho nespolupracujícím tělem mohla zápasit o jeho duši, jíž se on sám vzdával v rouhačských výrocích:

„Žádná duše, jenom tělo – a to už ani neudrží moč!“ poznamenal jednou s mrtvičným šklebem a zasmál se tak, až ho od té chvíle podezírala, že se pomočuje schválně. Všechny svízele se nicméně snažila skrývat před ostatními členy rodiny. Zatajovala jim, že muž i nadále odmítá chodit, a lhala jim, že spolu chodí na kratičké vycházky kolem domu každé dopoledne, když jsou všichni v práci. Také jim zatajovala, že začal odmítat předepsaná jídla, jež připravovala vnučka. Babička vždy trvala na tom, že muže nakrmí sama; vždy pak dotyčné jídlo (poté, co je rezolutně odmítl) snědla místo něho a dala mu nějaké sladkosti, jediný pokrm, který byl ochoten dobrovolně přijímat; věděla sice, že by je jíst neměl, ale říkala si, že je to lepší, než kdyby nejedl nic. Utěšovalo ji, že alespoň konzumoval většinu prášků – bez nich měl bolesti, jichž se bál.

Mohla pochopitelně všechno oznámit lékaři, stačilo zvednout telefon, ale to nechtěla udělat – bála se, že Jiří by se cítil ponížěn a pronásledován a zanevřel by na ni ještě víc. Nakonec ztratila odvalu nutit ho k čemukoliv, za co by se na ni zlobil, a tušila, že tato cesta vede do slepé uličky a ne k jeho uzdravení.

Jak dlouho ještě? Jak dlouho? ptala se a s hrůzou si uvědomila, že to je sotva čtyři týdny, zatímco ona si připadá, jako by to byly měsíce. Může doufat, že to její staré tělo vydrží, pokud to bude doopravdy trvat měsíce? Není pro ni ten záměr příliš *dlouhodobý*? Nepadne dřív, než jej stačí vyplnit? Nebyla by přece první, kdo by před Pánem selhal...

Navzdory pevné víře a především díky manželovu obviňování z toho, že ona chtěla být vždy „ta nejspravedlivější“, ji navíc začala trápit myšlenka, zda to celé není jen její troufalost a maskovaná pýcha, když žije v domněnání, že právě s ní má Bůh nějaký zvláštní záměr. Rozhodla se svěřit celou věc knězi. Byla to její první zpověď od té doby, co musela sejít z kopců do údolí.

„Myslím, otče, že Bůh má se mnou jakýsi plán... Ještě o tom sama vlastně nic jistého nevím. Ale cítím, že se mi chystá dát pokyn. Je blízko!“

„Skutečně?“ ozvalo se po chvíli napjatého mlčení; tón knězova hlasu jako by ji pobízel, aby hovořila dál.

„Ano, ale je to těžké, otče. Nejtěžší. Často pochybuju, zda se mi to jen nezdá. A pak je to má hříšná slabost, když nedokážu vyslyšet hlas Boží a mám ho za přelud. Ale co když je to opravdu přelud? A potom je to má povýšenost, která mě nutí, abych si myslela, že On si mě vybral! Když chci utéct jednomu, spadnu do toho druhého, otče!“

Opět uplynula chvíle ticha, v níž se snažila co nejvíce ztlumit svůj sípavý dech, za který se v této chvíli a na tomto místě styděla.

„Každá naše volba, dcero, může vést k hříchu. V tomto světě není cesta, která by vedla jinudy. Žádná cesta není čistá. Přesto si můžeme zachovat čistotu – ve svém nitru!“

Odmlčel se. Zadržela dech a uvolnila jej až v okamžiku, kdy znovu uslyšela zpovědníkův hlas:

„Je dobré být ostražitý před vlastní pýchou. Ano, i čistý Boží záměr v nás může vzbudit hříšné chování. Můžeme si třeba myslet, že jsme lepší než druzí, protože si nás Pán vyvolil. Takoví my už jsme. Rádi se vyvyšujeme. Ale ve skutečnosti si Bůh vyvolil nás všechny, celý lidský rod, i když každý jednatel je vyvolen jiným způsobem a má jiné úkoly. Slyšíš-li přímo Boží hlas, dcero, není to svědectví toho, že jsi pro něho víc než druzí. I s nimi má plán. Jediné, k čemu tě opravňuje, je následování a poslušnost; vykonání toho, co cítíš, že On chce, abys vykonala. Pokud se nevyvyšuješ nad druhé, nemůže být víra ve vlastní poslání hříchem ani troufalostí. Neboť on má plán s námi se všemi. Buď ještě pokornější a

oddanější než jindy, dcero. Snaž se o to ze všech sil! A pak se ti nic nemůže stát, tvé nitro zůstane čisté.“

Když ukončili zpověď, měla k němu ještě jednu prosbu. Ačkoliv bylo pozdě a on spěchal domů, vyhověl jí. Šlo o návštěvu manžela, který narozdíl od ní do kostela nikdy pravidelně nechodil, takže jeho absence v důsledku upoutání na lůžko nebyla nijak nápadná. Počítal se nicméně mezi zdejší věřící a jakýsi duchovní život vedl, i když jeho žena měla pocit, že mnoho věcí pojímá vágně, jako by na nich nezáleželo a jako by k určení toho, zda je jeho víra správná, nepotřeboval žádného pastýře, vyjma vlastního rozumu, očí schopných číst a jakési těžko definovatelné poctivosti a dobrého úmyslu.

„Jdete brzo, otče, ještě mi pár dní zbývá,“ usklíbl se na uvítanou.

„Přišel jsem za vámi, Jiří, protože vaše paní má o vás starost,“ řekl kněz s úsměvem a posadil se na židli u lůžka nemocného. „Prý se nám nechcete uzdravovat. Prý vám chybí vůle. To nerad slyším, ani se mi tomu věřit nechce! Takový chlap, co už toho tolik prožil, ten že by nechtěl dál bojovat? Když svatý Jiří byl tak velký zápasník? To byste mu udělal ostudu? To se mi nezdá!“

„To víte, dostal jsem co proto,“ usmál se stařec napůl znehybnělými ústy a ona – pozorujíc je ode dveří – neomylně rozpoznala ten sarkastický výraz, který v posledních dnech viděla už tolikrát, že ji děsil i v noci. Kněz jej ovšem neznal a nevěděl, co znamená.

„Však to bude zas dobré! Tělo se uzdraví, když do něj duše vleje život. Máte přece naději, že? Víte, že Pán neopouští ty, kteří v něho věří. Těm vždycky přijde na pomoc.“

„Vím, vím, otče,“ přitakal s úsměvem.

„To chci slyšet. Ten, kdo nevzdává život pozemský, který je darem našeho Pána, ten bude mít o to větší zásluhu, až půjde o život věčný, rozumíte přece.“

„Rozumím.“

„Kdo ukáže, že neztrácí naději v tomto světě plném bolesti, ten svoji naději obdrží tisíckrát zpátky. Naše naděje je náš dar Bohu, je to vyjádření důvěry, na které on nezapomene a vrátí nám ten dar nekonečně, opravdu nekonečně krásnější, poněvadž bude věčný, věřte mi!“

„Já vám věřím,“ nepřestával se usmívat stařec.

„Pojďte, pomodlíme se spolu a vy mi slíbíte, že už zítra se s tím poperete a rychle se mi uzdravíte, ano?“

Kněz, který by mohl být jejich synem, pak odříkával slova modlitby, svíraje otcovsky ve své ruce bezvládnou ruku nemocného, netečně civícího do stropu. Jeho žena se vší silou snažila modlit za něj, ale navzdory tomu, že si to nechtěla myslet, byla si jistá, že je to marné. Proto poté, co jim kněz udělal oběma na čele křížek a chvatně se rozloučil, přistoupila s těžkým dechem k manželově posteli, a upírajíc na něho ostrý, po dlouhé době opravdu hněvivý pohled, snažila se ho přimět, aby se jí podíval do očí. Neudělal to.

„Tys mu lhal,“ řekla pak úsečně. „Ty nemáš žádnou naději, žádnou víru. Ty nemáš vůbec žádnou vůli žít! Cítím to. Vidím to na tobě.“

„No a?“

„Proč jsi mu lhal? Proč jsi mu to neřekl? Báł ses? Ty se ho bojíš, proto před ním nemluvíš pravdu?“

„Nechtěl jsem mu brát iluze. Je mi docela sympatický. Takový mladý kluk. Takový roztomilý, připomíná mi staré časy. Bylo by mi ho líto, kdyby přišel o ty iluze.“

„A mě – mě ti líto není? Mně ty iluze nedopřeješ?! Nemůžeš mít ke mně aspoň tolik ohledu, abys aspoň předstíral...?“

Snad jí došel dech, snad ji zastavil vzlyk, který se dral jejím hrdlem a zůstal v něm vězet jako vzpříčená kost. Ale každopádně už k němu víc nepromluvila. Poslední dny svého společného života strávili beze slov – tedy bez těch nahlas pronesených. Kolik myšlenek jim proběhlo hlavou a co jeden druhému v duchu říkali, to už pro oba mělo zůstat tajemstvím. Jisté je pouze to, že oba nesmírně trpěli – ona duševně, on fyzicky, oba však tiše a jakoby vyplašeně, připomínající bázeň divokých zvířat.

Dva dny po návštěvě kněze nemocný stařec zemřel. Život ho opustil ve spánku, bez dramatu, jako by se smrt bála srdceryvných scén a raději se zachovala jako zloděj, který zanechal jen sarkastický zbytek úsměvu na popraskaných rtech.

Protože bylo běžné, že manžel odpoledne usnul, a protože jeho smrt byla naprosto nenápadná, myslela si žena až do večera, že spí. Teprve když ho chtěla probudit, aby se mu pokusila vnutit jedny z předepsaných prášků, zjistila, co se stalo. První, co jí přišlo na mysl, bylo to, že s ním už dva dny nepromluvila a už nikdy nepromluví. Přišlo jí to nesmírně líto a v hlubokém žalu mu do studené netečného ucha šeptala všechno možné, co mu kdy zapomněla říct. Sama o sobě se ta slova týkala prapodivných malicherností.

11.

Byl večer a blížila se noc. Nikdo kromě ní nevěděl, co se stalo. Studené nehybné tělo leželo v mírumilovné vzpomínce spánku a ona klečela u něj. Nemodlila se. Její mysl však bez přestání kroužila kolem manželovy smrti, snažíc se nějak navázat přetrženou nit oněch desítek let, kdy byl naživu. Vždycky, když přemýšlela nad svým životem nebo nad životem vůbec, připadalo jí, že existence, skončí-li přirozenou smrtí, bude touto smrtí uzavřena do hotového celku. Nyní se jí zdálo, že taková ukončenost může být jen iluzí: navzdory tomu, že její muž byl starý a nemocný, připadala jí jeho smrt jako nepřirozené, náhlé a násilné přerušování cesty někde daleko před cílem. Jak si vůbec mohla kdy myslet, že smrt je přirozená? Smrt přichází vždycky buď příliš brzy, nebo příliš pozdě, nikdy v ten správný okamžik.

Znovu a znovu se pokoušela v duchu zrekonstruovat životní příběh zesnulého podle toho, co si pamatovala z jejich společného soužití, a toho mála, co věděla o jeho předchozích osudech. Chtěla najít v tom příběhu něco, co by dávalo smysl jeho podivnému konci, ale nemohla se dostat přes pouhopouhý sled událostí, útržků hovorů a z části zapomenutých výjevů všech možných prostředí a situací. Říkala si, že je snad její paměť příliš slabá a opomíjí mnohé jednotlivosti, které by mohly být důležitými spojovacími články. A tak si usilovně vybavovala další a další detaily a domýšlela si četné nejasnosti, zaplňovala mezery, až už sama nebyla s to přesně rozeznat, co se opravdu stalo a co je výplodem její fantazie; a stále měla jen sled nijak nesouvisejících epizod, kde i pouhá časová následnost byla určitelná jen s obtížemi.

A tak staré ženě nakonec nezbylo, než soustředit se na svůj vlastní příběh a alespoň symbolicky v něm „dožít“ i příběh svého muže. Neobracela se v této chvíli

k Bohu. Z nějakého důvodu se toho bála. Viděla před sebou to, co se domnívala, že má být Jeho plánem, který ona musí vyplnit; a teprve až osvědčí svoji schopnost jednat v souladu s Božím záměrem, teprve pak získá ve vlastních očích právo obrátit se přímo k Němu. V té chvíli snad už bude mít potřebnou jistotu, neboť v té chvíli už nepůjde o cosi podobného snu, ale o cestu, kterou opravdu nastoupila a s nasazením všech sil prošla; v té chvíli už se jasně ukáže, zda mělo vůbec smysl v takový záměr doufat. A zda má smysl obracet se k Pánu.

Měla na mysli cestu ve skutečném, fyzickém slova smyslu. Cestu, která by každému připadala bizarní a uváděla by ho do rozpaků – a i ona sama si uvědomovala krajní neobvyklost své myšlenky. Ale to právě mohlo ladit s plánem, jehož se cítila (chtěla) být součástí, a který přece nemohl nebýt neobvyklý – v *lidských* očích; vždyť to byl plán, který nevzešel z mysli člověka, ačkoliv si vyžadoval právě člověka, aby mohl být vykonán.

A tak by té noci mohl být nějaký neviditelný svědek (a třeba se takový opravdu našel) přítomen napůl groteskní a napůl hrůzné scéně. Stará žena vyhublé tváře, prokreslené bezpočtem rudých žilek, s hustými a neupravenými bílými vlasy, spadajícími jaksi unaveně na ramena, vleče – marně tišíc svůj sípavý dech – mrtvolu vysokého a kdysi zřejmě i mohutného muže přibližně stejného věku jako ona, jen ještě o něco zbědovanějšího. Za normálních okolností by pro ni musel být těžký, ale nyní se zdá, že stáří a nemoc učinily jeho tělo ještě před smrtí poloviční mumií, která může být nadměrným břemenem snad pro tělo oné ženy, ale rozhodně ne pro její vůli, která mění fyzickou slabost v symbol daleko nezničitelnější síly, než je síla svalů.

Táhne své břemeno setmělou chodbou a podle všeho jí záleží na tom, aby neprobudila další obyvatele domu. I tak ovšem několikrát způsobí hluk – nejprve když se snaží opřít mrtvolu o zeď, aby měla volné ruce k zamčení pokoje, který právě opustila (musí to dělat po hmatu, nechce totiž rozsvěcovat), a mrtvola jakoby výsměšně chvíli postojí, a pak se vymkne vlastnímu tvaru a s žuchnutím se poskládá na zem. Ale nic se nestane, nikdo se neprobudí a nevyjde ze svého pokoje a žena následně vleče mrtvého dolů po schodech. V jednom okamžiku ztratí rovnováhu, na poslední chvíli se sice zachytí zábradlí, nedovede však zadržet polekaný výkřik či

spíše hlasitý vzdech, majíc v té chvíli pocit, že břemeno využívá jejího zaváhání a tlačí se na ni téměř živou silou, aby ji shodilo se schodů. Přesto spí dům hlubokým spánkem i tehdy, když třesoucí se ruka odemyká vchodové dveře (klíč je zevnitř v zámku) a ty se vzápětí s vrzáním otevírají.

Venku se žena ani na okamžik nezastaví, nevydechne úlevou, nýbrž ve světle měsíce a hvězd se s mrtvolou, na jejíž tváři se ono chudokrevné světlo lehce a s důvěrou usazuje, namáhá kamsi za dům, kam by se za ní náhodný svědek vypravil jen neochotně a plný těžko pojmenovatelných obav. Místo hrůzy by se mu pak ale v obličejí objevilo něco daleko strašidelnějšího – nechtěný, zoufale nevhodný smích, způsobený groteskním výjevem: žena nakládá nebožtíka na sousedsky přívětivý trakař z Ladových obrázků a nesmyslně ho balí do teplé deky (je to táž, kterou bylo tělo přikryto na svém smrtelném loži). Nato si vyčerpaně sedá vedle trakaře na zem a chvíli se snaží popadnout dech v hlubokých sípavých doušcích studeného vzduchu, který se jí kolem úst sráží do obláček páry, obdařené v měsíčné štědrosti olovnatým nádechem.

Ale sotva se stříbřitý kotouč posune na obloze o několik nepatrných krůčků (jež právě v této chvíli mohly způsobit nebetyčnou katastrofu v nějakém neúplatném horoskopu), žena se rozhodne nechat svůj dech být, jako by se náhle smířila s tím, že se až do smrti bude dusit. S obtížemi a zapírajíc se rukama o trakař, zvedá své tělo ze země, aby pak s ještě větší zarputilostí přinutila k pohybu i vozidlo s prazvláštním kontrabatem. Trakař se po počáteční nevoli, způsobené možná tou nepracovní hodinou, poddá - a pak už to vypadá, že jej žena nějakým záhadným způsobem přemluvila, aby jel sám a táhl ji za sebou. Cesta bude těžká, ale prosta sebemenšího zaváhání.

12.

Blížil se úsvit, když po šterkové cestě vytlačila improvizovaný pohřební vůz do posledního strmého stoupání a zastavila se poprvé po několika týdnech před domem, v němž prožila většinu života. Stál tam napůl zakryt ruinami té nadměrné přístavby, avšak zároveň působil nedotčeně, jako jakési zdravé jádro, kolem kterého se postupně hrouť a sloupávají prohnílé nánosy. Zato jí se podlomily nohy a div

nepadla k zemi – na poslední chvíli stočila svůj pád tak, že zůstala sedět na obvodovém rámu studeného oroseného trakaře. Dokud byla na cestě, odháněla od sebe únavu a slabost se stejnou vytrvalostí, s jakou nedovolila trakaři, aby se byť jen na okamžik zastavil; ale nyní, když na chvíli polevila, vrátilo jí to její tělo i s úroky. Chvíli s ním musela zápasit, aby ji nezbavilo vědomí – teď přece nesmím omdlít, teď ne! Teď musím všechno vnímat s největší pozorností, jasně a zřetelně!

Ano, byla vlastně u cíle. Byla zpátky v kopcích, vysoko nad údolím, zpátky tam, odkud ji vyhnaly ty nešťastné události – nebo nakonec šťastné? Byly to přece ony, které jí umožnily velký návrat, jenž právě prožívala. Jenže se jí právě nyní zdálo, že nic, co by odpovídalo vznešenosti takového aktu, tu není. Seděla na trakaři vedle mrtvoly svého manžela, kterou sem dopravila s vypětím všech sil, podniknouc cestu bezmála křížovou, a dosud cítila hřeby svého karikovaného mesiášství, které se jí vrážely do plic s každým krokem, s každým výdechem a nádechem. Čekala, že se teď *něco* stane. Ale nic se nedělo. Nad krajinou se světlo topilo v mlžných mdlobách, odevzdaně čekajíc na svítání, které teprve dodá jeho přítomnosti oprávnění. Vzduch byl ještě studenější než v noci a dech staré ženy ještě pomalejší a sípavější; měla pocit, že se jí každý doušek vzduchu mění v hrdle na vodu, která ji zalyká, a ta voda že zase přechází v led, který ji drásá a mrazí.

Shlížela do údolí a marně se ten pohled pokoušela prožívat jako vítěz – vítěz nad čím? Její vlastní pohled ji jakoby pohlcoval a ona se ztrácela v daleké vyhlídce, splynula s lesy a jejich úkryty, s kopci a jejich volnostmi, osvěžila si líce živými kapičkami rosy ze stébel lučních trav. Kraj skrýval předěl mezi nebem a zemí za klamné cáry mlhy a ji náhle napadlo (a ta myšlenka už ji nikdy neopustí, i když se jí hned snažila zahnat), že v samotné krajině neexistuje žádné rozlišení na nahoře a dole, kopce a údolí; že je to všechno jedna krajina s jedním společným osudem.

Potom ale starou ženu zaujala ještě jedna věc. Byl to podzim, který vystupoval odkudsi ze srdcí stromů ven do jejich korun a začínal ovládat barevný ráz panoramatu. Mnohé stromy byly ještě téměř celé zelené, ale ne jeden už na sebe vzal žlutý nebo načervenalý háv. Trochu to vypadlo, jako by si buky, břízy, kaštany, duby a osiky nabarvily vlasy – a ten akt je náhle vydělil z letní masy, z různých odstínů téže barvy, téže kolektivně triumfální zeleně. S podzimními barvami začaly

jednotlivé stromy vystupovat z pozadí, v němž se dosud ztrácely, a upoutávat pozornost samy na sebe, aby se více a více blížily samotě zimní smrti. S podzimem člověka je to podobné, napadlo ženu. Cítila, jak se za poslední roky „odbarvila“ jako ty stromy. Vystoupila z masy všeobecného lidství a spěje k neodvratné samotě.

Copak je tohle všechno? ptala se. Copak je tohle poznání jediný smysl té trmácivé cesty? To už se nestane nic dalšího?

Pak jí přišlo na mysl, že snad potřebuje ještě jednu věc, ještě jeden pohled: pohled na vycházející slunce z oken svého domu. Ano, právě to by mohl být okamžik odměny a naplnění, na který čeká. Přemluvila tedy své utahané kosti a svaly, že je to už jenom pár kroků, a znovu se opírajíc do naloženého trakaře, zamířila k bočnímu vchodu, který byl kdysi dávno hlavním vchodem, neboť se jím vstupovalo do toho skromného domku nebesky modré barvy, jenž byl jejím jediným opravdovým domovem.

13.

Dveře byly pootevřené; díky vychýlení statiky domu nedoléhaly k rámu. Když se jich lehce dotkla, tiše, jako by se z nich vytratila všechna hmota, se otevřely dokořán a opřely se o stěnu chodby. Okamžitě poznala známou vůni, která se ani pohybem půdy a zdí nezměnila a nevyprchala; byla to táž vůně, kterou ucítila, když sem vkročila poprvé, aby si prohlédla dům, který byl na prodej. (Patřil jedné německé rodině, jejíž otec sloužil ve wehrmachtu a padl na východní frontě; zbytek rodiny byl po válce vyňat z odsunu, protože jeden z partyzánů vypověděl, že zde nejednou našel úkryt. Ve vsi se povídalo, že sem chodil za ženou onoho mrtvého vojáka a nechtěl, aby odešla – možná si ji tím chtěl zavázat a donutit ji, aby mu byla „po vůli“ . Vzali se, ona pak ale brzy zemřela na cholera a on zůstal sám se dvěma dětmi, které uměly sotva pár slov česky a zřejmě svého nového otce nenáviděly. Po dvou letech odešly za příbuznými do Německa a on se prý na tom místě začal bát, neznámo čeho. Každopádně se rozhodl odejít někam daleko. Když jí tenkrát otevřel dveře do zšeřelé chodby, aby ji dům ukázal, překvapil ji výraz jeho tváře; byl ustrašený a plný bolesti. Připadalo jí nemožné, že ten člověk byl kdysi hrdinou. Velmi spěchal, chtěl dům prodat co nejdřív, aby se tu nemusel zdržet už ani den navíc; kdyby nenašel kupce,

snad by ho opustil jen tak, bez náhrady. Nechtěl tedy žádnou velkou sumu; v těch letech ovšem byly všechny sumy svým způsobem velké. Odešel a oni mu peníze posílali po částech na jakousi poštu u hranic. Možná ty peníze nikdy nedostal, možná bylo zbytečné mu je posílat, protože on o ně už ani nestál. Možná je vyinkasoval nějaký poštovní úředník. Ale to pro ně nebylo důležité; pro ně bylo důležité, že je *někam* posílali a tím se jich vzdávali, platili cenu, kterou měli dohodnutou a kterou bylo poctivé uhradit.)

Ačkoliv se na první pohled zdálo, že podlaha chodby, je pod úrovní okolního terénu, ve vchodu nebyly žádné schody, ba ani schůdek, vyjma vysokého prahu; přisunula k němu kus dřeva, ležící opodál (pamatovala si, že tam leželo už před jejich nedávným odchodem; bylo to poleno, které jí upadlo, když nesla z kůlny dřevo na topení, a pak je kdovíproč nezvedla, i když kolem něj několik dní chodila). A tak mohla vjet na chodbu i s trakařem a zastavit se až před dveřmi do ložnice. Otevřela je, a aniž do místnosti pohlédla, sklonila se nad zahalené tělo, aby je vlastníma rukama dopravila na posmrtné, a přece ne hřbitovní lože. Mohla by je sice dovézt do ložnice na trakaři (bylo by to snadné, protože práh tu byl nevysoký), ale to jí připadalo nevhodné; bylo by to jako jít spát v botách. Trakař prostě musel zůstat na chodbě, protože okolnosti byly sice mimořádné, ale ne natolik, aby vylučovaly dodržování „domovního řádu“. (Ten Němec – vlastně Čech – ji tam tenkrát provázel v holínkách; tehdy si slíbila, že to už se tu nikdy nebude opakovat, protože taková hrubost snad náleží válečným dnům, jenže ty jsou dávno pryč.) Musela tedy znovu napnout svaly, které už to ale ani nepotřebovaly: zůstávaly napjaté v jakési permanentní křeči, která jim nedovolovala povolit. Žena uchopila podlouhlý balík za „dolní“ konec (pokud to rozlišení ještě mělo nějaký smysl) a ten po několika zatáhnutích, jež měla být opatrná, ale díky křečovitému napjetí svalů byla spíše trhavá, opřela o zem. Potom vsunula paže pod deku v té části balíku, kde tušila dávno vystydlé horní končetiny nebožtíka, a pokusila se napřímit. Trakař se převrátil na bok, ale ona svůj náklad udržela. Chvíli s ním jenom tak stála, jako by se chtěla ujistit, že jí mrtvola nevyklouzne, a pak s ní začala couvat do otevřených dveří, táhnouc její nohy po zemi. Deku, do níž byl zesnulý zabalen, se rychle svezla a zůstala ležet na prahu. Žena několikrát málem ztratila rovnováhu, než se po nerovné,

vypouklé podlaze, z níž občas trčelo do vzduchu přelomené prkno, dostala až k posteli. Mezitím neměla vůbec čas se po místnosti rozhlédnout. Takže teprve v okamžiku, kdy se zastavila, aby se pokusila vysoukat vlečené tělo na lože, kde po dlouhá léta usínalo vedle ní, uviděla, že na posteli už jedno tělo leží.

Bylo nesporně živé, spící. Teď, když je viděla, dolehlo k jejím uším i hlasité oddechování, které před tím ve vlastním přerývaném dechu (jenž jako by sípal hned v několika hlasech najednou – připomínalo to nějaký chorobný kánon) neslyšela. Bylo to tělo starého muže (ne není starý, říkala si, jenom je zanedbaný – ale ne, je opravdu starý; starý jako já; starý a navíc zanedbaný) a bylo přikryté dlouhým špinavým kabátem, páchnoucím zatuchlinou. Hlava, která jako jediná zpod improvizované přikrývky vyčnívala (muž spal na boku, ve skrčené, bezmála prenatalní poloze), byla nápadná holou lebkou – jen kolem uší zbylo trochu bílých vlasů – a mohutným, kdysi určitě fešáckým knírem téže barvy.

Žena zůstala stát, držíc pod pažemi tělo zesnulého manžela, a pozorovala spícího návštěvníka spíše zkoumavě než udiveně nebo dokonce vyděšeně. Hned ji napadlo, že onoho muže zná (a že se ho tedy nemusí bát), nyní pouze přemýšlela, kdo to přesně je: zdálo se jí, že jde o někoho svým způsobem neobyčejně blízkého; něco na něm ale muselo být jinak, něco muselo scházet nebo být naopak navíc.

Protože návštěvník ležel na té polovině manželské postele, u jejíhož okraje právě stála, rozhodla se, že tělo svého muže uloží na druhou, „svoji“ půlku, aby nemusela spícího (ne)známého budit. Obešla tedy postel kolem dokola, táhnouc mrtvého za sebou, a pak – po chvíli přemýšlení, jak jej co nejrychleji dostat nahoru – trhнула mrtvým na lože tak daleko, jak to jen šlo, zapřela se o něj celým tělem, aby nesklouzl zpět, a potom vytáhla nahoru i nebožtíkovy dolní končetiny, jednu po druhé; nakonec do mrtvoly vší silou zatlačila, aby ji dostala co nejdál od kraje postele. Nebožtík se pod jejím tlakem překlopil na břicho a ona zároveň padla na něj a zůstala chvíli ležet na tom studeném, místy beztvárně měkkém, jinde zas kostnatě tvrdém kusu hmoty. Cítila, jak se pod nimi postel, jejíž nohy celou dobu vrávoraly na pokřivené podlaze stejně jako ona, naklání na všechny strany; několikrát to zacloumalo i spícím návštěvníkem. Ten se však neprobudil, jen hlasitě zavzdychal a zabručel, aniž by změnil polohu nebo pootevřel oči.

Po chvíli, o které by nebyla schopna říct, jak dlouhá vlastně byla, se žena zvedla a došla pro deku, ležící na prahu. Přikryla s ní uložené manželovo tělo, jako by to mělo nějaký význam, a potom zůstala u postele stát další těžko měřitelné chvíle, pozorujíc tu pokojnou ranní scénu. Napadla ji bláhová myšlenka, které se sama v duchu trpce zasmála: třeba se teď její muž probudí, teď, když je po dlouhých utrápených týdnech znovu ve své posteli a pod teplou dekou, s tváří otočenou tam, kde by měl polštář (nic takového tu ovšem nebylo, zeť všechno odvezl – vlastně jim ani neřekl kam), vypadá mírumilovně, jako by opravdu spal; a jako by to byla úplně jiná doba, vzdálená doba, v níž se všechno seběhlo jinak.

Zrak staré ženy nyní klouzal po místnosti, která jí byla tak důvěrně známá – a přesto tu najednou vnímala něco cizího. Kupodivu ne toho nečekaného návštěvníka. Snad to byla ta vypouklá podlaha a povážlivě se naklánějící zdi, ano, snad to byla ta pokřivenost důvěrně známého prostoru, co způsobovalo onu nejistotu.

Najednou si připadala, že je jaksi mimo skutečnost, že sem přišla jako neviditelný svědek nějaké cizí všednodenní scény: za chvíli vstoupí do pokoje nějaká žena – nějaká *jiná* žena – a probudí oba spící muže. Je to žena, která jí kohosi připomíná, ale ona neví koho, protože žena je příliš mladá a náleží do dob dávno minulých; jediné, co je o ní schopna říct, je to, že je krásnější, než by *měla* být, pokud by byla opravdu tou, již se tolik podobá. Ta krásná dívka pak budí spící muže a oni si v posteli sedají a protírají si oči; jsou si oba podobní a oba jsou staří. Mladá žena je střídavě pozoruje a z očí jí kanou slzy. Ačkoliv nepadne ani slovo, neviditelná svědkyně, jež celou scénu pozoruje, ví, proč krásná žena pláče: pláče kvůli tomu, že oba muži jsou tak oškliví a staří; ani jeden z nich už jí nedokáže dát lásku. Oba však hned poté, co se proberou, natahují k ženě vráscité a třesoucí se ruce, majíce na tvářích lačné úsměvy, které se posléze mění v hrozivý škleb s našpulenými ústy. Neviditelná svědkyně ví, kam míří ruce a žadonivé pohledy starců, a v té chvíli si také uvědomuje, že krásu mladé ženy narušuje výrazný kaz: přes lehkou blankytně modrou košili se rýsují dva vytahané, nevzhledné prsy, z jejichž bradavek prosakuje i přes látku vlhkost. Neviditelná svědkyně *cítí* mučivou bolest, kterou podstupuje ta mladá žena, jejíž krásná tvář se křiví palčivou křečí a z úst jí vychází tichý výkřik, výkřik bez zvuku, zaškrcený jako v nočních mýrách. Mladá krásná žena zoufale otáčí

hlavu k oknu – ano, chce je otevřít a uprchnout jím ven, ale nejde to: stojí jako přikovaná a nemůže se pohnout z místa. Bude tak stát, dokud nezestárne a nepřiblíží se k hrobu; teprve pak, když bude vyschlá jako kůra starého stromu a vlhkost na jejích bradavkách zatvrdne v cosi podobného jantaru, teprve pak ji neznámá síla osvobodí, aby jí umožnila učinit několik posledních kroků a otevřít to okno - - -

Přeludné myšlenky staré ženy v té chvíli přerušilo – svítání. Okno ložnice bylo obráceno přesně na východ a první ranní paprsky vždy spolehlivě probudily zdejší spáče. Žena nyní v bezmyšlenkovité, takřka instinktivní reakci jde a otevírá okno. Vzápětí se za jejími zády ozve zívnutí probouzejícího se muže – zcela přirozená a vlastně očekávaná, neboť dlouhými roky zažitá součást této scény, scény svítání, scény paprsků tekoucích otevřeným oknem dovnitř.

Žena se s mladistvou lehkostí, s náhlým a nesmlouvavým pokojem v duši otáčí a pohlíží do očí procitajícího muže. Teď ho konečně poznává.

14.

Muž chvíli mhouřil oči a zřejmě si nebyl jistý, zda skutečně vidí to, co vidí, nebo zda je to jenom další sen. Pak se vymrštil do sedu a vyplašeně se rozhlédl kolem sebe, po místnosti; tělo ležící pod pokrývkou hned vedle však přehlédl.

„Tebe už jsem neviděla...“ řekla a zdála se být upřímně potěšena, jako by jí okolnosti setkání vůbec nepřipadaly zvláštní.

„Anežko,“ hlesl jen muž, propadaje se do zřetelných rozpaků.

„Myslela jsem, že jsi nakonec zůstal ve městě.“

„Ne. Anežko... Já tady...“

„Neměl jsi kam jít,“ napověděla mu. Přikývl a pokračoval sám, omluvným a zajímavým hlasem: „Já jsem nevěděl, že se sem... ještě někdo vrátí. Myslel jsem, že jste to tu opustili, vypadalo to tak.“

„Pojď ven,“ řekla. „Přišla jsem s Jiřím. Je hrozně unavený a spí,“ kývla hlavou na tělo, ležící pod dekou za návštěvníkovými zády. „Nechtěla bych ho rušit. Venku si popovídáme.“

Muž si všiml teprve teď, že není v posteli sám. Na okamžik ho to znatelně udivilo, ale pak se poslušně a tiše, aby „spícího“ neprobudil, zvedl z postele. Ukázalo

se, že spal v botách, a tak si vzal jen dlouhý těžký kabát, kterým se na noc přikryl. Ještě se ohlédl po ležící postavě, jako by si nebyl něčím jistý, ale pak se spěšně vydal za svou nenadálou hostitelkou; nemotorně se snažil našlapovat kočičím krokem a dveře od ložnice zavřel pomalu a s nejvyšší opatrností, aby se vyhnul každému zbytečnému hluku – hned za dveřmi ovšem zakopl o odložený trakař.

Byla tou událostí okouzlena. Neobvyklost a nepravděpodobnost jejich setkání, to vymknutí se všem scénářům, jaké si ohledně svého návratu mohla představovat, ji opájelo svátečním pocitem. Chvilé, které právě prožívala, jí připadaly jakoby nadzemské, neobyčejně vzdušné, odpoutané od těžkopádných pohybů reality a tajně se vysmívající upachtěným příhodám lidí „tam dolů“, v prokletém údolí. Její obličej se téměř k nepoznání změnil širokým culivým úsměvem, který by nepřekvapil u rozpustilé školačky.

„Tak ty jsi teď tulák, to je moc krásné,“ prohlásila, když vyšli ven, a krátce se zasmála. „Je to jako když jsme byli děti. To ještě taky byli tuláci. A cikáni ještě měli ty svoje vozy.“

„Mám v kuchyni nějaké věci. V kufru,“ řekl, jako by chtěl zdůraznit, že není úplně bez prostředků. „Mám i nějaké peníze... Víš, Anežko, já jsem netušil, že se budete chtít vrátit. Ten barák vypadá... Ale já hned odejdu!“

Zdálo se, že ho neslyší. Nepřítomným pohledem se dívala kamsi do dálky. Po chvíli se s rukama složenýma za zády vydala od vchodu, před kterým stáli, dolů, pod jižní stranu domu, shlížející přímo do vesnice. Byl zde nevelký, avšak celkem rovný plácek s květinovou zahrádkou (nyní prorostlou plevelem, a právě tím krásnou) a dřevěným stolkem z rozpůleného kmene; stály u něj, ve stínu staříčké plané jabloně, dvě lavice. Z té, na které se sedělo zády k domu a kam se nyní usadila i ona, se otevíral široký výhled do údolí i do okolních kopců. Muž šel váhavě za ní, a když si sedla, zůstal stát vedle, a loupaje suchou kůru jabloně, díval se střídavě do její koruny a střídavě bloudil zrakem po horizontu.

„Vzpomínáš si?“ řekla. „Tam, po jednom z těch hřebenů – ještě tam tehdy nebyl les – tam táhli němečtí vojáci, když ustupovali před Rusy. Vzpomínáš si? Dívali jsme se na ně tady z té strany, ale o kus dál, tam co kdysi stávala koliba. Vzpomínáš si na to?“

„Vzpomínám, to víš, že ano,“ odpověděl hlasem, který byl kdovíproč konejšivý.

„Jeden z nich se zastavil a díval se na nás. Bylo to, jako bychom si hleděli do očí, i když na tu dálku byly vidět jenom siluety.“

„Ano, vzpomínám si. Vystřelil po nás,“ přitakal, náhle rozrušen dávnou událostí. „Opravdu po nás vystřelil. Vystřelil...“

„Ty střely dopadly pár metrů pod námi do svahu. Zaryly se do hlíny.“

„Třeba si dělal jenom legraci.“

„Ne. Chtěl nás zabít! Rychle jsme padli do lopuší mezi trámy té rozpadlé koliby a zůstali jsme ležet a on si určitě myslel, že jsme mrtví, a měl z toho radost a vracel se domů z války se vzpomínkou na to, jak nás tam zastřelil... Jak to jenom mohl udělat? Taková zbytečnost! Vždyť už to měli dávno prohrané, tak proč ještě dělali škodu?“

„Ze zlosti! Chtěli si vybit tu zlost.“

„Ale jak mohl střílet po dětech? Jak? To nikdy nepochopím!“

Odmlčela se. Po tvářích jí stékaly slzy a ona už se nedívala na ten protější svah, ani do údolí, ani nikam jinam; snad hleděla zpátky, k dávno minulým okamžikům.

„Mohli jsme být oba mrtví,“ řekla po chvíli. „Kdyby se trefil... Byli bychom už padesát roků po smrti. Život by tady běžel bez nás. Já bych neporodila svoje děti a ony by neporodily svoje děti. A tady na tom místě by byl jenom ten malý modrý domek, který by si koupil někdo jiný. Nebo by nebyl ani ten – dávno by ho zbořili.“

„A ani ty bys nebyl,“ pokračovala po další odmlce. „Tvoje žena by si vzala někoho jiného, tvoji práci v podniku by dělal někdo jiný – a nikomu by to nepřipadalo zvláštní. Možná by si občas někdo vzpomněl na dvě děti, které zastřelili Němci, ale to by bylo všechno. To by vlastně nebyla vzpomínka na nás, ale na válku. Takové příhody zkrátka patřily k těm válečným časům. Všichni by byli rádi, že je to pryč, a žili by svůj život... Můj Jiří by si místo mě vzal tu zrzavou holku z předměstí, která sem jezdila na prázdniny. Pracovala někde v továrně a ten prach jí nedělal dobře. Jezdila sem kvůli vzduchu. Jiří by se s ní odstěhoval na předměstí a žil by úplně jiný život.“ Zavřela oči, jako by si představovala, co všechno by se asi tak

mohlo stát. „Třeba by byl šťastnější,“ zašeptala – ale pak znovu otevřela oči a pevným hlasem prostým patosu i dojetí dodala: „Jenomže Bůh nás tenkrát ochránil. Chtěl, abychom zůstali naživu. Chtěl, aby všechno bylo takhle!“

„Pokud nějaký je,“ řekl on náhle a prudce – a hned se zarazil, jako by překvapil sám sebe. Potom pokračoval klidnějším, ale stále rozrušeným tónem: „Pokud nějaký je, tak jsem ho já musel zklamat! Pokud mi dal život proto, abych skončil u pití a aby mě vlastní žena vyhnala z baráku – a nikdo se jí nemůže divit... Tak to nevím, proč mi ho dával!“

„Třeba i to je tvůj úkol. Třeba to ještě neskončilo. Třeba je tvým úkolem, aby ses tam vrátil a prosil ji za odpuštění. Kvůli tomu a kvůli ničemu jinému to třeba bylo tak, jak to bylo... Já jsem taky dlouho nechápala, v čem je můj úkol. Když jsem byla tam dolů, myslela jsem, že Pán mě opustil. Měla jsem hrozné sny. Pořád jsem viděla tu podlahu, jak se nám zdvihá pod nohama, jako by něco z hlubin země chtělo ven. A stěny jak se kroutí jak na těch moderních obrazech, nádobí řinčí a padá z poliček. A všechno se valí, celý svah se trhá, pohlcuje celý dům a všechno to v bahně sjíždí do údolí. Je to síla, jakou nikdo nemůže zastavit! Strašná síla, všechno se dusí! Zdálo se mi to kolikrát...“

Ale když jsme tady žili, taky se mi vracel jeden sen. Vracel se mi už od dětství – až do nedávna. Od toho sesuvu ale už ne, jako by se ztratil. Byly v tom snu kopce a svahy a to údolí pod našima nohama. Zdálo se mi, že skočím a poletím ze svahu jako rogallo, nad údolím, budu volná a lehká jako vzduch – nebo jako anděl! Jako anděl... Už se mi o tom dlouho nezdálo. Ale někdy si na to vzpomenu ve dne – a to se mi to vlastně znovu zdá. Je to moje vidina štěstí, víš?“

Zvedla se, obešla stolec a udělala několik kroků směrem do údolí. Zůstala stát v místě, kde se rovinatý plácek se zahrádkou a sezením bez varování přehýbal v prudký svah, přerušovaný na několika místech trhlinami po posledních sesuvech.

„Je to hrozné, když si člověk uvědomí, jak mohlo být všechno jinak,“ slyšela za sebou jeho kající hlas.

„Ještě přece nic neskončilo, Františku,“ odpověděla, aniž by otočila hlavu. „Když budeš chtít a věřit, zjistíš, že všechno začíná. Všechno znovu a znovu začíná, vždycky. Ještě jsi nepromarnil tu šanci, kterou jsi dostal!“

„Kdepak, Anežko. Je pozdě! Už jsme staří. Už můžeme jenom vzpomínat a litovat.“

„Můžeme zase válet sudy, když budeme chtít! Co nám brání?“

Obrátila se a zadívala se na něho planoucíma očima, jejichž modř byla teď ještě výraznější než obvykle; stopy pláče posloužily jejich třpytivému lesku. Znovu se jí na rtech a lících objevil ten rozpustilý úsměv malé školačky. Udělala několik rychlých kroků a vzala muže za ruku. Zasmušilost v jeho tváři vystřídal údiv a také trocha vyplašení.

„Pojď, uvidíš,“ naléhala, vedouc ho na místo, kde před chvílí sama stála. „Vzpomínáš, jak jsme váleli sudy? Byla to taková závrať. Něco jako let! Můžeme je válet znovu, když si to usmyslíme! Pojď, lehni si jako já!“

Skutečně se položila na zem a natáhla ruce podél hlavy.

„Lehni si, Františku, uvidíš, že to jde!“

„Co to vyvádíš, Anežko!“

„Františku, prosím, nekaž mi tu radost! Přece bys nekazil hru! Můžeme dělat, co budeme chtít! Nikdo nám nebrání. Ten německý voják nás nezabil a celý život nám spadl do klína. Rozumíš tomu, rozumíš? Ten voják nás nezabil, rozumíš?!“

Protože v jejím hlase zaslechl podráždění, neochotně, leč přeci si lehl jako ona; jejich natažené ruce se dotkly.

„Drž mě pevně,“ řekla. „Drž mě a nepouštěj se! Budeme se kutálet spolu – jako dřív!“

„Anežko, neblázni!“

Vší silou smýkla svým tělem tak, aby se překulilo na svah. Zpočátku to nešlo, musela si ještě dvakrát pomoci, než se tělo začalo kutálet vlastní setrvačností. Uvědomila si, že zůstala sama, ale už to nemohla zastavit. Nabírala rychlost a kdesi nad sebou uslyšela Františkův křik. Svět se propadal v závrať, její tělo bylo nepříjemně tvrdé a nepřizpůsobivé, země hrbolatá a každý pohyb bolestivý. Zavřela oči a čekala, kdy se navzdory tomu dostaví ten pocit svobodného letu, jaký mívala, když se coby dítě pouštěla ze svahů. V jedné chvíli to náhle vypadalo, že země pod ní někam zmizela a ona je opravdu ve vzduchu. Jenomže to trvalo jen nepatrný okamžik, po kterém následovala prudká rána. Let se zastavil. Celý svět tkvěl

v podivném vzduchoprázdnu a kymácel se kolem ní na všechny strany. Otevřela oči a uviděla kus oblohy, jak se naklání a někam padá, a především uviděla zemi, hlínu, jak je všude kolem a svírá ji ze všech stran. Pak byla znovu tma.

15.

Probudila se na nemocničním lůžku v pokoji, který se velmi podobal tomu, v jakém před několika málo týdny pobýval její manžel. Měla pohmožděná žebra a otřes mozku, ale jinak byla zdráva a slibovali jí, že po důkladném plicním vyšetření ji co nevidět propustí do domácího léčení. Půjdu domů, říkala si – ale kam vlastně? Ta otázka, která pro ni ještě den předtím měla tak klíčový význam, jí teď však připadala zbytečná, nevzrušovala ji, jako by náležela něčemu dávno minulému. Překvapilo jí to, ale přijala to klidně a odevzdaně. Příběh, který tolik prožívala, náhle skončil a ona se cítila smířená a pokorná, chtělo se jí nechat všechno být – ne však z rezignace či zklamání, ale z pocitu, že teď přišel čas, aby už jenom odpočívala. Ten pocit byl tak silný, že protivit se mu by znamenalo totéž co nevykonat Boží záměr. Ano, Pán chce, abych už všeho nechala! Chce, abych si konečně uspořádala myšlenky, pročistila si hlavu a připravila se na důstojný konec. Možná sama nevím, jaký byl vlastně smysl toho, za čím jsem se tak hnala v poslední době, ale já to přece nepotřebuju vědět! Všechno je zapsáno v Jeho knize a ta bude čtena, až přijde čas.

Odpoledne ji přišli navštívit, všichni: obě dcery s rodinami, včetně všech tří vnuček; ta nejstarší přijela rovnou z internátu. Měli tragické a soustrastné výrazy ve tvářích. Brzy měla pochopit důvod jejich smutku. Pohnutým hlasem jí řekli, že její muž je mrtev. Zprvu nechápala, proč jí to oznamují, když ona to přece věděla jako první. Z dalšího však vyrozuměla, co se tam nahoře vlastně stalo.

Když onoho dne ráno v jejich pokoji dlouho nikdo neotevřel ani se neozýval, vylomili zámek a zjistili, že tam nikdo není. Hned je napadlo, kam mohli babička s dědou odejít, a spěchali na to místo. První, co našli, byly ruiny: zřítla se totiž i zbylá část narušené stavby. Nejprve si mysleli, že je to oba zasypalo, ale pak kdosi uviděl její tělo dolů ve svahu; leželo v jedné z trhlin, které byly památkou na nedávný sesuv půdy. Může prý děkovat Bohu, že má tak tuhý kořínek. Její muž

takové štěstí neměl – při prohledávání trosek našli jeho nehybné tělo zavalené kusem stropu na posteli, kde asi usnul...

„Co vás to jenom napadlo, maminko?“

Ale ona žádné výčitky neměla: „Je to tak pro něho lepší. Jenom by se trápil a rouhal...“ – a vypověděla jim dopodrobna, co všechno s ním v těch posledních dnech musela vytrpět.

„A nikdo další... nikoho už jste tam nenašli?“ zeptala se pak váhavě.

„Ne. Kdo by tam měl být?“

Neodpověděla. Pak si vymyslela historku o tom, jak si její manžel v pokání, ke kterému ho donutila blížící se smrt, vyprosil, aby se vrátili tam do kopců, protože život v údolí je pro něho nesnesitelný. A tak ho naložila na trakař a odvezla tam, kam si přál. A potom, ráno, přišlo to neštěstí, celé se to začalo hroutit a ona zpanikařila pod tím stropem, který na ně padal, a utekla pryč. Ano, nechala ho tam, ale on už stejně umíral, přišel tam umřít, a kdyby se snažila ho probudit a odtáhnout, sama by tam zůstala. Utíkala dolů po svahu, ale zapomněla na ty trhliny a pak už to nešlo zastavit...

Tahle verze bude pro ně stravitelnější, říkala si – a v duchu pocítila dětskou radost nad tajemstvím, které neprozradila. Vlastně možná nebyla skutečná ani ta verze, kterou si pamatovala, možná to byl všechno jenom sen. Ale na tom přece nezáleží. O tom, co je skutečné, nakonec nerozhodujeme my.

A potom jim vyprávěla o svém životě v kopcích, nad údolím, o pohledu do kraje, v němž byla vesnice zasazena jako studánka v lese, nepatrná, nicotná a křehká, vydaná na pospas vrtochům přírody, sevřená mezi kopcovité masy; člověk si v tom pohledu uvědomí své hranice. A snad je v tom i nějaký Boží záměr, v oné cestě ven z údolí, kterou může každý z nás kdykoliv podstoupit, vyjít z úzkého obzoru vesnice, vystoupat nahoru a podívat se na ta místa nekonečného shonu a sporů z vyhlídky, ke které se ten hluk nedonese; a to vám uklidní duši a přinutí vás to přemýšlet, není-li mnohé z toho, čemu věnujete tolik času, pouze lidská marnivost...

Byla to z jejich vnuček ta nejmladší, která jí začala horlivě vyprávět, že nad městem, kde teď bydlí, jsou také kopce a že se tam už byli podívat. Jenom, co se uzdraví, tak ji tam zavedou, aby jí ukázali, kde teď bydlí, kam chodí tatínek do práce

a kde mají školu. A když bude dobré počasí, tak odtamtud zahlédnou i ty kopce, kde vyrostla a po dlouhá léta žila.

A pak museli zase jít, protože pacientku čekalo další vyšetření. Uvidí se, co doktoři zjistí. Může se i stát, přiznali neochotně, že si ji tu nechají o něco déle... Přijala to s klidem a pokorným úsměvem. Bůh jí přece znovu daroval život a ona nyní musí být trpělivá, aby ten dar mohla důstojně přijmout.

SVĚCENÍ JARA

1. Monolog hráčky na violoncello (allegro)

Jsem krásná. Jsem štíhlá, ale ne útlá; jsem vysoká, ale ne vyšší než většina mužů; mám krátké blond vlasy, které dodávají mé tváři dostatek světla, takže vynikají její přesné, avšak jemné rysy. Barva mých očí přechází mezi modrou a zelenou a tato proměnlivost dodává mému pohledu nádech tajemství. Rty mám téměř dokonale souměrné – dolní je však o něco silnější a vtiskává celé tváři potřebnou míru smyslnosti. Moje ňadra jako by byla tvarována podle vzoru antických Venuší, jen jejich hroty jsou o něco ostřejší a vyzývavější a vnášejí do poklidné vzpomínky na důstojný mramor trochu zdravého barbarství. Můj klín je jen o něco tmavější než mé vlasy a někdo by si mohl pomyslet, že jde o kamufláž či falešné pozlátko – ale opak je pravdou!

Je mi dvacet jedna let a mám život před sebou. Jsem hrdá na svoji krásu a na svůj talent. Před půlrokem mne přijali do filharmonie a pravidelně vystupuji na abonementních koncertech. Hraji na violoncello. Vždycky to byl můj nástroj. A dnes, když se stalo mým každodenním chlebem a vlastně i jakýmsi životním partnerem, je mám čím dál raději.

Mnoho lidí si myslí, že královským nástrojem jsou housle. Je pravda, že první houslista je v orchestru nejváženější osobou, hned po dirigentovi. Housle mají čistý, průzračný tón a je úchvatné, když se šplhají do závratných výšek (vždycky ještě o půltón výš, než si myslíte, že je možné) a pak prudce klesají dolů v ostrých vrutech, a to všechno jakoby nic, jako mávnutím čarovného proutku...

Ale můj nástroj je přesto violoncello. Uzavřela jsem s ním jednotu těla a duše. Žádný jiný nástroj nemůžete obejmout a stisknout tak lidsky. S žádným jiným nástrojem nemůžete tolik splynout ve společenství hlubokých a mystických tónů. Jeho hlas je tak mocný, že své tóny na první poslech pohlcuje a tlumí, stahuje kamsi do neprůhledných hlubin. Pro toho, kde není dobře připraven, zůstává hlas violoncella nesrozumitelný. Ale jednou mu každý podlehne. Tak jako Dvořák. Kolik se toho napovídalo o jeho vztahu k nástroji, který prý „nahore kňourá, dole bručí a

uprostřed není slyšet!“ Teprve sám život mu ukázal, v čem se mýlil; život – láska a smrt... Teprve když lépe poznal sám sebe a pochopil, že život nemůže čerpat jen ze slunce, našel v sobě místo pro noční zpěv mého nástroje!

Ano, jsou i temné zdroje života. A jsou stejně významné a potřebné jako světlo. Jsou to spodní, neviditelné proudy věčné energie, podzemní řeka, díky které nehyneme žízní ani v dobách, kdy jsou k nám nebesa nemilosrdná.

Příští týden začneme zkoušet „Svěcení jara“. To je hudba mé duše. Hudba obrody a nevyčerpatelných zdrojů života. Jaké štěstí, že hned svoji první sezónu mohu vítat jaro tímhle dílem! Už se na to dlouho těšíme a pečlivě se připravujeme. Já a mé violoncello. Dokonce se mi o tom zdál sen. Byla jsem v něm tou vyvolenou dívkou, která je obětována jaru, utancována k smrti. Všude kolem byly rozvášněné pohledy opojených účastníků slavnosti a uprostřed já, vybraná dívka, roztáčená chtivýma rukama až ke smrtelné závratí! Probudila jsem se hrůzou. Ale teď toužím, aby se ta hrůza znovu opakovala! Cítím z ní nesrovnatelnou životní sílu, jen na první dojem zvrácenou a ničivou – temně krásnou! Nezdolný rytmus rituálního tance, upřené oči a divoké, nenechavé pohyby, chtivé ruce strhávající šaty z těla... Vybrali tu nejkrásnější. Tu nejkrásnější dívku z celého kmene!

2. Monolog starého dirigenta (adagio)

Mé jednasedmdesáté jaro. Když ovšem počítám i ta první, která si nepamatuju. I když něco z nich ve mně snad zůstalo. Určitě ano. Myslím, že člověk má dvojitou paměť. Tu obyčejnou, kterou všichni známe, a pak ještě jednu, nevědomou, tak trochu zvířecí. Tou druhou pamětí vstřebáváme nejhranější a nejdůležitější dojmy našeho života. Dojmy, které si neuvědomujeme, ale které určují směr našeho života už navždy. Totiž do smrti. A tak si snad pamatuju i svá první jara. Nejsou to obyčejné vzpomínky, ale spíš jakési nálady, vůně, které všechno nenápadně zabarvují. Mám pocit, že jak se mi v poslední době zhoršuje paměť krátkodobá (žena říká, že mám sklerózu), tak se mi spolu se vzpomínkami zlepšuje cit pro tu nevědomou paměť prvotních dojmů. Takže to asi není tak, že člověku se zhoršuje paměť. Pouze se mění poměr jejích vrstev, jedna vystupuje na úkor druhé. Každý vidí svět podle toho, jakou má paměť. Proto si nerozumíme, proto jsme citliví každý

na něco jiného. Máme totiž každý jinou paměť! A není jedna lepší než druhá. Co na tom, že už zase nevím, kde mám svoji oblíbenou modrou (aspoň si myslím, že byla modrá, tmavě modrá) kravatu. Vím spoustu jiných věcí!

Jednasedmdesáté jaro! Jednasedmdesáté jaro po jednasedmdesáté zimě a jednasedmdesátém podzimu. A po nich jednasedmdesáté léto. Možná... Povídal jsem řediteli: Víte, já vlastně nevím, jak moc se mnou můžete další sezónu počítat, nikdo nezná dne ni hodiny... A on: To vůbec nepřipadá v úvahu, mistře, že bychom s vámi nepočítali. To vůbec nepřipadá v úvahu... Ano. Je to jako Hippokratova přísaha. Dirigent zkrátka musí, nic ho neomlouvá. Dokud mu taktovka nevypadne z ruky – a i v tom případě by si měl vybrat ten správný okamžik!

Já jsem nikdy nemíval strach. To až teď, v poslední době. Není to ovšem strach ze smrti samotné, já se jí nemám proč bát. Mám ale hrůzu, že nedokončím svůj part! A dirigentův part končí až na samém konci, o to jde. Nemívám už strach z toho, že snad udělám chybu nebo se ztratím v zápisu. To už je pryč celá desetiletí, mám v hudbě jistotu, o jaké se mi na začátku kariéry ani nesnilo. Ale je tu ještě jedna partitura a tu diriguje někdo jiný. A v téhle druhé partituře není brán žádný ohled na to, že potřebuju vždycky dokončit svůj part. Tenhle čas je měřen na jiných hodinách, než je mých tolik a tolik taktů mezi prvním pokynem hráčům a závěrečnou tečkou. Co když se tyhle dva časy srazí, co když nastane kolize? Nejde o mně. Jde o to, že bude znehodnocen celý koncert!

Vždycky, celý život jsem mohl být hrdý na to, že vše proběhlo v pořádku. Snad na pár detailů, jako je zhroucení stojanu s notami nebo prasklá struna. Ale to je něco jiného, to je selhání techniky. To, co záviselo na mně, bylo vždy splněno zcela zodpovědně a bez zaváhání. A že jsem kdysi míval trému a byl jsem nervózní jako před prvním rande! Jednou mi žertem vyměnili partituru. Ale to byl jenom takový kolegiální humor. Místo Vltavy tam byl Dunaj (ten modrý, krásný a modrý!). S chutí jsem se zasmál a oddirigoval to z paměti. Jednou se mi chtělo celý koncert kýchnout. Ne v pauzách, ale vždycky až když začala věta – a ty pak trvaly pěkně dlouho, hráli jsem devátého Mahlera! A ještě spousta takových schválností se mi stala. Ale koncert vždycky proběhl v pořádku, nikdo nemohl nic vytknout. Ani sama Paní Hudba, ta ze všeho nejméně. Ale co teď? Co teď?! Nejhorší není ten strach sám o sobě. Nejhorší je

strach ze strachu. Strach, že už se ho nikdy nezbavím a že mě bude provázet až do konce.

Mám ale kvůli tomu odejít? Jít na odpočinek, jak tomu říká moje žena? Je přece nesmysl odpočívat jen tak! Celý život byl pro mne odpočinek obnovou sil pro další práci. Jak tomu může být po tolika letech jinak? Jsem pevně přesvědčen, že je zbabělé odcházet, když cítím, že mám ještě nějakou sílu. Ano, ten strach, to nebezpečí, to tady je. Ale pro co jiného by na tomto světě existoval strach, když ne proto, aby jej lidé mohli překonávat a zocelovat se na něm?

Žena mi řekla, že jsem blázen, když chci ve svém věku vítat jaro Stravinským. Proč prý si nevyberu něco, co nedá tolik vysilující práce. Zahraj mi Slovanské tance, povídá, nikdo je neumí jako ty. Zahraju, zahraju... Příště! Teď je na programu Svěcení jara a i kdybych se měl při koncertu zhroutit, budu ho dirigovat! Hudba se nedá dělat jenom tak z rutiny. Hudba se musí dělat naplno, vždycky se snažit dát tomu víc než posledně. V hudbě neznamena síla jen sílu paží, ale také – a to především! – sílu paměti. Ano paměti, té druhé, té původnější paměti, paměti srdce, v kterém zní všechny tóny, které kdy člověk slyšel a miloval (ale ty ostatní, ty vlastně taky). A proto musím hrát Stravinského! Mých jednadmdesát jar mne k tomu zavazuje, je v tom něco výsostně spravedlivého. Skoro mám pocit – ne: jistotu, že mých sedm desítek jar muselo být prožito právě proto, abych dnes mohl znovu světit hudbou. Jsem svědkem času a paměti. Můj dirigentský stupínek se změní v místo svědecké výpovědi. A budu mluvit pravdu a nic než pravdu, tak přísahám!

Uslyším celý svůj život, až se rozezná první tóny. Přízračná fagotová melodie v takové nezřetelné, nevyhraněné tónině. Jako by se zde hudba teprve tvořila, jako by dřímala kdesi pod matoucím pláštěm viditelné partitury a jen občas vyšlehla do notového zápisu. Je tam neklid, ale žádný jasný puls; zvuku pozvolna přibývá, objevují se záblesky myšlenek, tóny podivně kolísají... Je to napůl neskutečné. Už to není ticho, ale ještě to není hudba. Je to napětí mezi nimi, předzvěst toho, co teprve přijde. Následuje zvláštní odmlka, pauza. Ne, nemyslím chvíli ticha; to místo ovšem hrají co nejtíšeji. Je to jakési nadechnutí, otevření očí, procitnutí ze zimního spánku: nejprve táhlé zívnutí a potom jen struny, bez smyčců, začnou odpočítávat lehký, ale zřetelný tep, jako tlukot srdce nebo úplně poprvé měřený čas. Prodleva, v níž

bezděky zůstáváte ještě chvíli poté, co už dávno skončila. A vtom přichází zázrak! Prudké úderý smyčců. Nikdo neví, odkud se vzaly a kdo jim na to dal právo. Najednou jsou zkrátka zde. Tvrdé a nezpochybnitelné. Není čas na žádnou lyriku. Tady se nedá smlouvat. Jeden, druhý, třetí... Úder za úderem, všechny dočista stejné – a přece ne úplně. Z pouhého opakování se rodí řád. Nikdo by to nenazval melodií. Je to čistý rytmus, nic víc. Ale pak přichází další zázrak. Změna akcentu, drobné a nevysvětlitelné odchýlení, jímž vzniká prostor, rozdíl, na jehož okrajích jsou už jasně vyhraněné tóny. Ano, teprve nyní jsou to tóny, teprve s tím odchýlením, s tím rozdílem – ale přitom vše setrvává v jednotném svazku. Neúprosný puls drží vše v jasné linii. Je jako země. Vše z něho roste, ale vše se k němu zároveň váže, živí se z něho!

Máme mladý orchestr. Před rokem jsme dělali nábor, abychom zlepšili technickou úroveň hry. Myslím, že se to povedlo. Mladí se víc snaží, mají větší zápal a jsou překvapivě ukázněni. Plně mne respektují, váží si mých zkušeností. Vycházejí vstříc každému repertoáru, ničím neopovrhují, nic neupřednostňují. Čím pestřejší je škála, tím jsou spokojenější. Mohou pak přistupovat stejně bezpředsudečně ke všem skladbám a autorům, od baroka až po současnost, od duchovní hudby k jazzu. Nic je nezarazí, všechno berou stejně vážně. Je v nich velká naděje!

Priznám se, že mezi nimi mám svého oblíbence, i když se to prý nemá. Je to ta dívka u třetího pultíku violoncell (víte která!). Takové splynutí hráče a nástroje jsem snad ještě nikdy neviděl – ne u orchestrálních hráčů. Nedrží své cello jako pouhý nástroj, ona je objímá, nechávajíc ho na sebe nalehnout, pevně je svírá mezi stehny a hladí po labutím krku. Zůstávají tak do sebe zaklesnutí po celou dobu, i když zrovna nehrají. Violoncello jako by v jejím objetí nabylo živých tvarů a vroucně se tisklo ke své paní. Jsou jako milenci, jako sousoší alegorie lásky! Od té doby, co ta dívka v orchestru hraje, věnuji cellům více pozornosti. Najednou mi záleží na tom, abych slyšel jejich noční tón i tam, kde jsem ho dříve nepostrádal. Člověk se učí celý život...

3. Milovníkův monolog (scherzo)

Nevím, kolik ženských to má rádo za plného osvětlení a před zrcadlem. Myslím, že kdyby člověk vynechal holky z časopisů a od filmu, tak by takových moc

nenapočítal. Tahle to každopádně ráda má. Nepochybuju o tom, že za touhle její zálibou stojí trochu zvrácená sebeláska, bezmezný obdiv k vlastní kráse. Právě to je mi na ní ale sympatické. Tahle moje – a vlastně ani nemůžu říct dívka, prostě příležitostná souložnice, ovšem privilegovaná, to bezesporu: ve svém nabitém programu jí vždycky dávám přednost. Tak tahle moje nad jiné oblíbená souložnice má prostě ráda svoje tělo a ráda si je prohlíží, když to do ní zarážím zezadu; vypíná se přitom jako divoký kůň, který se staví na zadní, a dívá se do velkého zrcadla na protější stěně, chce vidět co nejvíc z naběhlých ňader a napjatých, avšak jemně tvarovaných svalů, co nejvíc kouzelně zlatavého klína, kde pod nevelkým, blondátým skalpem proniká vlhkou stopou dovnitř můj velký nástroj. Nástroj... Pokládám její ruku na tu spojnicu našich těl a šeptám jí do ucha: „Na tenhle nástroj mi zahraj, tohle je dneska tvůj smyčec a ty jsi to tvoje milované violoncello!“

Sám se pořád divím, co všechno umí v člověku probudit sex. Kde se to ve mně vzalo, to byl přece přímo básnický verš, říkám si, a k tomu vtipný a trefný – ona tahle moje souložnice je totiž hráčka na violoncello a proto jí říkám: „Bud' moje violoncello, zahrajeme spolu pěkně šťavnatou sonátu!“ Přesně tak. Jen do toho! A taky že jo! Hrajeme si pro radost. Já udávám rytmus a ona zpívá. *Zpívá...* Naše hra rozhodně není fádní. Asi jsem si vzal něco z toho, co mi zaníceně vyprávěla o hudebním umění. Našim hráčkám předchází jakési improvizované hodiny hudební výchovy s ukázkami. Její vrtoch, který – tak jako všechno, co k ní patří – přijímám. Učím se dobře, chci, aby byla spokojená. Začínám rozumět tomu, jak důležité je vhodné zvolené tempo, rytmická přesnost a nápaditost i správně umístěná pauza. Přirazit – vytáhnout. Ráz – dva, ráz – dva, ráz – dva – atakdale – a najednou strnout v nehybnosti, nechat růst napětí, houstnout atmosféru. A potom raz - - - dva-a, raz - - - dva-a, raz - - - dva-a, raz - - - a pauzička; věnujeme se jiným místům, jiným nástrojovým skupinám, aby se tak řeklo, necháme hlas naší souložnice nabýt medového tónu lesních rohů a po chvíli zahájíme tiché, nenápadné d-v-a-a, pomalé a klidné jako smyčce pod průzračnými trylky flétny. A přichází zvrát: razdva razdva razdva, nešetříme se, už to vypadá, že to chci definitivně vygradovat – ale to bych byl špatný dirigent! Udělám dlouhou pauzu, nechám pozvolna vyprchat všechno napětí – až na úplně malou špetku, která se stane novým počátkem, sotva

slyšitelným základem, z něhož budu vyzvedávat závěrečnou kodu: jen zrychlující se dech prozrazuje, že tuší, co se znovu a neodvratně blíží...

Náš repertoár je bohatý. Straussovské valčíky nebo Ravelovo Bolero jsou jen třešničky na dortu. Wágnerovy přede hry nebo Beethovenova Osudová, to je teprve muzika! Někdy se zmůžeme i na přídavky, nějaký ten Dvořákův furiant – nebo Janáčkovy Pilky, můj oblíbený zákusek... Rytmus je svobodným a hravým hledáním cesty k cíli. Cíl je ovšem pevně určen! Zastávky a okliky zvětšují napětí a chuť dosáhnout vyvrcholení, ale hlavní směr musí zůstat zachován. Cesta nesmí být příliš dlouhá a složitá. To dává každému rytmu jeho sílu. Je to odpočítávání času, který ještě zbývá. Spění k vrcholu, za kterým je blahodárné ztišení, pocit, že člověk právě předběhl sám sebe. Obojí je přitom stejně důležité: ta nepředvídatelnost milostné hry i jistota jejího cíle, který je pevně dán a všechno to na něm visí (co si budeme povídat!)...

A moje cellistka mezitím zpívá nad železným rytmem svoji táhlou a přerývavou melodii v hrdelním, z hloubky nitra vycházejícím tónu, nepokrytém přetvářkou slov a nacvičené intonace. Její hlas nesleduje přesně můj rytmus, má svůj vlastní, těžko uchopitelný řád. Ale přesto se nedá říct, že bychom nebyli v souzvuku – právě naopak! Cítím, jak mé údery vlévají do toho hlasu, který ona zjevně poslouchá stejně ráda, jako se dívá na své vypínající se tělo, cítím, jak do něj mé údery vlévají jednu notu za druhou, až jí nestačí dech, a hromadí se to v ní a hromadí, aby na samém konci zněly v napůl bolestných, napůl slastných výkřicích ještě takt nebo dva po tom, co já už udeřil naposledy. Potom se sveze na postel, natáhne se široká jako dlouhá a začne se smát trochu přihlouplým, trhavým smíchem, který se mísí s prudkými výdechy. Hloupý, ale nakažlivý smích mé nejoblíbenější souložnice! Tahle holka se má prostě ráda. A nikdy na sebe nežárlí!

4. Náhodný rozhovor starého dirigenta a hráčky na violoncello (andante)

Byl to vysoký štíhlý muž s bílými vlasy a poněkud protáhlým obličejem. Z poklidného výrazu jeho tváře bylo možno vyčíst velkou vnitřní sebekázeň, uměřenost a přesvědčivost, které u druhých lidí rychle vzbuzovaly potřebnou důvěru. Byl vždy hladce oholen a jeho oblek, lehce starosvětský, ale ani náznakem

omšely či upjatý, každým coulem prozrazoval cit pro precizní vybroušenost detailů a přehlednou výstavbu celku. Barva oděvu byla šedá, avšak zdaleka ne matná či dokonce nudná, což bylo způsobeno na první pohled nepatrným, ale spolehlivě účinkujícím nádechem modré. Chodil dlouhým, velice přesným a plynulým krokem, který vzhledem k jeho věku překvapoval svou svěžestí.

Tak tomu bylo i onoho pozdního rána, když vedle chodníku, po kterém kráčel, zastavilo červené osobní auto. Jeho značka, stáří i celkový stav na první pohled odpovídaly platovým podmínkám v našich symfonických orchestrech. Když se ozvalo zatroubení (hodně, ale opravdu hodně nepřesné g-dur), dirigent se překvapeně a poněkud rozladěně otočil. Zpoza volantu se na něj usmíval mladý ženský obličej, rámovaný zářivými blond vlasy; chvíli si myslel, že mu zastavila Marilyn Monroe.

„Já chodím pěšky, když to jde, ale s violoncellem na zádech, o to opravdu nestojím,“ řekla, když se rozjeli, a zároveň kývla hlavou dozadu, kde na sedadle odpočíval v černém futrálu milovaný nástroj.

„V tom to máme my dirigenti snadnější,“ usmál se – šířeji a otevřeněji, než by člověk čekal.

„A kde ji máte?“

„Nechávám si ji tam. V šatně. To víte, já na ni nemusím denně cvičit jako vy...“

„Jenže zase se musíte učit partituru nazpaměť.“

„Ale to vy přece taky!“

„Jenomže ne všechny řádky najednou! Vážně si to všechno pamatujete?“

„Uvidíte.“

„Strašně se na tuhle skladbu těším!“

„Opravdu? Violoncella tu zase tolik nevyňiknou. Myslel jsem, že máte raději velké romantické plochy.“

„Ale Stravinskij přece je velká romantická plocha!“

„To je vtip.“

„Ne. To myslím vážně.“

„Tak to asi máme odlišné představy o romantice.“

„Víte, co by mě opravdu zajímalo?“

„Ano?“

„Přemýšlíte někdy o té dívce? O té dívce, kterou v té skladbě utancují k smrti, aby uctili plodivé síly přírody.“

„Ne. O tomhle já nepřemýšlím. Mimohudební motivy nejsou podstatné. Ovšem ta skladba opravdu je o oběti, o obětování. Ale o jiném.“

Dívka odtrhla oči od řízení vozidla a tázavě se na dirigenta zadívala.

„Víte,“ začal váhavě, „tou obětí, ale vlastně i aktem obětování je samotná skladba. Skladba je oběť. Její provedení je rituální akt. Totiž...“ dirigent se přestal dívat na svoji společníci a jeho zrak zabloudil k neurčitému bodu někde daleko vepředu. „Víte, hudba je vlastně – z určitého hlediska – neobyčejně kruté božstvo. Všimněte si, jak se ta skladba rodí. Už její vznik je totiž sám o sobě vykoupen obětí – obětováním ticha. První tóny se vynořují s ohromnou mystickou krásou, ale zároveň tam je mnoho bolesti, protože na tom zrodu je něco násilného. A potom, po úvodní větě, samotný vstup do té slavnosti. Ty tvrdé a prudké údery smyčců. Jsou tak nelítostné.“ Dirigent na chvíli přivřel oči a pravou rukou, svírající neviditelnou taktovku, několikrát energicky udeřil v přesně počítaném rytmu do prázdného vzduchu nad palubní deskou. Dívka střídavě sledovala spolujezdce a rušnou městskou silnici před sebou. Zdála se být velmi zaujatá.

„Nejprve je třeba obětovat ticho, aby se mohl zrodit hlas, zvuk,“ pokračoval dirigent. „Ale pak musíte obětovat ten hlas, jeho živelnou nespoutanost a svobodu, aby se mohl zrodit řád. Rytmus. Síla myšlenky. Struktura. Hudba. Krutá a nelítostná krása hudby. Ale tyhle dvě oběti jsou pořád ještě málo. Nakonec se musí obětovat i sama hudba.“

„Proč?“

Dirigent pokrčil rameny: „Aby bylo znovu ticho.“

Na chvíli se odmlčel. Autem se rozléhal pouze tlumený chod motoru.

„Ano, to přece dává smysl,“ řekla pak violoncellistka, snad aby zažehnala vytušený dirigentův pocit nepatřičnosti. „Zrození se musí vykoupit zánikem. To je sama podstata koloběhu přírody.“

„Proč si myslíte, že to má smysl? Co je to smysl? Iluze, kterou jsme si vytvořili, abychom se necítili tak ztraceni. Abychom se tolik neděsili samotného faktu, že něco

je, jak je. Zakryli jsme ono ŽE jakýmsi PROČ - PROTO. Velikost té skladby je v tom, že tuhle iluzi nepřijímá! Odkrývá to, co nechceme vidět! Každý motiv rychle mizí, zůstává jen puls celé skladby. Všimněte si toho závěru. Maximální zhuštění orchestrace a rytmické struktury, masivní zvuk až k fortissimo tutti - a potom náhle dezintegrace, rozpad na fragmenty, zbavené barev, nahé, studené kosti rytmu..."

„To je ta scéna, kdy vyvolená dívka upadla do bezvědomí a vrávorá na pokraji připraveného hrobu!“

„A potom to přijde. Žádná pointa, žádná katarze, žádné klasické vyvrcholení, vyřešení konfliktu, žádný závěr, žádné monumentální finále. Prostě jenom rána. Jediný masivní úder do ticha. Jako když udeří hrom. Bác! Rána a konec. Nic víc. Je po všem. A je zase ticho. Oběť je vykonána... To mám ale myšlenky, vidíte?“ Starý dirigent se rozpačitě zasmál. „Promiňte.“

„Ne, to je v pořádku. Je to skvělé! Myslím, že máte pravdu. Tohle musíte vyprávět všem, až to budeme studovat!“

„Lepší bude začít něčím pozitivním. Chci, aby se hráči cítili skvěle. Je přece jaro, krásný slunečný den!“

„Opravdu se na to těším.“

„Vy hrajete moc krásně. Jednou budete sedět přímo pod dirigentským pultem!“

„Ale jděte...“ Tvář jí lehce znachověla.

„Mohu vám říct něco hloupého? Něco od starého dědka, takový jarní úlet?“

„Prosím vás o to!“

„Někdy bych chtěl být to vaše violoncello. Vy tak krásně... hrajete!“

Dívka neodpověděla. Pouze červeň na jejích tvářích vyrazila ještě o něco silněji.

SLEPICE

Hlávky zelí. Při pohledu na ně se mu vybavila její tvář. Překrývající se vrstvy kůže, plné rýh a drobných otvůrků, jakýchsi jeskyněk či ústí tajemných chodbiček, vedoucích do bůhvíjakého nitra. V jedné z nich jako by se právě něco pohnulo a vzápětí se na povrchu neeuklidovského tělesa mihne běláskův stín... *Všechno souvisí se vším*, táhne se tak nekonečně dlouho – už ne myslí, ale pouhopouhým mozkiem, orgánem, který k takovým věcem slouží z téhož titulu, z jakého jiné orgány slouží k jiným věcem; a stejně tak selhává. V poslední době, to jest během právě uplynulých dvou tří let se téměř všechny jeho myšlenky omezily na dávno ohrané fráze. Notoricky známé věty, které teprve s pokročilým stářím dokázal ocenit jako opravdu hlubokomyslné a vystihující realitu lidského života: *Jó, kdepak jsou ty časy... Všichni tam musíme... Už to není co to bývalo... Koho já si to jenom vzal...*

Bělásek se mu znenadání snaší na stehno a zavírá křídla. Ještě chvíli bude slunce broudit hřeben domovní střechy, než po ní sklouzne do ztracena a kapky krve zbarví nebesa; zahrádka se vnoří do polotmy a silueta přihřblého muže, sedícího na špalku a hledícího někam mezi oblohu a zemi, se rozplyne spolu s ostatními do jednoho velkého stínu.

Zaslechl vrznout dveře zadního vchodu a polekaně sebou trhl, i když mohl dávno vědět, že ten okamžik přijde, a mohl se na to připravit. Bylo to stejně neodvratné jako úder hodin. Zazdalo se mu však, že dnes ten úder přišel o něco dřív – což koneckonců některé hodiny dělávají, a je to jen důkaz nekonečné zpupnosti lidského rodu, když se pak říká, že ty hodiny jdou špatně – kdo to může určit? A tak byl se vším v duchu smířen, když naslouchal jejím drobným, šouravým krokům a nepřirozeně posazenému hlasu, bezděky napodobujícím skřípavé zvuky, vydávané těmi odpornými ptáky; oněmi pitomými nelétavci, jejichž „tváře“ – lze-li o něčem takovém vůbec hovořit – vyzařovaly jakousi orlí pýchu, působící při pohledu na přízemní hruškovitá těla nejen komicky, ale přímo nemístně a urážlivě.

„Pód', malá, pód', nanananananana!“ Věta vytrhla okolní prostor z tichého sebezapření v šálivém polosvětle soumraku. Slyšel ji, ale ještě se tam nepodíval.

Věděl přesně, co uvidí, a nechtěl to vidět; neměl zájem ani o ten skřípavý hlas, nedovolil si však zacpat uši. „Pód', malá, pód', nanananananana!“ Celý život se snad přizpůsobovala těm odporným ptákům. Chytla jejich intonaci, také její tělo se jim pozvolna začalo podobat a byla i cítit po nich, oním nezaměnitelným pachem, který si spojoval s vrcholně pohrdavým gestem – vlastně ani ne gestem jako spíš úkonem, prováděným těmi ptáky doslova a do písmene *nedbale*: bez nejmenších ohledů na to, kde to zůstane ležet a kdo do toho šlápne. „Pód', malá, pód', nanananananana!“ Její hlas zazněl z bezprostřední blízkosti a on slyšel, jak se zastavila u vrátek zahrádky; dolehl k němu lehce sípavý dech. Mohl přesně odhadnout, kdy se co stane... Zachrčela jako chlap před odplivnutím, ale on dobře věděl, že si neodplivne; že to neumí a že naopak polkne. Živě si ji vybavil. Aniž by k ní otočil hlavu, měl ji přímo před očima: malou postavu v na paty sahajícím modrém pracovním plášti z dávno zavřené fabriky; krátké bílé vlasy rámuující zarudlý obličej a v ruce doma vyrobená metla, poctivá staromilská práce, účelná a neokázalá.

„Pod' mi pomoci zavřít ty slepice,“ řekla tónem, jehož prosebnost byla už jen natrénovanou polohou hlasu, spjatou víceméně automaticky s určitými větami – a ty byly zase spjaty s určitými situacemi a lidmi; tato věta byla určena výhradně jemu a tvořila spolu s několika dalšími větami stejného charakteru kostru jejich každodenní komunikace, v níž on hrál převážně roli posluchače, občas odpovídajícího na případné dotazy... Slyšel, jak se otočila a šouravými kroky zase odchází. Nepotřebovala se ujistit, že její žádost – či spíše direktiva – bude splněna. Ještě nikdy se nedokázal vzepřít. Jenom jednou. Kdysi. Ale to už je dávno. Jó, to už je dávno...

Vstal a navyklým pohybem si položil ruku na páteř, jako by chtěl zadržet výšleh bolesti, útočící odzdola nahoru. Potichu zasténal a lehce přihrben, s hlavou skloněnou a pohledem upřeným do země se šouravými kroky vydal za svou ženou. Vyplašený bělásek se mu neslyšně mihl před obličejem a zmizel v šeru: závan křídel se však bude ještě několik okamžiků rozlévat nesčetnými korýtky starcovy tváře.

„Pód', malá, pód', nanananananana!“ Slepice v odpověď něco zavrzaly. Ještě nechtěly jít spát. Ještě chtěly tak deset patnáct minut a pak by se samy odebraly do bezpečí kurníku. Ale ona je chtěla mít zavřené už teď a nesnesla odporu – od nikoho. A tak on v duchu omílal jednoduché argumenty proti jejímu počínání a zároveň nutil

své rozbolavěné a pomalé tělo, aby vyhovělo jejímu nekompromisnímu „přání“, a mávaje metlou, kterou mu podala, naháněl breptající ptáky do rohu mezi zdí domu a plaňkovým plotem. A ona je bezohledně chytala za nohy a za křídla a cpala je na primitivní schůdky vedoucí k otevřeným horním vrátkům kurníku, rozkazujíc „Jedeš tam! Ale už!“ A slepice kdákaly, jako by je na nože brali, a jejich hlasy se nesly do stmívající se krajiny, ozvěnou se vracející zpátky: a klidně to mohla být ozvěna z předchozího dne, týdne nebo odloňska, jako by se chytli do časové smyčky a prožívali neustále totéž.

„Dals jim tam vodu?“

„Ale baže dal,“ odpověděl a jen v duchu si po tisíci zopakoval, že slepice stejně v noci nepijí. Slyšel její šouravé kroky, jak se šla ujistit, že ani dnes nezapomněl, zatímco jeho zrak utkvěl na střeše kurníku a na jeho krásně vyřezávaném štítu: kurník byl postaven jako malý domeček a když býval ještě nový, vodívala k němu návštěvy řkouc: „Jak to Tonda udělal! Jak umělec!“... Ve starcově tváři na okamžik probleskne téměř zavátá stopa hrdosti.

A tak to bylo pořád. I u večere, kde mu s plnou pusou a potlačujíc řihání – což vždycky poznal podle změny výšky hlasu a vyvalených očí – vykládala o tom, co psali v novinách a co by měla udělat vláda a že znova přijde doba, kdy i chleba s marmeládou bude lidem dobrý; a ptala se ho, co má zítra udělat na oběd, že ona nakonec pojí skromně, ale on ať si řekne, co by chtěl, a vzápětí si sama odpověděla, že teda tu žemlovku, že ji už dlouho neměli. A on v pravidelných časových intervalech přizvukoval a byl rád, že aspoň není slyšet jeho a její mlaskání, které nesnášel, ale kterému se s umělým chrupem již nedokázal vyhnout.

A tak to bylo pořád. I u televizních zpráv a následujícího zábavného pořadu, při němž jako obvykle usnula a začala chrápat. Po chvíli se probudila, zívla a prohlásila, že ani šikovnou zábavu už neumějí udělat. Načež odešla do koupelny a potom do ložnice. Cestou vypnula televizi, tvrdíc, že už tam nic není.

A tak to bylo se vším. Zvlášť od té doby, co ji před dvaceti a něco lety řekl, že jít sesbírat odřezky po dřevorubcích v nedalekém lese je úplně zbytečné, protože dřeva mají víc než dost. „Nepůjdeš?“ – „Nepůjdu.“ – „Šak nechod'. Já si to udělám sama.“ A nevadilo ani tak to, že si pak sedřela loket až do krve a div si neudělala kýlu. Vadil

ten pohled, ten hlas, ta slova: „*Já si to udělám sama.*“ Nebylo to konstatování. Byl to morální odsudek, uražená pýcha a pohrdání zároveň. Soud, proti kterému nebylo odvolání. A tehdy se nechal definitivně spoutat. Ve chvílích, kdy ho neslyšela, si pak nahlas říkával: „Jak otrok. Furt sem a tam a tam a zpátky. Furt. A za nic.“ Ale před ní nikdy ani nešpitl...

Poté, co jeho žena odešla spát, a poté, co vedle v ložnici vypnula rádio, které vždycky před spaním chvíli poslouchala, odložil stařec křížovku plnou roztřesených písmen a dlouze se zadíval na dveře od ložnice: zdá se, že přitom hledí do něčí tváře a říká něco naléhavého... Pak ale rezignovaně odvrátil hlavu a hlasitě vzdychl. Chvíli seděl s rukama v klíně, dívaje se někam, kam se tak lidé dívávají: jako by našli v určitých souřadnicích obecně sdíleného prostoru jakési nepopsatelné průzory za jeho hranice. Opět vzdychl. Potom s bolestí vstal a těžkými kroky došel do rohu obýváku, kam jen sporadicky dopadalo světlo lampy, zbarvující celou místnost na způsob zažloutlých stránek nějaké archiválie. Sklonil se nad cosi přikrytého starou, ale čistou dekou, kterou jeho žena zrovna předevedčím vyprala a pečlivě vyžehlila. Když odhrnul deku stranou, objevil se oprýskaný kufr netypického tvaru; právě pro svou sešlost muselo být zavazadlo z její vůle přikryto, neboť čím více byli sešlí oni dva, tím více nenáviděla stopy času na věcech, šatech a na všem okolo.

Stařec otevřel víko a hekaje vyndal těžkou tahací harmoniku, nápadnou matně se lesknoucími mosaznými ornamenty ve tvaru kapradí. S obtížemi si ji zavěsil na ramena a uvolnil řemínky, udržující měch v sevřené poloze. Nástroj si oddechl skoro jako člověk: zatímco se měch rozevívá jako vějíř, vydává harmonika táhlý mnohatónový zvuk; jeho skřípavá nečistota budiž omluvena bohatou minulostí a slábnoucí pamětí.

Stařec se posadil na pohovku a chvíli přemýšlel, co zahrát. Vždycky chtěl být varhaníkem a hrát přede všemi v kostele. Na harmoniku si však nikdy netroufl hrát skladby z kancionálu, připadalo mu to svatokrádežné. Nakonec vždycky skončil u lidových písní, které znal nejlépe; ovšem i v těch dělal chyby a žádnou nezahrál v kuse. Ale na tom nezáleželo. Začal hrát. Ne naplno. Dobře věděl, že i tak je harmonika slyšet ve vedlejší místnosti, kde se jeho žena snaží usnout (což se jí v posledních letech zpravidla příliš nedařilo). Hrál každou chvíli jinou, nebo zase

jednu a tu samou dokola, dokud nezahrál aspoň jednu sloku správně. Tiše si zpíval a čekal.

Čekal, až se otevřou dveře a objeví se malá postava v noční košili, mhouřící drobné oči, utopené v nesčetných zkamenělých vlnách obličeje, kdysi hravě zčeřeného větrem a pak zakletého neznámou Medúzou; chvíli bude stát na prahu, až konečně řekne: „To musíš hrát v noci?“ A on jí odpoví: „Ani zahrát si nestihnu, jak je den dlouhý.“ Načež odloží harmoniku, kterou má tak rád a tak rád na ni hraje, což ona dobře ví. Odloží harmoniku a půjde spát a ona uvidí, že on to taky nemá lehké a že se taky umí obětovat. A třeba mu druhý den řekne: „Já si tam zajdu sama. Nechoď, spočni si, třeba si zahraj na harmoniku.“ A on jí vyčítavě odpoví: „A kdo to za mě udělá, všechnu tu práci?“ A půjde třeba štípat dřevo, kterého už víc než dvacet let mají nadbytek. Protože jsou přece muž a žena, v dobrém i ve zlém.

A tak hrál a čekal, že dneska konečně vyleze. Hrál a únavou zapomínal zpívat. Hrál a už ani nevěděl, kterou hraje. Už to byly jen úryvky. Hrál a cítil, jak nepříjemný vrzavý zvuk staré harmoniky, ne nepodobný hlasům těch odporných ptáků, proniká tenkou stěnou do vedlejší místnosti. Hrál a neslyšel, jak se v ložnici kdosi převaluje z boku na bok. Malá, lehce obtloustlá stařenka, jejíž tělo v posledních letech pozvolna stírá rozdíly mezi trupem, končetinami a hlavou, přibližujíc se tak ideálu beztvaré hmoty, směsice prachu a vody: špínu nelze smýt, pot nelze setřít... Znovu se převalila na druhý bok. Rychlým pohybem si utřela zaslzenou tvář, aby ruku hned stáhla zpět k uchu a vší silou přitlačila: v marné snaze zabránit nesnesitelnému vrzavému zvuku proniknout až k jejímu nejostřejšímu vědomí.

SVATEBNÍ OBRAZ

1. (Malíř)

Letos si musíš dát větší pozor. Víš, jak tě vloni převezl. A předloni taky. A vždycky, když ses snažil to zachytit. Pořád sis říkal: ještě to tu není, ještě zbývá trocha času, než to přijde; a najednou vidíš, že ono je to dávno tady, jako by se to všechno mezi sebou domluvilo, jako by někdo dával pozor, kam se zrovna díváš, a stranou tvého pohledu pak vždycky udělal tu změnu, malou, pranepatrnou změnu, které si nikdo nemá šanci všimnout. A ne že by se ti místy něco nezdálo – naopak, cítil jsi zvláštní neklid; jeho příčinu jsi ale neznal, mohl sis jenom říkat, že tady něco nehraje, a v tom zmatku jsi otáčel hlavu, aby ses pořádně rozhlédl - a to oni vždycky znova: kulisu za kulisu, novou za starou, a jako by to měli domluvené i tam nahoře, že se vždycky zrovna trochu zatáhlo, slunce přimhouřilo své obří oko a barvy na zemi potemněly, skryly se za nějaký závoj, aby nebylo vidět tu proměnu... A až se jim to takhle podařilo vyměnit všechno, zavanul vítr - ten ne úplně studený vítr, vítr se stopami něčeho teplého, se zbytky horkého srpnového počasí, jako by to byl závoj z dvojí látky, jako by se krejčím nedostávalo studeného hedvábí a tak je museli nastavit cáry starých rozedraných šatů, vyhrátých dosud teplou krví živoucího těla, z něhož je strhali ve spěchu a bez lítosti... a ty ses zastavil a říkal sis: ten vítr ten vítr ten vítr! A podíval ses k nebi, kde právě odplouval modrošedý mrak ze slunečního oka, a podíval ses na alej památných topolů podél potoka (na co měly tam, na břehu věčně proudící vody, vlastně pamatovat, to už jsi - jako všichni - dávno zapomněl) a měl jsi na chvíli pocit, že ty stromy někam uhánějí a víří za sebou podivný svítivý prach, ale pak sis uvědomil, že to je jen listí, rvané a unášené větrem a vytvářející cosi na způsob ohonu letící komety, a usmál ses tomu optickému a kosmickému klamu, a potom zalilo krajinu prudké sluneční světlo a ty jsi najednou věděl, že se to už dávno stalo, že je to dávno tady, a obdivně a laskavě jsi zakroutil hlavou a v duchu řekl: tys mě zase převezl, to teda jo!... Na chvíli ses zastavil, rozhlédl se po krajině a viděl jsi, že kolem toho už drahnou dobu, snad několik dní, bez povšimnutí chodíš a jenom ten zvláštní neklid, neklid bez příčiny...

Já vím. Ale tentokrát si budu dávat větší pozor. Tentokrát mi to neunikne a zachytím to na své nejlepší plátno! To chce jenom pozorovat, co se kolem děje, a všemu přiznat váhu. To chce jenom docenit každý okamžik, jeho neopakovatelnou osobitost, spatřit neustávající tok, nevynechat žádnou jeho vlnku; to chce jen vnímat sebe, své prožívání a ani na okamžik neztratit pozornost, nenechat ho utéct před mhouřícíma očima, nenechat se překvapit, že mezitím odplynul někam dál, odkud není návratu, a já už ho nikdy nevidím. To chce jen dávat pozor a být připravený, nic víc.

1. (Svatba)

Nebul. Hlavně prosímtě nebul. Bulíš jak malé děcko. Všichni dělají, že tě nevidí, ale už z toho je jasné, že tě vidí. Buď přestaň bulit, anebo jdi z toho okna a zalez někam, kde tě nikdo nevidí. Třeba do špajzu. Nebo do koupelny. Venku je spousta hostů, všichni se zdraví, zpívají, berou si z tácků cukroví a dělají vtipy, ukazují si na falešné nevěsty a smějí se jim, chodí se jich vyptávat na děťátko - jo, tamhleta s tím zeleným ksichem opravdu stojí za to; docela by ses mezi ně hodila... Všude samé veselí - a ty na to hledíš z okna, stará tlustá ženská, a bulíš jim do toho, jako by se tě to týkalo. Copak se tě to týká? Tvoje dcera se nevdává, tvoje ne. Ta tvoje ti utekla i s ženichem a vdala se radši tajně. Tak nevím, proč bulíš. Celá léta jsi ji potkávala na schodech a ještě jsi nadávala, že ti šlape po umyté podlaze. A kudy asi máme chodit? Copak za to někdo může, že zrovna umýváš schody? To kvůli tobě budeme lozit oknem? Ty máš co bulit, ty zrovna. Tvoje dcera to není, to o patro nad náma, tak co je ti do toho. Co? Nic. Tak jako jim, ani nikomu jinému z celého baráku nikdy nic nebylo do tvých nervů - a stejně museli poslouchat ten hysterický jekot, ty tvoje věčné výhrůžky, že už tě z nás všech klepne. Aspoň okno sis mohla zavřít... To tvoje okno! To je moje celoživotní trauma, to tvoje věčně rozdávené okno, ta tvoje věčná potřeba větrat, to tvoje věčné lapání po dechu, o kterém museli všichni vědět. To je moje trauma, ta věčná hrůza z toho, co zase všichni v celém baráku uslyší, aby mi pak na schodech říkali: „Pane Skalka, kdy už tu vaši bábu odvezete? Nebo čekáte, až nás tam budou muset odvézt všechny?“

Aspoň to okno kdyby sis zavřela. Nemusí všichni vědět, že bulíš. Nemusí všichni vědět, že jsi najednou samá lítost. Nemusí si všichni šuškat, že tohle je ta ženská, co furt řvala na všechny kolem, až ji odvezli do blázince, a když se odtamtud vrátila, tak je jí najednou úplně všeho tak hrozně líto. To je na tom totiž to nejhorší. Tobě není líto něčeho. Tebe dovádí k lítosti úplně všechno. Všechno! Tak jako tě dřív dovádělo úplně všechno k zuřivosti. Co s tebou? Řekni: co s tebou? Kdyby sis aspoň to okno zavřela. Nebo kdybys konečně přestala bulit. Aspoň na chvíli. Všude tolik slávy, veselí, písniček, srandy. Sousedí mají svatbu a ty jim do toho bulíš. I počasí se dneska umoudřilo, budou mít hezky celý den. To jenom ty...!

2. (Malíř)

Na lávce rozložil stojan a upevnil rám s napjatým plátnem. Pak chvíli postál s rukama založenýma v bok a pozorně si prohlížel scénérii, která se měla stát námětem nového obrazu. V popředí hučí vodní stěna splavu; u dolního okraje plátna se rozplyne v bílou pěnu, z jejíchž cákanců se bude nejspíše sbírat roztříštěný proud potoka. V horní části budoucí malby se od hrany splavu táhne někam dozadu vodní hladina, lemovaná dvěma hustými zástupy stromů, které ji uzavírají slunečním paprskům a které se sbíhají do matného přítmí, z nějž má v nejvzdálenějším bodě kompozice potok zdánlivě vytékat, jako by tam byl nějaký tunel nebo sluj, ostře kontrastující se zářivou tříští v popředí.

„Budete malovat?“

Holčička s rozpuštěnými blond vlasy zastavila velké, příliš velké a příliš těžké jízdňkové kolo a zakrývající strach z pádu a posměchu spustila nohy na zem. Mohlo jí být deset jedenáct let. Visela pohledem na jeho vybledlém pracovním plášti, flekatém od všech druhů barev, jaké kdy nanesl na paletu. Na jeho rudé vlasy a vousy pak pohlédla ještě zkoumavěji, majíc možná zato, že jejich zbarvení bude s onou paletou taky nějak souviset.

„Budete malovat. Proto máte ten plášť. Kdybyste nechtěl malovat, tak se obléknete jako normální člověk.“

Překvapeně se na ni zadíval. Nevinná dětská tvář, nenesoucí žádné stopy vtipkování nebo výsměchu. V té upřímné myslí měl výraz „normální člověk“ nejspíše

jiný význam než u dospělých lidí: všeobjímající dětský údiv a zvědavost jej zbavovaly morálního hodnocení. Usmál se.

„Budete malovat ten splav proto, že je nový? Dokud není starý? Tenhle je nový, ale jednou bude starý jako ten... starý.“ Slovní kotrmelce ji vůbec neznepokojily. Stále ten pokojně zvědavý dětský pohled.

Pokrčil rameny: „Možná.“

„Namalujete v něm ryby?“

„Proč?“

Ted' pokrčila rameny ona.

„Ty odsud nějaké vidíš?“

Zavrtěla hlavou.

„Tak proč chceš, abych je tam namaloval?“

„Já jsem myslela, že jste tam třeba nějaké viděl vy,“ řekla po chvíli, která nebyla ani váháním, ani přemýšlením, ale jen nezbadatelným pohledem těch velkých modrých očí.

„Proč bych je tam měl vidět já, když jsi je tam neviděla ty?“

Zase chvilka toho mlčení.

„Vy jste přece malíř.“

„Jo. Ale oči mám stejné jako ty. To ti někdo řekl, že mám jiné oči, vid'? To ti řekli ve škole.“

„Takže můžu být taky malíř?“

„Ne. Ale můžeš být malířka.“

Nezasmála se tomu.

„Budete tu, až se vrátím?“

„Proč?“ Zase překvapeně: dneska jsem pořád něčím překvapený, řekl si a nahlas dodal: „Copak já vím, kdy se vrátíš?“

„Vrátím se, až si přivezu barvičky. Naučíte mě malovat?“

V duchu se sám sobě zasmál. Vzpomněl si na jedno ze svých nejvysněnějších přání: že jednou přijde mladá krásná dívka s černýma očima a černými vlasy a bude chtít, aby ji vyučil svému řemeslu. Tak tady ji máš, řekl si. Akorát že jí bude sotva dvanáct. A navíc je to blondýna...

Uvědomil si, že se na ni dívá už příliš dlouho.

„Budete tu, až se vrátím?“

Říká to jako děvče v jedné televizní reklamě napadlo ho. „Budu.“

Chtěl dodat, že nikdy nikoho neučil malovat. Že by ani nedokázal říct, jak vlastně maluje on sám. Ale bylo nabíledni, že to by k ničemu nevedlo. Než vysvětlovat dítěti, proč nelze podstatě malířství učit tak, jako se ve škole učí počítat, to už je jednodušší předstírat, že to tak učit lze. Však ji to brzy přestane bavit. A tak jen s trochou trémy pozoroval, jak jeho novopečená žačka otáčí masivní horský bicykl, opírá se tenkýma nohama do pedálů a mávající mu dlouhými neupravenými vlasy, ujíždí tam, odkud se prve vynořila.

2. (Svatba)

Ozval se zvonek. Jednou, podruhé.

Sakra, řekl si, teď budou chtít, abysme šli za nima ven. Na to já mám tak náladu. Moje dcera se nevdává, moje ne, tak co je mi po jejich svatbě. Myslí si, že když oni se veselí, tak se musí celá vesnice veselit s nima. Jenže každý má právo bavit se po svém - a taky má právo se nebavit, když se mu nechce!

Zvonek se ozval potřetí.

„Já půjdu otevřít,“ prohodil na půl úst k ženě, která se mlčky dívala z okna na rozjařené svatebčany, očekávající příjezd ženicha.

Protože jít otevřít je přece jenom slušnost, povídal si v duchu. Tobě je to fuk. Ty bys klidně zůstala stát u okna a civěla bys ven a bulila, i kdyby zvonili ostošest celý den. Tobě je to všechno jedno. Ale já si ještě pořád chci udržet tvář, ještě mě to všecko neotrávil, kupodivu. Ještě mám vůli chovat se a žít jako normální člověk. Ještě jsem se nezbláznil, i když na to mám už dávno právo. Otevřel dveře. Stály tam dvě dívky ve svátečních šatech (nebo spíš - jak v duchu poznamenal - v tom, o čem si myslely, že to jsou sváteční šaty) a s navlas stejnými úsměvy. Jedna z nich mu podávala krabici, která byla převázaná bílou stuhou. „Dobrý den. Přinesli jsme vám výslužku,“ řekla ta, která měla prázdné ruce. Druhá mu strčila krabici skoro pod nos.

„Ale to jste si neměli dělat škodu,“ odpověděl ne zrovna přívětivě. „My ani nejsme z rodiny.“

„To nevadí. Ale jste sousedi. Všichni sousedi dostávají výslužku.“

„Tak dobře. Děkujem.“

Vzal si krabici a chystal se zavřít dveře. Dívky ale stály příliš blízko a připadalo mu neslušné rovnou zabouchnout. Lehce dveřmi pohnul a čekal, až odejdou. Rozpačitě se na sebe podívaly, jako by si dodávaly odvahy.

„Ještě jsme vás chtěly pozvat,“ řekla konečně ta, která mluvila už předtím, „abyste si šli s námi ven zazpívat. Co nevidět přijede ženich. Budou falešné nevěsty a tak...“

„Ženě není dobře. My se podíváme z okna.“

Chvíli bylo ticho. Copak máte tak dlouhé vedení? říkal si.

„Tak dobře,“ kapitulovala dívka. „Nashledanou.“

„Nashledanou.“

Otočily se a rychle odcházely.

Když se vrátil do kuchyně, ženu tam nenašel. Nejdřív si řekl, že aspoň přestala dělat ostudu. Pak ale nahlédl do obývacího pokoje, a když nebyla ani tam, zmocnil se ho neklid, který ho přepadl vždycky, když ji neměl na očích a nemohl dohlížet na to, co provádí.

Dveře od ložnice byly zamčené. Zaklepal, ale - jak předpokládal - neozvala se žádná odpověď.

„Jiřino!“ zavolal, opět bez výsledku. „Jiřino, co se děje?... Odpověz! Jiřino!“ Položil ucho na skleněnou výplň dveří. Stále však nebyl s to, zachytit nějaký zvuk. Zabušil. Výplň z mléčného skla se zatřásla.

„Jiřino! Jiřino, ozvi se! Ozvi se, nebo to otevřu násilím!“

Měl jsem schovat všechny klíče! vyčítal si. Měl jsem to udělat už dávno. Někde se zavře a něco si udělá! To mě přece mělo dávno napadnout, že se něco takového stane! Bože, to je úděl! To je úděl!

„Jiřino! Jiřino, otevři! Mám vyrazit to sklo?... Já ho vyrazím, slyšíš?“

Já tě přece nenechám, abys něco takového provedla! Já už jsem si té ostudy užil dost! Bože, to je úděl!

„Jiřino! Já to sklo doopravdy vyrazím. Vyrazím ho loktem... Jdu ho vyrazit, slyšíš? Už mi došla trpělivost!“

„Nech mě!“ ozval se plačtivý hlas. „Dej mi pokoj! Jdi pryč!“

„Jiřino, ty sis něco udělala!“

„Nic jsem si neudělala. Nech mě. Nech mě tady.“

Znovu přiložil ucho ke dveřím.

„Jiřino!“

Bylo ticho.

Napřímil se a hřbetem ruky si otřel zpocené čelo. Přemýšlel: Dokud ví, že tady jsem, neotevře. Trucuje. Jako malá. Musí se na ni jako na děti. Půjdu si na chvíli sednout do kuchyně a pak se sem vrátím. Snad se do té doby uklidní. Myslím, že si nic neudělá. Není taková. Doktoři říkají, že k tomu člověk musí mít sklony. A to ona nemá. Kdyby je měla, udělala by to už dávno.

„Jiřino,“ řekl do skla, „kdybys něco potřebovala, tak já budu v kuchyni.“

Pak se ještě zarazil a dodal: „Přinesli nám svatební cukroví. Můžeme ho pak spolu ochutnat.“

3. (Malíř)

Nosil jsi tenkrát knír místo plnovousu, vzpomínáš? A možná jsi vypadal i tak trochu světácky: velký rudý knír a zářivě modré oči - kolikrát sis v duchu říkal, že tvůj zevnějšek tě předurčuje k tomu, aby ses stal význačnou osobností soudobé kultury; obecný vkus konce šedesátých let byl každopádně dost hrozný na to, aby ti pro něco takového dával naději. Možná. Možná to tenkrát opravdu bylo takhle. Ale třeba rozhodovalo něco úplně jiného. Třeba to byl z její strany pouhý ženský rozmar.

Řekl jsi... Vzpomínáš?

Ano, mám to v paměti, jako by to bylo dnes: „Už jste někdy stála modelem, slečno?“

Přesně takhle: „Už jste někdy stála modelem, slečno?“ Přesně takhle jsem to řekl. A v duchu mě tenkrát napadlo - byl jsem totiž trochu překvapený tím, jak vypadala zblízka; já ji do té doby vždycky vídal buď z dálky, anebo aspoň z uctivého odstupu, jehož součástí byl také uctivý pohled, - říkal jsem si, když jsem ji takhle

viděl zblízka, že jsem se možná zmýlil, protože ta žena vůbec nemá ducha starých maleb a soch, kterého se zdála mít z té uctivé vzdálenosti: místo červánkových tváří jsem viděl nějakou vyrážku nebo opar a místo Venušinych ňader tuctové velké prsy, sálající už od pohledu líné teplo těla, žádný pevný oblouk mramorové vertikály...

Řekl sis, že když je vybalí z helmic naškrobené podprsenky, tak se nevkusně a neanticky, spíš bledé než bílé, rozlijí po opáleném trupu a při každém pohybu se líně shoupnou (upomínající na nejmenovaného přežvýkavce)...

„Myslíte jako akt?“ odpověděla bez nejmenšího překvapení a viditelně polichocena. Pečlivě připravované argumenty, které ji měly přesvědčit, že nejde o sex, ale o umění, přišly v tomto okamžiku vniveč.

„Ano, akt.“

„Tak dobře. Kdy mám přijít?“

Přesně takhle to řekla: „Tak dobře. A kdy mám přijít?“ Uvědomil sis, že už sama otázka, kterou jsi jí prve položil, byla pro ni vlastně nabídkou – a smrtelně by se urazila, kdyby to mělo být jinak. Byly to přece časy, kdy tomu, kdo zrovna nesl přes rameno složený stojan a pod paží zabalená plátna, stačilo říct jedině: „Slečno, co děláte dneska večer?“

Vzpomínám si na tu nervozitu, když jsem čekal, až přijde. Pak přišla a chovala se jako... asi jako dáma, která je právě u kadeřníka a nedá mu pokoj, dokud není spokojena i s posledním detailem. Ano, přesně takhle se chovala. A čím méně měla ostychu, tím jsem byl nervóznější. Měl jsem hrozný strach, že nebude spokojená. Jako bych ten obraz dělal pro ni.

A pak ses jí chtěl dotknout...

Ano, napadlo mě, že když se jí dotknu, tak to ze mě spadne. Hledal jsem nějakou záminku. Nakonec jsem k ní došel, vzal ji za ruku a posunul jí paži trochu výš, aby měla loket v ostřejším úhlu. Ve skutečnosti na tom úhlu vůbec nezáleželo. Ale já jsem to potřeboval. Potřeboval jsem se jí dotknout. Vůbec nic jsem jí neřekl, jenom jsem k ní přišel a dal jí tu ruku výš. Získalo mi to určitou převahu.

Pak chtěla vidět jiné tvé akty!

To mě uvedlo do takových rozpaků, že mi snad ani nemohla věřit, když jsem tvrdil, že tam zrovna žádné nemám. Báł jsem se jí prozradit, že tohle je můj první.

Ale když pak odešla, strašně sis přál, aby dodržela slib a přišla znovu. Uvědomil sis, že po ní toužíš a nemohl ses vynadívát na ten započatý obraz...

Bál jsem se, že mi něco unikne. Že v tom obraze je někde nějaká chyba, která není vidět, ale která mě v poslední chvíli zradí a celé dílo se stane marností nad marnost. Strašně jsem se bál ho dokončit, protože jsem věděl, že s posledním tahem se to stane, že ten okamžik, který je mezi modelem a plátnem, těch několik nepostřehnutelných zlomků vteřiny, se najednou promění v nedozírnou věčnost; že to bude, jako by k nám letělo světlo hvězdy, která je dál než celý vesmír: a ten obraz se najednou promění v neživý shluk barevných skvrn, vpletených pomocí staletími osvědčených triků do tvaru něčeho, co snad ve skutečnosti ani žádný tvar nemá...

Přišla celkem čtyřikrát.

V což jsem ani nedoufal. Věděl jsem, že ten obraz bude její podobiznou pouze do té doby, dokud bude ona stát před ním a lámat světelné paprsky na svém nahém těle – jeho vůně se pak ještě týdny mísila s vůní terpentýnu... Věděl jsem, že jakmile odejde z mého ateliéru, odejde i z mého plátna.

Stál jsi pak celé noci před tím obrazem a hledal jsi ono místo, tu chybu – ale z malířského hlediska bylo všechno v pořádku!

Ano, všechno v pořádku. Z hlediska teorie ano. Ale připadalo mi to jako rakev. Jako by okraje mého plátna byly okraji posmrtného lože a jako by v něm ležela nejen ona, ale i já sám a se mnou všechno živé. A zdálo se mi, že dokončit ten obraz je jako přiklopit na rakev víko a vzdát se poslední naděje, že snad nějaká živá voda...

3. (Svatba)

Vyklonil se z okna. Veselí poněkud uvadlo, neboť čekání na příjezd pana ženicha se nadmíru protahovalo. Jakýsi muž s akordeonem se snažil udržet rozvernou náladu, ale zůstal ve svém úsilí osamocen; většina hostů se spíše než zpěvu věnovala tákům plným cukroví. Platilo to i o obou falešných nevěstách. Jedna si kromě umělohmotného děřátka pořídila i šklebivou zelenou masku na obličej, druhá se okrášlila velkou kudrnatou parukou s čertími rohy a na znamení blížící se požehnané hodinky si patřičně vycpala břicho.

Představil si, jaké by to bylo, kdyby se na ně ženich vykašlal. Ještě má čas, říkal si. Ještě pořád si to může rozmyslet. Ten by vás dostal!... Problém je, přemítal, že člověk nikdy nemůže mít jistotu, že se rozhodl správně – nikdy a v ničem. Jediné, co je jisté, je to, že čas, který člověk ztratí, mu už nikdo nevrátí. Nad časem nemáme žádnou moc – s výjimkou jeho zabíjení. Ale i to je nakonec jenom zabíjení nás samotných...

Uslyšel nějaký zvuk. Vzápětí mu došlo, že někdo otočil klíčem v zámku. Tak vidíš, řekl v duchu vítězoslavně. Věděl jsem, že nic neuděláš. Jsi příliš velký slaboch na to, abys se vším skoncovala. Jako bych tě neznal. Zavřeš se do pokoje, abys chvíli trucovala, a potom bude zase všechno jako dřív – jenom budeme o něco starší. O něco zabitější... Zůstal stát v okně a výsměšně a zatrpkle čekal, až přijde. Slyšel, jak se dveře ložnice tiše otevřely; následoval klouzavý a opatrný pohyb, podbarvený něčím, co si nedokázal rychle zařadit. Otočil se a uviděl stát ve dveřích kuchyně širokou bílou postavu. Hned mu došlo, čím byl způsoben ten zvláštní zvuk. Takhle šustí svatební šaty, řekl si překvapeně, ale ještě nevěděl, co si o tom má myslet. A jako by to tušila, zůstala tam stát celou věčnost, dávajíc mu čas k pochopení.

„Co to má znamenat? To je přece směšné!“

Na tváři měla závoj, který jako by za ta dlouhá léta nasál nevětranou temnotu šatníku a zneprůhledněl; připomínal zašlý mramor, po kterém nyní stékala všechna vyřčená i nevyřčená slova jen o něco pomaleji než příslovečný hrách na stěnu hozený. Měl pocit, že na jeho těle náhle spočívá ta těžká znehybňující látka. To je jako říznout do rány, kterou se jiný snaží sešít, pomyslel si trpce. Copak nechápeš, jak nám to oběma škodí? Copak nechápeš, že jediné ztráta paměti nám může přinést aspoň kousek štěstí? Copak nás musíš takhle mučit?!

Cítil, že pod imaginární tíhou zatuchlých svatebních šatů se nedokáže ubránit návalu vzteku a lítosti, které i jemu vženou slzy do očí. Ale ještě než se to mohlo stát, zmizela. Zmizela ze dveří a on uslyšel zase ten zvláštní, nepružně šustivý zvuk, přeplněný vzpomínkou nespravedlivě živou, zrádnou a provždy podkopávající jeho pracně vybudovanou důvěru v minulost a její nenávratnost: cítil se podveden a vůči tomuto podvodu naprosto bezbranný. Mohl se jenom pokusit o záchranu posledních zbytků cti...

Ale vtom dosáhla ta zlovlná ironie času svého vrcholu. Nejen, že bylo pozdě cokoliv změnit: bylo dokonce pozdě i na to, aby šel a přesvědčil ji o tom. Aby jí řekl: „Je pozdě!“ Zkrátka to nestihl. Když otevřela dveře bytu, on stál ještě v kuchyni a bezděky naslouchal blížícímu se troubení klaksonu.

„Jiřino!“ zavolal a vyběhl z kuchyně. Několika skoky byl venku ze dveří. Měla však náskok a tak ji už nestačil zadržet.

Otevřenými domovními dveřmi vyběhla ven do houfu svatebčanů.

4. (Malíř)

Muž, který se k němu blížil rychlými ráznými kroky, měl na sobě pracovní kalhoty s náprsenkou; na původně oranžové látce se matně leskla spousta skvrn a tmavých fleků, evokujících prostředí automobilové dílny. Olejová šmouha na jeho ne zrovna přátelském obličejí vypadala trochu jako válečná barva. Holčička, kterou vedl – nebo spíš vlekl – za ruku, nemohla jeho tempu stačit: nejen proto, že měla příliš krátké nohy, ale snad také proto, že nemohla pojmout potřebnou míru zlosti. Neustále klopýtala a každou chvíli jí hrozil pád. Tvář měla uplakanou.

„Vy jste řekl mojí holce, že ji naučíte malovat?“ vyrazil ze sebe ještě dřív, než se prudce a náhle, bez přípravy, zastavil těsně před ním. Holčička jej setrvačností o krok předběhla, načež ji znehybnělá a neosobně přísná ruka strhla zpět.

„Ptala se mě, jestli bych ji naučil malovat, to je všechno,“ odpověděl co možná nejklidněji, svíraje bezděky nosní dírky, atakované nepříjemným pachem železa a automobilového oleje.

„Nechtěl jsem ji odhánět, říkal jsem si, že stejně...“

„Tak příště si vyberte na malování někoho jiného, ano?!“ pokračoval muž stejným tónem a zjevně bez ohledu na podané vysvětlení. Holčička se dívala do země a zdálo se, že se bojí byť jen tiše vzlyknout.

„To je nedorozumění. To není tak, jak si myslíte, pane!“

Trocha oprávněného dotčení v malířově hlase na muže zapůsobila jako provokace a on se zamračil ještě temněji.

„Já si o vás myslím svoje! Mně neoblafnete, vy.... A radši mi nechodíte na oči, mně stačí, že na vás musím dělat, vy... umělče!“

Pak bez pozdravu, se stejnou prudkostí, s jakou prve zarazil svůj pohyb, udělal otočku a vyrazil zase zpátky, smýknuv přitom dívenkou, jako by to byla neživá věc, která měla svou mlčenlivou bezbranností jen ilustrovat sílu jeho paží a hněvu. Dlouhé dětské vlasy v otočce zavlály a zasvítily malíři jakoby na pozdrav.

4. (Svatba)

V tomto okamžiku to pro ni vlastně mělo skončit. Do tohoto bodu – dál ne – dospěla její myšlenka, lze-li tak nazvat ono zanícené a svým způsobem slepé zahlédnutí rozostřeného obrazu, který spontánně následovala a který byl utkán ze stejné látky jako její svatební šaty, ba dokonce byl utkán přímo z těch šatů, které ji tak strašně táhly v pase, že skoro nemohla dýchat. V tomto okamžiku to mělo skončit: oním vyběhnutím z domu, před zraky všech: vyběhnout ven a pocítit, jak vítr hýbe spuštěným závojem a jak sluneční světlo probouzí těch pár posledních fotonů tehdejšího dne, zachycených v zašlé látce a odolávajících náporům let, temnoty skříně a slepé, nerozlišující nenávisti čistících prostředků. Přesně v tomto okamžiku to mělo skončit. Přesně v tomto okamžiku, do kterého dospěla ta myšlenka, ten obraz, který následovala: nyní měl doběhnout filmový pás nebo se zatáhnout opona nebo měl být konec stránky a za ní už nic...

Ale přesně tohle bylo to, co se nestalo. Světla nezhasla, opona se nezatáhla a následující stránka měla být popsána stejně hustě jako všechny předchozí. Byl tu svět plný lidí a ona byla v něm: mezi těmi, kteří nebyli ti praví, kdo by se měl dívat a spatřit její krásu.

Bezradná a vyděšená se podívala za sebe. Po schodech váhavě a nejistě, jako by se bál, že šlápne na nějaký spouštěč něčeho ještě horšího, sestupoval její manžel. Malý, avšak statný muž se širokou hladkou tváří, která jí v mnohém připomínala její vlastní rysy a která snad i proto postrádala nějaký jednoznačně určitelný výraz. Nyní z ní ale vyčetla hněv a ublíženost. Muž se zastavil na posledním schodu. Přes závoj se dívala do dalších očí, které neviděly její krásu.

Otočila hlavu zpátky a pohnula se: nevykročila, jen se pohnula, jako by ten pohyb byl jen další fází její bezradné strnulosti.

„Šup! Šup!“

Těmito výkřiky a hlasitým plácáním po zadku poháněl komický břichatý mužík dvě falešné nevěsty k domovnímu vchodu. Chlupaté panděro se mu dralo ven z nedopnuté košile. Na první pohled bylo jasné, že už se stihl pořádně opít. „Nevěsty“ se s křikem přehnaly kolem ní a postavily se ke vchodu. Mužík se zarazil před bílou postavou, kterou zde byla nová. V jeho zarudlé tváři se objevilo překvapení, údiv a pak nejistota: omámená mysl zřejmě horečně přemýšlela, do jaké metafyzické kategorie má ono zjevení zařadit. Pak ale v obličejí znovu zavládla sebedůvěra a muž do bílé postavy velitelsky strčil.

„Honem! Šup! Ty si taková tlustá, ty ucpeš vchod!“

Nechala se tam postavit bez odporu. Její vůle vyhasla přesně tam, kde skončila ona myšlenka, onen obraz. Co se dělo nyní, to už k jejímu příběhu nepatřilo – alespoň si to stále ještě myslela. Stala se už jen němou kulisou. Postavila se poslušně mezi falešné nevěsty jako třetí z nich, falešně falešná, nedbajíc zuřivého manželova pohledu, který cítila v zádech a který snad měl patřit také do nějakého jiného příběhu.

„A princezny pláčou!“ zavelel tragicky chlápek. „Slzy jak hrachy se kutálí, že se na ně ten lotr princovská vysral! Šup!“

Dvě falešné nevěsty vedle ní začaly předstírat pláč; okatě, přehnaně, s křečovitou komikou.

„Ták! Závoj dolů, ať vidí, jaká si nešťastná!“

Vyhrnul jí závoj.

„Ty krásně řveš,“ plácnul ji pochvalně po tváři.

„To je ono!“ obrátil se ke všem třem. „A nepustit ho do baráku, leda až zaplatí, gauner. A až zaplatí, tak ať zaplatí znova! Šup!“

A pak byl najednou pryč a místo něho tu stál ženich. A kolem hustý púlkruh přihlížejících. Ženich byl mladý a krásný, pochopitelně...

„No že si tady, Peťulko!“ přivítala ho „nevěsta“ s dětskou panenkou v náruči a zelenou gumovou maskou na tváři. „Tvoja ceruška nemá co do huby!“

„Šak jí ju máš čím zacpat,“ namítal rozverně mladík a zmáčkl jí notně vycpané ňadro.

„Ty prasáku!“ bránila se matka a přetáhla ho dítětem po hlavě. Obecenstvo dávalo hurónským řevem najevo, že se dobře baví. „Tak se jedná s dámou?“ přidala se druhá. „To se nestydíš ochmatávat cizí kozy v den naší svatby?“

„No to bych to schytil. Uhni z cesty, ježibabo!“

„Co se ti na ni nepozdává? Sám sis ji vybral a o ruku a půlku království požádal,“ vložil se do sporu se vším majestátem zase ten břichatý mužík.

„Pěkně vyplat' odškodné!“ žádala uražená a dav ji začal mohutně povzbuzovat. Ženich vylovil pár drobných, nasypal jí je za výstřih a snažil se procpat do domu.

„Co to je za almužnu? Jezdíš si v bavoráku a já nemám ani na sunar!“

„Dyť za tolik peněz si seženeš nového chlapa, tak co vykládáš!“ trval na svém ženich, ale neuspěl a nekonečné nářky zrazených krasavic jej připravily ještě o nejednu hrst mincí a nejednu bankovku. A že měl smysl pro spravedlnost, rozděloval rovnoměrně obsah svých kapes mezi všechny tři falešné nevěsty, včetně té nejfalešnější.

Když pak bylo prošacováním „objektivně a nestranně zjištěno“, že už v kapsách opravdu nic nemá (kromě prstýnků a klíčků od domu, které mu však byly ponechány), byl teprve vpuštěn s velkou slávou a mnoha radami dovnitř. Následován matkou, otcem a několika lidmi s videokamerami pustil se po schodech nahoru, aby si došel pro dívku svého srdce.

Falešná nevěsta se zeleným obličejem si konečně sundala gumovou masku a ukázala se její skutečná, mladá a pohledná tvář. Smála se na všechny okolo. Harmonikář spustil „Lásko, Bože lásko“ a dav se k němu přidal.

Za zády zaslechla manželův hlas, v němž se utápělo a po dechu lapalo její jméno. Vykročila ode dveří mezi zpívající svatebčany.

„Tak už to bude mít taky za sebou, vid', Jiřinko?“ přitočila se k ní znenadání jakási žena a hlasitě se vysmrkala. Poznala v ní sousedku odvedle, přes chodbu. Při pohledu na její tvář pokrytou rozteklým make-upem si uvědomila, že pláči se tady nikdo nediví a nikoho nepohoršuje.

„Jako by to bylo včera, co jsme ji tu vídali se školní brašnou,“ pokračovala dojatě sousedka. „A teď už ji to taky čeká... Jak ten čas letí, Jiřinko!“

Opuštěná nevěsta otočila hlavu. Její muž stál kousek za ní a s viditelným sebezapřením si od dvou dívek, které předtím roznášely výslužky, nechával na svůj nesvatební oděv připnout malou svatební ratolest. Z druhé strany mu kdosi strkal kalíšek, do kterého zároveň naléval tekutinu čirou jako voda. Svatebčané zpívali hlasitě, táhle, smutně a rozladěně, jako by každý bojoval za vítězství jiného nápěvu, jiné tóniny, jiných vzpomínek.

Vyhrnutý závoj si znovu spustila přes tvář. Nebyl zde nikdo, kdo by mohl spatřit její krásu.

5. (Malíř)

„Na čem děláte, mistře?“ zajímal se vyzáblý starý pán, jehož jméno už několikrát zapomněl, a tak se na ně raději přestal ptát. Neotočil hlavu. Poznal staříka po hlase – a taky podle té úvodní věty, která zůstávala v jejich náhodných rozhovorech pokaždé stejná.

„Studuju tady ten splav,“ řekl a po dlouhé době odtrhl oči od plátna. Zadíval se do proudící vody, jejíž hukot mu během malování splynul se zrakovým vněmem i studenou a vlhkou vůní do jedné jediné smyslové matérie.

„Ještě se vám to koukám nevyvrbilo,“ řekl stařík takovým tónem, jako by se za svoji poznámku zároveň omlouval.

„Dělám si jenom podmalbu,“ vysvětlil a snažil se, aby to znělo, že se ani trochu nezlobí.

„Však jsme rádi, že vás tady máme,“ zněla pak další ze zaběhaných frází, kterou se malíř naučil považovat za přátelskou, byť lehce pokryteckou lež. Zadíval se do laskavé letité tváře. Vyzáblý obličej byl plný hlubokých, světlo pohlcujících rýh, jež vytvářely trojrozměrný model nějakého osobního pohoří, které se prostírá ve světadílu duše.

„Chtěl bych letos konečně zachytit ten okamžik, kdy se léto promění v podzim,“ svěřil se té tváři. Najednou měl pocit, že je u zповědi (u které nikdy nebyl) a že svému pastýři může plně důvěřovat. „Nepřijde vám to jako záhada?

Něco je – a najednou je něco jiného. A vy vůbec nevíte, jak se to stalo. Nemůžu tomu přijít na kloub. Vždycky ten okamžik promeškám. Vždycky cítím, jak se blíží, jak je skoro nadosah – a pak si najednou uvědomím, že už je pryč a že se od něj zase vzdaluju.“

Zadíval se někam za svého společníka. Rukou, svírající štětec, udělal ve vzduchu několik trhavých pohybů, zaměřených do jednoho neviditelného bodu.

„Namalovat tak obraz,“ dodal se zaníceným výrazem ve tváři (modré oči a rudý plnovous se zdály být ještě o něco zářivější), „ve kterém by byl ten okamžik, kdy něco umírá a něco se rodí a obojí je to v jednom... V jednom obraze! Rozumíte? To by bylo největší dílo ze všech děl!“

Musím ho jednou požádat, aby mi seděl modelem, napadlo malíře ve stejné chvíli, kdy pronesl poslední slova a zadíval se starci do očí.

„Jen abyste nezaprodal vlastní duši,“ řekl záhadně muž s krajinou místo tváře a dodal, že bude muset jít, jako by si vzpomněl, že měl už odpočátku strašně naspěch. Stručně se rozloučili a malíř se svým plátnem znovu osaměl.

Určitě si ho musíš namalovat, říkal si. Je v té tváři něco, co hledáš... Ano, mám z ní divný pocit. Přesně ten pocit, jako když vím, že se blíží ten okamžik, kdy se něco změní v něco jiného. Jako by se ta vnitřní, ta niterná krajina řídila stejnými principy jako ta vnější...

Sbalil si náčiní do batůžku a stojan se započatým obrazem dal přes rameno. Rychlým krokem se vydal k domovu. Pocítil neodbytnou touhu podívat se na ni; ujistit se, že všechno je na svém místě. Když pak vešel do pokoje, jehož zdi byly obestavěny nezarámovanými plátny všech velikostí, bez váhání zamířil tam, kde stála, zakryta několika dalšími nezdařenými nebo nedokončenými obrazy. Opatrně ji vytáhl (byla téměř až u zdi – zatarasil ji takto záměrně, aby nebylo jednoduché se k ní dostat a mít ji pořád na očích) a opřel o malý dřevěný stůl ve středu místnosti; na stole ležely tuby a štětce, pod ním se na podlaze válelo několik složených stojanů; všude byly více nebo méně vybledlé barevné skvrny.

Chvíli se na ni jen tak díval. Potom vytáhl ze zásuvky stolu malé, zašmudlané zrcadlo a chvíli je pečlivě leštil loktem. Když uznal, že je to marné, přiložil si zrcadlo

ze strany k obličejí a natočil je tak, aby v něm mohl pozorovat obrácený obraz obrazu. Zkoumal takto plátno část po části.

Na obraze byl znát ženský akt, který byl však v oblasti trupu skryt pod těžko popsatelnou, všemi olejovými odstíny hýřící skvrnou, která díky chaotickému kaleidoskopu barev působila dojmem nestálosti a neusazenosti, jako by uhýbala před zrakem hledajícím v ní a za ní tvary ženského těla.

Stočil zrcadlo k sobě a zadíval se do vlastní tváře. Tenkrát jsi nosil knír a věděl jsi toho strašně málo, mluvil v duchu k zrcadlu. Myslel sis, že ten tvůj vlhký sklep s vůní plísně a terpentýnu, kterému jsi říkal ateliér, je nedobytný zámek a jenom ty máš od něho klíč. Takže když říkala – pokaždé – „Modlete se jenom, aby nepřišel ten můj!“, myslel sis, že se tě to netýká; že to patří k tomu světu tam venku. Takže jsi vůbec nechápal, co se to děje, a cítil ses zrazený a zklamaný, když tam vpadl a nejdřív se vrhl na ni a před tvýma očima ji dal pár facek: a ty ses jenom díval, jako bys přemýšlel, jak ten výjev namalovat. Pak šel k tobě a tys čekal, že ti je dá taky – ale on se místo toho podíval na ten skoro dokončený obraz (ano, o to jde: to plátno ještě nebylo hotové, ještě nebylo tou zatlučenou rakví) a na chvíli se dokonce zdálo, že je osloven jeho krásou; ale pak ti vytrhl z ruky paletu, připlácl ji na obraz a pořádně to rozmazal. Na tebe se ani nepodíval.

A on ten obraz vlastně zachránil! řekl si malíř, upíraje stále oči do svého chvilkového autoportrétu. Tenkrát jsem toho věděl ještě míň než dneska. Tenkrát jsem musel vypadat jako idiot, s tím velkým rudým knírem. Tenkrát jsem ani neměl tyhle váčky pod očima a tolik chlupů v nose. A taky tuhle vrásku na čele. Tu jsem snad ale neměl ani včera. Nebo ano? Musel jsem ji mít – přece nemohla vyskočit přes noc! Ne ne. Musím ji mít už dlouho. Už celé měsíce. Ale není to zvláštní? Není to divné, že jsem si jí nikdy před tím nevšiml?

5. (Svatba)

Nakonec to ještě skončilo dobře. Snad vzali ten její výstup jako recesi, svatební veselí. Nikdo se ničemu nedivil, nikdo se nevyptával. Aspoň že tak. A když oni neměli potřebu to komentovat, tak já taky ne. Hlavně, že už je klid, aspoň pro dnešek. Teď

už jsou každopádně všichni v tahu, přešlapují někde v nějakém kostele a nevěří, že to ten farář s tolika kecy myslí vážně. Kdepak...

Odjezd svatebčanů i její pokojný (také by se dalo říct rezignovaný) návrat do bytu mu po dlouhé době vnesl do duše odevzdaný klid. Zase bude na nějakou dobu pokoj. Teď na ni chvílku nemusím dohlížet. Vytrucovala se a unavila – za chvílku bude spát jako nemluvně. Jako bych ji neznal. Je to jenom velké dítě...

„Jiřino!“ řekl do skla. „Já jdu jenom něco zařídit do sklepa. Hned budu zpátky.“

Pak se otočil a šel. Zpočátku klidně, vyrovnaně, brzy se ale s každým krokem vkrádal do jeho chůze spěch, jako by se něčeho nemohl dočkat. Když rychlými, navyklými pohyby otevřel dveře jejich sklepa a automatickým máchnutím ruky rozzářil silnou žárovku visící u stropu, objevila se před ním nevelká místnost, jejíž zdi byly obestavěny nevzhlednými, avšak bytelnými policemi z ocelových rámců a dřevěných, ledabyly ohoblovaných fošen. Na některých byly zavařeniny, na jiných nářadí a na dalších předměty, které se ani nedaly zařadit do žádné souhrnné třídy. Uprostřed stál kovový pracovní stůl se spoustou zásuvek, zabírající téměř celý zbývající prostor. Jeho deska, pokrytá opotřebovanou překližkou, byla prázdná, což jen podtrhovalo studený klid místnosti. Než vstoupil, několikrát přelétl sklep očima. Jeho obličej prozrazoval v tom okamžiku naprosté uspokojení: nic nenarušovalo pořádek, který zde již léta pečlivě udržoval.

Chvatně přikročil ke stolu, vytáhl z kapsy malý klíč a odemkl zámek, visící na jedné ze zásuvek. Pootevřel ji a zevnitř vytáhl cosi v tvrdých školních deskách, jaké už se dávno nepoužívaly. Když je rozvázal a otevřel, ukázalo se, že skrývají skicák na kreslení, sice ohmataný, ale rozhodně zánovnější než desky, v nichž spočíval. Potom muž sáhl do zásuvky podruhé, tentokrát o něco dál, hlouběji, a vytáhl sáček plný různě velkých tužek, pastelů a fixů. Položil sáček vedle skicáku, ve kterém začal listovat.

Po chvíli se zastavil na jedné stránce. Rozevřel na ní sešit dokořán a uhladil ji. Zatímco se pravou rukou přehraboval v sáčku, jako by poznával barvy po hmatu, upíral soustředěně zrak na neumělou, ale pečlivou kresbu.

Vlastně to nebyla tak docela kresba, jen zčásti. Obrázek totiž představoval ženský akt, jehož hlava nebyla nakreslena, nýbrž vystřižena z nějaké fotografie: fotografie ženy, která se nyní o dvě patra výš svlékala ze svatebních šatů; na té fotce byla ale ještě téměř dívkou, ačkoliv vážný výraz tváře ji dělal o něco starší. Vystřižená černobílá hlava byla posazena na dokresleném nahém těle, které podle všeho mělo pro svého tvůrce představovat ideál ženské krásy.

Muž se dlouho přehraboval v sáčku s kreslířskými potřebami, když najednou prudce zavrtěl hlavou a začal druhou rukou znovu listovat skicákem. Byly zde samé podobné kresby. A všechny měly tutéž hlavu, týž černobílý obličej vystřižený z dávné fotografie. A všechny byly v oblasti trupu začmárané neurvalou směsicí barevných čar, zakrývajících nahé tělo... Po chvíli se pomalým, bezmála obřadným pohybem vrátil na tu stránku, kde prve začal s prohlížením. Obrázek byl dosud bez poskvrny a nahé tělo se bez zábran a se všemi detaily vystavovalo očím diváka, zesměšňujíc hlavu, kterou neslo a k níž se přes veškerou autorovu snahu nehodilo. Muž vzal do pravé ruky – namátkou, aniž by se do sáčku podíval – několik tužek a voskových pastelů najednou a utvořil z nich jakýsi obří štětec. Přiložil nástroj k papíru a počkal, až se všechny jeho barevné hroty srovnají na ploše.

Malíř opatrně, aby neprotrhl list, začal svým podivným nástrojem přejíždět po papíře tam a zpátky. Tam a zpátky. Tam a zpátky.

NÁVRAT

Často se v noci dívám z oken hrázní budovy na hladinu „mojí“ přehrady. Jenom se tak dívám a přemýšlím o té vodě, jak je tichá, mohutná a těžká, jak dosedá pořád až na dno... Od jisté doby mě tyhle myšlenky napadají často a pravidelně.

Bylo to před pár lety. Na jaře, nějakých čtrnáct dní před začátkem sezóny. Jednoho rána zazvonil telefon. Ten hlas si stále pamatuji velmi živě. Byl pevný a rozhodný, ale zároveň v něm bylo něco nejistého – přízvuk. Cizí přízvuk člověka, který má sice češtinu jako mateřský jazyk, ale dlouhá léta prožil v zahraničí a do řeči se mu vloudilo něco, co tam nepatří. Takže ačkoliv onen muž mluvil velice rázně, to dlouhé odloučení od domova mnohá jeho slova jakoby rozmazávalo. Dneska se mi zdá, že v tom byl určitý symbol.

Přání měl opravdu dost zvláštní. Chtěl vypustit přehradu.

„Ano. Všechnu vodu pryč. Aby bylo vidět dno.“

„Proč proboha? A kdo vůbec jste?“

„Můžu to zaplatit. Veškeré výlohy. Jsem dobře zajištěn.“

„Vy mi nerozumíte. Není možné, aby si někdo jenom tak objednal vypuštění přehrady. Přehrada má svůj řád a všechno. Jedině kdyby existoval nějaký mimořádný důvod... Proč ji chcete vypustit?“

„Mám své důvody.“

„Své důvody? Co to znamená?“

„Podívejte se, já se vlastně chci jenom ohlásit. Příští týden, ve středu, se dostavím osobně. Budete tam? Vy nebo někdo?“

„Ano, já jsem tu vlastně pořád, ale...“

„Tak se budu těšit nashledanou,“ řekl s tím svým – nejspíš anglickým nebo americkým – akcentem a zavěsil.

Byl jsem z toho trochu neklidný, ale pak jsem nad tím mávnul rukou. Říkal jsem si, že jestli přijede, tak se uvidí, a pokud neprijede, tím líp. Když pak ale skutečně přijel, vůbec mě to nepřekvapilo. Z toho telefonátu jsem neměl pocit, že bych mluvil s člověkem, který jenom tak plácá do větru.

Co mě překvapilo, byl jeho věk. Čekal jsem někoho v plné síle, ale uviděl jsem starce. Ne že by v něm nebyla síla. Naopak: vyzařovaly z něho velká vůle a velké odhodlání. Ale tělo, do něhož se ta vůle snažila vlévat energii, už poslouchalo jen s notnou dávkou těžkopádnosti, kterou nemohl zakrýt ani vínově rudý sportovní automobil a bílý oblek nejnovějšího střihu. Na očích měl tmavé brýle, které – řekl bych – měly především skrývat nechtěná hnutí mysli.

Když jsem mu obšírně vysvětlil, že získat povolení k vypuštění přehradu bylo v podstatě nemožné, nejde-li o nějaký mimořádný, třeba bezpečnostní důvod, nenaléhal, ani se nerozčiloval, čehož jsem se zprvu trochu bál. Mlčel a dlouze se díval na lesknoucí se hladinu za mými zády.

„Víte, že tam na dně byla kdysi vesnice?“ zeptal se pak.

„Tak bych tomu neříkal. Bylo tam, tuším, pár stavení, už starých a nepříliš hodnotných,“ odpověděl jsem podle svých znalostí – a hned jsem si uvědomil, že jsem nepoužil ta nejvhodnější slova.

„Čemu říkáte hodnotných?“ odsekl.

„Promiňte.“

Znovu se odmlčel. Mně mezitím začínalo svítat – zatím jen v náznacích.

„Můžete mě tam vzít ve člunu?“ zeptal se po chvíli. „Všechny výlohy zaplatím.“

Jeho „tam“ mi přišlo tak zvláště mnohovýznamné. A protože mi bylo líto, že jsem se ho před okamžikem dotknul, nemohl jsem mu ten drobný výlet odmítnout.

Bylo zarážející, s jakou jistotou věděl, kde mám zastavit. Tvrdil, že to pozná podle kopce, tyčícího se nad přehradním údolím. Prý ho vídal v úhlu, který si přesně pamatuje, i když jsme přes dvacet metrů nad místem, odkud se tenkrát mohl dívat. V té chvíli jsem mu to věřil. Pocítil jsem k němu určitou vstřícnost a příběh, který s sebou nesl, mě začínal zajímat. Snažil jsem se prohlédnout tmavá skla jeho brýlí a uvidět jeho oči a jejich výraz. Marně.

Stáli jsme vysoko nad tím místem, kvůli kterému přijel, a dlouho bylo slyšet jen narážení vody, zčeřené větrem, do bílých stěn člunu.

„Přijedu zase příští týden. A přivezu si výbavu pro potápění,“ řekl umíněně, nakloněn přes bok plavidla a upíraje zrak do neprůhledných hlubin pod námi.

Samozřejmě jsem mu to rozmlouval: potápět se v jeho věku (při vší úctě) do takové hloubky, do toho chladu a obrovského tlaku, když tam mohou být spodní proudy. A i kdyby: co tam asi najde? Voda a bahno dávno všechno pohřbily. Ale zároveň mě na té myšlence něco přitahovalo; bylo na ní cosi úctyhodného. Chtěl jsem být u toho. Taky mě napadlo, že tady vlastně reprezentuji onu instituci, která zavalila něčí domov masami vody a že on ve mně může vidět spoluviníka. Sám jsem se napomínal, že takhle přemýšlet nemá žádný smysl, ale charisma toho muže a snad i touha provést něco ilegálního byly nakonec silnější.

Aby mne zcela získal, začal trochu vyprávět. Říkám „trochu“, protože to byly spíš jen takové náznaky příběhu, útržky poznamenané navíc jeho akcentem. Vyrostl tady a prožil tu téměř celé mládí, ale potom odešel (ještě dřív, než se uvažovalo o stavbě přehrady). Ten odchod byl náhlý a snad i ve zlém; každopádně ho cítil jako nějakou vinu, kterou je třeba odčinit. Možná ta vina nespočívala v ničem jiném než v zapomnění. Úspěšná obchodnická kariéra jej naplnila velkým sebevědomím a stvořila mu jakýsi nový život – život bez minulosti a bez vzpomínek. Až donedávna, kdy se za „zvláštních okolností“, které nepřiblížil, „podruhé narodil“. Po tom zážitku se v něm ozvala touha, ba povinnost („Hlas! Hlas, který nesl odmítnutí!“) vrátit se do místa, odkud kdysi odešel. Měl to být vlastně symbolický návrat v čase, snaha znovu najít svoji minulost. Zvláštní přitom bylo, že nehovořil o lidech (z nichž někteří snad ještě mohli být naživu), ale jen o tom místu a svém sepětí s ním: „Lidé a místa patří k sobě,“ říkal.

A tak příště nahradil jeho elegantní bílý oblek neoprénový krunýř. Konečně jsem měl možnost podívat se mu do tváře bez matoucích tmavých brýlí. Měl pronikavě modré oči, posazené hluboko v důlcích, což ale jen zvýrazňovalo jejich jas.

„Opravdu víte, co děláte? Je to šíleně nebezpečné,“ řekl jsem ještě, už jen čistě formálně, pro klid vlastního svědomí. On právě šlapal vodu u boku člunu a čekal, až mu podám těžkou podvodní svítilnu.

„Bez obětí není zisk. To jsem se naučil v byznysu,“ řekl, natáhl se přes okraj plavidla a vzal si z mé ruky připravené světlo. Pak se ponořil.

Jistě, hned jsem zalitoval, že jsem se dal do něčeho takového vlákat. Má vůbec v úmyslu se ještě vynořit? To je, oč tu běží! Slovo oběť, které použil, ve mně

zanechalo nepříjemný pocit, že onen návrat může být návratem *absolutním*, návratem, ze kterého už není návratu... Absurdně jsem začal přemýšlet, co udělám, jestli tam opravdu zůstane. Ví o něm vůbec někdo? napadlo mě. Ví někdo, že tu byl? Viděli mě s ním? Třeba by se na nic nepřišlo, třeba se sám postaral, aby zahladil všechny stopy, třeba chtěl takto zmizet ze světa, záhadně, všem z očí. V tom případě bych byl jediným svědkem. Možná jsem spolupachatelem největší obchodní transakce jeho života: splacení nesplacitelného dluhu! Uvidíme, zda bude tento druh platby přijat!

Ovšem – jak asi tušíte – ten muž se po nejdelším čekání mého života opět vynořil. Dokonce chybělo dobrých pár minut do předpokládaného vypršení zásob kyslíku. Minul se asi o sto metrů, musel jsem nastartovat a dojet pro něho. Byl úplně vysílený a nevypadal dobře. Třásl se, nemluvil, do člunu jsem ho musel doslova nasoukat. Když ale trochu popadl dech, rezolutně zamítl, abych volal sanitku, jak jsem měl v úmyslu. Tvrdil, že ho slabost rychle přejde – a měl pravdu. Při cestě do mé kanceláře jsem ho ještě musel podpírat, ale pak stačil velký čaj s rumem, aby se mu do tváří vrátila barva a z těla se vytratil třas. Dal jsem si s ním. Poprvé od našeho setkání se na jeho rtech objevil úsměv, klidný a smířlivý.

„Jsem vám hluboce zavázán,“ řekl a podal mi v děkovném gestu ruku. Z jeho stisku byl ještě cítit vodní chlad, ale byl pevný a poctivý. „Prožil jsem díky vám očistu ducha. Omlouvám se za ten zbrklý nápad vypouštět přehradu. Byla by to hloupost. Takhle to dopadlo daleko lépe. Ty masy studené a temné vody – bylo to jako prodírat se vlastním nitrem. Až na dno.“

„A co jste tam vlastně viděl?“

Na tu nechtěně dvojsmyslnou otázku mi neodpověděl.

„Možná se budete zlobit,“ nedalo mi to, „ale docela jsem se bál, že se už nevynoříte.“

„Já? Já se, příteli, něco napotápěl! I když jsem neplánoval dělat to ještě v tomhle věku.“

„Tak jsem to nemyslel. Měl jsem strach, že... že už se nebudete *chtít* vynořit.“

Asi nebylo zrovna taktní mu to takhle říkat, ale strašně jsem chtěl vědět, jak to vlastně bylo – a taky si ulevit, že to nakonec skončilo tou lepší variantou. Jeho pohled

po mé otázce na okamžik zvažněl; zdál se mi vylekaný (snad přistižený?) a utvrdil mne v tom, že tam na dně se zřejmě odehrál skutečný boj. Po chvílce ale úlek z jeho tváře zmizel a on se snad až příliš bezstarostně zasmál.

„Zbláznil jste se? Čekám večer skvělé zprávy z burzy!“

V té chvíli jsem si uvědomil, že už mluví bez přízvuku.

MRAVENČENÍ

1.

Nejdřív jsem si myslel, že jsem jenom položil ruku na nějaké ostřejší stéblo trávy. Teprve v následujícím okamžiku jsem si uvědomil, že to, co cítím kousek pod svým levým loktem, jsou mravenčí kusadla. Zvedl jsem paži a podíval se na zasažené místo: byla tam fialová tečka, jejíž původce mezitím zmizel někam mezi zelená stébla. Položil jsem paži zpět a zavřel oči. Cítil jsem, jak se z bodu, který zasáhla kusadla, rozbíhá do celého těla nezaměnitelné šimrání mravenčího jedu. Brzy vyprchá a tak si ho musím rychle užít. Cítím, jak mi na pár vzácných chvil naskakuje husí kůže a svaly probíhá něco, co připomíná bezprostřední účinek alkoholu upíjeného na nudapláži hustě porostlé kopřivami. Je to pocit, který mám moc rád. Přesto jej nevyhledávám – to jest: nechytám mravence do dlaní ani nestrkám ruku do mraveniště, abych jeho obyvatele přinutil k obranné reakci. Říkám si, že ono kousnutí má své kouzlo jedině tehdy, dojde-li k němu náhodou, neplánovaně, nechtěně. Ale ve skutečnosti je to spíš tak, že se nedokážu odhodlat k tomu, abych se s plným vědomím a dobrovolně vystavil útoku, zranění a bolesti, jakkoli nicotné. Přirozené ztotožnění mého já s tvrzí těla mi nedovolí jednat jinak. Pouze ten, kde sebe sama ztotožňuje s něčím mimo vlastní tělo, dokáže překonat tento zdánlivě nezpochybnitelný princip a vystavit svoji schránku sebepoškození. Něco takového bylo vždy vlastní lidem, které druzí považovali za světce nebo mučedníky. Ti kladli své já do úplně jiných sfér, než do kterých spadá pomíjivý korpus z masa a kostí; a bolest mohla být často právě cestou ven z fyzického světa někam „jinam“. Pro takového člověka by ruka strčená do mraveniště byla jen malým tréninkem. To ovšem rozhodně není můj případ.

„Je půldruhé,“ ozval se nade mnou Veroničín hlas a přerušil mé krásně nezávazné rozjímání. Otevřel jsem oči a ze všeho nejdřív zavadil pohledem o její nadměrně velký slamák s širokou střechou, připomínající – vzhledem k drobnosti Veroničina vzrůstu – slunečník. Při troše fantazie (a té jsem měl vždy spíše nadbytek) bych nyní mohl vidět svou dívku jako nějakou neznámou houbu: má útlou nožku

barvy lidské kůže, ozdobenou dvěma modrými prstenci (to jsou dvoudílné plavky, koupené před několika málo dny), a nahoře trůní triumfálně obrovský – slamák. Jestlipak nejsi jedovatá – a nakolik tě vůbec znám? I zkušený houbař občas pozře nějakou muchomůrku....

„No a?“ odvětil jsem s nepředstíraným nezájmem.

„Řekl jsi, že v půldruhé půjdeme na oběd. Někam.“

S maximálně vystupňovanou nehybitostí jsem se zvedl z lehátka do sedu. Aniž bych se o to snažil, přišlo na mě pořádné zívnutí, na které jsem už nebyl s to zareagovat podle společenských konvencí. Koneckonců, o obě ruce jsem se v dané chvíli opíral a hrozilo, že kdybych se jednu z nich pokusil zvednout k ústům, převrátil bych se zpátky na záda a veškerá vynaložená námaha by přišla vniveč. A taky bych si přitom pádu mohl ublížit, a za to mi dodržování společenských konvencí nestojí.

„Kousl mě mravenec,“ řekl jsem.

„Můžeš si tu nějaké nachytat, pokud se ti nikam nechce. Ale já se jdu každopádně někam najíst. K někomu si někde přisednu. Abych nebyla sama.“

Pokud se vám zdá, že se mnou má dívka nemluví náležitým způsobem, musím zdůraznit, že si celou situaci špatně interpretujete. Má dívka mne bezmezně obdivuje (alespoň v jistých mezích) a ve všech ohledech respektuje mou autoritu. Samozřejmě, že by se beze mne nikam nevydala, což hravě doložím tím, že se v této chvíli zvednu a půjdu s ní na oběd. Dneska si rozhodně musíme dát zmrzlinový pohár.

2.

Veronika má oválnou tvář s poněkud matnými modrozelenými očima posazenými nezvykle blízko u sebe. Úzké rty často rozevívá, aby v tichém hrdelním smíchu, který leckdy nemá zřejmý důvod, odhalila řadu velkých, malinko zažloutlých zubů; jsou křivé a jakoby přeházené, natěsnané v malém prostoru jejích úst – připomíná mi to padající náhrobky na jednom přeplněném židovském hřbitově (což ovšem Veronice neříkám, ačkoliv jsem si jist, že by ji to neurazilo). Oválnost její drobné tváře ještě podtrhují světle hnědé vlasy svázané vzadu do drdůlku a nenápadně rámuující

obličej. Podle konvenčních měřítek to není žádná kráska. A já si vždy znovu uvědomuji, že Veronika takřkajíc „není můj typ“. A přesto...

Možná přeháním, ale myslím, že láska k Veronice souvisí s nějakým mým dozráním (ačkoliv to slovo mi trochu skřípe). Když jsem ji poznal, zjistil jsem, že mě zkrátka přestaly přitahovat „krásné typy“ a že chci daleko spíš originalitu a to i za cenu nějakých „vad na kráse“; ty jsem dokonce začal vyhledávat, neboť představují znak lidskosti a živosti: v každém typu, v každém ideálu i v každé konvenci je něco ne vyloženě mrtvého, ale svým způsobem proti životu, hlásí se tu jakési ovládnutí, podřízení jednotlivého nadosobním mocnostem. Právě jim jsem snad chtěl uniknout, když jsem se – trochu k vlastnímu překvapení – rozhodl před časem oslovit právě tuto dívku. Víím, že šlo do značné míry o iluzi. Avšak je-li iluze protějškem reality, pak se k ní utíkám rád, protože právě realita je tou nejcyntičtější a nejbezohlednější nadlidskou mocností.

„Mám v noze mravence,“ říkám poté, co jsem se kvůli nepříjemnému (nebo možná až příliš příjemnému?) brnění vzdal tureckého sedu. Stejně je divné sedět takhle na židli a navíc v kavárně.

„Nemáš si na ni sedět, když to neumíš,“ odpoví škodolibě Veronika a sama v dotyčné poloze zůstává.

„Proč takhle vůbec sedíme?“ zajímám se.

„Jenom tak. Protože se nám chtělo.“

„Mně se nechtělo.“

„Tak sis tak neměl sedat.“

„Chtěl jsem ti udělat radost.“

„Mužské, příliš mužské! Vy si zkrátka myslíte, že svými malými službičkami, které vás dohromady nic nestojí, si můžete získávat přízeň žen. Jste prostě z laciného kraje.“

„A z laciných časů. Kdysi se muži o ženské bili a byli ochotni obětovat pro ně život, že?“

„Mužské, příliš mužské!“

„Jak to?“

„Toho, kdo ze souboje vyšel vítězně, nemohla žena odmítnout! Na to by neměla srdce, aby ho nechala jít, když pro ni tolik riskoval. Nebo by to aspoň bylo těžké. Tak si ho většinou vzala, co jí zbývalo... To já mám radši dary, které se dají snadno odmítnout.“

„Nesnesitelná lehkost moderního bytí!“

„Objednáš mi ještě jeden pohár, miláčku?“

Pohár jsem samozřejmě objednal, ačkoliv sám jsem byl sotva v polovině svého. Nepřestával jsem se přitom divit, jak to studené sladké barevné homolovité může Veronika jíst tak rychle. Je drobná, ani trochu při těle, vypadá zdravě, ale spíš střídmě než dobře živená. Kam jenom ty hory zmrzliny dává? Jakou silou rozpouští jejich chlad?

3.

„Vidíš tu paní?“ zeptala se Veronika a nenápadně kývla hlavou směrem ke stolku hned vedle vchodu do kavárny. Seděl tam starší pár, zřejmě manželé, na první pohled ničím nápadní.

„Ta v bílé halence a s černými vlasy?“

„Jo.“

„Hm. Ty ji znáš nebo co?“

„Neznám.“

„Tak co je na ní zajímavého?“

„Kolik myslíš, že jí je?“

Znovu jsem se tam zadíval. Nebyl jsem si jistý, Zkoušel jsem hádat podle věku jejího manžela, kterému zřejmě táhlo na sedmdesát.

„Vím já? Tak pětadesát?“

„Jak dlouho myslíš, že si barví vlasy?“

„Co? Jak to mám vědět?“

„Tak černé vlasy by neměla ani zamlada. Jsou až moc černé. Jako z Vinnetoua. Rozhodně si je barví.“

„To je přece normální.“

„Chtěla bych vědět, kdy si je nabarvila poprvé. Jestli čekala, až budou šedivé, nebo jestli si jednoho dne – před nějakýma dvaceti lety – řekla: musím si je začít barvit dřív, než přijde první šedivý vlas. Nesmím dát tomu vlasu žádnou šanci!“

„To je zajímavá otázka,“ připustil jsem. „Ale kam míříš?“

„Přemýšlím, jaké to asi je. Proč to ti lidé dělají? Vždyť je stejně poznat, že jsou staří, tak nač to skrývat?“

Pokrčil jsem rameny: „Možná tím chtějí říct, že roky sice jdou, ale oni jsou pořád ve formě. Nejsou odepsaní, stále patří do... hlavního proudu.“

„To je ale šíleně otrocké! Bojí se opustit hlavní proud? Takhle nikdy nebudou svobodní!“

„Snad ani nechtějí být. Chtějí být jedni z nás.“

„To chtějí všichni. Všichni chtějí být *jedni z nás*. Proč nikdo nechce být sám za sebe?“

„No, snad by se někdo našel...“

„Nabarvím si vlasy na šedo. Nebo na bílo. Na babičku!“ řekla umíněně a vítězoslavně zároveň.

„Teď? V devatenácti?“

„A proč ne?“

„Chceš vypadat... stará?“

„Ne. Chci ukázat, že je to *jenom barva vlasů*. Chápeš?“

Nezbývalo mi nic jiného než chápat. Koneckonců, něco na té myšlence opravdu bylo. Symboly jsou klišé, která ovládají náš svět. Ale stačí, abyste je zasadili do souvislostí, které k nim obyčejně nepatří, a najednou je jejich kouzlo pryč. Působí nepatřičně, možná směšně, parodují. A vy se jim můžete beztrestně a od srdce zasmát a máte při tom pocit, že záleží jenom na vás, co si zvolíte a jaké to bude.

Veronika se dívá někam do čtvrtého rozměru, představujíc si v něm svoji hlavu s „babičkovskými“ vlasy (její roztomile starosvětský drdol se k nim bude báječně hodit) a její úsměv mi ukazuje nerovnou řadu neposlušně rostlých zubů. Na špičce nosu má malý kousek zmrzliny. Dostávám na něj neskonalou chuť, a než začne další kapitola této povídky, stačím jej tajně a labužnický slíznout.

4.

Barvu, kterou si Veronika představovala, v žádném obchodě neměli (bylo to ovšem malé městečko, těžko se dalo čekat něco víc). Narazili jsme pouze na jakousi stříbrnou, která by se dobře vyjímal na kapotě sportovního automobilu, ale rozhodně nevypadala přirozeně, jak si Veronika přála.

„Co se divíš?“ povídám jí. „Nemůžeš chtít, aby nějaký make-up vypadal přirozeně. Kouzlo těchto věcí je přece v tom, že je na nich něco stylizovaného, něco umělého. Jsou od toho, aby člověk nepřijímal věci tak, jak jsou, ale od toho, aby je utvářel.“

„Nemudruj,“ řekla Veronika a posadila se na okraj kašny, kolem které jsme právě procházeli. Sundala si svůj velký slamák a drobná, avšak vytrvalá vodní tříšť jí začala skrápět vlasy a šaty. Zůstal jsem stát naproti ní a pozoroval ji.

„Mám po té zmrzlině takový divný pocit,“ prohlásila. „Dala bych si slané tyčinky. Ale ne moc slané. Jenom trochu. Nebo možná makové.“

Zasmál jsem se: „To zní, jako by ses přesladila.“

„Taky že jo.“

„Tady vidíš bezvýchodnost konzumu. Každé sousto něčeho je nějakým vychýlením z rovnováhy. Slané, sladké, kyselé, hořké, pečené, vařené, smažené, takové, makové... A když se snažíš každé to vychýlení vyrovnat, přeplácneš to na druhou stranu. A tak pořád dokola. Věčný koloběh...“

„Hm. To zní hinduisticky nebo budhisticky nebo tak nějak.“

Zavřela oči a zaklonila hlavu. Všude kolem ní se jako nějaká aura blýskaly kapičky vody. Spousty a spousty kapek. Veronika zkřížila nohy do tureckého sedu a na její tváři se rozhostil téměř budhovský úsměv. Opravdu vypadala jako pohanská modla, zvláště když si do klína položila dnem vzhůru velký slamák, připomínající v té chvíli misku na obětní milodary.

Premýšlel jsem, jakým způsobem bych ji měl uctít. Přistoupil jsem až těsně k ní a vplul do oné třpytivé aury. Sklonil jsem se k orosené usmívající se tváři, takže musela cítit můj dech. Tak to trvalo několik dlouhých vlahých vteřin. Nepochybně jsem ji. Zatím.

„Chci se milovat v kašně,“ řekla, aniž otevřela oči.

„Já taky,“ odvětil jsem s ledovým klidem (kecám). „Ale vzhledem k tomu, že jsou kolem lidé a do kašen se lézt nemá, svého přání se velkoryse vzdávám ve prospěch dočasné askeze.“

Začala se hlasitě smát. Překryl jsem jí ústa svými ústy a polkl trochu toho smíchu. Cítil jsem, jak na nás padá vodní tříšť, a zatoužil jsem stát o kus dál a vidět nás dva v té kapičkové svatozáři. Dotyčná představa mě rozpálila touhou, se kterou by se i Sidhárta v nejlepší kondici pořádně nadřel.

5.

Aura zřejmě nebyla dost silná. Ucítítil jsem něčí pohled a koutkem oka jsem zahlédl postavu, stojící několik kroků od nás. Veronika už si jí také všimla. Opustil jsem sladkou přítomnost jejích rtů a napřímil jsem se, oči upřené na onoho rušitele. Byl to muž, kterému mohlo být kolem sedmdesáti let, ale možná i víc. Byl menšího vzrůstu a jeho zjevu dominovaly tři věci: velké hranaté brýle, zakrývající spolu s neupraveným šedivým plnovousem téměř celý obličej, s křiklavou výjimkou zarudlého nosu; druhou věcí byla berla, o kterou se opíral na pravé straně (celý se vychyloval tím směrem); třetím nápadným rysem pak bylo oblečení: ačkoliv teplota neomylně stoupala ke třicítce a dál, muž měl na sobě košili s upnutým límcem, vestu a na vrch ještě hnědé sako, tvořící s kalhotami téže barvy a látky značně ošuntělý celek; a k doplnění všeho ukazovala ta osoba světu rozčepýřené hnízdo špinavě bílých vlasů – trochu to vypadalo jako svatozář s polámanými paprsky.

Chvíli jsme se na sebe beze slova dívali. Potom přerušil ticho ten muž. Jeho hlas zněl ostře a popuzeně, některá slova jakoby štěkal:

„Ruším vás?“

Rozpačitě jsem zavrtěl hlavou.

„To vaše slečna sedává na všech kašnách takhle?“

Podíval jsem se na Veroniku. Tvářila se pobaveně. Zato mně do smíchu nebylo; z toho muže jsem měl divný pocit.

„Víte, co já jsem prožíval ve vašem věku?“ pokračoval. „Byla válka. Jídlo bylo na příděl a jenom zubaté byl všude dostatek – co hrdlo ráčí, na všechny způsoby! A potom? Jeden odboj, druhý odboj – v padesátých letech mě strčili do komunistického

lágru, kde nás kopali a nechávali stát s horečkou na mrazu. A viděl je někdy někdo u soudu? Neviděl! Když jsem se vrátil, dívali se na mě lidi skrz prsty a přecházeli na druhý chodník, aby mě nemuseli pozdravit. Byl jsem zralý na invalidní důchod a zatím jsem musel dříít ve fabrice.“ Odmlčel se. Přemýšlel jsem, jestli na to mám reagovat, nebo jestli je lepší počkat na pointu. Muž na mě upíral zčásti rozčilený a zčásti pohrdavý pohled, zvětšený několika dioptriemi brýlí.

„Zajímá vás?“ vyštěkl.

„Neměl jste to v životě lehké,“ vymáčkl jsem ze sebe.

„To mi nemusíte povídat! Já vím, že vás to vůbec nezajímá! Co mně se stalo. Nikoho to nezajímá, tak proč by to mělo zajímat zrovna vás? Vy vůbec nevíte, co bylo! Vy se tady pelešíte, vy se tu smějete a je vám jedno, co se komu stalo před léty. Je vám jedno, že žijete na mrtvolách! Je vám všechno jedno!“

Muž budil jistou pozornost, lidé se ohlíželi, ale raději šli dál. Jen jedna důchodkyně, nesoucí v každé ruce tašku nabitou nákupem, se zastavila a tázavě se na něj podívala. Měla velkou a nadýchanou trvalou lehce nafialovělé barvy; připomínalo to cukrovou vatu, už chybělo jen hejno vos kolem.

„Vidíte je, paní? Vidíte je?“ obrátil se k ní.

Důchodkyně si nás prohlédla přísnýma očima a řekla:

„Co to tu vyvádíte?“

„Nic,“ odpověděl jsem mnohokrát osvědčeným slůvkem.

„Tak toho laskavě nechte, ano? To nemůžete mít úctu ani k té kašně?“

Vzpomněl jsem si na ideu milování pod prýšticí vodou a chtělo se mi smát. Tvář jsem měl našťestí poněkud ztuhlou, takže má pohnutka zůstala utajena.

„To musíte sedět zrovna na té kašně, slečno,“ vyzvala důchodkyně moji dívku. „Copak nemáte dost místa k sedění?“

„Ta kašna je z kamene, unese mě,“ odvětila bezelstně Veronika.

„Okamžitě slezte, nebo zavolám městskou policii!“

„Tak já teda slezu, abys ještě nedostala infarkt, babo,“ řekla tiše Veronika a spustila nohy na zem. Žena při jejích slovech zbystrila pozornost, ale ke starým uším se poznámka našťestí nemohla donést.

„To máte taky vědět sami, že na památky se neseď! Jak vás v té škole vychovali?“ zalamentovala ještě důchodkyně, okázale (asi abychom viděli, jak se má slušný člověk chovat) řekla přes rameno „Nashledanou“ a vydala se dál svou cestou; bylo na čase, neboť ze dna jedné z tašek začalo prosakovat cosi lepkavého.

Muž, který to všechno začal, se nyní rozesmál nepříjemným chraplavým smíchem.

„Pojď,“ vzal jsem Veroniku za ruku. Mlčky jsme se k němu otočili zády a odcházeli nazdařbůh rozpáleným náměstím. Když jsme po chvíli otočili hlavy, viděli jsme ho, jak tam stojí stále v té pozici, v jaké jsme ho spatřili prve, a naklání se doprava, kde ho podpírá berla, upřeně se dívá naším směrem. I na tu dálku jsem cítil v jeho očích výsměch, vnášející mi do duše pocit křivdy a nespravedlivého obvinění. S nelibostí jsem si uvědomil, že trocha z nadměrných zásob jeho žluče uvízla i v mojí mysli. Vyprchá, zůstane, nebo zapadne, aby se na ni časem vrstvily další kapky?

„Koupíme si pití a vyrazíme nad město. Do lesa,“ řekla Veronika a mile se usmála.

6.

Říkali jsme si, že v lesním stínu nebude víno tolik stoupat do hlavy. Byl to omyl. Rozhodli jsme se tedy, že přebytečný alkohol vyběháme, ba dokonce že si zahrajeme na honěnou. Veronika chtěla být honěná - je to prý jednodušší. V tom asi měla pravdu, protože kdyby po čase nezakopla o jakýsi drn, patrně bych ji nechytil. Svalili jsme se oba do trávy a zůstali ležet. Prudce jsme oddechovali a bylo jasné, že další kolo se přinejmenším odkládá. Zjistili jsme, že jsme na malé mýtině obklopené stromy a hustou hradbou keřů, skrze niž vedla jen jakási zvířecí stezka, po které sem Veronika vklouzla, marně doufajíc, že mne tímto trikem setřese. Bylo to místo krásně ztracené a jakoby opojené vlastní lenivou útulností. Košaté větve stromů, klenoucí se nad paloukem, bránily plnému dopadu slunečního světla, které mezi listovím skládalo a opětovně ztrácelo záhadné asymetrické obrazce třpytivé mozaiky. Celé nám to ve vínovém opojení, divokým během ještě zesíleném, připadalo jako ráj. A ačkoliv jsme oba měli k nevinnosti daleko, rozhodli jsme se, že si na ni budeme aspoň hrát, abychom ji tu mohli rituálně znovu ztratit...

Své civilizované svršky, které neměly v rajské zahradě co pohledávat, jsme pokorně svlékli a pověsili je na divoký živý plot v místech, kudy jím procházela stezka. Mohlo to snad fungovat i jako náhražka za ceduli OBSAZENO či NERUŠIT, jak jsem vtipně poznamenal.

A pak bylo všechno podle staletých zvyklostí, jež jsme se poctivě snažili prožít tak, jako bychom je právě vynalézali, se vším údivem a nadšením, které jsme neváhali vyjadřovat hlasitými komentáři. Takže mě ani příliš neudivilo, když se Veronika náhle zarazila a řekla „Aů“. Chápal jsem to jako součást hry, i když mi nebylo jasné, co to má přesně znamenat, neboť jediný vhodný okamžik k podobnému citoslovcí byl podle mého soudu a anatomických znalostí již dávno ten tam. Když ale řekla „Aů“ podruhé a doprovázela je rozladěným „Počkej!“, pochopil jsem, že v té hře něco nehraje.

„Co je?“

„Něco mě kouslo. Do zad.“

„No ještě že jenom do zad.“

Nazvedla se a šáhla si rukou pod záda. Vzápětí ji vytáhla a měla ho na zápěstí. Docela velký, černý a zmatený, nevědoucí kudy kam.

„Mravenec,“ povídám.

„To vidím taky. Je jich tu spousta.“

„Sakra. A vypadalo to tu tak nevinně,“ řekl jsem, předstíraje zlobu na nezvané návštěvníky (i když: kdo tu byl vlastně hostem?), ale v duchu jsem dodával: „Ty taky nic nevydržíš, vždyť už nám chyběl jenom kousek!“

Jako by tušila, co si myslím, podívala se na mně tím svým nebezpečným pohledem, prozrazujícím čertovinu. Pak si lehla zpět a přitáhla mě k sobě. Přála si pokračovat. Tak vidíš, pochválil jsem ji v duchu a slíbil jsem si, že si dám záležet. Za chvíli řekla – šeptem a trochu rozkošnický – „Aů!“ a začala se smát. Pak zase a znovu. Do těla jako by jí vjela dávka nové energie. V očích se jí objevily slzy, avšak ve tváři zůstával smích. Cítil jsem, jak se mi na zádech zarývají do kůže její nehty. Pak se náhle vzepjala, a než jsem se nadál, ležel jsem na zádech já. Chtěl jsem protestovat, ale nezbylo, než se oddat dobrému dílu a přenechat Veronice taktovku. Napojena hmyzím jedem, neponechávala nic náhodě a v divokém rytmu nás hnala k závratí.

Když jsem na zádech ucítil hned několik kousnutí najednou a vzápětí pocítil, jak se mi do těla vlévá mravenčí afrodiziakum, nestačil už jsem říct ani to „Au!“

POST SCRIPTUM: Než čtenář definitivně opustí tyto stránky, rád bych zdůraznil, že láhev od vína, které jsme tam v lese vypili, jsme před odchodem vyhledali a vzali s sebou. Dolů ve městě jsme ji vhodili do příslušného kontejneru. Veronika mi pak druhého dne vyprávěla, že se jí zdál sen o jakémsi monstru, které pojmenovala Velký opilec dějin a které pilo jednu takovou láhev za druhou, odhazujíc je na velkou hromadu. Nebyly to však obyčejné láhve, ale lidská těla, z nichž to monstrum vysávalo život. Zamyslel jsem se nad tím a napadlo mě, že zvyk shromažďovat odpadky na jednom místě, oddělovat je od našich příbytků a vůbec se jim vyhýbat, je znakem toho, že v nich podvědomě spatřujeme něco sakrálního.